

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزیده هنری

محمد باقر بیوی

گزیده هنری

محمد باقر بیوی

تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵-۶۴۹۴
انتشارات کویر - ۸۲۵۵۶۶

گزیده تهدیب
جلد اول

ترجمه و تحقیق: محمد باقر بهبودی

چاپ اول: زمستان ۱۳۷۰

تهران: ۴۰۰۰

حروفچینی: واژه آرا

لیتوگرافی افشن

طرح روی جلد: مسعود محسن زاده

چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مسئول فنی: حسین منوچهری فرد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين . والصلوة والسلام على رسوله محمد وعلى آله
المصوّمين .

وبعد :

في طليعة القرن الخامس للهجرة ، ويدقّة قبل ألف سنة من عصرنا
الحاضر ، كان عاصمة التشيع الدائرة في كرخ بغداد ، معرضاً لحوادث
هامة سياسية ومجادلات علمية مذهبية ، تأثّرت من جرائها خطة ابداعية
جديدة في نقد الحديث وسرده ، وهي الخطة التي أبدعها الشيخ أبو جعفر
محمد بن الحسن بن علي الطوسي (٤٦٠ - ٣٨٥) رضوان الله عليه في كتابه
تهذيب الأحكام .

حيثما هاجر شيخنا الطوسي إلى كرخ بغداد (سنة ٤٠٨ هـ)
ليستكمّل معارف المذهب على و يتدرج إلى ذروة الكمال فقهها ، لم يكن له
إلا ثلثة وعشرون سنة . فاتّصل بحلقات معلم الأمة الائنة عشرية

ومن كلامها وفقيهها أبي عبد الله محمد بن محمد بن النعمان المقيد (ت ٤١٣) فوجده مع جهابذة من أصحابه وتلاميذه يطعنون في أخبار الأحاديث ويردُّونها فراراً من القول بالشهرورات الخرافية وتخلصاً من الالتزام بالأحاديث المتناقضة المنسافية . واتصل من جانب آخر بحلقات زعيم الأمة خادم الحق والعلم أبي عبد الله الحسين بن عبيد الله بن إبراهيم الغضائري العطاردي (ت ٤١١) فوجده مع خاصة من تلاميذه الناقدين يتقدون الأخبار الصعاف ويردُّونها أشدَّ ما بإمكانهم ومقدرتهم تخلصاً من كيد الغلاة والزنادقة وعملائهم في دسِّ الأخبار المزورة في صحائف المذهب .

ثم اتصل بحلقات ساير الشيوخ ، فرأهم مصطفين في وجه يقابلون هذين العلمين : متحفظين على ما عندهم من الأصول والمقتضيات لا يُفرون بين الأحاداد والمواثيرات ، ولا ينقدون الصلاح من الصعاف : يختارون من الأحاديث - مع تناقضها وتناقضها - ما استحسنوه بأرائهم بلا حجة ودليل . ويرفضون منها ما استوغره طباعهم بلا جرح وتعديل . وبما أنهم ذوي حظوة عند العامة السُّلْجُوقية يناضلون من خالفهم من المحققين الناقدين : يرمونهم بقلة الإيان تارة وبالانحراف عن المذهب أخرى . وإذا أحسوا بالخطر الجدي من أحد دسوا إليه من يخترم حياته غيبة ، وأثاروا العامة الجهلة فتهاجوا على بيته وعثروا آثاره وكتبه : كما في أبي الحسين أَحَدُ بْنُ عَمَّارٍ بْنِ طَرْخَانَ الْجَرْجَرَانيِّ وَأَبي الْحَسِينِ أَحَدِ بْنِ الْحَسِينِ بْنِ عَيْدِ اللهِ الغضائريِّ .

فلمَّا رأى الشِّيخُ أَنَّ الْمَنَاوِةَ بَيْنَ هُؤُلَاءِ الْفَرَقِ - مَعَ مَا يَبْيَجُ كُلُّ سَنَةٍ بَيْنَ الشِّيَعَةِ وَالسُّنَّةِ مِنْ فَتَنٍ وَغَارَاتٍ وَحَرَقٍ وَقَتْلٍ - سِيقْضِي عَلَى الْفَرَقَةِ الْمُحَقَّةِ وَحِيَابَهَا الْعُلُومِيِّ إِلَى الْأَبْدِ ، انْحَازَ إِلَى «بَعْضِ الْأَفَاضِلِ» مِنْ زَعْمَاءِ

الأمة وساستها ، فأبدي له ما اختلع بياله في رفع الغائلة ، فاستصوب « الشیخ الفاضل » رأيه وأشار إليه بالعمل ووعده النصرة والتأیید .

هناك تشجع الشیخ الطوسي - مع صغره وخلو ذکرہ - وأظہر في المجامع الثقافية قوله بحجۃ أخبار الثقة علی وجه مطلق ، وإن كان الرجل فاسقا بالجوارح ، وفتح باب التوجیه والتاویل جمماً بين متنافر الحديث ، وإن كان بصرف الحديث عن ظاهره مهماً أمكن ، فاجتمع عنده الجماهیر من رؤاد الأدب وطلاب العلم : يتدارسون عنده الفقه والكلام والحديث : لا يأخذون إلا بقوله ، ولا يصدرون إلا عن رأيه ومنذه . كُل ذلك بعنایة هذا « الشیخ الفاضل » وتحت إشرافه ونصرته وتأییده .

وبعدما اشتهر مكتب الشیخ في كربلا بغداد ، وتوجه إليه أنظار المجموع الثقافية ، أمره « الشیخ الفاضل » - وقد صار صديقاً له - أن يستغل بشرح كتاب يحتوي على تاویل الأخبار المتنافية وتوجیه الأحادیث المتنافرة . ومع أن خطته هذه كانت مناقضة خطة الشیخ المفید ، وأشار إليه هذا « الصدیق الفاضل » أن يقصد إلى رسالة المقنعة للشیخ المفید ، فيُعمل في شرحه بهذه الخطة المبتداعة ، ويستدلّ على فتاوى المفید الدائرة عند الفرق بسرد الأحادیث كلها ثم توجیهها وتاویلها ، استظهاراً على المخالف والمؤلف بأن مآل الأمر وما ينادي الفتوى على كل الرجوه واحد ، وأن ليس في صلاح الأمة أن يُعرج أحد كالمفید وأصحابه على رد الأحاداد وقبول المسوارات ، ولا أن يُعرج آخر كابن الغضائري وحماته على رد الضعاف وقبول الصلاح .

وتحفظاً على هذا الهدف ، وأشار إليه « صدیقه الفاضل » أن يقصد

من رسالة المقنعة إلى أول باب يتعلّق بالفقه والاحكام ويدع الأبواب التي كانت قبله في مسائل التوحيد والعدل ، بل وسائل النبوة والامامة . فأن الخطب فيها جليل ، لا يمكن علاجها بالتوجيه والتأويل ، وكفى بذلك خطباً منافضة للشيخ المفید مع الشیخ الصدوق (ت ٣٨١) في شرح كتابه : « عقائد الشیعة » ، وقد بقى النزاع قائماً على ساقه حتى اليوم ، يقول التكلم : « أصول الدين طريقه العلم من العقليات لا التمسك بالأخبار ». ويقول المحدث : « لا تأخذ معالم دیننا وعقائدها إلا من رواة الأئمة الاطهار » .

فقصد الشیخ الطوسي - وهو في السادسة والعشرين من عمره - إلى كتاب المقنعة ، فترجمه بباباً باباً ، واستدلَّ على فتاوى المفید . وهو حي بين أظهرهم - بالأحاديث الشاهدة لها وإن كان الحديث مردوداً على مذهب المفید لكونه من الأحاداد ، أو في سنته ضعفاً وغرابة يرده الناقدون من مشايخ الأصحاب ، وبعدما أورد الشواهد ، سرد مخالفاتها ثم أُوها بالتأويل وصرفها عن ظاهرها بالتأويل ، وإن كان سند الحديث صحيحاً من دون ارتياط ، ومفاده مأخذًا مستنداً لفتاوي جماعة أخرى من الأصحاب .

ومع أنه - قدس الله أسراره - أخرج في كتابه « تهذيب الأحكام » زهاء أربعة عشر ألف حديث ؛ لم يطعن في سنته إلا في أقل من عشرين حديثاً لم يجد وجهاً لتأويلها ولا مساغاً لتوجيهها فأنكرها بالطعن في روتها . مع أنه قد تسلّم من هؤلاء الرواة الذين طعن فيهم بأعيانهم ماتٍ وما تٍ من الأحاديث من دون ردٍ ولا نكير عليها .

في هذه السيرة التي ابتدعها أبو جعفر الطوسي في سرد الأحاديث

وقبوّلها من دون ميّز بين صحيحها وزيفها ، تمّ كتاب التهذيب وانتشر نسخها في الأسواق ودور الوراقين ، وتقبّله جهور المحدثين المتقدّمين . وبإحياء هذه الخطّة الجديدة ماتت خطّة المقيد وخطّة ابن الغضائري - مع زعامتها العالية - ولم ينجح مسامي الشريف المرتفع علم الهندى في إحياء خطّة المقيد ، ولا مسامي الشيخ الناقد البصیر ابن النجاشي في إحياء خطّة الأستاذ ابن الغضائري وإحقاق مبانيه .

عند ذلك سأله جهور المحدثين ورّواد العلم والفقه ، أن يجرّد لهم هذه الفتاوى المبتية على النصوص في جميع أبواب الفقه ، ويقتصر على متون الأحاديث ليكون حجمه أصغر وفائدة أكثر . فكتب لهم كتاب « النهاية في مجرّد الفتاوى والأحكام » وبهذا التأليف تمّ زعامة الشيخ عند الجماهير ، وأخذنوه قدوة في كلّ باب ، وأخذنوا كتاب « النهاية » رسالة للعلم والعمل . وتناسوا ذكرى المقيد والكليني والصادق عن ذهانهم ، وبنبلوا رسالة المقنعة ورسالة ابن بازويه وسائرها وراء ظهورهم .

وبعد ذلك سأله هؤلاء الجماهير أن يجرّد لهم الأخبار المتخالفة ويرتبها على ترتيب كتب الفقه . فأجاب مُلتمسهم بِرْعَنْ « صديقه الفاضل » : فابتداً في كلّ باب بآياته ما يعتمد من فتوى نفسه دون فتوى المقيد أو غيره من الشافع والمراجع ، واستشهد عليها بالأحاديث الشاهدة لها الذاللة عليها ثم عقّبها بما يخالفها وصرفها عن ظاهرها بالتلوجيه والتلويل تاليًّا بينها وبينها ، جاريًا على عادته المسلوكة في كتاب التهذيب ، وسمّاه كتاب « الاستبصار » فيها اختلف من الأخبار » فأورد فيه زهاء ستة آلاف حديث تنهافت فيها بينها دلالةً من دون أن يطعن في استداتها إلّا في قليل من قليل .

فمع أن كتاب الاستبصار لم يكن تاليفاً مستقلاً ، بل كان مستخراجاً بأظافيره من كتاب التهذيب بعد إسقاطه للمسائل الافتراقية ، صار كيف صار مُلِّ من غمده على رؤوس الناقدين ، المخالفين ، حماية عَيْنَ افترجه الشيخ من حجية الأخبار بقول مطلق ، وجوائز صرف الحديث عن ظاهره جعماً بيته وبين ما يخالفه منها أمكن . فتناول هذا السيف الصارم عموم المحدثين شاهراً على رؤوس أتباع المفید وابن الغضائري حتى الجوزئ إلى زوايا الخمول وصار الشيخ أبو جعفر الطوسي - وهو في عنوان شبابه - شيخ الطائفة : لا يعقل أحد يرآء من تقدمة أو عاصره ، كما أنه لم يجترئ أحد بعد وفاته أن ينقد فتاواه أو يعارض مسلكه ومكتبه .

وحينما سألهوا أن يميل عليهم ختضاً في أصول الفقه يحيط بجميع أبوابه على سبيل الإيجاز والاختصار ، فضل لهم قواعد في أصول الفقه سماها «علة الأصول» فبرهن فيها على حجية أخبار الثقة ، وإن كان الراوي فاسقاً بالجوارح ، أو غير إمامي في العقيدة ، وأصرَّ على حجية الاجماع مبتنياً على قاعدة اللطف ، وإن كانت المسألة خلافية . كل ذلك تأييداً لخطَّه الاصلاحية ورُقعاً لغائلة الجدال والمخالصة بين علماء الأمة ، من دون أن يعتقد - وحاشاه - بأنَّ هذه القواعد والأصول وهذه الخطبة الاصلاحية التي أبدعها حقيقة راهنة في نفسها . ولذلك نرى المناقضة بين ما أفقى به في كربلاً بغداد تحت سيطرة الجماهير والاشراف من «صديقه الفاضل» وبين ما أفقى به بعد ذلك في النجف الأشرف خارجاً عن سيطرتهم وإشرافهم . بل ورأينا كثيراً ما قد أدعى بنفسه الاجماع على مسألة وأفقى بعد ذلك بخلافه .

وكفى شاهداً على اصطناع هذه الخطبة الاصلاحية ما ذكره الشيخ

بنفسه في مقدمة كتابه «المبسوط» وقد ألقى بعد المهاجرة إلى النجف : نراه يشكوا عامة دهره الأول ويتاؤه من سيطرة الجماعات على نسق تأليفاته وفي مقدمتهم هذا «الشيخ الفاضل» السادس الذي كان يمنعه من تأليف كتابه المبسوط ، فاقِها عليه بأن فروع المبسوط لا يتنقى على التصوّص الوارد في طرق أهل البيت .

لم يكن ليهمّنا الكثف والتقيّب عن هذه المصانعة العلميّة ، فأنَّ الحديث ذو شجون ، وإنما كان يهمّنا التبيّه على خطة شيخنا الطوسي في تأليف كتابه تهذيب الأحكام ، لتعريف للقارئِ الكريم قيمة هذه الخطة الاصلاحية ، وقيمة «الشهرة الفتواتية» التي تعقبها ، وقيمة الإجماعات التي كان يدعّيها ، ولثلا يغترّ أحدُ بآن هذه الأحاديث التي أوردها ، كلها مهذبة نقية صحيحة معتبرة يجب علينا أن نتقبّلها بقبول حسن ولا ننخطاها .

وها أنا الآن أقتدم إليكم صحيحة التهذيب ، اخترت من أحاديثه ما كان سندَه عارياً من الرجال المطعونين ، وعنته سالماً من الوهم والاضطراب ، بل ومن التقيّة والمعاريف ، واقتصرت من تلك الصحاح على ما كانت مستخرجة من أصول الأقدمين دون كتاب الكافي ، ودون كتاب الفقيه (فقيه من لا يحضره الفقيه) حذرًا من تكرارها في سلسلة صحاح الأحاديث ، والله ولي التوفيق .

محمد الباقر البهبودي

صفر المظفر ١٤٠١ هجرية

بسمه تعالی

ابو جعفر محمد بن الحسن بن علی الطوسی معروف به شیخ الطائفه سال ۴۰۸ هجری در سن ۲۳ سالگی به کرخ بغداد وارد شد و از ابتدای ورود مورد استقبال و حمایت یک تن از بزرگان با نفوذ نشیع فرار گرفت که از او به نام «شیخ فاضل» یاد می‌کند. ما از شخصیت این رجل سیاسی مذهبی جیزی نمی‌دانیم و شیخ طوسی هم که با این نام و عنوان از او یاد می‌کند توضیحی بر آن نمی‌افزاید جز آنکه در مقدمه کتاب‌بایش مانند کتاب رجال، فہرست، تہذیب، جمل و عقود، غیبیت امام مهدی صلوات الله علیه. و ... اظهار می‌کند که این مرد بزرگ حقی عظیم بر گردن من دارد و من با صلاح‌دید او به ندوین و تأثیف این کتابها دست بازیده‌ام که به این صورت و کیفیت برداخته‌ام.

عنوان شیخ فاضل تا آنجا که من در کتب تاریخ به آن برخورده‌ام درباره یک تن از خلفای عباسی به نظر رسید که می‌نویسند: «ابوالقاسم المطیع لله عباسی در سال ۳۶۳ فلچ شد و خود را از خلافت خلع کرد و طانع لله فرزند خود را به خلافت منصوب نمود. از آن تاریخ به بعد از خلیفه محلوع به نام «شیخ فاضل» یاد می‌شد. گویا عنوان شیخ فاضل ویژه آن دسته از رجال سیاسی مذهبی بوده است که از مناصب ظاهری دست کشیده باشند و چون

می‌دانیم که از عبده امام هادی علیه السلام تا اواخر قرن پنجم خاندان نویختی با سمت دبیر و منشی در صحنهٔ سیاسی اجتماعی بغداد حضوری فعال داشته‌اند و هماره در ردیف وزیران و امیران، حاشیه‌نشین دربار خلافت بوده‌اند، تصور می‌رود که منظور شیخ طوسی هم یک تن از دبیران بني نویخت باشد که ظرف این سه قرن در تحکیم اساس تشیع خصوصاً و دفاع از دین اسلام عموماً به تلاش پیگیر خود ادامه دادند و به حق باید گفت: اینان بنیان‌گذار علم کلام و یا مؤسس این مکتب در عالم تشیع بوده‌اند.

شیخ طوسی در مقدمهٔ همین کتاب تهدیب که دو سال و یا سه سال بعد از ورود به بغداد – یعنی در سن ۲۵ و یا ۲۶ سالگی به تدوین آن پرداخته است چنین می‌نگارد:

یک تن از دوستان من – که خداوندش موئبد بدارد – از جمله آن دوستانی که من حق او را بر گردان خود واجب می‌شامرام با من سخن از اختلاف و تضاد اخبار به میان آورد و گفت: «اختلاف و تضاد اخبار تا آن حد است که کمتر حدیث را در جوامع حدیثی می‌باشم که در مقابل آن چند حدیث مخالف موجود نباشد. این اختلاف و تناقض موجب شده است که مخالفین مذهب شدیدترین اعتراضات را بر ما وارد کنند و آن را دلیل بر بطلان مذهب ما بشمارند. مخالفان ما می‌گویند که – [بپوسته دانشمندان و مبلغان شما] – چه در گذشته و چه در حال حاضر – بر ماسنیان نقد و اعتراض نموده و می‌نمایند که شما با این کثرت اختلاف و تناقضی که در رشته حدیث و ابواب فقیه دارید چنان می‌توانید به درگاه خدا تقریب بجوتید و چنان تصور می‌کنید که خداوند حکیم اجازه دهد تا هر دسته از بندگانش فقیهی برای خود برگزینند و خدا را به گونه‌های متفاوت عبادت کنند؟ و چون ماسنیان به کتابی‌ای فقیهی و جوامع حدیثی شما سر کشیدیم واقف شدیم که اختلاف شما شیعیان در رشته حدیث و فقه از ما اهل سنت بیشتر است. این اختلاف و تضاد – بر اساس همان دلیلی که شما بر علیه ما اقامه کردید – گواه بر بطلان مذهب شما نیز خواهد بود».

آن دوست فاضل من گفت: ابراد این شبیه و اعتراض از جانب مخالفان مذهب موجب شده است که در ارکان مذهب ما شبیه و تشکیک شود و حریم‌های تبلیغی ما از کار بیفتد تا آنجا که جمیع از شیعیان و حتی داشمندانمان در اثر همین شبیه مذهب خود را وابدازند و به فرقه‌های دیگر پیوستند. با توجه به این مشکل مذهبی بهترین خدمت دینی و بالاترین وسیله نقره به درگاه الهی این است که طی یک تأییف مذهبی اخبار متناقض را تأویل ببریم و آنها را به نحوی با هم آشنا بدھیم که تمام شیعیان را- از نوآموزان و بزروهشگران- مفید افتاد و رافع گمراحت و حیرت شود.

دوست من نکلیف نمود که من به شرح مقننه رساله استادمان شیخ مفید که اکنون مرجع شیعیان است بپردازم زیرا رساله مقننه از هر جهت شامل و کامل است و از حشو و زوانی دست و پاگیر هم خالی است. او سفارش کرد که در شرح این رساله قسمت اصول دین را از مباحث توحید، عدل، نبوت و معاد به کلی حذف کنم از آن رو که شرح این مسائل و درج احادیث آن بسیار به درازا خواهد کشید و ما را مقصود و هدف از تبیه این شرح و تأییف تأویل احادیث اصول دین و رفع اختلافات فرقه‌ای و اعتقادی نیست که بدان بپردازیم بلکه تها هدف ما رفع تناقض و اختلاف در مسائل فقیه است. دوست من سفارش کرد که ترتیب رساله را بر هم نزنم و مسائل فقیه را به همان صورت و مطابق فتوای مفید عنوان کنم و هر مستنده‌ای را که عنوان کردم دلیل آن را از قرآن مجید و یا حدیث متواتر و یا حدیث محفوظ به قرآن صحت درج کنم و با اجماع مسلمین را گواه و شاهد بیاورم که این جمله در علم کلام کاربردی موتّر دارد و گرنه اجماع شیعیان را- اگر اجماعی باشد- بر وجه دلیل و مدرک نقل کنم و از آن پس احادیث مشهور مذهبی را به عنوان شاهد و مدرک از جوامع حدیثی روایت کنم و بعد از آن احادیث مخالف با آن فتوای از سایر جوامع درج کنم و با تأویل و توجیه آنها تضاد و اختلاف را بر طرف سازم و اگر تأویل و توجیه آن ممکن نباشد توضیح دهم که این دسته احادیث مخالف، سندی ضعیف و بی اعتبار دارند و اگر ابرادی بر سند وارد نباشد روش کنم که این رشته احادیث مخالف،

از عهد امامان مُعْرَضٌ عنہ اصحاب ما شیعیان بوده‌اند و به این جهت از حجیت و اعتبار علمی ساقط شده‌اند.

دوست من سفارش کرد که نا ممکن باشد به تأویل حدیث پیردادم و سند آن را مخدوش نسازم گرچه سندی ضعیف و مطعون باشد و هر گاه که راه توجیه و تأویل را در پیش بگیرم کوشش کنم تا حدیثی بیایم که شاهد بر توجیه و تأویل باشد گرچه لزومی برای این تلاش و کوشش نمی‌بینم...

به هر حال، شیخ طوسی می‌گوید: من به تقاضا و تکلیف این شیخ فاضل وارد عمل شدم و امیدوارم که تا آخرین فصل کتاب از این سیره و سنت که گفتم عدول ننمایم... ولی می‌بینم که شیخ طوسی تنها در اوائل شرح خود از این سیره و سنت پیروی می‌کند و سخن از قرآن و اجماع و حدیث متواتر به میان می‌آورد و چون در طی عمل بیشتر از پیش به جوامع حدیثی سر می‌زند و در کتابهای فقیهی غور می‌کند می‌بیند که هماره اختلاف در فتوا مستند به اختلاف حدیث است و هر دسته حدیثی - خواه موافق با فتوای مفید و خواه مخالف با آن - از حبابت جمعی برخوردار است که بدان فتوا داده‌اند و این اختلاف و نشتت راه را بر این گونه ادعاهای مسدود کرده است که بگوید: این دسته موافق اجماع و شبرت است و آن دسته دیگر نیست. این دسته محفوظ به قرآن صحت است و آن دسته دیگر نیست. این دسته معرض عنہ اصحاب است و آن دسته دیگر نیست. از این رو همه رهنمودهای دوست خود را به دست فراموشی می‌سپارند و فقط به توجیه و تأویل حدیث می‌پردازد تا تناقض واختلاف را بر طرف سازد ولی این تعهد خود را فراموش نمی‌کند که با امکان توجیه و تأویل متن، سند حدیث را گرچه ضعیف باشد مورد خدشه و تردید قرار ندهد و لذا می‌بینیم که تنها در حدود بیست مورد به جرح و تعدیل روات می‌پردازد و در نتیجه پای علم رجال را به میان می‌کشد با آنکه چندین هزار حدیث ضعیف را در کتاب تهذیب خود درج کرده است.

از عهد امامان مُعْرَضٌ عنہ اصحاب ما شیعیان بوده‌اند و به این جهت از حجیت و اعتبار علمی ساقط شده‌اند.

دوست من سفارش کرد که نا ممکن باشد به تأویل حدیث پیردادم و سند آن را مخدوش نسازم گرچه سندی ضعیف و مطعون باشد و هر گاه که راه توجیه و تأویل را در پیش بگیرم کوشش کنم تا حدیثی بیایم که شاهد بر توجیه و تأویل باشد گرچه لزومی برای این تلاش و کوشش نمی‌بینم...

به هر حال، شیخ طوسی می‌گوید: من به تقاضا و تکلیف این شیخ فاضل وارد عمل شدم و امیدوارم که تا آخرین فصل کتاب از این سیره و سنت که گفتم عدول ننمایم... ولی می‌بینم که شیخ طوسی تنها در اوائل شرح خود از این سیره و سنت پیروی می‌کند و سخن از قرآن و اجماع و حدیث متواتر به میان می‌آورد و چون در طی عمل بیشتر از پیش به جوامع حدیثی سر می‌زند و در کتابهای فقیهی غور می‌کند می‌بیند که هماره اختلاف در فتوا مستند به اختلاف حدیث است و هر دسته حدیثی - خواه موافق با فتوای مفید و خواه مخالف با آن - از حبابت جمعی برخوردار است که بدان فتوا داده‌اند و این اختلاف و نشتت راه را بر این گونه ادعاهای مسدود کرده است که بگوید: این دسته موافق اجماع و شبرت است و آن دسته دیگر نیست. این دسته محفوظ به قرآن صحت است و آن دسته دیگر نیست. این دسته معرض عنہ اصحاب است و آن دسته دیگر نیست. از این رو همه رهنمودهای دوست خود را به دست فراموشی می‌سپارند و فقط به توجیه و تأویل حدیث می‌پردازد تا تناقض واختلاف را بر طرف سازد ولی این تعهد خود را فراموش نمی‌کند که با امکان توجیه و تأویل متن، سند حدیث را گرچه ضعیف باشد مورد خدشه و تردید قرار ندهد و لذا می‌بینیم که تنها در حدود بیست مورد به جرح و تعدیل روات می‌پردازد و در نتیجه پای علم رجال را به میان می‌کشد با آنکه چندین هزار حدیث ضعیف را در کتاب تهذیب خود درج کرده است.

از عهد امامان مُعْرَضٌ عنہ اصحاب ما شیعیان بوده‌اند و به این جهت از حجیت و اعتبار علمی ساقط شده‌اند.

دوست من سفارش کرد که نا ممکن باشد به تأویل حدیث پیردادم و سند آن را مخدوش نسازم گرچه سندی ضعیف و مطعون باشد و هر گاه که راه توجیه و تأویل را در پیش بگیرم کوشش کنم تا حدیثی بیایم که شاهد بر توجیه و تأویل باشد گرچه لزومی برای این تلاش و کوشش نمی‌بینم...

به هر حال، شیخ طوسی می‌گوید: من به تقاضا و تکلیف این شیخ فاضل وارد عمل شدم و امیدوارم که تا آخرین فصل کتاب از این سیره و سنت که گفتم عدول ننمایم... ولی می‌بینم که شیخ طوسی تنها در اوائل شرح خود از این سیره و سنت پیروی می‌کند و سخن از قرآن و اجماع و حدیث متواتر به میان می‌آورد و چون در طی عمل بیشتر از پیش به جوامع حدیثی سر می‌زند و در کتابهای فقیهی غور می‌کند می‌بیند که هماره اختلاف در فتوا مستند به اختلاف حدیث است و هر دسته حدیثی - خواه موافق با فتوای مفید و خواه مخالف با آن - از حبابت جمعی برخوردار است که بدان فتوا داده‌اند و این اختلاف و نشتت راه را بر این گونه ادعاهای مسدود کرده است که بگوید: این دسته موافق اجماع و شبرت است و آن دسته دیگر نیست. این دسته محفوظ به قرآن صحت است و آن دسته دیگر نیست. این دسته معرض عنہ اصحاب است و آن دسته دیگر نیست. از این رو همه رهنمودهای دوست خود را به دست فراموشی می‌سپارند و فقط به توجیه و تأویل حدیث می‌پردازد تا تناقض واختلاف را بر طرف سازد ولی این تعهد خود را فراموش نمی‌کند که با امکان توجیه و تأویل متن، سند حدیث را گرچه ضعیف باشد مورد خدشه و تردید قرار ندهد و لذا می‌بینیم که تنها در حدود بیست مورد به جرح و تعدیل روات می‌پردازد و در نتیجه پای علم رجال را به میان می‌کشد با آنکه چندین هزار حدیث ضعیف را در کتاب تهذیب خود درج کرده است.

كتاب الطهارة

باب المياه وأحكامها وما يجوز التطهير به وما لا يجوز

٤١) أخبرني الشيخ آيده الله تعالى عن أحمد بن محمد عن أبيه عن الحسين بن الحسن بن أبيان عن الحسين بن سعيد عن عثمان بن عيسى عن سماعة ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الرجل يمر بالماء وفيه دابة ميتة قد أتتني . قال : إن كان التتن الغالب على الماء فلا يتوضأ ولا يشرب .

٤٢) أخبرني الشيخ آيده الله تعالى قال : أخبرني أبو القاسم

۱- دفتر طهارت

آبهای پاک و آبهای آلوده

(۱) * ۷- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان به آبی بگذرد که در میان آن جانوری مرده و متلائمه افتاده باشد، آیا باید از آب پرهیز کند؟ ابوعبدالله گفت: اگر عفونت مرده بر آب چیره باشد، آن آب آلوده خواهد بود: از آن آب وضو نسازند و نیاشانند.

(۲) * ۸- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر جسد مرداری در آب بیفتد،

جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، وعبد الرحمن بن أبي نجران ، عن حماد بن عيسى ، عن حريز بن عبد الله ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : كُلُّاً غلب الماء على دفع الجفنة فتوضاً من الماء واشربَ فإذا تغير الماء أو تغير الطعم فلا توضأ منه ولا تشرب .

﴿٤٣﴾ ١٦ - عليٌّ بن الحسن ، عن عبد الرحمن بن أبي نجران ، عن صفوان بن يحيى ، عن عيسى بن القاسم قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن سور الحائض قال : لا تتوضاً منه وتوضأ من سور الجنب إذا كانت مأمونة . وتفسّر يدها قبل أن تدخلها الإناء ، وقد كان رسول الله صلوات الله عليه وسلم يُنْتَسِلُ هو وعائشة في إناء واحد ويُنْتَسِلُان جيما .

﴿٤٤﴾ ١٧ - عليٌّ بن الحسن ، عن أيوب بن نوح ، عن صفوان بن يحيى ، عن منصور بن حازم عن غبيسة بن مصعب ، عن أبي

مادام که صفائی آب بر تعفن مردار، چیره باشد، وضو گرفتن و آشامیدن از آن آب روا خواهد بود، و اگر رنگ آب و یا بوی آب دگرگون شود، آسودگی آب قطعی می شود: از آن آب، وضو مگیر و از آن آب میاشم.

* (۳) * ١٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آب دستخورده حائض چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: از آب دستخورده حائض وضو مگیر، ولی از آب دستخورده خانمیای جنب وضو بگیر، در صورتی که مورد اعتماد باشند و از نجاست پرهیز کنند و پیش از آن که دست خود را در ظرف آب فرو ببرند، ابتدا دستهای خود را بشویند و سپس دستها را در ظرف آب فرو ببرند و آب را بر دارند و بر سر بریزنند. رسول خدا - صلوات الله عليه - با همسرش عایشه از یک ظرف آب، استفاده می کردند و غسل می نمودند.

* (٤) * ١٧ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: از آب دستخورده و آب

عبد الله بن عبد الله قال : سُورُ الحائض تَشَرِّبُ مِنْهُ وَلَا تَوَضَّأُ .

﴿٤٥﴾ ۱۸ - عنه ، عن معاوية بن حكيم ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن الحسين بن أبي العلاء ، عن أبي عبد الله بن سعيد في الحائض : تَشَرِّبُ مِنْ سُورِهَا وَلَا تَوَضَّأُ مِنْهُ .

﴿٤٦﴾ ۱۹ - وعنه عن علي بن أسباط ، عن عممه يعقوب بن سالم الأحرار ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله بن سعيد قال : سأله هل يُتَوَضَّأُ من فضل الحائض ؟ قال : لا .

﴿٤٧﴾ ۲۰ - علي بن الحسن ، عن العباس بن عامر ، عن حجاج الخثاب عن أبي هلال قال : قال أبو عبد الله بن سعيد : المرأة الطامث ، اشتربَتْ مِنْ فَضْلِ شَرَابِهَا وَلَا أَحَبُّ إِنْ تَتَوَضَّأْ مِنْهُ .

﴿٤٨﴾ ۲۷ - أخبرني الشيخ آية الله تعالى عن أحد بن محمد ، عن أبيه محمد بن الحسن ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن

نیمخورده حائض من آشامند، ولی با آن وضو نمی‌سازند.

* (۵) * ۱۸ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: آب دستخورده حائض چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: از آب دستخورده حائض بیاشام، اما وضو مگیر.

* (۶) * ۱۹ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: روا هست که از آب نیمخورده حائض وضو بازم؟ ابوعبدالله گفت: نه.

* (۷) * ۲۰ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر خانمی در حال حیض باشد، از آب نیمخورده او بیاشام، ولی دوست نمی‌دارم که از آب دستخورده و نیمخورده او وضو بازی.

* (۸) * ۲۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر سگ از ظرف آب بنوشد، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: باید ظرف آب را شستشو بدھی. من

سعید ، عن حماد ، عن حریز ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : سأله عن الكلب يشرب من الإناء . قال : أفيل الإناء . وعن البيهقي . قال : لا بأس أن يتلوّضاً من فضلها . إنما هي من السبع .

۴۹) ۲۹ - وبهذا الإسناد عن حماد عن حریز عن الفضل أبي العباس قال : سأله أبي عبد الله علیه السلام عن فضل الماء والشاة والبقرة والإبل والحمار والخيول والبغال والوحش والسبع ، فلم أترك شيئاً إلّا سأله عنه . فقال : لا بأس به . حتى انتهيت إلى الكلب ، فقال : رجس نعس لا يتلوّضاً بفضلة واصبب ذلك الماء وأغسله بالتراب أول مرّة ثم بالماء .

۵۰) ۳۰ - أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله عن أحد بن محمد ، عن آيوب بن نوح ، عن صفوان بن يحيى عن معاوية بن شریح قال : سأله

پرسیدم : اگر گربه از ظرف آب بتوشد ، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت : مانع ندارد که از آب نیم خورده گربه وضو بازند . گربه در شمار درندگان است .

* ۴۹) ۲۹ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : آب نیم خورده گربه ، گوسفند ، گاو ، شتر ، دراز گوش ، اسب ، استر ، حیوانات وحشی و درندگان ، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت : مانع ندارد . من به نام بردن جانوران وحشی و درندگانه ادامه دادم تا به سگ رسیدم و ابوعبدالله گفت : سگ پلید و نجس است . از آب نیم خورده سگ وضو مازا و آن رادر فاضلاب بربیز ، سپس ظرف آب را با خاک خشک ، خاک مالی کن تا نظیف شود و سپس آن را با آب بشوی .

* ۵۰) ۳۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : آب نیم خورده گربه ، گوسفند ، گاو ، شتر ، دراز گوش ، اسب ، استر و درندگان وحشی ، قابل آشامیدن هست ، و آیا می شود با آن آب وضو بازنده؟ ابوعبدالله گفت : آری . از آن آب

عذافر أبا عبد الله سنه . وأنا عنده عن سور السنور والشاة والبقرة والبعير والحمار والفرس والتغل والبیاع يُشرب منه ؟ أو يتوضأ منه ؟ فقال : نعم اشرب منه وتوضأ . قال : قلت له : الكلب ؟ قال : لا . قلت : اليس هو شعع ؟ قال : لا والله إنما تجسس . لا والله إنما تجسس .

سعد بن عبد الله عن أبى الحسن ، عن الحسن بن علی بن فضال ، عن عبد الله بن بکير ، عن معاویة بن میسرة ، عن أبى عبد الله سنه وذكر مثله .

﴿ ۱۱ ﴾ ۳۳ - أخبرني الشيخ أبى الله تعالى ، عن أبى القاسم جعفر بن محمد ، عن أبىيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أبى جعفر أبى الحسن محمد ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة بن مهران ، عن أبى بصیر عن أبى عبد الله سنه قال : ليس بفضل البيتور باس أن يتوضأ منه ويشرب . ولا يشرب سور الكلب إلا أن يكون حوضاً كبيراً يُستنقى منه .

﴿ ۱۲ ﴾ ۳۴ - وبهذا الإسناد ، عن أبى الحسن ، عن علی بن

بياشام ووضو بگیر . من گفتتم : آب نیم خورده سگ ، پاک است ؟ ابو عبدالله گفت : نه . من گفتتم : مگر سگ در شمار درندگان نیست ؟ ابو عبدالله گفت : نه بخدا سوگند سگ از نجاسات است . نه بخدا سوگند . سگ از نجاسات است .

* (۱۱) * ۳۳ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت : مانعی ندارد که از آب نیم خورده گیره وضو بگیرند و بیاشامند ، ولی آب نیم خورده سگ قابل آشامیدن نیست ، مگر آن که از آب انبار وسیعی توشیده باشد که در آن صورت آب انبار ، نجس نخواهد شد .

* (۱۲) * ۳۴ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر جانوران در برکه آب گمیز برانند و سگها از آن بیاشامند و اشخاص جنب در آن غسل کنند ، آیا

الْحَكْمُ ، عَنْ أَبِي آيُوب الْخَرَازَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَبِي عبد الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الْمَاءِ تَبَوَّلُ فِيهِ الدَّوَابُ وَتَلْغُ فِيهِ الْكَلَابُ وَيَعْتَشُ فِيهِ الْجَنَبُ . قَالَ : إِذَا كَانَ الْمَاءُ قَدْرُ كُرُّ لِمْ يَتَجَسَّهُ شَيْءٌ .

﴿١٣﴾ ۳۵- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْأَنَبِ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ مَعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ ، عَنْ أَبِي عبد الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَرْأَةِ أَهْلَهَا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ ، وَيُتَوَضَّأُ مِنْ سُورَهَا .

﴿١٤﴾ ۳۷- وَهَذَا الْاسْنَادُ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ الْحَسَنِ ، عَنْ زُرْعَةَ ، عَنْ سَمَاعَةَ ، عَنْ أَبِي عبد الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ عَلِيًّا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّمَا هِيَ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ .

﴿١٥﴾ ۳۹- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَبِي القَاسِمِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبٍ ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ

آبِهِ كَمْبَلَهُ اسْتَفَادَهُ خَواهِدَ بَودَ؟ ابْوَعَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ گَفَتْ: اَفَرَ مَقْدَارَ آبِهِ ظَرْفَتْ
پَكَ كَرْ باشَدَ، هِيجَ نِجَاصَتِي آنَ آبِهِ رَا نِجَسَ نَمَى كَنَدَ.

تَوْجِهُ: این حديث به شماره ۲۵ و ۱۴۳ تکرار می‌شود. شرح آن را در
حدیث ۵۹۸ گزیده کافی ملاحظه نمایند... .

* ﴿۱۳﴾ ۳۵- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: آب نیم خورده گریه چه
حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: گریه از اعضای خانواده است. وضو گرفتن از
آب نیم خورده گریه اشکالی ندارد.

* ﴿۱۴﴾ ۳۷- جدم امیر المؤمنین (ع) گفت: گریه از اعضای خانواده است.

* ﴿۱۵﴾ ۳۹- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: روا هست که از آب

سعید ، عن اخیه الحسن ، عن زُرعة ، عن سماعة ، قال سائله هل يشرب سُور شيء من الدواب و يتوضأ منه ؟ قال : أما الابل والبقر فلا يأس .

﴿٤٦﴾ ٤٦ - أخبرني الشيخ آیده الله تعالى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضاله بن آیوب ، و محمد بن أبي عمر عن جحيل بن دُراج قال : سألت أبا عبد الله علیه السلام عن سُور الدواب والغنم والبقر . أيَّوْضاً منه ويُشَرِّبُ ؟ فقال : لا يأس به .

﴿٤٧﴾ ٤٧ - أخبرني الشيخ آیده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة ، عن أبي بصير ، عن أبي جعفر علیه السلام قال : سأله عن الخفباء تقع في الماء أيَّوْضاً منه ؟ قال : نعم لا يأس به ، قلت : فالعقرب ؟ قال : أرقه .

نیمخورده چاریابان بیاشامند و وضو بازانند؟ ابوعبدالله گفت: اگر چاریا در ردیف شتر و گاو باشد، اشکالی ندارد.

* (٤٦) * ٤٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: نیمخورده چاریابان و نیمخورده دامها مانند گوسفند و گاو چه حکمی دارد؟ آیا از آن وضو بازاند و بیاشامند؟ ابوعبدالله گفت: مانعی ندارد.

* (٤٧) * ٤٧ - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر سوک سیاهی در ظرف آب بیفتند، روا هست که از آن آب وضو بازانند؟ ابوجعفر گفت: آری مانعی ندارد. من گفتم: اگر عقرب در ظرف آب بیفتند چه صورت دارد؟ ابوجعفر گفت: آب را به فاضلاب بریز.

۴۱۸) ۵۲- أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَّارٍ ،
عن أبيه ، عن أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسٍ ، عن مُحَمَّدَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى ، عن أبي
جعفر ، عن أبيه ، عن حَفْصَةَ بْنِ غَيْثٍ عن جعفر بن محمد عليه السلام قال :
لَا يُفْسِدُ الْماءُ إِلَّا مَا كَانَتْ لَهُ نَفْسٌ سَائِلةٌ .

الزيادات

۴۱۹) ۱- أَحْمَدَ بْنِ عَمَّارٍ ، عن أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ ، عن الْحَسَنِ بْنِ
صَالِحِ التُّورِيِّ ، عن أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قال : إِذَا كَانَ الْمَاءُ فِي الرُّكُبِ كُرَّا
لَمْ يَنْجُسْهُ شَيْءٌ . قَالَ : وَكَمُ الْكُرْ ? قَالَ : ثَلَاثَةُ أَشْبَارٍ وَنَصْفُ عَنْقُهَا فِي
ثَلَاثَةُ أَشْبَارٍ وَنَصْفُ عَرْضُهَا .

۴۲۰) ۲- أَحْمَدَ بْنِ عَمَّارٍ ، عن عَلَيْهِ الْحَمْدُ ، عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
يَحْيَى الْكَاهْمِلِيِّ ، قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ : إِذَا أَتَيْتَ مَاءً
وَفِيهِ قَلْةٌ فَاتْنَفْخْ عَنْ يَمِينِكَ وَعَنْ يَسَارِكَ وَبَيْنَ يَدِيكَ وَتَوْضَأْ .

* ۱۸) ۵۲- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: فقط مردار جانورانی که خون
جهنده دارند، نجس می باشد و آب ظرف را آلوده می سازند.

اضافات

* ۱۹) * ۱- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در صورتی که آب چاهک به
اندازه که باشد، با ملاقات نجاست نجس نمی شود. من گفتم: مقایس کر چیست؟
ابوعبدالله گفت: سه وجب و نیم زرفه در سه وجب و نیم پهنا.
توجه: به حدیث ۵۹۸ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ۲۰) * ۲- شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: اگر در بیان به آبی
گذر کنی که حجم آن کمتر از که باشد، روی آب را از سه طرف: دست
راست، دست چپ، پیش رو باز کن و سپس وضو بگیر.

﴿٤٢١﴾ ۸- أَحْدَدْ بْنُ مُحَمَّدَ ، عَنْ أَبِنِ عَبْرَوْبَ ، عَنْ أَبِنِ رَثَابَ ، عَنْ زِرَارَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُتَكَبِّرِ قَالَ : سَائِنَهُ عَنِ الْخَبْلِ يَكُونُ مِنْ شَفَعِيِّ الْخَتَزِيرِ يُسْتَقِي بِهِ الْمَاءُ مِنَ الْبَشَرِ . أَيْتَوْضًا مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ ؟ قَالَ : لَا بَأْسَ .

﴿٤٢٢﴾ ۱۲- عَلَيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ حَرَيْزَ ، عَنْ زِرَارَةَ ، وَمُحَمَّدَ بْنِ مُسْلِمَ ، وَأَبِي بَصِيرَ ، قَالُوا : قَلَّا لَهُ بَشَرٌ يُتَوَضَّأُ مِنْهَا بِجَرِيِ الْبَوْلِ قَرِيبًا مِنْهَا أَيْنَجَسُهَا ؟ قَالَ : قَالَ مُتَكَبِّرٌ إِنْ كَانَ الْبَشَرُ فِي أَعْلَى الْوَادِيِّ ، وَالْوَادِيُّ بِجَرِيِ الْبَوْلِ مِنْ تَحْتِهَا ، وَكَانَ بَيْنَهَا قَدْرُ ثَلَاثَةَ أَذْرَعَ أَوْ أَرْبَعَةَ أَذْرَعَ لَمْ يُنْجِسْ ذَلِكَ شَيْءًا ، وَإِنْ كَانَ الْبَشَرُ فِي أَسْفَلِ الْوَادِيِّ وَمِنْهُ الْمَاءُ عَلَيْهَا وَكَانَ بَيْنَ الْبَشَرِ وَبَيْنَهُ تَسْعَةَ أَذْرَعَ لَمْ يُنْجِسْهَا ، وَمَا كَانَ أَقْلَى مِنْ ذَلِكَ لَمْ يُتَوَضَّأْ مِنْهُ .

قال زراره: فقلت له: فان كان بجري بلزقها وكان لا يلبث على

* (۲۱) * ۸- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر با رسماً که از موی خوک بافته‌اند، آب بکشنده، روا هست که از آن آب وضو بگیرند؟ ابوعبدالله گفت: مانع ندارد.

توجه: به حدیث ۶۰۲ گزینده کافی مراجعه شود.

* (۲۲) * ۱۲- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتیم: چاه آبی است که از آب آن وضو می‌سازند، در حالی که جوی فاضلاب از کنار آن می‌گذرد، آبا نجاست فاضلاب، به آب چاه سرایت می‌کند؟ ابوعبدالله گفت: اگر چاه آب در بالای دره قرار دارد و جوی فاضلاب، پایین‌تر از چاه آب به فاصله سه ذراع و با چهار ذراع در جربان است، نجاست فاضلاب به آب چاه سرایت نخواهد کرد. اگر چاه آب، در پائین دره قرار گرفته و جدول فاضلاب به فاصله نه ذراع از بالای دره به جربان افتاده است، باز هم چاه آب را نجس نخواهد کرد ولی اگر جدول فاضلاب در بالای دره قرار گرفته باشد و فاصله جدول با چاه آب کمتر از نه ذراع (= ۶۸ سانت) باشد آب چاه به نجاست محکوم می‌گردد. من گفتم: اگر

الارض ؟ فقال : ما لم يكن له قرار فليس به بأس فإن استقر منه قبله
فاته لا يثقب الارض ولا يغور حتى يبلغ البتر ، وليس على البتر منه بأس
فتوضأ منه . إنما ذلك إذا استنقع كله .

﴿٢٣﴾ ۲۰ - محمد بن علي بن عبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، عن
ابن أبي عمر ، عن أبي زياد النهدي ، عن زراة قال : سألك أبا
عبد الله عليه السلام عن چلد الخنزير يجعل دلواً يُستنقع به الماء ؟ قال : لا
بأس .

﴿٢٤﴾ ۲۱ - محمد بن علي بن عبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن
وهيّب ، عن أبي بصير ، قال : سألك أبا عبد الله عليه السلام عن حبة دخلت

جدول فاصلاب به جاه آب نزديك باشد ، اما فاصلاب در کف جدول را کد نمایند
بلکه روان باشد ، چه حکمی دارد ؟ ابوعبدالله گفت : اگر فاصلاب را کد نباشد ،
اشکالی تولید نمی شود ، حتی اگر لحظات کمی را کد نمایند نمی توانند به قعر زمین
فرو بروند و آب جاه را آلوهه سارند ، ولذا قابل استفاده خواهد بود . نجاست
فاصلاب ، در صورتی به جاه آب سرایت می کند که فاصلاب را کد نمایند و به قعر
زمین فرو بروند .

* ﴿٢٥﴾ ۲۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر از پوست خوک ، دلو
بازارند و با آن آب نکشند ، اشکالی ندارد ؟ ابوعبدالله گفت : اشکالی ندارد .

شرح : پوست خوک ، گرجه دیاغی شده باشد ، نحس خواهد بود ، اما به
خطای این که آب دلو ، از پوست دیاغی شده متاثر نمی گردد ، آب بر طهارت خود
باقي می هاند . در صورتی که پوست خوک و يا پوست سایر درندگان خام و
بی دیاغی باشد ، چربی آن و چه بسا ذرات آن به آب دلو سرایت کند و باعث
نجاست گردد .

* ﴿٢٦﴾ ۲۱ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر هاری داخل خمرة

جُبًا في ماء وخرجت منه قال : إن وجود ماء غيره فليغيره .

* ۲۵) ۲۷ - عنه ، عن العباس ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن أبي أيوب ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله ع . قال : قلت له الغدير في ماء مجتمع ببول فيه الذواب وبتلع فيه الكلاب ويغسل فيه الجنب . قال : إذا كان قادرًا لم ينجئه شيء ، والكفر ستمائة رطل .

* ۲۶) ۳۹ - الحسين بن سعيد عن عثمان بن عيسى ، عن سعيد الأعرج ، قال : سأله أبا عبد الله ع . عن الجرة تسع مائة رطل من ماء يقع فيها أوقية من دم ، أشرب منه وأنوضا ؟ قال : لا .

آب شود و بیرون بایاد، آب خمره قابل استفاده خواهد بود؟ ابوعبدالله گفت:
اگر آب دیگری بایاد، آب خمره را بریزد و عوض کند.

* ۲۵) * ۲۷ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: گودالی است که آب باران در آن جمع می شود: جانوران در آن بول می کنند و سگها زبان می زنند و اشخاص جنب در آن غسل می کنند، این آب چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت:
اگر آب گودال به ظرفیت یک کر باشد، هیچ نجاستی آن را نجس نمی کند.

توجہ: این حدیث به شماره ۱۲ گذشت و به شماره ۱۴۳ تکرار می شود،
ولی دنباله حدیث را ندارد. همین حدیث به شماره ۵۹۸ در صحیح کافی نیز
روایت شده است ولی دنباله حدیث را ندارد. به همین جهت دنباله حدیث را
ترجمه نکردیم. به اعتراف این آنس عمری (تبذیب الاحکام ج ۱ ص ۴۳) دنباله
حدیث از ویزگیهای عبدالله بن مغیره است که می گوید: «ظرفیت کر معادل
شصده رطل است». در هر حال، این شصده رطل با رطل مکی برآورد شده
است که دقیقاً معادل با ۱۲۰۰ رطل معروف بین الملحق است.

* ۲۶) * ۳۹ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر در خمره آبی که
صد رطل آب، ظرفیت دارد، چند مثقال خون بریزد، می توانم از آب خمره
بیاشام و وضو بگیرم؟ ابوعبدالله گفت: نه.

زيادة من باب تطهير المياه

﴿٢٧﴾ ۲۱ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أبي جعفر محمد بن علي ، عن محمد بن الحسن ، عن أحمد بن ادريس ، عن محمد بن أحمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب ، والحسن بن موسى الخثاب ، جميعا ، عن يزيد بن إسحق شاعر ، عن هارون بن حربة الغنوسي ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : سأله عن الفارة والعقرب ، وأشباء ذلك ، يقع في الماء فيخرج حيًا ، هل يُشرب من ذلك الماء ويتوهما منه ؟ قال : يسكب منه ثلاثة حفارات . وقليله وكثيره بمنزلة واحدة ، ثم يُشرب منه ويتوهما منه ، غير الوزغ فإنه لا يتسع بما يقع فيه .

باب تطهير المياه من النجاسات

﴿٢٨﴾ ۱ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحد بن محمد ،

یک حدیث دیگر

* ۲۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر موش و عقرب و امثال آن در ظرف آب بیفتند و زنده بروون آید، آیا روا هست که از آب ظرف بیاشامند و وضو بگیرند؟ ابوعبدالله گفت: باید دو کف دست را در ظرف آب فرو ببرند و سه نوبت از محل سقوط آن حیوان یا حشره آب را بروون ببریزند: آب ظرف کم باشد یا زیاد باشد، تفاوتی ندارد. بعد از آن روا هست که بیاشامند و وضو بسازند. بجز چلپاسه بااغی که اگر در ظرف آب بیفتند، باید از آن پرهیز شود.

آب چاه

* ۲۸ - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: هر گونه نجاستی که در چاه آب بیفتند آب را آلوده نمی سازد و اگر با آن آب، لباسی شسته باشند و با

عن أبيه ، عن محمد بن الحسن ، عن أحمد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن معاوية ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول : لا يُفْسِلُ الشوب ولا تُعاد الصلاة مَا وقع في البشر إلا أن يُتَبَّعَ .
فإن أتته غُيلَ الشوب وأعيد الصلاة وتزَحَّجَتِ البشر .

٤٢٩) ٢ - سعد بن عبد الله ، عن أحمد بن محمد ، عن أبي طالب عبد الله بن الصلت ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن معاوية بن عمّار عن أبي عبد الله عليه السلام في الفارة تقع في البشر فيتوضاً الرجل منها وبصلي وهو لا يعلم ، أيعيد الصلاة ويغسل ثوبه ؟ فقال : لا يُعيد الصلاة ولا يُفْسِلُ ثوبه .

٤٣٠) ٣ - أحمد بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن أبيان بن عثمان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سُبِّلَ عن الفارة تقع في البشر لا يعلم بها إلا بعد ما يتوضاً منها ، أيعاد الوضوء ؟ فقال : لا .

٤٣١) ٤ - سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسين ، عن

وضو ساخته باشند و نماز خوانده باشند نیازی نیست که لباس را تنظیر کنند نماز خود را با وضوی جدید از سر بخوانند، مگر آن که آب چاه از اثر نجاست متعمق گردد که در آن صورت باید لباس را تنظیر کنند و نماز را با وضوی جدید از سر بخوانند و آب چاه را تا به آخر بکشند و به فاضلاب بروزنند.

* (٤٣٢) ٢ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر موشی در چاه آب بیفتند و انسان ندانسته از آب چاه وضو بازد و نماز بخواند، آیا بعد از اطلاع باید نماز خود را از سر بخواند و لباس خود را تنظیر کند؟ ابوعبدالله گفت: نیازی نیست که نمازش را از سر بخواند و لباس خود را تنظیر کند.

* (٤٣٣) ٣ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: (مانند حدیث قبلی است).

* (٤٣٤) ٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: اگر موشی در آب چاه

جعفر بن بشیر ، عن ابی عینیة قال : سُئلَ أَبُو عِبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفَارَةِ تَقْعِدُ فِي الْبَشَرِ . فَقَالَ : إِذَا أَخْرَجْتَ فَلَا بَأْسٌ وَإِنْ تَفْسَخْتَ فَتَبْيَغُ دَلَاءُ ، قَالَ : وَسُئلَ عَنِ الْفَارَةِ تَقْعِدُ فِي الْبَشَرِ فَلَا يَعْلَمُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا بَعْدَمَا يَتَوَضَّأُ مِنْهَا . أَيْعِدُ وَضْوَءَهُ وَصَلَاتَهُ وَيَغْسلُ مَا أَصَابَهُ ؟ فَقَالَ : لَا . قَدْ اسْتَقَى أَهْلُ الدَّارِ مِنْهَا وَرَشَوا .

﴿۴۳۲﴾ ۵- أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ أَبِي أَبَانَ ، عَنْ أَبِي أَسَامَةَ وَأَبِي يَوسُفَ يَعْقُوبَ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي عِبْدِ اللَّهِ عَنِ الْفَارَةِ فَيَقُولُ فِي الْبَشَرِ الطَّيْرُ وَالدَّجَاجَةُ وَالْفَارَةُ . فَانْزَحَ مِنْهَا سَبْعُ دَلَاءً ، قَلَّا : فَمَا تَقُولُ فِي صَلَاتِنَا وَوَضُوئِنَا وَمَا أَصَابَ ثِيَابِنَا ؟ فَقَالَ : لَا بَأْسٌ بِهِ .

بیفتند، چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: اگر جسد موش، قبل از پوسیدگی خارج شود، آب چاه پاک است. و اگر بعد از پوسیدگی خارج گردد باید هفت دلو، از آب چاه بکشند و به فاضلاب بریزنند. پرسیدند: اگر موشی در چاه آب بیفتند و اهل خانه آگاه نشوند مگر بعد از دو سه روز که از آن وضو گرفته‌اند آیا باید وضوی خود را تجدید کنند و نمازهای خود را از سر بخوانند و هر جامه و ظرفی که با آب چاه ملاقات کرده باشد تطهیر نمایند؟ ابوعبدالله گفت: نه حتی نیازی به کم کردن آب چاه و کشیدن و بیرون ریختن نخواهد بود، زیرا اهل خانه ظرف این چند روزه به حد کافی آب کشیده و بر زمین پاشیده‌اند.

توجیه: به حدیث ۶۰۱ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ۵- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر پرنده آسمانی و یا مرغ خانگی و یا موش در چاه آب بمیرد، باید هفت دلو آب از چاه بکشند و به فاضلاب بریزنند. ما گفتهیم: پس تکلیف وضوهایی که گرفته‌ایم و نمازهایی که خوانده‌ایم و جامه‌هایی که با آب چاه شسته‌ایم، چه خواهد بود، ابوعبدالله گفت: اشکالی ندارد.

﴿٤﴾ ۸- احمد بن محمد بن أبي نصر ، عن عبد الكريـم ، عن أبي بصير ، قال : قلت لـأبي عبد الله عليه السلام بـشـر يـستـقـى مـنـهـا وـتـوـضـيـهـ بـهـ وـغـيـلـ مـنـهـ الشـيـابـ وـعـجـنـ بـهـ ، ثـمـ عـلـمـ أـنـهـ كـانـ فـيهـا مـيـتـ . قال : لا يـأسـ ، لـا يـفـسـلـ الثـوبـ وـلـا تـعـادـ مـنـهـ الصـلاـةـ .

﴿٥﴾ ۱۰- أـخـبـرـنـيـ الشـيـخـ أـيـدـهـ اللـهـ تـعـالـيـ ، عنـ أـحـدـ بـنـ مـحـمـدـ ، عنـ أـيـهـ ، عنـ مـحـمـدـ بـنـ يـحـيـىـ ؛ وـالـحـسـينـ بـنـ عـبـيدـ اللـهـ ، عنـ أـحـدـ بـنـ مـحـمـدـ بـنـ يـحـيـىـ ، عنـ أـيـهـ مـحـمـدـ بـنـ يـحـيـىـ ، عنـ مـحـمـدـ بـنـ عـلـيـ بـنـ مـحـبـوبـ ، عنـ أـحـدـ ، عنـ أـيـهـ ، عنـ عـبـدـ اللـهـ بـنـ الـمـغـيـرـةـ ، عنـ عـمـرـ بـنـ يـزـيدـ ، قال : حـذـثـنـي عـمـروـ بـنـ سـعـيدـ بـنـ هـلـالـ قال : سـأـلـتـ أـبـا جـعـفـرـ عليه السلام عـمـا يـقـعـ فـي الـبـرـ مـا بـيـنـ الـفـارـةـ وـالـسـتـورـ إـلـىـ الشـاهـ كـلـ ذـلـكـ يـقـولـ : سـبـعـ دـلـاءـ ، قال : حـتـىـ بـلـغـ الـحـمـارـ وـالـجـمـلـ ، فـقـالـ : كـُـرـ منـ مـاءـ .

﴿٦﴾ ۱۲- أـخـبـرـنـيـ الشـيـخـ أـيـدـهـ اللـهـ تـعـالـيـ بـالـاسـنـادـ المـتـقـدـمـ عنـ الـحـسـينـ بـنـ سـعـيدـ ، عنـ عـثـمـانـ بـنـ عـيـسـىـ ، عنـ سـمـاعـةـ قـالـ سـأـلـتـ أـبـا

* (۳۳) * ۸- به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: جاهی است که با آب آن وضو گرفته‌اند و جامدها شسته‌اند و خمیر کرده نانها پخته‌اند، سپس آگاه شده‌اند که جانوری در چاه سقوط کرده و مرده است. چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: اشکالی ندارد. نیازی نیست که جامدها را نظیری کنند و نمازها را از سر بخواهند.

* (۳۴) * ۹- از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر جانداری در چاه آب بیمیرد، چه باید کرد؟ من موش و گربه و امثال آن را نام بردم تا به گوسفند پرسیدم، و ابوجعفر در پاسخ من می گفت: باید هفت دلو آب بکشند و به فاضلاب بریزند. و چون دراز گوش و شتر را نام بردم، ابوجعفر گفت: باید یک کر آب بکشند و به فاضلاب بریزند.

* (۳۵) * ۱۰- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر موش و با پرنده‌ای

عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن الفارأ تقع في البشر أو الطير . قال : إن أدركته قبل أن يَتَبَيَّنَ نَرَخْتُ منها سبع دلاء ، وإن كان سُنُور أو أكبر منه نَرَخْتُ منها ثلاثين دلواً أو أربعين دلواً ، وإن أثنت حَقَّ يوجد ريح التن في الماء ، نَرَخْتُ البشر حَقَّ يذهب التن من الماء .

* ١٣ - الحسين بن سعيد عن ابن أبي عَمِيرٍ عن ابن أذينة ، عن زراة و محمد بن مسلم و بُريء بن معاویة العجلي عن أبي عبد الله وأبي جعفر عليهما السلام في البشر يقع فيها الدابة والفارأ والكلب والطير فیموت . قال : يُخْرُجُ ثُمَّ يَنْزَحُ مِنَ الْبَشَرِ دَلَاءً ثُمَّ اشْرَبُ وَتَوَضُّأَ .

* ١٥ - وروى أيضاً عن ابن أبي عَمِيرٍ، عن جحيل بن دراج ، عن أبيأسامة ، عن أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في الفارأ والسنور والذجاجة والطير

در چاه آب سقوط کند، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: اگر قبل از بوگرفتن آب چاه، جسد موش خارج شده باشد کفايت می کند که هفت دلو آب بکشند و به فاضلاب بریزند. اگر جسد گریه و یا جانوری بزرگتر از گریه از چاه آب خارج گردد، باید سی دلو و یا چهل دلو آب بکشند و اگر جسد جانور متغیر شود، و آب چاه را متغیر سازد، باید آب چاه را چندان بکشند که بوي آب برطرف گردد.

* ١٣ - از ابوجعفر باقر (ع) و ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر چاربائی در چاه آب سقوط کند و یا موش و سگ و پرنده در آن سقوط کند و بعیرد، چه باید کرد؟ آن سرور گفت: جسد را از چاه بپرون می کشنند و سپس چند دلو آب می کشنند و به فاضلاب می بریزند و از آب چاه استفاده می کنند.

* ١٥ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر جانوری مانند موش، گریه، مرغ، کبوتر، و یا سگ در چاه آب بینند، چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: اگر جسد جانور نپرسیده باشد و یا طعم آب برنگشته باشد، کفايت

والكلب . قال : فإذا لم يغسّخ أو لم يتغير طعم الماء فيكفيك خمس دلائ . وإن تغير الماء فخذ منه حتى يذهب الريح .

﴿٤٢﴾ ١٦ - وروى عن القاسم ، عن أبي أبیان ، عن أبي العباس الفضل البُقَبَاق قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : في البشر يقع فيها الفارة أو الدابة أو الكلب أو الطير فيموت . قال : يخرج ثم ينزح من البشر دلاء ثم يشرب منه ويتوضاً .

﴿٤٣﴾ ١٧ - سعد بن عبد الله ، عن أيوب بن نوح التخعي ، عن محمد بن أبي حمزة ، عن علي بن يقطين عن أبي الحسن موسى بن جعفر عليه السلام قال : سأله عن البشر تقع فيها الحمامات أو الذجاجة أو الفارة أو الكلب أو المرة . فقال يعززك أن تنزح منها دلاء فان ذلك يُظہرُها إن شاء الله تعالى .

﴿٤٤﴾ ١٨ - محمد بن علي بن عحبوب ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن أبي مريم قال : حدثنا جعفر قال : كان أبو جعفر عليه السلام يقول : إذا مات الكلب في البشر نزحت ، قال : وقال

من كند که پنج دلو آب بکشند و ببرون بربزند ، ولی اگر برو آب و با مزه آب برگشته باشد ، باید آب چاه را چندان بکشند که آب به حال طبیعی باز نگردد .

* (٤٥) * ١٦ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : (با حدیث شماره ٣٦ برابر است) .

* (٤٦) * ١٧ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : (با حدیث شماره ٣٦ برابر است) .

* (٤٧) * ١٨ - ابوجعفر باقر (ع) من گفت : اگر سگ در چاه آب بمیرد ، باید آب چاه را تا به آخر بکشند . ابوعبدالله صادق (ع) گفت : و اگر سگ را

جعفر علیه السلام : إذا وقع فيها نمأ آخرَج منها حيًّا فنَزح منها سبع دلاء.

(٤١) ١٩ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أبيه ، عن مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن الحسين بن سعيد ، عن حَمَادَ وَفَضَالَةَ ، عن معاوِيَةَ بْنِ عُمَرَ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عبدَ الله عليه السلام عن الْفَأَرَةِ وَالْوَزْغَةِ تَقْعُ في الْبَرِّ . قَالَ : يَنْزَحُ مِنْهَا ثَلَاثَ دلاء .

وروى هذا الحديث عن الحسين بن سعيد عن فضالة عن ابن سنان عن أبي عبد الله عليه السلام مثله .

(٤٢) ٢٢ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن عَلَيْهِ الْحُكْمُ ، عن عُثْمَانَ بْنَ عَبْدِ الْمُلْكِ ، عن أَبِي سَعِيدِ الْمَكْارِيِّ ، عن أَبِي عبدَ الله عليه السلام قَالَ : إِذَا وَقَعَتِ الْفَأَرَةُ فِي الْبَرِّ فَسُلْخَتْ فَانْزَحَ مِنْهَا سَبْعَ دلاء .

(٤٣) ٣٣ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ،

زنده از چاه خارج کنند، کفايت می کنند که هفت دلو آب بکشند و به فاضلاب بربريزند.

* (٤٤) ١٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر موش و یا چلپاسه در چاه آب بینند چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: باید سه دلو آب بکشند و به فاضلاب بربريزند.

* (٤٥) ٢٢ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر موشی در چاه آب سقوط کنند و جسد پوسیده اش را از چاه برآورند، باید هفت دلو آب از چاه بکشند.

* (٤٦) ٣٣ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر شخص جنب در آب

عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله و محمد بن الحسن ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن عبد الله بن بحر ، عن ابن مُنْكَانَةَ قال : حَدَّثَنِي أَبُو بَصِيرٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْجَنْبِ يَدْخُلُ الْبَشَرَ يَغْتَسِلُ فِيهَا . قَالَ : يَنْزَحُ مِنْهَا سَبْعُ دَلَاءٍ . وَسَأَلْتُهُ عَنِ الْعَذَّرَةِ تَقْعِدُ فِي الْبَشَرِ . قَالَ : يَنْزَحُ مِنْهَا عَشْرُ دَلَاءٍ ، فَإِنْ ذَابَتْ فَارْبَعُونَ أَوْ خَسُونَ دَلَاءً .

﴿٤٤﴾ ٣٤ - وأخبرني الشيخ أبيده الله تعالى بهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن العلاء ، عن محمد ، عن أحد هما عليهما السلام في البشر تقع فيها المينة . قال : إذا كان لها ربيع نُزح منها عشرون دلوا . وقال : إذا دخل الجنب البشر نُزح منها سبع دلاء .

﴿٤٥﴾ ٣٥ - وبهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هما عليهما السلام قال : إذا دخل الجنب البشر نُزح منها سبع دلاء .

چاه غوطهور شودو غسل کند، چه باید کرد؟ ابو عبدالله گفت: باید هفت دلو آب بکشند و به فاضلاب بریزند. پرسیدم: اگر مدفوع آدمی در چاه آب بیفتند، چه باید کرد؟ ابو عبدالله گفت: باید ده دلو آب چاه را بکشند و اگر مدفوع در آب چاه حل شده باشد باید چهل دلو و یا پنجاه دلو آب چاه را بکشند.

* ٣٤ - از ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبدالله صادق (ع) پرسید: اگر مرداری داخل چاه آب بیفتند، چه باید کرد؟ آن سرور گفت: اگر آب چاه متعفن شده باشد، باید بیست دلو، آب چاه را بکشند و به فاضلاب بریزند. آن سرور گفت: اگر شخص جنب در آب چاه غوطهور شود، باید هفت دلو آب بکشند.

* ٣٥ - ابو جعفر باقر و یا ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اگر شخص جنب در آب چاه غوطهور گردد، باید هفت دلو آب بکشند و به فاضلاب بریزند.

﴿٤٦﴾ ۳۷- أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن حماد وفضالة ، عن معاوية بن عمّار قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الفارة والوزغة تقع في البتر . قال : ينزع منها ثلاثة دلاء .

﴿٤٧﴾ ۳۸- محمد بن علي بن عبوب ، عن أحمد بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن أبيان ، عن يعقوب بن عثيم قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام سأله سؤالاً قد تفسخ في البتر . قال : إنما عليك أن تنزع منها سبع دلاء ، قلت فليابساً التي قد صلينا فيها ، نغلها ونبعد الصلاة ؟ قال : لا .

﴿٤٨﴾ ۴۴- أحد بن محمد ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن رجل معه إماءان فيهما ماء وقع في أحدهما قذر لا يدرى أيها هو ، وليس يقدر على ماء غيره ؟ قال : يُبرأ فيه

* (٤٦) ۳۷- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث شماره ۴۱ برابر است).

* (٤٧) ۳۸- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر جسد چلپاسهای در چاه آب متلاشی شود چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: باید هفت دلو آب بکشند و بیرون بریزنند، تکلیف دیگری وجود ندارد. من گفتم: پس جامدهای خود را که قبلاً با آب همین چاه شسته‌ایم، باید تطهیر کنیم و نمازهای خود را از سر بخوانیم؟ ابوعبدالله گفت: نه.

توجه: به حدیث شماره ۲ گزیده فقهی و شرح آن مراجعه شود.

* (٤٨) ۴۴- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر با انسان دو ظرف آب باشد که یک ظرف آن نجس باشد اما مشخص نشود که ظرف نجس کدام است، در صورتی که آب دیگری در دسترس نباشد چه باید کرد؟ ابوعبدالله

وَيَتَّمِمُ .

باب تطهير الثياب وغيرها من النجاسات

﴿٤٩﴾ ۳- أَحْدَنْ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقِ
النَّحْوِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سَأْلَتْهُ عَنِ الْبَوْلِ يُصِيبُ الْجَسْدَ قَالَ :
صُبْ عَلَيْهِ الْمَاءُ مَرَّتَيْنَ .

﴿٥٠﴾ ۴- مُحَمَّدُ بْنُ أَحْدَنْ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ السَّنْدِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ
عَلَاءَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الشَّوْبِ
يُصِيبُهُ الْبَوْلُ . قَالَ : اغْسلْهُ فِي الْمِرْكَنِ مَرَّتَيْنَ ، فَإِنْ غَسَلْهُ فِي مَاءِ جَارٍ
فَمَرَّةً وَاحِدَةً .

﴿٥١﴾ ۸- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَنْ بْنِ مُحَمَّدٍ ،
عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفارِ ، عَنْ أَحْمَدِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ
الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ صَفْوَانَ ، عَنْ الْعَلَا ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ

گفت: باید هر دو ظرف را به فاضلاب بریزد و برای نماز خود تیم کند.

تطهیر بدن و جامه

* (۴۹) * ۳- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر بدن انسان با ترشح
بول آلوده شود، چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: دو نوبت بر روی آن آب بریزند.

* (۵۰) * ۴- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر جامه امام با ترشح بول
نجس شود، چگونه آن را بشوین؟ ابوعبدالله گفت: اگر داخل طشت آب بشوین،
باید دو نوبت بشوین و اگر در آب روان بشوین، یک نوبت کافی است.

* (۵۱) * ۸- از ابوجعفر باقر و یا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: جامه ای
که با سراابت بول نجس گردد، چگونه باید شست؟ آن سرور گفت: باید دو نوبت

أحد هم على هم السلام قال : سأله عن البول يصيب الثوب . فقال : اغسله مرتين .

﴿٥٢﴾ ٩ - وهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن حماد بن عثمان ، عن ابن أبي يَعْفُور ، قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن البول يصيب الثوب . فقال : اغسله مرتين .

﴿٥٣﴾ ١٠ - وهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن عثمان ، عن سماعة ، قال : سأله عن بول الصبي يصيب الثوب . فقال : اغسله . فقلت : فان لم أجده مكانه قال : اغسل الثوب كله .

﴿٥٤﴾ ١٧ - وهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن حرزيز ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : ذكر المفي فشلده وجعله أشد من البول . ثم قال : إن رأيت المفي قبلاً أو بعد ما تدخل في

شته شود .

* ٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* ١٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر جامدات از سرایت بول کوک نجس شود چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: جامدات را بشوی. من گفتم: اگر محل نجاست مشخص نباشد چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: تمام جامدات را بشوی.

* ١٧ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: شستن منی از جامد و بدن مشکل تر از شستن بول است. ابوعبدالله گفت: اگر قبل از نماز و یا در حال نماز لکه منی را در بدن و یا لباس مشاهده کردی، نمازت را با طهارت کامل از سر بخوان. و اگر با احتمال نجاست، لباس و بدن را وارسی کردی و اثری از منی ندیدی و بعد از نماز لکه منی را دیدی لازم نخواهد بود که نمازت را از سر

الصلاه ، فعليك إعادة الصلاه . وإن أنت نظرت في ثوبك فلم تُصبِّه ثم صَلَّيْتَ فيه ثم رأيته فلا إعادة عليك . وكذلك البول .

﴿٥٥﴾ ٢٠ - أحمد بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن الحسين بن أبي العلاء ، قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن المذى يُصَبِّ الثوب . قال : لا يَأسِ به . فلما رددنا عليه قال : تنصحه بالماء .

﴿٥٦﴾ ٢١ - الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمير ، عن غير واحد من أصحابنا ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : ليس في المذى من الشهوة ولا من الإنعاظ ولا من القبلة ولا من مَنْ الفرج ولا من المضاجعة وضوء . ولا يُفْسَلْ منه الثوب ولا الجسد .

﴿٥٧﴾ ٢٥ - وبهذا الإسناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل

بخوانی . ابن احکام در باره بول هم جاری است .

* (٥٥) * ٢٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر لعاب شوق، جامه انسان را خیس کند چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: اشکالی ندارد. من با حاضرین مجلس سوال خود را تکرار کردیم و ابوعبدالله گفت: محل آلودگی را با آب خالص خیس کن.

* (٥٦) * ٢١ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: لعاب غلیظی که در اثر خاطرات جنسی و با در اثر تحریک آلت و با در اثر بوسه و مالیدن فرج و با هم آغوشی خارج می‌شود، وضو را باطل نمی‌کند و لباس و بدنه را نیز نجس نخواهد کرد.

* (٥٧) * ٢٥ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی جامه‌اش را آلوده خون ببیند و بعداً در اثر فراموشی با همان لباس آلوده نماز بخواند، تکلیف

بَرِّي بثوبه الدم فَيُسْأَى أَن يَغْسِلَه حَقَّ يُصْلَى . قال : يُعَيْدُ صَلَاتَه كَيْ يَتَمَّ
الشَّيْءُ إِذَا كَانَ فِي ثَوْبِه . عَقُوبَةُ لَنْسِيَانَه . قَلَتْ : فَكِيفَ يَصْنَعُ مِنْ لَمْ
يَعْلَمْ ؟ أَيُعَيْدُ حِينَ يَرْفَعُه ؟ قال : لَا . لَكِنْ يَسْأَفُ .

﴿٥٨﴾ ۲۶- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبِنَ مُحَمَّدَ ،
عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ، وَالْحَسِينِ بْنِ عَيْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْدَبِنَ
مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَبْرُوبِ ،
عَنْ الْحَسِينِ بْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلِ الْجَعْفِيِّ عَنْ أَبِي
جَعْفَرِ عليه السلام قَالَ : فِي الدَّمِ يَكُونُ فِي الشَّوْبِ : إِنْ كَانَ أَقْلَى مِنْ قَدْرِ دَرْهَمٍ
فَلَا يُعَيْدُ الصَّلَاةُ ، وَإِنْ كَانَ أَكْثَرَ مِنْ قَدْرِ الدَّرْهَمِ وَكَانَ رَآهُ فَلَمْ يَغْسِلْه
حَقَّ صَلْوةِ نَلْيَيْدِ صَلَاتَهُ . وَإِنْ لَمْ يَكُنْ رَآهُ حَقَّ صَلْوةِ فَلَا يُعَيْدُ الصَّلَاةُ .

﴿٥٩﴾ ۲۸- معاوِيَةُ بْنُ حَكَمٍ ، عَنْ أَبِي الْمُنْبِرِ ، عَنْ مُتَّقِّ بْنِ

أَوْ جِيَسْتَ؟ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ گفت: باید دوباره نمازش را با طهارت کامل از سر بخواند
تا دیگر اهمال نکند و جامدش را فوراً تطهیر کند. من گفتم: کسی که ندانسته با
جامه آلوده نماز بخواند، چه تکلیفی دارد؟ آیا باید نمازش را از سر بخواند؟
ابو عبدالله گفت: نه. اما برای نمازهای بعدی باید لباسش را تطهیر کند.

* ﴿٥٨﴾ ۲۶- أَبُو جَعْفَرِ بِاقْرَبِ (ع) گفت: اگر آلودگی خون به مقدار یک
درهم نباشد، نیازی نخواهد بود که نماز را از سر بخوانند و اگر آلودگی خون به
مقدار یک درهم و یا بیشتر باشد و قبل از نماز متوجه شود و در اثر فراموشی با
همان لباس آلوده نماز بخواند، باید نمازش را از سر بخواند و اگر قبل از نماز
متوجه نشود و بعد از نماز آلودگی خون را ببیند، در هر حال اعاده نماز لازم
نیست.

* ﴿٥٩﴾ ۲۸- به أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقِ (ع) گفت: مَنْ بَدَنْ خَوْدَ رَا خَارَانِدَ وَ
أَثْرَ نَاخْنَ بَدَنَمْ خَوْنَ آلوَدَهَ شَدَ، تَكْلِيفُ مَنْ چِيَسْتَ؟ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ گفت: اگر خون

عبد السلام عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قلت له : إني حككتْ جلدي فخرج منه دم . فقال : إن اجتمع قدر عَصْبَة فاغسله وإلا فلا .

﴿٦٠﴾ ٣١- أخبرني الشيخ آية الله تعالى عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحمد بن محمد ، عن الحسين ، عن فضاله بن آيوب وصفوان بن يحيى ، عن العلاء بن رزين ،

به اندازه حجم یک نخود ، خارج شده باشد ، آن را بشوی و اگر به آن حد نباشد ، تطهیر آن لازم نیست .

شرح : بر اساس آیه کریمه : «... الا ان یکون میته او دما مسفلحاً او لحم خنزیر ». مردار ، خون مسروح و گوشت خون نجس خواهد بود . خون مسروح ، خونی است که از رگها بجهد و به صورت قطره بر زمین بریزد . قطره خون به خاطر غلطی که دارد ، کمتر از حجم یک نخود خواهد بود و اگر بر جامه و یا بر زمین بریزد به مقدار یک درهم نقره پهن خواهد گشت . بنابراین ، اگر خون تازه از رگها بجهد و به این مقدار نرسیده بند آید ، تطهیر آن لازم نیست و اگر به این مقدار بر سرد و مسروح باشد تطهیر آن لازم است ، حتی اگر از این قطره مسروح به اندازه سر سوزنی به جامه و یا بدن انسان سراحت کند ، باید تطهیر شود . مثلاً اگر کسی به خون دماغ مبتلا گردد ، هر ذره خونی که از دماغ او ترشح کند و به دست و یا جامد اش اصابت کند ، باید تطهیر شود ، اما اگر دماغ کسی زخم شود و یک ذره خون و یا بیشتر از آن در داخل دماغ لخته شود و بجسد و بعدها با سر انگشت و یا در انر استنشاق آب خارج گردد ، تطهیر آن لازم نیست . خون حیض و نفاس نیز از قبیل خون دماغ است که حتی یک سر سوزن آن نیز لازم الاجتناب است .

* ٦٠ * ٣١- از ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر از بدن انسان جوش و دمل برآید و هماره خونابه بریزد ، چه باید کرد ؟ آن سرور

عن محمد بن مسلم ، عن أحد هماعليها السلام قال : سأله عن الرجل
نخرج به القرروح فلا تزال تُنعم . كيف يصلى ؟ فقال : يصلى وإن كانت
الدماء تسيل .

﴿٦١﴾ ٣٧ - وهذا الإسناد ، عن أحد بن محمد ، عن أبي
وَعْمَدْ بْنِ خَالِدِ الْبَرْقَى ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمَغِيرَةِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
مُسْكَانٍ ، عَنْ لَيْثِ الْمَرَادِيِّ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَنَّةً : الرَّجُلُ تَكُونُ
بِهِ الدَّمَامِيلُ وَالْقُرْوَحُ فَجَلَّنِهِ وَتَبَاهَ مَلْوَعَةً دَمًا وَقِيَحًا . فَقَالَ : يُصْلِي فِي
ثِيَابِهِ وَلَا يَفْسُلُهَا وَلَا شَيْءٌ عَلَيْهِ .

﴿٦٢﴾ ٤٥ - الحسينُ بن سعيد ، عن حمَّاد ، عن حريري ، عن
محمد بن مسلم قال : سأله أبا عبد الله سنه عن الكلب يصيّب شيئاً من
جسد الرجل . قال : يفضل المكان الذي أصابه .

أخبرني الشيخ آيده الله تعالى ، عن أبي جعفر محمد بن
علي ، عن محمد بن الحسن ، عن أحد بن إدريس ، عن محمد بن أحد بن
يمحي ، عن علي بن إسماعيل عن حمَّاد بن عيسى عن حريري مثله .

﴿٦٣﴾ ٤٦ - الحسينُ بن سعيد ، عن حمَّاد ، عن حريري ، عن

گفت: با همان خونایه نماز می خواند گرچه خونایه روان و جاری باشد.

* (٦١) ٣٧ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: اگر در بدن انسان دمل و با
جراحت کهنه باشد و چرک و خونایه جامد و بدنش را آلوده کند، چگونه نماز
بخواند؟ ابو عبدالله گفت: با همان جامد نماز می خواند و نیازی به شستشو ندارد.

* (٦٢) ٤٥ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر سگ بدن انسان را
لیس بزند، چه باید کرد؟ ابو عبدالله گفت: باید محل آن را بشوید.

* (٦٣) ٤٦ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اگر بدن سگ با رطوبت به

الفصل أبي العباس قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : إذا أصاب ثوبك من الكلب رطوبة فاغسله ، وإن مسَّه جاقاً فاضْبِبْ عليه الماء . قلت : لم صار بهذه المزلة ؟ قال : لأنَّ النبيَّ أمر بقتلها .

﴿٦٤﴾ ٥٤ - أخبرني الشيخ أبيه الله ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن محمد بن يعقوب ، عن عليَّ بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمرٍ ، عن حَفْصَنَ بن البختري ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا تشرب من ألبان الإبل الجلالة . وإن أصابك شيءٌ من عرقها فاغسله .

﴿٦٥﴾ ٥٥ - وهذا الإسناد عن محمد بن يعقوب ، عن محمد بن يحيى ، عن أحد بن محمد ، عن عليَّ بن الحكم ، عن هشام بن سالم عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا تأكلوا اللحوم الجلالة وإن أصابك من عرقها فاغسله .

جامدات اصابت کند، جامده را بشوی و اگر بدون رطوبت خود را به جامدات بمالد، روی جامدات آب بریز و نیازی به شستن و فشاردادن نخواهد بود. من گفتم: چرا سگ تا این حد لازم الاجتناب است؟ ابوعبدالله گفت: زیرا رسول خدا به کشتن سگها فرمان داده است.

* (٦٤) * ٥٤ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر شتر نجاستخوار شود، از شیر آن میاشام و از عرق بدنش پرهیز کن و اگر جامد و بدنت را آلوده کند، محل آلودگی را بشوی.

* (٦٥) * ٥٥ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: از گوشت حیوان نجاستخوار تناول مکن و اگر جامدات با عرق آن حیوان آلوده شد، باید تطهیر کنی. شرح: شتر و یا سایر دامهای حلال گوشت که با نجاستها و از جمله مدفوع آدمی تعذیبه کنند، این نجاست پوست و گوشت آنها را آلوده می‌سازد و به طور موقت تمام فرآوردهای آنها محکوم به نجاست خواهد بود و مادام که با تعذیبه

﴿٦٦﴾ ٥٩ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ، عَنْ زِرَارَةَ عَنْ أَحْدَهَا عَلَيْهَا السَّلَامُ فِي أَبْوَالِ الدَّوَابِ تُصَبِّبُ الثُّوبَ . فَكَرِهَهُ . فَقَلَتْ : أَلِيسْ لَحْوُهَا حَلَالًا ؟ قَالَ : بَلْ . وَلَكِنْ لَيْسْ مَا جَعَلَهُ اللَّهُ لِلْأَكْلِ .

﴿٦٧﴾ ٦٠ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْبَرْفَنِيِّ ، عَنْ أَبِي أَبَانٍ ، عَنْ الْخَلَبِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَنْدَهُ قَالَ : لَا يَأْسُ بِرَوْثَ الْحَمِيرِ وَاغْسِلْ أَبْوَاهَا .

﴿٦٨﴾ ٦١ - الْحَسَنُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ حَسَنِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ أَبِنِ مُسْكَانٍ ، عَنْ الْخَلَبِيِّ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ سَنْدَهُ عَنْ أَبْوَالِ الْخَلِيلِ وَالْبَغَالِ . فَقَالَ : اغْسِلْ مَا أَصَابَكَ مِنْهُ .

سالم و باک، انر آلدگى را برطرف نمازند، باید از گوشت، شیر، آب دهان، آب بینی، ادرار و سرگین آنها اجتناب کنند.

* (٦٦) * ٥٩- از ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر بول چهار بار به جامه کسی ترشح کند، چه حکمی دارد؟ آن سوره از آلدگى بول چار بار بان اظهار کراحت کرد. من گفتم: مگر گوشت چار باری سواری حلال نیست؟ آن حضرت گفت: بلی گوشت چار بار بان حلال است ولی خداوند عزت چار بار را برای خوراک و تغذیه نیافریده است.

توجه: به حدیث شماره ٧٢٤ و شرح آن مراجعه شود.

* (٦٧) * ٦٠- ابو عبدالله صادق (ع) گفت: آلدگى سرگین خر اشکالی ندارد ولی آلدگى بول خر باید شسته شود.

* (٦٨) * ٦١- از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: بول اسب و قاطر چه حکمی دارد؟ ابو عبدالله گفت: اگر به جامدات ترشح کند آن را بشوی.

﴿٦٩﴾ ٦٣ - عَمَدُ بْنُ أَحْدَبِ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ السَّنْدِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ أَعْيُنَ قَالَ : سَأَلَتْ أُبَا عَبْدِ اللَّهِ سَنْدِيَّ عَنْ أَبْوَالِ الْحَمِيرِ وَالْبَغَالِ . فَقَالَ : اغْسلْ ثُوبِكِ . قَالَ : قُلْتُ : فَأَرَوَانَهَا . قَالَ : هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ .

﴿٧٠﴾ ٦٧ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبِنَ عَمَدَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ الْحَسِينِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ أَبِي عَمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : سَأَلَتْ أُبَا عَبْدِ اللَّهِ سَنْدِيَّ عَنْ رَجُلٍ يَمْسَسُ بَعْضَ أَبْوَالِ الْبَهَائِمِ . أَيْغَسَلُهُ أَمْ لَا ؟ قَالَ : يَغْسِلُ بَوْلُ الْحَمَارِ وَالْفَرَسِ وَالْبَقْلِ ، فَإِذَا أَشَاءَ وَكُلُّ مَا يَؤْكِلُ لَهُمْ فَلَا يَأْسُ بِبَوْلِهِ .

وَأَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبِنَ عَمَدَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَمَدِ بْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ أَحْدَبِنَ عَمَدَ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ أَبِي عَمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَنْدِيَّ مُثْلِهِ .

* ﴿٦٩﴾ ٦٣ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: بول خر و قاطر چه حکمی دارد؟ ابو عبدالله گفت: از آلودگی بول خر و قاطر جامدات را بشوی. من گفتم: سرگین آنها چه حکمی دارد؟ ابو عبدالله گفت: سرگین چاریابان فراوان نر از آن است که قابل پرهیز باشد.

* ﴿٧٠﴾ ٦٧ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر بول چاریبا به لباس انسان ترشح کند آیا باید شته شود؟ ابو عبدالله گفت: آلودگی بول درازگوش و اسب و قاطر را بشوید اما گوسفند و هر جاندار دیگری که گوشت آن حلال است، بول آن پاک است.

﴿٧١﴾ ٧١- أخبرني الشيخ آيده الله ، عن أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن العلا ، عن محمد ، عن أحد هما عليهما السلام قال : سأله عن المذى يصيّبُ الثوب . فقال : يتضخم بالماء إن شاء ، وقال في المني الذي يصيّب الثوب : فإن عرفت مكانه فاغسله وإن خفي عليك فاغسله كلّه .

﴿٧٢﴾ ٧٢- أحمد بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن الحسين بن أبي العلا ، قال : سأله أبو عبد الله عليه السلام عن البول يصيّب الجسد . قال : صُبْ عليه الماء مررتين .

﴿٧٣﴾ ٧٣- أخبرني الشيخ آيده الله تعالى ، عن أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن شعيب ، عن أبي بصير قال : سأله أبو عبد الله عليه السلام عن القميص يعرق فيه الرجل وهو جنُب حتى يُتَلَّ القميص . فقال : لا

* (٧١) * ٧١- از ابو جعفر باقر (ع) و يا ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر لعاب شوق جامه انسان را آلوده کند، چه باید کرد؟ آن سرور گفت: اگر مایل باشد، جامه را بوسیله آب خیس کند و اگر منی جامهات را آلوده کند باید محل آلودگی را بشوی و اگر محل آلودگی را توانی مشخص کنی، باید تمام جامهات را بشوی.

* (٧٢) * ٧٢- از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر ذرات بول به بدن انسان ترشح کند چه حکمی دارد؟ ابو عبد الله گفت: دوبار بر روی آن آب بریز.

* (٧٣) * ٧٣- از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی جنب باشد و بعداً در انر گرما و یا فعالیت زیاد، چندان عرق کند که پیراهن او خس شود، چه حکمی دارد؟ ابو عبد الله گفت: اشکالی ندارد، و اگر مایل باشد پیراهن خود را در

بائس ، وإن أحبَّ أن يُرْثِه بالملأ فليُقْتَل .

﴿٧٤﴾ ۸۰- سعدُ بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن العَيَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ ، عن عَلَىِّ بْنِ مَهْزِيَّارِ ، عن حَمَادَ بْنِ عَيْسَى وَفَضَالَةَ بْنِ آيُوبَ ، عن معاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ ، قَالَ : سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْخَاتِمِ

آب تمیز فرو ببرد تا اثر عرق را از بین ببرد مانع ندارد.

شرح: طهارت بر دو نوع است: اول طهارت شرعی که در مورد نجاست شرعی از قبیل آلدگی مردار، منی، خون جهند، بول و مدفوع به عمل می آید. این نوع طهارت از آیه کریمه «وَتَبَّاكُ فَطَيْرٌ وَالرَّجُزُ فَاهْجَرُ» استباط شده است و جنبه تعبد و حکم البی دارد. کیفیت تحصیل این طهارت به آن است که چندان بر محل آلدگی آب خالص بربزند و دست بمالند تا آلدگی رجز شیطان زائل گردد. و در ضمن، از غساله آن باید پرهیز شود. نوع دوم طهارت عرفی است که در همه اقوام و ملل رایج است و آن چه را با عقل و درایت خود کشیف و متعمق تشخیص بدھند، به وسیله آب و یا دستمال کاغذی و هوله از بدن و لباس خود می زدایند بی آن که از غساله آب پرهیز کنند و یا دقیق لازم را در زوال همه ذرات آلدگی به عمل آورند. در صورتی که نجاست از نوع شرعی پاشد طهارت آن نیز باید از نوع طهارت شرعی باشد. زیرا تعبد شرعی و امتحان فرمان البی است، و اگر نجاست از نوع عرفی باشد، مانند آب بینی، آب دهان، عرق بدن و امثال آن، باید طهارت آن نیز به صورت عرفی به عمل بباید که امتحان فرمان عقل و وجودان است. اگر کسی در مورد نجاست عرفی به نوع طهارت شرعی عمل کند و آن را فرمان البی بداند، بدعت نباده و فرمان شیطان را بردۀ است، با آن که خداوند عزت می فرماید: «إِنَّمَا أَعْهَدَ إِلَيْكُمْ مَا بَنَى آدَمُ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ». وسوسه در طهارت شرعی نیز، عبادت شیطان است.

* ۸۰- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خاتمی در روزهای عادت ماهیانه، عرق کند و پیراهن او به عرق بدن آلدود شود، بعدها می تواند با

تعرّقٌ في ثيابها أُنصلِّي فيها قبل أن تغسلها؟ فقال: لا يأس.

﴿٧٥﴾ ۸۳ - علي بن الحسن بن فضال ، عن محمد بن علي ، عن الحسن بن عبوب ، عن هشام بن سالم ، عن سورة بن كلبي قال : سألت أبي عبد الله عليه السلام عن المرأة الحائض أتغسلُ ثيابها التي لبسنها في طمثها؟ قال : تغسلُ ما أصاب ثيابها من الدم . وتدع ما سوى ذلك ، قلت له : وقد عرّقت فيها؟ قال : إن العرق ليس من الحيبة .

﴿٧٦﴾ ۸۵ - علي بن الحسن ، عن آيوب بن نوح ، عن محمد بن أبي حزرة ، عن علي بن يقطين ، عن أبي الحسن عليه السلام قال : سأله عن الحائض تعرّق في ثيابها . قال : إن كان ثوبا تلزم به فلا أحب أن أصلِّي فيه حق تغسله .

آن پیراهن نماز بخواند در صورتی که آن رانشته باشد؟ ابوعبدالله گفت:
اشکالی ندارد، می تواند با همان پیراهن نماز بخواند.

* (۷۵) ۸۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: خانمی که دوره حیض خود را سپری می کند، باید جامدها را که بر تن داشته است بشوید؟ ابوعبدالله گفت: محل آلودگی خون را باید بشوید، شستن سایر قسمتها لزومی ندارد. من گفتم: با آن که در جامدهاش عرق کرده باشد؟ ابوعبدالله گفت: جریان عرق با جریان حیض ارتباطی ندارد.

* (۷۶) ۸۵ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر زن حائض در جامدهاش عرق کند بعداً می تواند با همان جامه نماز بخواند؟ ابوالحسن گفت: اگر در تمام دوره حیض، با همان یک جامه بسر برده باشد، من دوست نمی دارم که با آن جامه نماز بخواند، مگر بعد از شستن آن.

﴿٧٧﴾ ٨٨ - أخبرني الشيخ ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن محمد بن السندي ، عن عليّ بن الحكم ، عن أبيان بن عثمان ، عن عيسى بن أبي متصور ، قال : قلت لابي عبد الله عليه السلام : امرأة أصاب ثوتها من دم الحيض ففسلته فبقي أثر الدم في ثوتها . فقال : قل لها تصبغه بماء حرق يختلط .

﴿٧٨﴾ ٩٢ - أحد بن محمد ، عن محمد بن اسماعيل بن بزيع قال : سأله عن الأرض والسطح يصبه البول أو ما أشبهه . هل تُظهره الشمس من غير ماء ؟ قال : كيف تُظهره من غير ماء ؟ .

﴿٧٩﴾ ٩٥ - أخبرني الشيخ آبيه الله تعالى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أبي جعفر أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضالة بن أبيوب وصفوان بن يحيى ، عن عبد الله بن بُكير ، عن حفص بن أبي عيسى قال : قلت لابي

* (٧٧) * ٨٨ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر پیراهن خانم با خون حیض آلوده شود و بعد از شستن، رنگ خون باقی بماند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: به آن خانم فرا بدده که پیراهن خود را با گل سرخ رنگ کند تا سرخی خون را بپوشاند.

* (٧٨) * ٩٢ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: اگر سطح زمین و با پشت بام در انر بول و مانند آن آلوده شود، آیا تابش خورشید می‌تواند آن را پاک کند، بی آن که روی آلودگی آب بریزند؟ ابوالحسن گفت: چگونه تابش خورشید می‌تواند آن را پاک کند در حالی که روی آلودگی آب نریخته باشد.

* (٧٩) * ٩٥ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: من با کفش خود، با بر روی مدفوع نجس نهادم و لذا کفش خود را چندان بر زمین کشیدم که دیگر

عبد الله بن عباس : إني وَطَّتْتُ عَذْرَةً بِحُقْنِي وَمَسَحْتَهُ حَقًّا لَمْ أَرْفَهْ شَيْئًا مَا
تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ فِيهِ؟ فَقَالَ : لَا يَأْسٌ .

﴿٩٦﴾ ٩٦ - وبهذا الإسناد ، عن الحسين بن سعيد وعن علي بن حميد وعبد الرحمن بن أبي نجران عن حماد بن عبيسي ، عن حرب زيد بن عبد الله ، عن زراة بن أعين قال : قلت لأبي جعفر ع : رجل وطمه على عذر فاخت رجلاً فيها . أينقض ذلك وضوه ؟ وهل يجب عليه غسلها ؟ فقال : لا يغسلها إلا أن يقدرها ولكنك تمسحها حتى يذهب أثرها ويصل إلى .

﴿٩٨﴾ ٩٨ - أخبرني الشيخ آبيه الله ، عن أحد بن محمد ، عن آبيه ، عن محمد بن يحيى ، والحسين بن عبيد الله ، عن أحد بن محمد بن يحيى ، عن آبيه محمد بن يحيى ، عن محمد بن علي بن عبوب ، عن العباس ، عن الحسن بن عبوب ، عن علي بن رثاب ، عن إبراهيم بن ميمون قال : سأله أبا عبد الله ع عن الرجل يقع ثوبه على جسد

اثری از آلودگی مدفوع ندیدم . اینک میتوانم با آن کفشه نماز بخوانم ؟
ابو عبدالله گفت : مانع ندارد .

* (٨٠) ٩٦ - به ابو جعفر باقر (ع) گفتم : اگر کسی گام خود را بر روی مدفوع نجس بگذارد و پای او در میان مدفوع فرو ببرود ، آیا وضوی او باطل می شود ؟ و آیا واجب است که پای خود را بشوید ؟ ابو جعفر گفت : لازم نیست که پای خود را بشوید مگر آن که از آلودگی پا نفرت کند ، فقط کافی است که پای خود را بر زمین بکشد تا اثر مدفوع را پاک کند و بعداً نماز بخواند .

* (٨١) ٩٨ - از ابو عبدالله صادق (ع) بر سیدم : اگر جامعه من با بدن مرده تماس پیدا کند ، چه تکلیفی دارم ؟ ابو عبدالله گفت : اگر مرده را غسل داده اند ، شستن جامعه لازم نیست و اگر غسل نداده اند ، همان قسمت جامعه را که با بدن

الميت . قال : إن كان غسل الميت فلا تغسل ما أصاب ثوبك منه ، وإن كان لم يغسل الميت فاغسل ما أصاب ثوبك منه .

الزيادات

﴿٤٨٢﴾ ۲ - علي بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن سماعة عن أبي عبد الله س قال : إن أصاب الثوب شيء من بول السنور فلا تصلح الصلاة فيه حتى تغسله .

﴿٤٨٣﴾ ۴ - الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن عاصم بن حميد ، عن أبي بصير قال : سالت أبا عبد الله س عن الثوب يجنب فيه الرجل ويعرق فيه . فقال : أما أنا فلا أحب أن أنام فيه وإن كان الشتاء فلا يأس ما لم يعرق فيه .

مرده تماس پیدا کرده است، باید بشویں، و این در صورتی است که بدن مرده سرد شده باشد.

توجه: به حدیث شماره ۷۳۴ گزیده کافی مراجعه شود.

اضيافات

* (٨٢) ۲ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر شاش گریه جامدات را آلوده کنند، نمازخواندن با آن جامد روا نخواهد بود، مگر آن که محل آلوده‌گی را بشویں.

* (٨٣) ۴ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان در جامد خوابش محظلم شود، عرق کردن در آن جامد چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: من دوست نمی‌دارم که در چنین جامدی بخوابم. اگر فصل زمستان باشد و عرق نکند، خوابیدن در آن جامد، باعث سرایت نخواهد شد.

۴۸۴۶) ۸- عنه ، عن حَمَّاد ، عن حَرِيز ، عن زِرَارة قال : قلت : أصاب ثُوبِي دَم رَعاف أو غَيْرِه أو شَيْءٍ مِنْ مَنْيَ فَعَلَمْتُ أثْرَه إِلَى أَنْ أصَابَ لَهُ مِنَ الْمَاء ، فَأَصَبْتُ وَحْضَرَتِ الصلَاة وَتَبَيَّنَ أَنْ بَثُورِي شَيْئاً وَصَلَيْتُ . ثُمَّ إِنِّي ذَكَرْتُ بَعْدَ ذَلِكَ . قَالَ : تُعَيِّدُ الصلَاة وَتَغْسِلُهُ . قَلْتَ : فَإِنِّي لَمْ أَكُنْ رَأَيْتُ مَوْضِعَهُ وَعَلِمْتُ أَنَّهُ قَدْ أَصَابَهُ فَطَلَبْتُهُ فَلَمْ أَقْدِرْ عَلَيْهِ . فَلَمَّا صَلَيْتُ وَجَدْتُهُ . قَالَ : تَغْسِلُهُ وَتُعَيِّدُهُ . قَلْتَ : فَإِنْ خَلَقْتُ أَنَّهُ قَدْ أَصَابَهُ وَلَمْ أَتَيْنَ ذَلِكَ فَنَظَرْتُ فَلَمْ أَرْ شَيْئاً ثُمَّ صَلَيْتُ فَرَأَيْتُ فِيهِ قَالَ : تَغْسِلُهُ وَلَا تُعَيِّدُ الصلَاة . قَلْتَ : وَلِمَ ذَلِكَ؟ قَالَ : لَأَنَّكَ كَنْتَ عَلَى يَقِينٍ مِنْ طَهَارَتِكَ ثُمَّ شَكَكْتَ فَلَيْسَ يَنْبُغِي لَكَ أَنْ تَنْفَضِّلَ الْيَقِينَ بِالشُّكُّ أَبْدَا .

* ۴۸۴۷) ۸- به ابوجعفر باقر (ع) و يا ابوعبدالله صادق (ع) گفت: جامه من با خون دماغ و يا نجاست ديگر و يا نجاست مني آلوده شد و من محل آلودگي را علامت نهادم که بعد از دسترسی به آب، آن را بشویم. موقع نماز که به آب رسیدم، فراموش کردم و با همان جامه آلوده نماز خواندم. این نماز من چه صورت دارد؟ آن سرور گفت: باید نمازت را از سر بخوانی و جامهات را هم بشویم. من گفت: اگر يقین حاصل شود که جامه من آلوده شد ولی هر چند جستجو کنم محل آلودگي را نیابم تا آن را بشویم، ولی بعد از آن که نماز خواندم، محل آلودگي را پیدا کنم. این نماز من چه صورت دارد؟ آن سرور گفت: باید محل آلودگي را بشوی و نماز را هم از سر بخوانی. من گفت: اگر گمان حاصل شود که جامهام آلوده شد و هر چند جستجو کردم اثری از آلودگي مشاهده نکردم ولی بعد از نماز محل آلودگي را به چشم دیدم. این نماز من چه صورت دارد؟ آن سرور گفت: باید جامهات را بشوی و لی نمازی که خواندهای صحیح است و اعاده ندارد. من گفت: فرق این دو صورت از کجا است؟ آن سرور گفت: در صورت دوم يقین داشتی که جامهات پاک است و موقع تماس با نجاست فقط شک کردي که شاید جامهات را آلوده کرده باشد، لذا بر تو لازم

قلت : فانی قد علمت أنه قد أصابه ولم أدر أين هو فاغبليه ؟

قال : تغيل من ثوبك الناحية التي ترى أنه قد أصابها حتى تكون على يقين من طهارتك . قلت : فهل علي إن شككت في أنه أصابه شيء أن انظر فيه ؟ قال : لا . ولكنك إنما ت يريد أن تذهب الشك الذي وقع في نفسك . قلت : إن رأيته في ثوبي وأنا في الصلاة . قال : تتفضل الصلاة وتُعيّد إذا شككت في موضع منه ثم رأيته ، وإن لم تشک ثم رأيته رطبا قطعت الصلاة وغسلته ثم بنت عل الصلاة لأنك لا تدرى لعله شيء

نحوه كه يقين قبلى را باشک در هم بشکنى و جامدات را بشوی، اما در صورت اول يقین کردي که جامدات آلوده شد و بر تو واجب گشت که محل آلودگی را تقطیر کنى و بعدا نماز بخوانی. من گفتم: پس در صورتی که يقین حاصل شود که جامدات آلوده شده ولی محل آلودگی را پیدا نکنم تا آن را بشویم، چه باید کرد؟ آن سرور گفت: باید تمام آن قسمتی را که احتمال آلودگی من رو داد، تقطیر کنى تا از طهارت جامدات مطمئن گردد. من گفتم: اگر فقط شک حاصل شود که جامدات آلوده شده، آیا بر من لازم واجب است که جستجو کنم و به دفت جامدات را وارسی کنم؟ آن سرور گفت: نه واجب نیست مگر آن که شخصاً بخواهی شک و تردید خود را بر طرف سازی. من گفتم: اگر جستجو نکردم ولی آلودگی را در حال نماز مشاهده کردم، تکلیف من چیست؟ آن سرور گفت: اگر به هنگام نماز با نجاست شک کرده باشی و بدون جستجو، وارد نماز شده باشی، باید نمازت را بشکنى و بعد از شستن جامد نمازت را از سر بخوانی، و اگر به هنگام نماز، احتمال آلودگی در بین ثبوته و در اثنای نماز، آلودگی را ترو تازه با چشم ببینی، نمازت را از همانجا قطع می کنى و جامدات را تقطیر می کنى و به دنباله نمازت از آن جا که باقی مانده است، ادامه می دهی تا به پایان برسانی. علت آن است که قبل از مشاهده نجاست يقين نداشتني که جامدات آلوده باشد و چه بسا در حال نماز و لحظهای قبل از مشاهده، آلودگی حاصل شده باشد، ولذا لازم نیست که يقين قبلى را با این شک و تردید

أوْقَعَ عَلَيْكَ . فَلِيُسْ يَنْبَغِي أَنْ تَنْفَضِ الْيَقِينُ بِالشَّكْ .

۸۵) ۱۰ - عنْ القَاسِمِ ، عنْ أَبِي أَبَانَ ، عنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عبد الله قال : سألت أبا عبد الله ~~ما~~ عن الرجل يصبه أبوالبهائم . أيغسله أم لا ؟ قال : يغسل بول الفرس والبغل والحمار . ويُنْسَخُ بول البعير والشاة . وكل شيء ~~يُؤْكَل~~ لحمه فلا يأس ب قوله .

۸۶) ۱۱ - الحَسَنُ بْنُ سَعِيدٍ ، عنْ القَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ ، عنْ أَبِي بُكْرٍ ، عنْ زُرَارةَ ، عنْ أَحَدِهِ ~~ما~~ في أبوالسدواب يصيب الشوب فَكَرِهَهُ فَقَالَ : أَلَيْسَ لَحْوَهُمَا حَلَالاً ؟ فَقَالَ : بَلْ ، وَلَكِنْ لَيْسَ مَعَ جَمَلَةِ اللَّا كَلْ .

در هم بشکنی که شاید از اول نماز با جامه آلوده به نماز برخاسته‌ای .
توجه: شستشوی در اثنای نماز، یک تکلیف شرعی و تعبد‌الله است ولذا نماز را باطل نخواهد کرد. اگر انسان بتواند جامه آلوده را در اثنای نماز از تن خارج کند و به نماز خود ادامه دهد، حق ندارد به دنبال آب برود و جامدش را در اثنای نماز تطهیر کند.

* ۸۵) ۱۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر بول چاریا به جامه انسان ترشح شود، چه نکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: آلودگی بول اسب و قاطر و درازگوش را بشوید و آلودگی بول شتر و گوسفند را خیس کنند. آلودگی بول حیوان حلال گوشت پاک است.

توجه: این حدیث به شماره ۶۹ گذشت.

* ۸۶) ۱۱ - از ابوجعفر باقر (ع) و يا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر بول چاریا به جامه انسان ترشح کند چه صورت دارد؟ آن سرور از آلودگی بول چاریا اظهار کراحت نمود. من گفتم: مگر گوشت چاریای سواری حلال نیست؟ آن سرور گفت: بلى حلال است، اما خداوند عزت چاریای سواری را برای خوراک و تغذیه بشر نیافریده است.

﴿٨٧﴾ ۱۴ - محمد بن علی بن عبوب ، عن محمد بن الحسین ، عن
وُهیب ، عن ابی بصیر قال : سألت ابا عبد الله عليه السلام عن المداد يصيب
الثوب ، فلام يُغسل . قال : لا يامس به .

﴿٨٨﴾ ۱۹ - محمد بن الحسن الصفار ، عن الحسن بن علی بن عبد الله ،
عن عبد الله بن جبلة ، عن سیف بن عمیرة ، عن میمون عن ابی
عبد الله عليه السلام قال : قلت له رجل أصابته جنابة بالليل فاغسل وصل .
فلما أصبح نظر فإذا في ثوبه جنابة . فقال : الحمد لله الذي لم يَذْعَ شينا إلّا
وقد جعل له حِلًا . إن كان حين قام الى الصلاة نظر فلم يَرْ شينا فلا
إعادة عليه . وإن كان حين قام لم يَتَظْرَفْ فعليه الإعادة .

﴿٨٩﴾ ۲۴ - محمد بن احمد بن بحی ، عن محمد بن الحسین ، عن
الحكم بن مسکین ، عن إسحاق بن عمّار ، عن المعلم بن خنیس

تجھیز: این حدیث به شماره ۶۵ گذشت.

* (۸۷) ۱۴ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر لباس انسان با مرکب
دوات آلوده شود، و با آن نماز بخوانند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت:
مانعی ندارد.

* (۸۸) ۱۹ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر کسی در شب جنب
شود و بعد از غسل کردن، نماز بخواند و صبح روش بینند که جامداش به منی
آلوده است، آیا باید نمازش را از سر بخواند؟ ابوعبدالله گفت: خدا را سپاس که
برای هر مسئله‌ای مقرراتی دارد: اگر موقع نماز صبح، جستجو کرده باشد و منی
را ندیده باشد، لازم نیست که نمازش را از سر بخواند و اگر جویا نشده باشد باید
نمازش را از سر بخواند.

* (۸۹) ۲۴ - در تشییع جنازه‌ای شرکت داشتیم که درازگوشی از کنار
ما گذشت و شاشید و چون باد شدیدی می‌وزید، ذرات آن بر صورت و جامه ما

وعبد الله بن أبي يَقْوُر قالا : كَنَا فِي جَنَازَةٍ وَقَرِبَنَا حَارِفٌ بَالْفَجَامِ الرَّبِيعِ
بِبُولِهِ حَتَّى ضَكَّتْ وِجْهُهَا وَنَيَابَنَا . فَدَخَلْنَا عَلَى أَبِي عبدِ الله عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخْبَرَنَا .
فَقَالَ : لَيْسَ عَلَيْكُمْ شَيْءٌ .

باب الأحداث الموجبة للطهارة

﴿٩٠﴾ ۱ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ
أَبِيهِ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي إِيَّانٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ
عُثْمَانَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ سَمَاعَةٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عبدَ الله عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الرَّجُلِ
يَنْامُ وَهُوَ سَاجِدٌ . قَالَ : يَنْصُرُ وَيَتَوَضَّأُ .

﴿٩١﴾ ۲ - وَهِذَا الإِسْنَادُ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ
عُمَرَ بْنِ أَذِيَّنَةَ وَحْرِيزَ ، عَنْ زَرَّا رَبِيعَةَ عَنْ أَحْدَهُمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ : لَا
يَنْقُضُ الوضوءُ إِلَّا مَا خَرَجَ مِنْ طَرَفِكَ أَوْ نَوْمٌ .

﴿٩٢﴾ ۳ - وَأَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ

پاشید. موقعی که محضر ابوعبدالله صادق وارد شدیم، از تکلیف خود جویا
شدیم. ابوعبدالله گفت: تکلیفی بر عهده شما نیست.

وضو، غسل

* (۹۰) * ۱- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در حال سجده
خوابش ببرد، آیا وضوی او باطل می‌شود؟ ابوعبدالله گفت: باید نماز خود را
قطع کند و وضوی خود را تجدید کند.

* (۹۱) * ۲- ابوجعفریاfer (ع) و یا ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هیچ
حدثی وضو را نمی‌شکند جز حدثی که از دو مخرج پیش و پس خارج گردد و یا
خواب عمیق که بر هوش و حواس انسان غالب گردد.

* (۹۲) * ۳- شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می‌گفت: هر کس در حال

الحسن بن الوليد ، عن أبيه ، عن محمد بن يحيى العطار وأحمد بن إدريس ، عن محمد بن أحمد بن يحيى ، عن عمران بن موسى ، عن الحسن بن علي بن النعمان ، عن أبيه ، عن عبد الحميد بن عَوَاض عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول : من نام وهو راكع أو ساجد أو ماش على أي الحالات فعلىه الوضوء .

٤ - أخبرني الشيخ أبيه الله ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحمد بن محمد بن عيسى ، عن محمد بن عبد الله وعبد الله بن المغيرة قالا : سأنا الرضا عليه السلام عن الرجل بنام على ذاته . فقال : إذا ذهب النوم بالعقل فليُبَدِّل الوضوء .

٥ - وبهذا الإسناد ، عن أحمد بن محمد بن عيسى ، عن محمد بن أبي عمر ، عن إسحاق بن عبد الله الأشعري عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا ينقض الوضوء إلا حَدَثْ ، والنوم حَدَثْ .

٦ - وبهذا الإسناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن حسين بن عثمان ، عن عبد الرحمن بن الحجاج ، عن زيد الشحام

ركوع ويا در حال سجده ويا در حال راه رفتن وهر حالتی که باشد خوابش ببرد ، باید وضوی خود را تجدید کند .

* ٧ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدیم: اگر کسی بر روی چاربا نشسته باشد و خوابش ببرد ، باز هم وضوی او باطل می شود؟ ابوالحسن گفت: در صورتی که خواب بر عقل او مسلط شود باید وضوی خود را تجدید کند .

* ٨ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: وضو فقط با حدث بول و مدفوع و بادشکم باطل می شود و خواب در حکم حدث است .

توجیه: به حدیث شماره ٦٦٧ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود .

* ٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: یک چرت و دو چرت ،

قال : سالت أبا عبد الله عليه السلام عن الحقيقة والحقيقةين . فقال : ما أدرى ما الحقيقة والحقيقةان إن الله تعالى يقول : « بل الإنسان على نفسه بصيرة » [القيمة : ١٤] إن عليا عليه السلام كان يقول : من وجد طفم النوم فإنما أوجب عليه الوضوء .

﴿٩٦﴾ ١١ - وبهذا الإسناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن خريز ، عن زرارة قال : قلت له : الرجل ينام وهو عمل وضوء . أتوجب الحقيقة والحقيقةان عليه الوضوء ؟ فقال : يا زرارة : قد نائم العين ولا ينام القلب والأذن . فإذا نامت العين والأذن والقلب فقد وجب الوضوء . قلت : فان حرّك إلى جنبه شيء ولم يعلم به . قال : لا . حق يتبيّن أنه قد نام . حق يجيء من ذلك أمر يَنْبَئُ إِلَيْهِ فاته على يقين من وضوئه ، ولا ينقضُ اليقين أبدا بالشك . ولكن ينقضه يقين آخر .

وضوء ما شکند؟ ابوعبدالله گفت: من نمی دانم یک چرت و دو چرت چگونه خوابی است؟ خداوند تبارک و تعالی می گوید: «انسان به حال خود بینا است» گدم على بن ابی طالب می گفت: هر کس مزه خواب را پیشنهاد، پاید و ضو بگیرد.
 * (٩٦) * ١١ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتمن: اگر کسی وضو داشته باشد و یک چرت و دو چرت خوابش ببرد، آیا وضویش باطل می شود؟ ابوعبدالله گفت: گاهی چشم انسان می خوابد ولی دل و گوش او هنوز بیدار است. هر گاه چشم و گوش و دل همه در خواب رفتند، وضو باطل می شود و وضو لازم می گردد. من گفتمن: اگر انسان در حال چرت باشد و از حرکات اطراف خود بی خبر بماند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: نه. تا آن گاه که نداند پقینا به خواب رفته است و دلیل واضحی در دست نباشد که خواب بر حواس او چیزی شده، وضوی او باطل نمی شود. زیرا او بقیناً وضو داشته و این بقین خود را با شک و تردیدی که حاصل شده است، در هم نمی شکند بلکه بقین قبلی را موقعی در هم می شکند که بقین کند خوابش در رویده و حواس او را مغلوب کرده است.

﴿٩٧﴾ ١٥ - أخبرني الشيخ أبيه الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ ، عن أَبِيهِ ، عن مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَارِ ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عَيْسَى ، عن الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عن حَمَادَ ، عن حَرِيزَ ، عن زِرَارةَ قَالَ فَلَتْ : لَأَيْ جَعْفَرٍ وَلَأَيْ عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ : مَا يَنْفَضُ الْوَضُوءُ ؟ فَقَالَا : مَا يَغْرِبُ مِنْ طَرَقِكَ الْأَسْقَلَيْنِ مِنَ الذَّكْرِ وَالْتَّبْرِ : مِنَ الْفَانِطِ وَالْبَولِ . أَوْ مِنْ أَوْرِيعِ . وَالنَّوْمِ حَقَّ يَذْهَبُ الْمَقْلُ . وَكُلُّ النَّوْمِ يَكْرُهُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تَسْمِعُ الصَّوْتَ .

﴿٩٨﴾ ١٦ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ ، عن أَبِيهِ ، عن مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَارِ ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عَيْسَى وَالْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي آبَانِ ، جِيمِعاً ، عن الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عن أَبِي عَمِيرٍ ، عن أَبِي ذِئْنَةَ ، عن زِرَارةَ ، عن أَيْ عَبْدِ اللَّهِ شَكْنَدَ قَالَ : لَا يَوْجِبُ الْوَضُوءُ إِلَّا مِنَ الْفَانِطِ أَوْ بَوْلِ أَوْ ضِرْطَةٍ أَوْ قَسْوَةٍ غَيْرِ رِيحَهَا .

﴿٩٩﴾ ١٧ - أخبرني الشيخ أبيه الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ

* (٩٧) * ١٥ - به ابو جعفر باقر (ع) و ابو عبدالله صادق (ع) گفت: کدام حدث وضورا می شکند؟ ابو جعفر و ابو عبدالله گفتند: آن حدثی وضورا می شکند که از دو مخرج پانین بدن خارج می شود: از مخرج آلت تناسلی و مخرج مدفوع. آن حدث عبارت است از مدفوع و بول و منی و باد شکم. و خواب تا آن حدی که عقل و هوش را بریابد. هر نوع خوابی وضورا مخدوش می کند مگر آن خوابی که عقل و هوشت را فرباید و صدایها را بشنوی.

* (٩٨) * ١٦ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: تجدید وضو واجب نمی شود، جز در اثر خارج شدن مدفوع و یا بول و یا باد شکم که صدایش را بشنوی و یا بوی آن را احساس کسی.

* (٩٩) * ١٧ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: آیا زردآبه بواسیر و شفاق

الحسن بن الوليد ، قال : أخبرني أبي ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن
أحمد بن محمد بن عيسى ، عن محمد بن سهل ، عن زكرياً بن آدم قال :
سألت الرضا عليه السلام عن الناصر فقال : إنما ينقض الوضوء ثلاثة : البول
والغائط والريح .

﴿١٠٠﴾ ۱۹ - الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمر ، عن الحسن
ابن أخي فضيل عن فضيل عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قال في الرجل
يخرج منه مثل حب القرع . قال : عليه وضوه .

﴿١٠١﴾ ۲۷ - محمد بن علي بن محبوب ، عن الحسن بن علي
الكوني ، عن الحسن بن علي بن فضال ، عن غالب بن عثمان ، عن
رُوفِيَّةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ : سَأَلَتْ أُبَيْ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَنِ الْقَيْمَةِ قَالَ : لَيْسَ
فِيهِ وضوه وإن تقييات متعمداً .

﴿١٠٢﴾ ۳۰ - أخبرني الشيخ آية الله تعالى قال : أخبرني أحد بن

وضورا من شكتنده؟ ابوالحسن گفت: فقط سه نوع حدث وضورا من شكتنده: بول،
مدفعون و بادشکم.

* ﴿١٠٠﴾ ۱۹ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کرمی هاند کرم
کدو از مقعد انسان خارج شود، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: باید وضو
بگیرد.

توجیه: کرمی که از رودهها خارج شود، قبراً با اجزاء لطیف و بوى مدفوع
آلوده خواهد بود.

* ﴿١٠١﴾ ۲۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا قی کردن وضورا
من شكتنده؟ ابوعبدالله گفت: قی کردن وضورا نمی شکنده، هرچه از روی عمد
باشد.

* ﴿١٠٢﴾ ۳۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی خون دماغ

محمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله و محمد بن الحسين بن أبي الخطاب ، عن جعفر بن بشير ، عن أبي حبيب الأسدي ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول في الرجل يرُعَفُ وهو على وضعه . قال : يغسل أثار اللُّم و يُغسلُ .

﴿١٠٣﴾ ٣١ - أخبرني الشيخ آية الله ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه محمد بن الحسن ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن عثمان ، عن سماعة ، عن أبي بصير قال : سمعته يقول : إذا قاء الرجل وهو على ظهر فَلَيَتَمْضِقْ ، وإذا رَعَفَ وهو على وضعه فَلَيُغْسِلَ أَنفَهُ . فإن ذلك يجزيه ولا يُعَيَّدُ وضعه .

﴿١٠٤﴾ ٣٦ - أخبرني الشيخ آية الله تعالى ، عن أحد بن محمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن أحد بن محمد بن عبي والحسين بن الحسن بن أبيان ، جميعا ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضاله ، عن حماد بن عثمان ، عن أبيم بن الحُرَّ أنه سمع أبا عبد الله عليه السلام يقول : ليس ينقض الموضوع إلا ما خرج من طرقك الأشفيين .

﴿١٠٥﴾ ٣٧ - أخبرني الشيخ آية الله تعالى ، عن أحد بن محمد بن

شود ، تكليف او جيست؟ ابوعبدالله گفت: اثر خون را من شوید و نماز من خواند.

* (١٠٣) * ٣١ - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) من گفت: هر گاه کسی دچار غثيان و استفراغ شود ، وضوي او باطل نمي شود ، بلکه فقط باید دهان خود را بشوید . هر گاه کسی خون دماغ شود ، وضوي او باطل نمي شود ، بلکه فقط دماغ خود را من شوید و نماز من خواند . تجدید وضو لازم نیست .

* (١٠٤) * ٣٦ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هیج حدثی وضو را نمى شکند جز حدثی که از مخرج بول و مدفوع خارج گردد .

* (١٠٥) * ٣٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: خواندن شعر و قصيدة

الحسن ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ،
عن عَلَيْهِ الْحُكْمُ ، عن معاوِيَةَ بْنِ مَسِيرَةَ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ
عَنْ إِنشادِ الشِّعْرِ . هَلْ يَنْقُضُ الْوَضْوَءَ ؟ قَالَ : لَا .

﴿١٠٦﴾ ۳۸- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَبْيَدُهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عنْ أَحْمَدَ بْنِ
عَمْدَنَ بْنِ الْحَسَنِ ، عنْ أَبِيهِ ، عنْ سَعْدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عنْ أَحْمَدَ بْنِ عَمْدَنَ
عَيْسَى ، عنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلَيْهِ الْحُكْمُ ، عنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ ، عنْ
عُمَرَ بْنِ حَنْظَلَةَ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ
عَنْ الْمَذْبُونِ . فَقَالَ : مَا هُوَ
عَنِي إِلَّا كَالنُّخَامَةِ .

﴿١٠٧﴾ ۳۹- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَبْيَدُهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عنْ أَحْمَدَ بْنِ عَمْدَنَ
الْحَسَنِ ، عنْ أَبِيهِ ، عنْ عَمْدَنَ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَارِ ، عنْ أَحْمَدَ بْنِ عَمْدَنَ
عَيْسَى وَالْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبَانَ ، جِيَاعًا ، عنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدَ ، عنْ

وضوراً مِنْ شَكْنَدِ؟ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ گفت: نه.

توجه: روایت است که رسول خدا صلوات الله عليه گفت: «اگر درون آدمی از چرک و خون پر شود بهتر از آن است که از شعر و غزل پر شود». بر اساس این حدیث، برخی از فقهای خام صدر اول فتوا داده‌اند که خواندن شعر و غزل نیز، همانند بیرون اندختن چرک و خون اندرون، وضوراً باطل می‌کند، از این رو اصحاب ما فتوای آنان را بر امامان عرضه می‌کنند تا حقیقت را دریابند. مسئله قی، آب دماغ، خون دماغ، خون بواسیر، و همانند اینها که در احادیث شیعه مطرح شده است، نموداری از توهمات فقهای صدر اول است.

* ﴿١٠٦﴾ * ۳۸- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: لعاب شوق، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: لعاب شوق، با لعاب دماغ، در یک حکم است.

* ﴿١٠٧﴾ * ۳۹- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: لعاب شوق چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: جدم علی بن ابی طالب علیه السلام، مردی پراشیاق بود و به خاطر فاطمه دخت رسول خدا، شرم می‌کرد که از رسول خدا سوال کند، لذا

صفوان ، عن إسحاق بن عمار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن المذى . فقال : إنَّ علِيًّا عليه السلام كان رجلاً مَذَا و استحب أن يسأل رسول الله صلوات الله عليه وسلم مكان فاطمة عليها السلام فأمر المقداد أن يسأله وهو جالس . فسأله . فقال له : ليس بشيء .

(٤٠) ٤٠ - أخبرني الشيخ أيده الله ، قال : أخبرني أحمد بن محمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن أحمد بن محمد بن عيسى ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمرة ، عن ابن أبي ذئنة ، عن زيد الشحام قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : المذى ينقض الموضوع ؟ قال : لا . ولا يغسل منه التوب ولا الجسد . إنما هو بمنزلة البراق والمخاط .

(٤١) ٤١ - أخبرني الشيخ أيده الله ، عن أحمد بن محمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن أحمد بن محمد بن عيسى ، عن الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمرة ، عن غير واحد من أصحابنا عن أبي عبد الله عليه السلام قال : ليس في المذى من الشهوة ولا من الإنعاظ ولا من القبلة ولا من مَسْ الفرج ولا من المضاجعة وضوء ، ولا

مقداد بن عمرو كندي را فرمود تا با حضور او، از رسول خدا پرسد و رسول خدا در پاسخ او گفت: لعاب شوق، حکمی ندارد.

(٤٢) * ٤٢ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا لعاب شوق، وضو را می‌شکند؟ ابوعبدالله گفت: نه. جامه و بدنه را نیز نجس نمی‌کند. لعاب شوق به منزله آب دهان و آب دماغ است.

(٤٣) * ٤٣ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: لعاب شوق که در انر شهوت و حرکت آلت و با در انر بوسه و مالش اندام زن و آغوش گرفتن با زن خارج می‌شود، وضورا نمی‌شکند، جامه و بدنه را نیز نجس نمی‌کند تا شستشو را

يُفْسَلُ مِنَ التَّوْبَ وَلَا الْجَنَدَ.

﴿١١٠﴾ ٥٠ - محمد بن أحمد بن يحيى ، عن يعقوب بن يزيد ، عن ابن أبي عَفَّيْر ، عن جَبَلَ بْنِ صَالَح ، عن عبدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمْرُو ، عن أبي عبدِ الله عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الرَّجُلِ يَوْمَ ثُمَّ يَسْتَجِي ثُمَّ يَمْجُدُ بَعْدَ ذَلِكَ يَلْلَأُ . قال: إِذَا بَالَ فَخَرَطَ مَا بَيْنَ الْمَقْعَدَةِ وَالْأَثْيَنِ شَلَاثَ مَرَاتٍ وَغَمَرَ مَا يَبْهَمُ نَمَ استتجي ، فَإِنْ سَالَ حَقَّ يَثْلُغُ السُّوقَ فَلَا يَأْلِي .

﴿١١١﴾ ٥٢ - الحسين بن سعيد ، عن خَادَ ، عن خَرِيزَ قَالَ : حَدَّثَنِي زَيْدُ الشَّحَامُ وَزَرَارَةُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الله عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ : إِنْ سَالَ مِنْ ذَكْرِكَ شَيْءٌ مِنْ مَذْيَ أوْ وَذْيٍ فَلَا تَنْفِسْهُ وَلَا تَقْطَعْ لَهُ الصَّلَاةُ وَلَا تَنْفُضْ لَهُ الْوَضُوءُ . إِنَّمَا ذَلِكَ بِنَزَلَةِ النُّخَامَةِ ، وَكُلُّ شَيْءٍ خَرَجَ مِنْكَ بَعْدَ الْوَضُوءِ فَإِنَّهُ مِنَ الْمُبَاهِلِ .

ایجاب کند.

﴿١١٠﴾ ٥٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی بول کند و طهارت بگیرد سپس احساس کند که رطوبتی از او خارج شد، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: هر گاه کسی بول کند و بعد از آن، فاصله مقعد تا زیر خایدها و تا سر آلت را سه نوبت بشاراد تا ذرات بول را از داخل مجرای بول خارج سازد و سپس طهارت بگیرد، اشکالی پدید نمی آید، گرچه رطوبت و لعاب چندان جریان یابد که تا ساق پا سرازیر گردد.

﴿١١١﴾ ٥٢ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر در اشتباق و نظریازی، لعاب شوق و یا هر گونه رطوبتی از آلت تناسلیت خارج شود، به شتن آن مهرداز و نمازت را به خاطر آن مشکن و وضویت را تجدید مکن. لعاب شوق، در حکم آب دماغ است. هر گونه رطوبتی که بعد از وضو خارج شود، از مجاری پیضه‌ها ترشح شده است نه از مثانه.

٤٥ - أخبرني الشيخ أئده الله تعالى قال : أخبرني أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ الْخَسْنَ ، عَنْ أَيْمَهِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنَ عَيْسَى ، عَنْ الْخَسْنَ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيْوَبْ وَمُحَمَّدَ بْنَ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ جَيْلَ بْنِ دُرَاجْ وَحَمَادَ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ زِرَارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرِ عليه السلام قَالَ : لَيْسَ فِي الْقُبْلَةِ وَلَا الْبَاعِشَةَ وَلَا مَسْنُ الْفَرْجِ وَضُوءِ .

٤٦ - وهذا الإسناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ أَبِي مُرَيْمَ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي جَعْفَرِ عليه السلام : مَا تَقُولُ فِي الرَّجُلِ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ يَدْعُو جَارِيهِ فَتَأْخُذُ بِيَدِهِ حَقَّ يَتَهَى إِلَى الْمَسْجِدِ . فَأَنَّ مَنْ عِنْدَنَا يَزْعُمُونَ أَنَّهَا الْمَلَامَةَ . فَقَالَ : لَا وَاللهِ مَا بِذَلِكَ بَأْسٌ . وَرَبِّا فَعْلَمَهُ . وَمَا يَعْنِي بِهَذَا ﴿أَوْ لَمْسُتُ النِّسَاءَ﴾ [المائدة: ٥ - النساء: ٤٣] . إِلَّا الْمَوَاقِعَةُ فِي الْفَرْجِ

٤٧ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَئْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ

* (٤٢) * ٤٥ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: بوسه و آغوش گرفتن و مالش اندام زن، وضورا نمی شکند.

* (٤٣) * ٤٥ - به ابو جعفر باقر (ع) گفت: فقهای می گویند: اگر کسی وضو بگیرد و سپس کنیز خود را بخواند تا دست او را بگیرد و به مسجد ببرد وضوی او باطل می شود، زیرا به حکم قرآن مجید، لمس کردن زنان، وضو را باطل می کند. نظر مبارک شما چیست؟ ابو جعفر گفت: نه بخدا سوگند که وضوی او باطل نمی شود و چه با که من بعد از وضو گرفتن با کنیز خود دست داده ام. منظور خداوند عزت که می گویند: «او لمستم النساء» فقط مباشرت و همبترشدن با زنان است که غسل جنابت را ایجاد می کند.

* (٤٤) * ٤٧ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر کس اندام همسر خود را مالش بدهد، آیا وضوی او باطل می شود؟ ابو عبد الله گفت: با مالش اندام

محمد بن الحسن بن الوليد ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن
أحمد بن محمد بن عيسى والحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن
سعيد ، عن القاسم بن محمد ، عن أبيان بن عثمان ، عن عبد الرحمن بن
أبي عبد الله ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن رجل مَنْ فَرَّجْ
أمرأته . قال : ليس عليه شيء . وإن شاء غسل يده ، والقبلة لا يتوضأ
منها .

﴿١١٥﴾ ٥٨ - أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أحد بن
محمد بن الحسن بن الوليد ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن
أحمد بن محمد بن عيسى ، عن الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن ابن
مسكان ، عن الخلبي قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن القبلة تنقضُ
الوضوء ؟ قال : لا بأس .

﴿١١٦﴾ ٥٩ - وبهذا الاستناد ، عن فضالة ، عن جليل ، عن
زراة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : ليس في القبلة ولا مَنْ الفرج ولا
الملاسة وضوء .

﴿١١٧﴾ ٦١ - أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ،
عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن

زن، تکلیفی به او متوجه نمی شود. اگر مایل باشد دست خود را بشوید خوب است. بوسیدن همسر نیز وضورا باطل نمی کند.

* (١١٥) * ٥٨ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا بوسه همسر، وضورا می شکند؟ ابوعبدالله گفت: بوسه وضورا نمی شکند.

* (١١٦) * ٥٩ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: (با حدیث ١١ برابر است).

* (١١٧) * ٦١ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر سگ بدن انسان را

حَمَادُ ، عَنْ حَرِيزٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْكَلْبِ يُصَبِّبُ شَيْئًا مِنْ جَسْدِ الرَّجُلِ . قَالَ : يَغْيِلُ الْمَكَانَ الَّذِي أَصَابَهُ .

الزيادات

﴿١١٨﴾ ٤ - سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبْيَوبَ بْنِ نُوحٍ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَجِ قَالَ : قلت ل أبي عبد الله عَنِ الْكَلْبِ يُصَبِّبُ شَيْئًا مِنْ جَسْدِ الرَّجُلِ . أَفَأَغْيِلُ ؟ قَالَ : لَا . لِيْسَ عَلَيْكَ غَسلٌ . قَلت : فَأَتُؤْمِنُ أَنَّهُ أَغْيَلُ ؟ قَالَ : لَا . لِيْسَ عَلَيْكَ وَضْوَءٌ . قَلت : فَأَمْسِحُ عَلَى أَظْفَارِي الْمَاء ؟ فَقَالَ : لَا . هُوَ طَهُورٌ لِيْسَ عَلَيْكَ مَسْحٌ .

لیس بزند، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: باید محل آلوگی را بشوید.
توجه: این حدیث به شماره ۶۲ گذشت.

إضافات

* ﴿١١٨﴾ ٤ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر ناخنها خود را بگیرم و شارب خود را بچینم و سر خود را برترشم، آیا باید غسل خود را تجدید کنم؟ ابوعبدالله گفت: نه. غسل کردن بر تو لازم نیست. من گفتم: آیا باید وضوی خود را تجدید کنم؟ ابوعبدالله گفت: نه. وضو گرفتن لازم نیست. من گفتم: ناخنها خود را به آب بزنم؟ ابوعبدالله گفت: نه. گرفتن ناخن و چیدن شارب نوعی طهارت است. خیس کردن ناخن و شارب لازم نیست.

توجه: راوی تصور کرده است که نوک ناخنها و سر موها که قبل از غسل و وضو به آن نرسیده و اینک ظاهر شده است، باید غسل داده شود و با وضو داده شود، و یا لاقل آب غسل و وضو به آن برسد. این تصور نیز از فقاہت حام صدر اول و تقدس مآین ناشی شده است.

﴿١١٩﴾ ۵- الحسین بن سعید ، عن حماد بن عیسی ، عن خریز ، عن زرارة قال : قلت لابی جعفر صلی اللہ علیہ وسالہ وعلیہ السلام : الرجل یُقْلِمُ أظفاره ویُجْزِ شاربه ویأخذ من شعر لحیته وراسه . هل یَنْقُضُ ذلك وضوه ؟ فقال : يا زرارة کل هذا سُنّة والوضوء فريضة . وليس شيء من السنة یَنْقُضُ الفريضة . وإن ذلك ليزيده تطهيراً .

﴿١٢٠﴾ ۶- الحسین بن سعید ، عن فضاله وعمدی بن أبي عمر ، عن معاویة بن عمّار قال : سالت أبا عبد الله صلی اللہ علیہ وسالہ وعلیہ السلام عن الرجل یَتَبَثُ بذکرہ في الصلاة المكتوبة . فقال : لا بأس به .

﴿١٢١﴾ ۷- عنه ، عن أخيه الحسن ، عن رُزْغَة ، عن سماعه قال : سالت أبا عبد الله صلی اللہ علیہ وسالہ وعلیہ السلام عن الرجل یَمْسُ ذکرہ او فرجه او اسفل من ذلك وهو قائم یُصْلِي . أيَعِدُ وضوه ؟ قال : لا بأس بذلك . إنما هو

* (١١٩) ۵- به ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر کس ناخنهای خود را بگیرد و شارب خود را بجید و موی سر و صورت خود را اصلاح کند، آیا وضوی او باطل می شود. ابو جعفر گفت: گرفتن ناخن و چیدن شارب و کوتاه کردن موی سر و صورت از سنت رسول است ولی وضو از فرانض و واجبات نماز است. سنت فریضه را نمی شکند بلکه فریضه را تحکیم می کند و طهارت بیشتری حاصل می شود.

* (١٢٠) ۶- از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در اثنای نماز فریضه به اندام خود دست بمالد، چه حکمی دارد؟ ابو عبدالله گفت: اشکالی ندارد.

* (١٢١) ۷- از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در اثنای نماز اندام خود را خارش بدهد و یا به شکاف اندام و بانین نر آن دست بمالد، آیا باید وضوی خود را تجدید کند؟ ابو عبدالله گفت: هیچ یک مانع ندارد. اندام او،

من جَسْدِهِ .

﴿١٢٢﴾ ۸ - عنه ، عن ابن أبي عمرَ ، عن عمرَ بن أذينة ، عن زرارة ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا يوجب الوضوء إلا غائط أو بول أو ضيَّقة تسمع صوتها أو قسوة تجده ريحها .

﴿١٢٣﴾ ۹ - عنه ، عن فضالَةَ بنِ أَبِي عَوْنَاحِ ، عن معاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : إِنَّ الشَّيْطَانَ يَتَفَطَّحُ فِي دُبُّ الْإِنْسَانِ حَتَّى يُخَيِّلَ إِلَيْهِ أَنَّهُ قدْ خَرَجَ مِنْ رِيحِهِ . وَلَا يَتَفَطَّحُ وَضُوءُهُ إِلَّا رِيحٌ يَسْمَعُهَا أَوْ يَجِدُ رِيحَهَا .

﴿١٢٤﴾ ۱۱ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيِّ بْنِ مُحْبُوبٍ ، عن عَلَيِّ بْنِ السَّنَدِيِّ ،

اجزاء بدن او است.

* ﴿١٢٢﴾ ۸ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: وضو باطل نمی شود، جز در اثر خروج مدفوع با بول و با بادشکم که صدای آن را بشنوی و با بوى آن را احساس کنی.

تجویه: این حدیث با اختلاف سند به شماره ۹۷ گذشت.

* ﴿١٢٣﴾ ۹ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: شیطان در مخرج انسان می دهد به صورتی که می پندارد بادی خارج شد. باد خیالی وضو را نمی شکند. آن بادی وضو را می شکند که صدای آن را بشنوند و با بوى آن را احساس کنند.

شرح: فقط آن بادی وضو را می شکند که از داخل رودهها خارج شود و حامل ذرات مدفوع باشد، توهمناتی که از قبض و بسط اعصاب ناشی شود، و با بادی که از خارج به داخل مخرج راه باید و مجددًا خارج گردد، منشأ حکم شرعی نخواهد بود.

* ﴿١٢٤﴾ ۱۱ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسید: در مقعد من شاقاقی پدید

عن صفوان قال : سال رجل أبا الحسن عليه السلام وأنا حاضر فقال : إنَّ يَجْرِي حَلْقَةً فِي مَقْعِدِي فَاتَّوْضَأْتُ ثُمَّ اسْتَشْجَى ثُمَّ أَجِدُ بَعْدَ ذَلِكَ التَّدَا وَالصُّفْرَةَ تَخْرُجُ مِنَ الْمَقْعِدَةِ . فَأَبْعَدُ الْوَضْوَءَ ؟ قال : أَنْتَ ؟ قال : نَعَمْ . قال : لَا . وَلَكِنْ رُشْهَةَ الْمَاءِ وَلَا يُبَعِّدُ الْوَضْوَءَ .

﴿١٢٥﴾ ۱۶ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ عَلَيِّ الْوَشَاءِ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا الْحَسْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ : كَانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ فِي الرَّجُلِ يَدْخُلُ يَدَهُ فِي أَنْفُهُ فَيُبَصِّبُ خَمْسَ أَصَابِعَ الدَّمِ . قَالَ : يُبَقِّيْهِ وَلَا يُبَعِّدُ الْوَضْوَءَ .

﴿١٢٦﴾ ۱۷ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيِّ بْنِ مُحْبُوبٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ صفوان ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هما عليهما السلام قال : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَخْرُجُ بِهِ الْفَرْوَحُ لَا تَزَالْ تَذَمَّنِي . كَيْفَ يُعَصِّلُ ؟

آمده است. اگر من وضو بگیرم و مقعد خود را بشویم، سپس رطوبت و زردابهای خارج شود، آیا باید وضوی خود را تجدید کنم؟ ابوالحسن گفت: آیا مقعد خود را پاک و تمیز شسته‌ای؟ گفت: بلی. ابوالحسن گفت: نه. وضو گرفتن لازم نیست، ولی رطوبت و زردابه را با ریختن آب، نظافت کن.

توجیه: به حدیث ۶۲۳ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿١٢٥﴾ ۱۶ - ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: کسی که انگشت خود را داخل بینی کند و حتی پنج انگشت او یکی بعد از دیگری بر خون شود، فقط باید انگشتان خود را بشوید. وضو گرفتن لازم نیست.

توجیه: فقهای صدر اول، خارج شدن هر گونه مایع و جامدی را به عنوان حدث تلقی می کردند.

* ﴿١٢٦﴾ ۱۷ - از ابوجمفر باقر (ع) و یا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر در بدن انسان رخمنی و یا جراحتی پدید آید و پیوسته خونابه روان باشد،

قال : يُصلّى وإن كانت الدماء تَسْبِيلٌ .

﴿١٢٧﴾ ۱۸ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن عثمان بن عيسى ، عن أبي هلال قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام أينقضُ الرُّعاف والقَيْهُ وتنفَّ الإبطُ الوضوء؟ فقال : وما تصنع بهذا؟ فهذا قول المُفَرِّةَ بن سعيد . لَعَنَ اللَّهِ الْمُغَيْرَةَ . ويُحَرِّكُكَ من الرُّعاف والقَيْهُ أن تُفْسِلَ . ولا تُعِيدُ الوضوء .

﴿١٢٨﴾ ۱۹ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سأله عن رجل أخذه تقبير من فرجه : إما دم وإما غيره . قال : فليُفْسِنْ خَرْبَةً وَلَيَوْضُعْ وَلَيُصَلِّ . فائما ذلك بلاء ابْتُلُ به . فلا يُبَيِّنُ إلَّا من الحديث الذي يَوْضُعُ منه .

چگونه باید نماز بخواند؟ آن سرور گفت: به همان صورت نماز می‌خوانند گرچه خونابه در حال سیلان باشد.

* ﴿١٢٧﴾ ۱۸ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا خون دماغ، قی و غشیان، کندن موهای زیر بغل وضو را می‌شکند؟ ابوعبدالله گفت: تو را با این سخنان چه کار است؟ این فتوای مغیره بن سعيد است. خداوند او را لعنت کناد بعد از خون دماغ و بعد از قی و غشیان کافی است که دهان و بینی خود را بشوی. وضو گرفتن لازم نیست.

* ﴿١٢٨﴾ ۱۹ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی بیمار شود و قطره قطره خون و یا خونابه و چربک از آلت او خارج شود، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید کیسه چرمی تهیه کند و به خود بیندد، سپس وضو بگیرد و نماز بخواند. این بیماری، یک نوع آزمایش و امتحان است. مبادا وضوی خود را تجدید کند، جز در انر بول کردن و یا خارج شدن مدفوع و باد شکم.

﴿١٢٩﴾ ۲۱ - عنه ، عن العباس ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن ابن مسکان ، عن أبي المرادي قال : قلت لابي عبد الله : الرجل يكون به الدماميل والقرروج فجعله وثيابة ملؤه دماً وقيحاً ، أو ثيابة منزلة چلبيه ؟ قال : يُصلّى في ثيابه ولا شيء عليه ولا يغسلها .

﴿١٣٠﴾ ۲۶ - عنه ، عن يعقوب بن يزيد ، عن ابن أبي عمرة ، عن عمر بن أبيه ، عن بخير بن أعين قال : سألت أبيا جعفر عن الوضوء مما غيرت النار . فقال : ليس عليك فيه وضوء . وإنما الوضوء مما يخرج . ليس مما يدخل .

﴿١٣١﴾ ۲۷ - الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن هشام بن سالم ، عن سليمان بن خالد قال : سألت أبي عبد الله : هل يتوضأ من الطعام أو شرب اللبن - ألبان البقر والإيل والغنم - وأبواها ولحومها ؟ قال :

* ﴿١٢٩﴾ * ۲۱ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر انسان مبتلا شود به چند زخم و دمل که پوست بدن و جامدهای او غرق خونابه گردد و یا جامد او در انر چرک و خون همانند پوست به بدن بچسبد، نکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: با همان جامد و به همان صورت نماز بخواند. شتن جامد و بدن لازم نیست.

* ﴿١٣٠﴾ * ۲۶ - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر انسان به غذای پخته شده دست بزند، باید وضوی خود را تجدید کند؟ ابوجعفر گفت: نظافت در انر آلبش با تفاله غذای خارج شده لازم می‌شود، نه با آلبش به غذانی که وارد بدن می‌شود.

* ﴿١٣١﴾ * ۲۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: با تناول غذای پخته و نوشیدن شیر گاو و شیر شتر و شیر گوسفند و یا تناول بول دامها و خوردن گوشت آنها، وضو گرفتن لازم می‌شود؟ ابوعبدالله گفت: وضو گرفتن لازم

لا يتوضأ منه.

٢٨) ٤١٣٢ - العياشي أبو النضر ، قال : حدثنا محمد بن نصير ، عن محمد بن الحسين ، عن جعفر بن بشير ، عن عبد الله بن بكر ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : صاحب البطن الغالب يتوضأ ثم يرجع في صلاته فيتهم ما بقى .

باب ادب الأحداث الموجبة للطهارات

٦) ٤١٣٣ - أخبرني جماعة ، عن أبي محمد هارون بن موسى ، عن أَحْدَبْنَعَمَّدِبْنِسَعِيدْ ، عن عَلَيْبْنِالْحَسْنِ ، وَاحْدَبْنِعَبْدُوْنَ ، عن عَلَيْبْنِعَمَّدِبْنِالرَّبِّيْرِ ، عن عَلَيْبْنِالْحَسْنِ ، عن عَبْدِالرَّحْمَنِبْنِأَبِي نَجْرَانَ ، عن حَادَبْنِعَيْسَى ، عن حَرَبِيْزَ ، عن زَرَارَةَ وَعَمَّدَبْنِسَعِيدْ ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : قلت : الحائض والجنب يقرءان شيئاً ؟ قال : نعم ما شاءا إلّا السجدة . ويدركُرَبِ اللَّهِ تَعَالَى عَلَى كُلِّ حَالٍ .

نمی شود.

* ٤١٣٢) ٢٨ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر کسی به اسهال شدید، مبتلا گردد، در موقع لزوم، نماز خود را قطع می‌کند و بعد از وضو گرفتن مجدد، نماز را از آن جا که قطع کرده است، دنبال می‌کند.

آداب طهارت

* ٤١٣٣) ٦ - به ابو جعفر باقر (ع) گفتمن: زن حائض و آدم جنب اجازه دارد که قرآن بخواند؟ ابو جعفر گفت: بلی. غیر از آیه سجده، هر چند آیه که مایل باشد تلاوت می‌کند. یاد کردن خدای تعالی و گفتن لا اله الا الله و سبحان الله، در همه حالات روا خواهد بود.

﴿١٣٤﴾ ٩- أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد و محمد بن خالد البرقي ، عن محمد بن أبي عمير ، عن حفص بن البخاري ، عن أبي عبد الله عليه السلام في الرجل يبول . قال : يُشرئه ثلاثة . ثم إن سال حتى يبلغ الساق فلا يالي .

﴿١٣٥﴾ ٢٠- أخبرني الشيخ أيده الله تعالى قال : أخبرني أحد بن محمد بن الحسن بن الوليد ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار [و سعد بن عبد الله] عن أحد بن محمد والحسين بن الحسن بن أبيان ، جميعاً ، عن الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن رباعي ، عن الفضيل ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا يأس بأن يبول الرجل في الماء الجاري . وكروه أن يبول في الماء الراكد .

﴿١٣٦﴾ ٢٨- أخبرني الشيخ أيده الله تعالى قال : أخبرني أحد بن محمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن ، عن أحد بن محمد والحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن عثمان ، عن

* (١٣٤) * - به ابو عبدالله صادق (ع) گفت: بعد از بول کردن، چه باید کرد؟ ابو عبدالله گفت: سه نوبت مجرای بول را از ابتدتا تا انتها می‌فشارد تا ذرات بول را تخلیه کند. بعد از آن اگر رطوبتی با لعاب شوکی از او خارج شود و تا ساق پاها مرازیر شود، با کمی ندارد.

* (١٣٥) * - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: مانعی ندارد که انسان در آب روان بول کند. ابو عبدالله صادق گفت: بول کردن در آب را کد، کراحت دارد.

* (١٣٦) * - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: بول کردن در آب روان

سَمَاعَةٌ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الْمَاءِ الْجَارِيِّ يُبَالِ فِيهِ ؟ قَالَ : لَا يَأْسٌ .

﴿۱۳۷﴾ ۳۴- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَبِي القَاسِمِ جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد وعبد الله أباً عَمِّيَّاً ، عن داود الصرمي قال : رأيت أبا الحسن الثالث عليه السلام غير مرأة ببول وتناول كورزاً صغيراً ويقضب الماء عليه من ساعته .

﴿۱۳۸﴾ ۳۶- أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى وَاحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ ، جَيْعَانًا ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الصَّنْدِيَّ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ حَرَبِيَّ ، عَنْ أَبِي جعفر عليه السلام قال : يفضل الرجل يده من النوم مرأة ومن الغلط والبول مرأتين ومن الجنابة ثلاثة .

چه صورت دارد؟ ابو عبدالله گفت: مانع ندارد.

* ﴿۱۳۷﴾ * ۳۴- چند بار ابوالحسن امام هادی (ع) را دیدم که بول می کند و همان لحظه کوزه کوچکی را برمنی دارد و طهارت می گیرد. توجه: طهارت گرفتن بعد از بول، لازم نیست. روا است که خود را خشک کنند و موقع نماز خواندن، بعد از وضو گرفتن و یا قبل از وضو گرفتن، طهارت بگیرند، به حدیث شماره ۱۴۷ و مابعد آن مراجعه شود.

* ﴿۱۳۸﴾ * ۳۶- ابو جعفر باقر (ع) گفت: کسی که از خواب برخیزد، یک نوبت باید دست خود را بشوید. و اگر دست او به مدفوع و بول آلوده شود، باید دو نوبت دست خود را بشوید و اگر به منی آلوده شود، باید سه نوبت محل آلودگی را بشوید.

توجه: در عهد سابق متداول بود که به هنگام خواب، تمام لباسها را از بدنه خود دور می کردند. و چون با کلوخ و هوله خود را نظیری می کردند، احیاناً ذر حالت خواب، اندام خود را بدون ساتر لمس می کردند و خارش می دادند و دست

﴿١٣٩﴾ ٣٧- أخبرني الشيخ أيده الله تعالى قال : أخبرني أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحمد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن صفوانَ بن يحيى وفصالَةَ بن أبُو بَرْ ، عن العلاءِ بن زَيْن ، عن محمد بن مسلم ، عن أحدِهَا علَيْهَا السَّلَامُ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَسُولُ وَلَمْ تَعْلَمْ يَدِهِ الْيَمْنَ شَيْئًا . أَيْغَسْمُهَا فِي الْمَاءِ ؟ قَالَ : نَعَمْ وَإِنْ كَانَ جُبَانًا .

﴿١٤٠﴾ ٣٨- أخبرني الشيخ أيده الله تعالى بهذا الإسناد ، عن سعد ، عن أحمد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن أخيه الحسن ، عن رُزْغَةَ بنِ مُحَمَّدِ الْخَضْرَمِيِّ ، عن سَمَاعَةَ بْنِ مَهْرَانَ ، عن أبي عبد الله شافعی قال : إِذَا أَصَابَتِ الرَّجُلَ جَنَابَةً فَادْخُلْ يَدَهُ فِي الْاِنَاءِ فَلَا يَأْسَ . إِنْ لَمْ يَكُنْ أَصَابَ يَدَهُ شَيْءٌ مِّنَ الْمَنَنِ .

﴿١٤١﴾ ٤١- أخبرني الشيخ أيده الله تعالى قال : أخبرني أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن وسعد بن عبد الله ، عن أحمد بن

آنان آلووده می شد. لذا دستور داده اند که بعد از خواب، دستهای خود را بشویند.

* ﴿١٣٩﴾ ٣٧- از ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی بول کند و دست راست او آلووده نگردد، آیا می تواند، دست پاک خود را در ظرف آب فرو ببرد و آب بردارد؟ آن سورور گفت: آری می تواند دست خود را داخل ظرف آب فرو ببرد، گرچه جنب باشد.

* ﴿١٤٠﴾ ٣٨- ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی جنب باشد، مانعی ندارد که دست خود را در ظرف آب فرو ببرد، در صورتی که دست او به منی آلووده باشد.

* ﴿١٤١﴾ ٤١- از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی طشت آب و سطل آب را بردارد و سر انگشت او داخل آب شود، چه صورت دارد، در

محمد بن عیسی والحسین بن الحسن بن ابیان ، عن الحسین بن سعید ، عن اخیه الحسن ، عن زُرْعَةَ ، عن سَمَاعَةَ قال : سأله عن رجل يمسُ الطست او الرکوة ثم يُذْجِلُ يده في الاناء قبل أن یُفْرِغَ علی کفیه . قال : یُهْرِق من الماء ثلاث حَفَنَات . وإن لم یفعل فلا بأس . وإن کانت أصابته جنابة فاذا خَلَ يده في الماء فلا بأس به إن لم یکن أصاب يده شيء من المني . وإن كان أصاب يده فاذا خَلَ يده في الماء قبل أن یُفْرِغَ علی کفیه فَلَيُهْرِق الماء کله .

﴿٤٤﴾ ٤٤ - أخبرني الشيخ أیده الله تعالى ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّد ، عن أبیه ، عن الحسین بن الحسن بن ابیان ، عن الحسین بن سعید ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ بن أَبِي نَصْرَ قال : سأله أبا الحسن عَلِيَّ عَنِ الرَّجُلِ يُذْجِلُ يده في الاناء وهي قَبِرَةً . قال : يُكْفِي الإناء .

﴿٤٥﴾ ٤٥ - أخبرني الشيخ أیده الله تعالى قال : أخبرني أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ بن الحسن ، عن أبیه ، عن محمد بن الحسن وسعد بن عبد الله ، عن

حالیکه قبل دستهای خود را نشته است؟ ابوعبدالله گفت: به اندازه شش مشت، آب دستخورده را بیرون بریزد، خوب است و اگر نریزد، اشکالی ندارد. اگر کسی جنب باشد و دست خود را داخل ظرف آب کند، باز هم اشکالی ندارد. در صورتی که دست او به منی آلوده نباشد. اگر دست او به منی آلوده باشد و دست خود را در ظرف آب فرو ببرد، باید ظرف آب را به فاضلاب بریزد.

* ﴿٤٦﴾ ٤٦ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: اگر کسی دست آلوده خود را در ظرف آب فرو ببرد چه صورت دارد؟ ابوالحسن گفت: باید ظرف آب را به فاضلاب بریزد.

* ﴿٤٧﴾ ٤٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: گودالی است که آب باران در آن جمع می شود: جانوران در آن بول می کنند و سگها زبان می زنند و

گزیده تهدیب

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْسَى وَالْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِي أَيُوبَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَبِي عبدِ الله ع وَسُلَيْلٌ عَنْ الْمَاءِ تَبَوَّلُ فِيهِ الدَّوَابُ وَتَلْبَغُ فِيهِ الْكَلَابُ وَيَغْتَسِلُ فِيهِ الْجَنْبُ . قَالَ : إِذَا كَانَ الْمَاءُ قَدْرًا كَثِيرًا لَمْ يُنْجِحْهُ شَيْءٌ .

(١٤٤) ٤٧ - وَهَذَا الْإِسْنَادُ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ مَعاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ ، عَنْ أَبِي عبدِ الله ع قَالَ : إِذَا كَانَ الْمَاءُ قَدْرًا كَثِيرًا لَمْ يُنْجِحْهُ شَيْءٌ .

(١٤٥) ٥١ - وَبِالإِسْنَادِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَمَّارٍ ، عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُمَرَ الْيَمَانِيِّ ، عَنْ أَبِي خَالِدِ الْقَمَاطِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عبدِ الله ع يَقُولُ : فِي الْمَاءِ يَمْرُّ بِهِ الرَّجُلُ وَهُوَ نَقِيعٌ فِيهِ الْمِيَةُ وَالْجِيفَةُ . فَقَالَ أَبُو عبدِ الله ع : إِنْ كَانَ الْمَاءُ قَدْ تَغَيَّرَ رِيحُهُ أَوْ طَعْمُهُ فَلَا تَشَرِّبْ لَا تَتَوَضَّأْ مِنْهُ ، وَإِنْ لَمْ يَتَغَيَّرْ رِيحُهُ وَطَعْمُهُ فَاثْرِبْ وَتَوَضَّأْ .

اشخاص جنپ در آن غسل می کنند. این آب چه حکمی دارد؟ ابو عبدالله گفت:
اگر آب گودال به ظرفیت یک کر باشد، با ملاقات نجاست نجس نمی شود.
توجه: این حدیث با سند دیگر به شماره ۲۶ گذشت.

* (١٤٤) * ٤٧ - ابو عبدالله صادق گفت: اگر مقدار آب به ظرفیت یک کر باشد، با ملاقات نجاست نجس نمی شود.

* (١٤٥) * ٥١ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر انسان در بیابان به گودال آبی بگذرد که مرداری در آن گندیده باشد، آیا می تواند از آب گودال استفاده کند؟ ابو عبدالله گفت: اگر بوی آب و با طعم آب دگرگون شده باشد از آن آب میاشام و وضو مگیر و اگر بو و طعم آب، دگرگون نشده باشد، از آن آب میاشام و وضو بگیر.

﴿٤٦﴾ ۶۱- الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن خريز ، عن ابن بکير ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وساتھی قال: لا يأس بالبول في الماء الجاري.

﴿٤٧﴾ ۶۸- أخبرني الشيخ أیده الله تعالى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن علي بن حميد وابن أبي نجران ، عن حماد بن عيسى ، عن خريز بن عبد الله ، عن زرارة ، عن أبي جعفر صلی اللہ علیہ وساتھی قال : جَرَّتِ السُّنْنَةِ فِي أَثْرِ الْغَائِطِ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ أَنْ يَمْسَحَ الْعِجَانَ وَلَا يَقْبِلُهُ .

﴿٤٨﴾ ۷۲- محمد بن الحسن الصفار ، عن أیوب بن نوح ، عن صفوان بن بجمی ، قال : حدثني عمرو بن أبي نصر قال : قلت لابي عبد الله صلی اللہ علیہ وساتھی : أبوال وأتوضاً وأنسى اشتياقاتي ثم أذکر بعد ما صلیت . قال : اغسل ذکرك وأعذ صلاتك ولا تبعد وضوتك .

﴿٤٩﴾ ۷۴- وبالإسناد عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ،

* (٤٦) * ۶۱- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: مانع ندارد که انسان در آب روان بول کند.

* (٤٧) * ۶۸- ابوجعفر باقر (ع) گفت: سنت رسول خدا صلوات الله عليه بر این شیوه جاری شد که بعد از رفتن مستراح، اثر مدفوع را با سه کلوخ بزدایند، نه آن که محل آسودگی را با دست بشویند.

* (٤٨) * ۷۲- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتمن: گهگاه من بول من کنم و موقع نماز وضو من گیرم ولی فراموش من کنم که طهارت بگیرم و بعد از نماز به حاطرم من آید که طهارت نگرفتم، نماز من چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: تکلیف تو آن است که طهارت بگیری و نماز را از سر بخوانی. لازم نیست که وضویت را تجدید کنی.

* (٤٩) * ۷۴- من یک روز وضو گرفتم و فراموش کردم که طهارت

عن أبيه والحسين بن سعيد ، عن محمد بن أبي عمير ، عن عمر بن أبيئة ، عن زراة قال : **تَوْضَاتُ يَوْمًا وَلَمْ يَغْيِلْ ذَكْرِي ثُمَّ صَلَّيْتُ فَسَأَلْتُ أبا عبد الله ع عَنْ ذَلِكَ . فَقَالَ : اغْيِلْ ذَكْرَكَ وَأَعْذِّ صَلَاتِكَ .**

﴿١٥٠﴾ ٧٦ - أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي إِيَّا ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِيهِ أَبِي عَمِيرٍ ، عَنْ أَبِيهِ أَبِيئَةَ قَالَ : ذَكْرُ أَبُو مَرْيَمَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ الْحَكَمَ بْنَ عَتَيْبَةَ يَالَّا يَوْمًا وَلَمْ يَغْيِلْ ذَكْرَهُ مُتَعَمِّدًا . فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِيهِ أَبِي عَمِيرٍ . فَقَالَ : إِنْ شَاءَ مَا صَنَعَ ، عَلَيْهِ أَنْ يَغْيِلْ ذَكْرَهُ وَيُبَيِّنْ صَلَاتَهُ وَلَا يُبَيِّنْ وَضْوَاهُ .

﴿١٥١﴾ ٧٧ - أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى قال : أخبرني أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعْدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَيُوبَ بْنِ نُوحَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَزَّةَ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ يَقْبَلِينَ ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى ع قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَبْولُ فَلَا يَغْسلُ ذَكْرَهُ حَتَّى يَتَوَضَّأْ وَضْوَاهُ الصَّلَاةِ .

بگیرم و به همان حالت نماز خواندم. بعدها مسئله را از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم و ابوعبدالله گفت: طهارت بگیر و نماز را از سر بخوان.

* **﴿١٥٠﴾ * - یکی از دانشمندان کوفه به نام حکم بن عتبه، با این تصور که طهارت از بول، لازم نیست، وضو گرفت و نماز خواند. من فتوای آن مرد را محضر ابوعبدالله صادق عليه السلام گزارش کردم و ابوعبدالله گفت: بد کاری کرده است. باید طهارت بگیرد و نمازها بش را از سر بخواند. لازم نیست که وضویش را تجدید کند.**

* **﴿١٥١﴾ * - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی بول کند و وضو بگیرد اما طهارت نگیرد، چه صورت دارد؟ ابوالحسن گفت: باید طهارت بگیرد. لازم نیست که وضوی خود را تجدید کند.**

فقال : يفضل ذكره ولا يعيد وضوءه .

﴿ ۱۵۲ ﴾ ۷۸ - سعد بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ مَهْزِيَّارِ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ أَسْبَاطِ ، عَنْ حَمْدَ بْنِ يَحْيَىِ الْخَرَازِ ، عَنْ عَمْرُو بْنِ أَبِي نَصْرٍ قَالَ : سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الرَّجْلِ يَبُولُ فَيُسْتَأْذِنُ أَنْ يَغْبِيلَ ذَكْرَهُ وَيَتَوَضَّأْ . قَالَ : يفضل ذكره ولا يعيد وضوءه .

﴿ ۱۵۳ ﴾ ۸۳ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ : أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَىِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْيَى ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ حَرَبِيَّ ، عَنْ زَرَّارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ أَنَّهُ قَالَ : لَا صَلَاةٌ إِلَّا بِظَهُورٍ ، وَيَجِزِيُّكَ مِنْ الْاسْتِجَاهِ ثَلَاثَةُ أَحْجَارٍ . وَبِذَلِكَ جَرَتِ السُّنْنَةُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ . وَأَمَّا الْبَوْلُ فَإِنَّهُ لَا يُدْرِكُ مِنْ غَسْلِهِ .

توجه: به حدیث ۶۱۹ گزینده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿ ۱۵۲ ﴾ * ۷۸ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی بول کند و وضو بگیرد سپس به خاطر بیاورد که طهارت نگرفته است. چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: باید طهارت بگیرد. لازم نیست که وضوی خود را از سر بگیرد. توجه: این حدیث با تعبیر دیگری به شماره ۱۴۸ گذشت.

* ﴿ ۱۵۳ ﴾ * ۸۳ - ابو鞠فر باقر (ع) گفت: نماز بی طهارت باطل است. طهارت از مدفوع با سه کلخ کفاایت می کند. به این شیوه، سنت رسول خدا صلوات الله علیه جاری شده است. طهارت از بول، فقط باید به وسیله آب صورت بگیرد.

توجه: طهارت از بول، با کلخ و هوله کفاایت نخواهد کرد. زیرا اگر کلخ را به سر آلت بمالند، با قطرات بول مخلوط می شود و به صورت گل نجس در می آید و گل جزء مطهیرات نیست.

﴿١٥٤﴾ ۸۶- الحسین بن سعید ، عن القاسم بن محمد ، عن أبیان بن عثمان ، عن بُرْزَید بن معاویة ، عن أبي جعفر علیہ السلام أنه قال : يُجزی من الغلط المسح بالاحجار . ولا يُجزی من البول إلا الماء .

﴿١٥٥﴾ ۸۸- أخبرني الشیخ آیده الله تعالی ، عن احمد بن محمد ، عن أبیه ، عن الحسین بن الحسن بن الحسین ، عن الحسین بن سعید ، عن ابی عُمیر ، عن عُمرَ بن اذیّنَة ، عن زرارة قال : توضّات يوماً ولم اغسل ذکری ثم صلیت فذكرت فسألت أبا عبد الله علیہ السلام فقال : اغسل ذکرک وأعد صلاتک .

﴿١٥٦﴾ ۸۹- محمد بن علي بن محبوب ، عن الهيثم بن أبي مسروق التهذیب ، عن الحكم بن مسکین ، عن سماعة قال : قلت لأبي الحسن موسى علیہ السلام : أي أبوالثواب ثم امسح بالاحجار فيجيء مني البلل بعد استبراثي ما يُفجِّد سراويلي . قال : ليس به باس .

* (۱۵۴) * ۸۶- ابو جعفر باقر (ع) گفت: طهارت از مدفوع با کلوخ کافی است ولی طهارت از بول، فقط با آب حاصل می شود.

* (۱۵۵) * ۸۸- من يك روز وضو گرفتم ... (با حدیث شماره ۱۴۹ برابر است).

* (۱۵۶) * ۸۹- به ابوالحسن امام کاظم (ع) گفت: من بول می کنم و با کلوخ، سر آلت را خشک می کنم بعداً که وضو می گیرم، چندان رطوبت و لعاب شوک از من خارج می شود که شلوار مرا آلووده می سازد، آیا وضوی من باطل شده است؟ ابوالحسن گفت: اشکالی ندارد.

توجه: به حدیث شماره ۶۲۲ گزیده کافی و شرح آن مراجعت شود.

الزيادات

﴿١٥٧﴾ ۶- محمد بن علي بن عبوب ، عن الهيثم بن أبي مُسْرُوق النَّهْدِيِّ ، عن محمد بن إسماعيل قال : دخلتْ علَى أبي الحسن الرضا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَفِي مَنْزِلِهِ كَيْفَ مُسْتَقِلُ الْقِبْلَةُ ، سمعتهُ يقول : من بال حِذَاءِ الْقِبْلَةِ ثُمَّ ذَكَرَ فَاتَّحَرَّفَ عَنْهَا إِجْلَالًا لِلْقِبْلَةِ وَتَعْظِيمًا لَهَا لَمْ يَقُمْ مَقْعِدَهُ ذَلِكَ حَتَّى يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُ .

﴿١٥٨﴾ ۱۲- أحمد بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن أبيان بن عثمان ، عن بُكَيْرٍ بن أعين ، عن أحد همأ عليهم السلام قال : إذا كان الحديث في المسجد فلا يأس بالوضوء في المسجد .

أحمد بن محمد ، عن البرقي ، عن بکیر بن أعين ، عن أحد همأ عليهم السلام مثله .

اضافات

* ﴿١٥٧﴾ ۶- محضر ابوالحسن الرضا (ع) شرفیاب شدم و در بیرونی منزل مستراحتی دیدم که رو به قبله ساخته بودند. از آن سرور شنیدم من گفت: هر کس فراموش کند و برای بول کردن رو به قبله پنشیند و در این اثنا به خاطر بیاورد و به خاطر بزرگداشت و تجلیل و تعظیم قبله، خود را به سمت چپ و با راست منحرف سازد، پیش از آن که از جای خود برخیزد، خداوند عزت گناه او را می بخشد.

* ﴿١٥٨﴾ ۱۲- ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبدالله صادق (ع) گفت: در صورتی که وضوی انسان در مسجد باطل شود، مانعی ندارد که داخل مسجد وضو بگیرد.

﴿۱۵۹﴾ ۲۱ - محمد بن علی بن محبوب ، عن علی بن السندي ، عن حماد بن عيسى ، عن حریرز ، عن زراة و محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر علیه السلام قال : ساله عن ظهور المرأة في النفاس إذا ظهرت وكانت لا تستطيع أن تستنجي بالماء ، إنما إن استنجت اعتبرت . هل لها رخصة أن تستوضأ من خارج وتستيقظ بقطن أو بخرقة ؟ قال : نعم يتنقى من داخل بقطن أو بخرقة .

﴿۱۶۰﴾ ۲۵ - محمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين ، عن ابن فضال ، عن غالب بن عثمان ، عن رزوح بن عبد الرحيم قال : قال أبو عبد الله علیه السلام وأنا قائم على رأسه ومعي أداوة - أو قال كوز - فلما انقطع شحْبُ البول قال بيده هكذا إلى فناولته الماء فنوضأ مكانه .

﴿۱۶۱﴾ ۲۶ - علی بن ابراهیم ، عن أبيه ، عن حماد ، عن حریرز ، عن محمد بن مسلم قال : قلت لأبي جعفر علیه السلام : رجل بال ولم يكن معه ماء . قال : يقصّر أصل ذكره إلى طرف ذكره ثلاث عشرات

* (۱۵۹) * ۲۱ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر زانو بعد از دوره ده روزه نتواند با آب طهارت بگیرد، زیرا اگر با آب طهارت بگیرد به خونریزی دچار می شود، آیا می تواند ظاهر اندام را با آب بشوید و داخل اندام را با پنه و کرباس خشک کند؟ ابو جعفر گفت: آری. باید قسمت داخلی را با پنه و یا کرباس نظافت کند.

* (۱۶۰) * ۲۵ - یک روز، ابو عبدالله صادق (ع) بول کرد و من بالای سر آن حضرت ایستاده بودم و کاسه آبی همراه من بود. بعد از آن که سیلان بول بایان گرفت، با دست خود اشاره کرد و من طرف آب را در اختیار آن سرور نپادم تا در همانجا طهارت گرفت.

* (۱۶۱) * ۲۶ - به ابو جعفر باقر (ع) گفتم: اگر کسی بول کند و آبی در

وینتر طرفه . فان خرج بعد ذلك شيء فليس من البول ولكن من المبائل .

اختیار او نباشد که طهارت بگیرد. تکلیف او چیست؟ ابو جعفر گفت: باید مجرای بول را از ابتدای آن تا انتها سه نوبت بفشاردن تا ذرات بول از داخل مجری خارج شود. بعد از این پاکسازی، اگر رطوبتی با لعابی خارج شود، مطمئناً با ذرات بول همراه نخواهد بود تا وضو را باطل کند. این رطوبت و لعاب از مثانه خارج نشده است، بلکه از مجاری دیگر خارج شده است.

شرح: تصور عمومی بر این بود که اگر کسی بول کند و بلا فاصله با آب طهارت بگیرد، در اثر ریختن آب، اعصاب ما سکه بول منقبض می‌شود و تقاطر بول از مثانه قطع می‌گردد و اگر بعداً رطوبتی خارج گردد، محکوم به طهارت خواهد بود، و قهرآ وضو را باطل نخواهد کرد. تا آن جا که نویسنده اطلاع دارد، علامه حلی و علامه مجلس این نکته را تأیید کرده‌اند. بنابراین اگر کسی بعد از بول کردن با آب طهارت نگیرد، بلکه با کلوخ و یا هوله و یا کاغذ، خود را خشک کند، مادام که با آب طهارت نگیرد، هر گونه رطوبتی که از او خارج گردد ظاهراً محکوم به نجاست است و اگر قبل از طهارت وضو گرفته باشد وضوی او نیز باطل می‌شود. بر اساس مذهب اهل بیت تثیت به این گونه ظواهر مشروع نخواهد بود زیرا نه اساس مذهبی دارد و نه اساس علمی. راه علمی و قابل اطمینان فقط استبراء و پاکسازی مجرای بول است به این صورت که مجرای بول را از محل پرستانت تا انتهای مجرأ و مخرج بول بفشاردن و ذرات بول را تخلیه کند. اگر این تخلیه صورت بگیرد، نجاست قطعیه‌ای که با رسیدن بول حاصل شده است کاملاً منتفی می‌گردد و رطوبتی که بعداً از مخرج بول برآید، به احتمال بسیار قوی و مقتضای طبیعت بشری از بیشه‌ها ترشح کرده که پاک و ظاهر است و چون در سر راه خود با ذرات بول مصاحب نشده است، مایه نجاست و تجدید وضو نخواهد بود. و اگر احتمال برود که شاید قطره بولی باشد که از مثانه خارج شده است، احتمال نجاست، تکلیفی ایجاب نمی‌کند. خصوصاً که

﴿۱۶۲﴾ ۲۸ - الحسین بن سعید ، عن ابن ابی عمری ، عن جمیل بن ذراج ، عن ابی عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلم قال : إذا انقطعت درة البول فصب الماء .

﴿۱۶۳﴾ ۳۰ - احمد بن محمد ، عن الحسن بن علی ، عن رفاعة قال : سالت أبا عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلم عن الوضوء في المسجد فكرهه من البول والغائط .

﴿۱۶۴﴾ ۳۱ - سعد ، عن احمد ، عن الحسن بن علی بن فضال ، عن یوسف بن یعقوب قال قلت لابی عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلم : المرأة تغسل فرج زوجها ؟ فقال : ولم ؟ من سقم ؟ قلت : لا . قال : ما أحب للمرأة أن تفعل . فاما الأمة فلا تضره . قال : قلت له : أيغسل الرجل بين يديه أهله ؟ فقال : نعم ما يفضي به أعظم .

احتمال تقاطر بول، یک احتمال ضعیف و خارج از جریان طبیعت بشری است. به حدیث شماره ۶۲۱ گزیده کافی مراجعة شود.

* (۱۶۲) * - ابوعبدالله صادق(ع) گفت: بعد از آن که قطره‌های بول به آخر رسید، آب بریز و طهارت بگیر.

* (۱۶۳) * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: شستشوی در مسجد چه صورت دارد؟ ابوعبدالله از طهارت گرفتن در مسجد اظهار کراحت کرد.

* (۱۶۴) * - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: خانم من توانند شوهر خود را طهارت بدهد؟ ابوعبدالله گفت: چرا، آیا شوهرش مریض است؟ من گفتم: نه. ابوعبدالله گفت: من دوست نمی‌دارم که خانم آزاده اندام شوهرش را بشوید. اگر کنیز زرخربید باشد، اشکالی ندارد که شوهر به او تکلیف کند تا اندام او را بشوید. من گفتم: آیا انسان می‌توانند غریبان در برابر خانم خود غسل کند؟ ابوعبدالله گفت: مبادرت با خانم بالاتر از غریبان شدن در برابر او است.

زيادة من باب صفة التيمُّم

(١٦٥) ٧ - أخبرني الشيخ أئده الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَّادَ ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عَيْسَى ، عن الحسين بن سعيد ، عن صَفْوَانَ بْنَ يَحْيَى وَفَضَالَةَ بْنَ أَيُوبَ وَالْحَسْنَ بْنَ عَلَيْ بْنَ فَضَالَ ، عن عبد الله بن بُكَيْرٍ ، عن زرارة ، عن أبي جعفر رض قال : سأله عن التمسُّح بالاحجار . فقال : كان الحسين بن علي عليهما السلام يمسح بثلاثة أحجار .

باب صفة الوضوء والفرض منه والستة والفضيلة فيه

(١٦٦) ٦ - أخبرني الشيخ أئده الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَّادَ ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمير وفضالة ، عن جَعْلَى بْنِ دُرَّاجٍ عن زرارة بن أعين قال : حكى لنا أبو جعفر رض وضوء رسول الله ص قد عاقدناه من ماء فادخل يده

* (١٦٥) * ٧ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: طهارت با کلوخ چگونه خواهد بود؟ ابو جعفر گفت: جدم سید الشهداء (ع) با سه کلوخ طهارت من گرفت.

وضوى واجب، وضوى مستحب

* (١٦٦) * ٦ - ابو جعفر باقر (ع) عملاً وضوی گرفتن رسول خدا (ص) را تشریح کرد: فرمود تا قدح آبی حاضر کردند. ابو جعفر دست راست خود را داخل قدح کرد و مشتی آب بر گرفت و بر بالای صورت خود ریخت از بالا تا پانین سپس دو جانب صورت را دست کشید. بعد از آن دست چپ را داخل قدح کرد و مشتی آب بر گرفت و روی آرنج دست راست خود ریخت و از همه

الْيَمِنِ فَأَخْدَ كَفَّاً مِنْ مَاءٍ فَأَسْدَهَا عَلَى وَجْهِهِ مِنْ أَعْلَى الْوَجْهِ ثُمَّ مَسَحَ بِيَدِهِ الْجَانِبَيْنِ جِيَّعاً ، ثُمَّ أَعْادَ الْيَسْرَى فِي الْإِنَاءِ فَأَسْدَهَا عَلَى الْيَمِنِ ثُمَّ مَسَحَ جَوَانِبِهَا ، ثُمَّ أَعْادَ الْيَمِنَ فِي الْإِنَاءِ ثُمَّ صَبَهَا عَلَى الْيَسْرَى فَصَنَعَ بِهَا كَمَا صَنَعَ بِالْيَمِنِ . ثُمَّ مَسَحَ بِيَقِةٍ مَا بَقِيَ فِي يَدِهِ رَأْسَهُ وَرِجْلَيْهِ وَلَمْ يُعْدِهَا فِي الْإِنَاءِ .

﴿١٦٧﴾ ١١ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِيَّا ، وَمُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ صَفَوَانَ وَفَضَالَةَ بْنِ أَبْيَوْبَ ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ أَبِي عَيْنَةَ الْحَدَّادِ قَالَ : وَضَاتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ بِرَجْمُونَ وَقَدْ بَالَ فَنَاؤُلَّهُ مَا فَاسْتَجَبَ لِهِ ثُمَّ ضَيَّبَتْ عَلَيْهِ كَفَّاً فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَكَفَّاً غَسَلَ بِهِ فَرَاغَهُ الْأَيْمَنَ وَكَفَّاً غَسَلَ بِهِ فَرَاغَهُ الْأَيْسَرَ . ثُمَّ مَسَحَ بِفَضْلِ النَّدَاءِ رَأْسَهُ وَرِجْلَيْهِ .

﴿١٦٨﴾ ٢٠ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ،

جوانب دست کشید. بعد از آن دست راست را داخل قدرح کرد و مشتی آب برگرفت و بر آرنج دست چپ ریخت و مانند دست راست، دست چپ خود را شست. سپس بی آن که دست خود را داخل قدرح کند و آبی برگیرد، با همان نم دستها سر و دو پای خود را مسح کرد.

* ﴿١٦٧﴾ ١١ - در مردلهه ابوجمفر باقر (ع) را وضو می دادم: ابتدا طرف آسی در اختیار او نهادم تا طهارت بگیرد، زیرا قبل از برای بول کردن رفته بود. بعد از آن بر دستهای مبارکش آب ریختم: با یک مشت آب صورت خود را شست و با یک مشت دیگر ساعد راست خود را شست و با مشت سوم ساعد چپ خود را شست و سپس با نم دستها سر و دو پای خود را مسح کشید.

* ﴿١٦٨﴾ ٢٠ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: مسح سر باید بر قسمت جلو

عن أبيه ، عن محمد بن يحيى ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ،
عن ابن أبي عمرَيْر ، عن أبي أُبُوب ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي
عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : **مَسْعُ الرَّأْسِ عَلَى مَقْدُمَهِ** .

أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْنَى ، عَنْ عَلَى بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ أَبِي
أُبُوب ، عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ مُسْلِمٍ مُثَلِّهِ .

﴿ ۱۶۹ ﴾ ۲۶ - أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى قال : أخبرني أحد بن
محمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبان ، و محمد بن
يحيى عن أحد بن محمد ، جميعاً ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضاله ،
عن حَادِّيَنْ عُثْمَانَ ، عن سالم أو غالب بن هذيل قال : سأله أبا
جعفر علَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يَسْتَغْفِرَ لِأَهْلِ الْجَنَاحِ : عن المُسْعِ عَلَى الرُّجَلَيْنِ . فقال : هو الذي نزل به
جبرئيل .

﴿ ۱۷۰ ﴾ ۲۸ - وهذا الإسناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن أحد بن
محمد قال : سأله أبا الحسن عليه السلام : عن المُسْعِ عَلَى الْقَدَمَيْنِ . كيف
هو ؟ فوضع كفه على الأصابع ثم مسحها إلى الكعبين . فقلت له : لو أنْ
رجلًا قال بأصابعين من أصابعه هكذا إلى الكعبين . قال : لا . إِلَّا بِكُفَّهِ

سر انجام بغيره .

* ﴿ ۱۶۹ ﴾ * ۲۶ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: به هنگام وضو پاهای خود
را مسح کنم؟ ابو جعفر گفت: مسح پا مقاد فرقان است که جبرئیل بر رسول خدا
فروند آورده است.

* ﴿ ۱۷۰ ﴾ * ۲۸ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: مسح پاها به چه صورت
انجام می‌گیرد؟ ابوالحسن کف دست را بر روی انگشت‌های پا نهاد و پشت پا را
نام محل قابها مسح کشید. من گفتم: اگر کسی با دو انگشت خود به این صورت
مسح بکشد، چه صورت دارد؟ ابوالحسن گفت: نه، کفايت نمی‌کند. باید با تمام

کلها.

﴿١٧١﴾ ۲۹- أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن أيوب بن نوح قال : كتبت إلى أبي الحسن سألته عن المسح على القدفين . فقال : الوضوء بالمسح . ولا يجب فيه إلا ذلك . ومن غسل فلا بأس .

﴿١٧٢﴾ ۳۰- أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى قال : أخبرني أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن محمد بن يحيى ، عن محمد بن علي بن محبوب ، عن أحد بن محمد ، عن أبي هشام ، عن أبي الحسن الرضا سئل في الوضوء : الفريضة في كتاب الله تعالى المسح ، والغسل في الوضوء للتنظيف .

﴿١٧٣﴾ ۳۱- وبالإسناد الأول، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحجاج ، عن ثعلبة بن ميمون ، عن زرارة ، عن أبي جعفر سئلَ أنْ علِيًّا مسحَ على التعلين ولم يُستَطِعْ الشراكين .

کف دست خود مسح بکشد.

* (١٧١) * - به ابوالحسن امام هادی (ع) نوشت: مسح پاها نکلیف قطعی است؟ ابوالحسن در پاسخ گفته بود: وضوی فریضه با مسح پاها کامل می شود و فقط مسح کردن واجب وفرض است. هر کس پای خود را بشوید مانع ندارد.

* (١٧٢) * - ابوالحسن الرضا (ع) گفت: وضوی فریضه در کتاب خداوند تعالی با مسح پاها مقرر شده است. شتن پاها به خاطر نظافت است نه به عنوان وضو.

* (١٧٣) * - جدم علی علیه السلام به هنگام وضو بر روی بندھای نعلین خود مسح می کشید و دست خود را زیر بندھا داخل نمی کرد .
توجّه: در آن تاریخ نعلین به صورت دم پانی رو باز تهیه می شد و کفی

﴿۱۷۴﴾ ۳۵ - الحسین بن سعید ، عن حماد ، عن خریز ، عن زرارة ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلم قال : قال لي أبي : لو أثک توضّات فجعلتْ مُسْخَ الرِّجَالِينَ غُشْلاً ثم أضْمَرْتَ أَنَّ ذَلِكَ مِنَ الْمَفْرُوضِ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ بِوَضْوِهِ . ثُمَّ قَالَ : إِبْدِه بِالْمُسْخِ عَلَى الرِّجَالِينَ . فَإِنْ بَدَا لَكَ غُشْلٌ فَقُسْطَهُ فَأَسْخَنْ بَعْدَهُ لِيَكُونَ آخِرُ ذَلِكَ الْمَفْرُوضِ .

﴿۱۷۵﴾ ۳۸ - أخبرني الشيخ قال : أخبرني أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عن أَبِيهِ ، عن الحسین بن الحسن بن أَبِي آبَانَ ، عن الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن حماد بن عثمان ، عن علی بن أبي المغيرة ، عن مَیْرَ ، عن أَبِی جعفر صلی اللہ علیہ و آله و سلم قال : الْوَضْوَهُ وَاحِدَةٌ وَوَصْفُ الْكَعْبِ فِي ظَهِيرَ الْقَدْمِ .

تعلیم فقط با دو رشته تسمه چرمی به پاها من چسبید، و چون مسح سر و نیز مسح پاها به صورت استیعاب و فراگیر لازم نیست، مسح کشیدن بر روی پا با وجود یک تسمه و پا دو تسمه اشکالی ندارد. در این زمینه به حدیث شماره ۱۸۵ و حدیث شماره ۶۵۰ گزیده کافی مراجعه شود.

* ﴿۱۷۴﴾ * ۳۵ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر وضو بگیری و در عوض مسح پاها به شتن پاها ببردازی و نصور کنی که دستور قرآن همین است، این وضوی تو وضو نخواهد بود. ابو جعفر گفت: اگر خواستی پاها خود را بشوئی و نظافت کنی، ابتدایا مسح پاها را کامل کن و بعد از آن پاها را بشوی. و اگر در اثر ضرورت، ابتدایا خود را شستی، بعد از شتن، پشت پاها را مسح کن تا آخرین قسمت وضویت با فرمان قرآن مطابق باشد.

* ﴿۱۷۵﴾ * ۳۸ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: شتن صورت و دستها هر کدام یک مرتبه، و مسح سر و پاها هر کدام، یک مرتبه مقرر شده است. ابو جعفر باقر محل قرار گرفتن قابها را بر روی پشت پا نشان داد.

﴿٤٠﴾ وَهَذَا الإِسْنَادُ ، عَنْ الْحُسَينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي أَبِي عَمَّارٍ ، عَنْ أَبِي أَذِيئَةَ ، عَنْ زَرَّا وَيُكَيْرَ أَبْنَى أَغَيْنَ أَهْلَهَا سَالًا أَبَا جَعْفَرَ مَكْتُمَةً عَنْ وَضْوَهِ رَسُولِ اللَّهِ مَكْتُمَةً فَدعا بِطَهْرٍ أَوْ تَوْرِ فِيهِ مَاءً ثُمَّ حَكَى وَضْوَهُ رَسُولِ اللَّهِ مَكْتُمَةً ثُمَّ قَرَأَ الآيَةَ إِلَى أَنْ انتَهَى إِلَى آخِرِ مَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : « وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ » فَقَالَ : إِذَا مَسَحْتُ شَيْءًا مِنْ رَأْسِهِ أَوْ شَيْءًا مِنْ قَدْمِهِ مَا بَيْنَ الْكَعْبَيْنِ إِلَى آخرِ أَطْرَافِ الْأَصْبَاعِ فَقَدْ أَجْزَأْتُهُ . قَالَ : أَصْلَحَكَ اللَّهُ ثَانِيَ الْكَعْبَيْنِ ؟ قَالَ : هَيْهَا . يَعْنِي الْمُفْصَلَ دُونَ عَظْمِ الساقِ . فَقَالَ : هَذَا مَا هُوَ ؟ قَالَ : هَذَا عَظْمُ الساقِ .

﴿٤١﴾ أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ : أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَمَّارٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسٍ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَمَّارٍ ، عَنْ الْحُسَينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ حَرَبَيْزَ ، عَنْ زَرَّا وَيُكَيْرَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرَ مَكْتُمَةً قَالَ : إِذَا وَضَعْتَ يَدِكَ فِي المَاءِ فَقُلْ : « بِسْمِ اللَّهِ وَبِإِنْهَا لِلَّهِمَّ »

* (٤٠) - از ابو جعفر باقر (ع) خواستیم که وضوی رسول خدا صلوات الله عليه را عملآ تشریح کند. ابو جعفر فرمود تا ظرف آین آورده و عملآ وضو گرفتن رسول خدا را تشریح کرد و پس آید و ضو را نالوت کرد تا رسید به آن جا که می فرماید «... به سرها و پاهای خود مسح بکشید تا محل فاپها» و افزود: بنابر مفاد ابن آید اگر به انسان به قسمتی از سر و قسمتی از پاهای که فاصله میان سرانگشتها تا قاپها باشد، مسح بکشد کافی است. پرسیدیم: قاپها در کجاي پا قرار گرفته‌اند؟ ابو جعفر گفت: این جا، یعنی مفصلی که نزدیک استخوان ساق پا است. پرسیدیم: پس این استخوان برآمده چه نام دارد؟ ابو جعفر گفت: این غوزک پا است که آخرین قسمت استخوان ساق است.

توجیه: تمام حدیث را در گزیده کافی به شماره ٦٣٩ ملاحظه نمایید.

* (٤١) - ابو جعفر باقر (ع) گفت: هر گاه دست خود را در آب فروبردی بگو: «بنام خدا و با پاری خدا، بار خدایا مرا از تابان قرار ده و از پا کان». *

اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين ، فإذا فرغت فقل : « الحمد لله رب العالمين » .

﴿٤٥﴾ أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد وعلي بن حميد وعبد الرحمن بن أبي زجران ، عن حماد بن عيسى ، عن خريز بن عبد الله ، عن زراة قال : قال أبو جعفر رض : المرأة يُهْرِبُها من مسح الرأس أن تمسح مقدمة قدر ثلاثة أصابع ولا تلقي عنها خارها .

﴿٤٨﴾ الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمر ، عن جليل ، عن زراة ، عن أبي جعفر رض قال : **المضمضة والاستشاق ليسا من الوضوء .**

﴿٥١﴾ محمد بن علي بن محبوب ، عن العباس بن معروف ، عن القاسم بن عمروة ، عن ابن بخير ، عن زراة ، عن أبي جعفر رض قال : **ليس المضمضة والاستشاق فريضة ولا سنة - يعني في الوضوء - إنما**

و جون از طهارت، و يا وضو و يا غسل فراغت حاصل شد بگو: «سپاس خدا را بپروردگار جهانیان».

* (٤٥) - ابو جعفر باقر (ع) گفت: برای خانمها کافی است که جلو سر خود را به اندازه سه انگشت مسح نمایند و روسری خود را بر ندارند.

* (٤٨) - ابو جعفر باقر (ع) گفت: شتن داخل دهان و بینی جزء وضو نیست.

* (٥١) - ابو جعفر باقر (ع) گفت: به هنگام وضو گرفتن، شتن دهان و بینی نه جزء واجبات است و نه در ردیف مستحب. به هنگام وضو باید ظاهر

علیک آن تفہیل ما ظهر.

﴿١٨١﴾ ٧٤ - اخبرني الشيخ أیده الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدَ ، عن أَبِيهِ ، عن الْحَسِينِ بْنِ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عن أَبْنِ أَبِيهِ ، عن أَبِي عُمَيْرٍ ، عن أَبِي ذِئْنَةَ ، عن الْفَضْلِ قَالَ : سَأَلَ أَبَوَ عَبْدِ اللَّهِ سَلَّطَتْهُ عَنِ الْجَنْبِ يَعْتَسِلُ فَيُتَبَسِّحُ مِنَ الْأَرْضِ فِي الْأَنَاءِ . فَقَالَ : لَا بَأْسَ . هَذَا مَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿مَا جَعَلْتُ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ [الحج: ٢٨].

﴿١٨٢﴾ ٧٨ - وبهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن حَمَادَ بْنَ عَيْسَى ، عن الْحَسِينِ بْنِ الْمُخْتَارِ ، عن بُرَيْدَ بْنِ مَعاوِيَةَ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَّطَتْهُ : أَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَيَقْعُدُ الْمَاءُ عَلَى الصُّفَرِ فَيُنْزَوُ فَيَقْعُدُ عَلَى الثَّوْبِ . فَقَالَ : لَا بَأْسَ بِهِ .

﴿١٨٣﴾ ٧٩ - اخبرني الشيخ أیده الله تعالى قال : اخبرني أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدَ ، عن أَبِيهِ ، عن أَحْمَدَ بْنَ إِدْرِيسَ ، عن أَحْمَدَ بْنَ حَمْدَ ، عن

صورت را بشوی.

* ٧٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر آدم جنب غسل کند و آب غسل از سر و بدن او به داخل ظرف آب ترشح کند چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: اشکالی ندارد. این گونه برھیزها انسان را در تنگی قرار می‌دهد و خداوند عزت گفته است: « دین اسلام، تکلیف شاق و سنگین ندارد ». *

* ٧٨ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: می‌ایستم و غسل جنابت می‌کنم. اگر آب غسل از سر و بدنم بر روی سنگ بریزد و به لباس و هولام ترشح کند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: اشکالی ندارد.

* ٧٩ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر در اثنای وضو گرفتن

الحسين بن سعيد ، عن فضالة بن أئب ، عن الحسين بن عثمان ، عن
سماعة ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا توضأ بعض
وضوئك فعَرَضْتُ لك حاجة حتى يُسْرَ وضوئك فأعذ وضوءك . فأن
الوضوء لا يُعَذُّ .

﴿١٨٤﴾ ۸۰ - وبهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن
معاوية بن عمّار ، قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : رجماً توضأْتُ ففَنَدَ الماء
فَدَعَوْتُ الْجَارِيَةَ فَأَبْطَلَتْ عَلَيْهِ بَالْمَاءِ فَيَجْفُّ وَضُوئِي . قال : أَعْذُ .
عليٌّ بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن صالح بن السندي ، عن
جعفر بن بشير ، عن محمد بن أبي حزرة ، عن معاوية بن عمّار مثل
الحديث .

﴿١٨٥﴾ ۸۴ - الحسين بن سعيد عن القاسم بن عروة ، عن ابن
بكرٍ ، عن زرار ، عن أبي عبد الله عليه السلام في الرجل يُشَنَّ مسح رأسه حتى
يدخل في الصلاة . قال : إن كان في لحيته بللٌ بقدر ما يمسح رأسه

حاجتی رخ دهد که وضو را ناتمام بگذاری تا آن حد که آب وضویت بر صورت
و یا دستها خشک شود، باید وضویت را از سر بگیری زیرا وضو قابل تجزیه و
تفريق نیست.

* ﴿١٨٤﴾ * - به ابو عبد الله صادق (ع) گفت: گاهی در اثنای وضو
آب ظرف، تمام می شود و کنیز خدمتکار خود را صدا می کنم تا آب بیاورد، و
کنیز تا آن حد تأخیر می کند که آب وضویم خشک می شود، تکلیف من
چیست؟ ابو عبد الله گفت: وضویت را از سر بگیر.

* ﴿١٨٥﴾ * - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدند: اگر انسان در اثنای
نماز به خاطر آورد که مسح سر خود را فراموش کرده است، تکلیف او چیست؟
ابو عبد الله گفت: اگر نم ورطوبت هنوز در محاسن او باقی مانده باشد باید با آن

ورجليه فليفعمل ذلك ول يصل . قال : وإن ثني شيئاً من الموضوع
المفروض فعليه أن يبدأ بما ثنيَ وبعيد ما بقي ل تمام الموضوع .

﴿١٨٦﴾ أخبرني الشيخ أبده الله قال : أخبرني أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحمد بن محمد بن عيسى ، عن الحسين بن سعيد وأبيه محمد بن عيسى ، عن محمد بن أبي عمر ، عن عمر بن أبي ذئنة ، عن زرارة وبكير ابني أعين ، عن أبي جعفر عليه السلام أنه قال في المسح : تمسح على النعلين ولا تدخل يدك تحت الشراك ، وإذا مسحت بشيء من رأسك أو بشيء من قدمايك ما بين كعبتيك إلى أطراف الأصابع فقد أجزاك .

﴿١٨٧﴾ أخبرني الشيخ أبده الله تعالى ، عن أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن محمد بن أبي عمر ، عن ابن أبي ذئنة ، عن زرارة قال : سُبْلَ

Roberto سرو پاها رامسح کند و نماز را از سر بگیرد . ابو عبدالله گفت : اگر انسان برخی از افعال و ضورا فراموش کند ، موقعی که به خاطر آورد ، باید بازگردد و آن قسمت فراموش شده را انجام دهد و از همانجا دنباله و ضورا تجدید کند .

* ﴿١٨٦﴾ - ابو جعفر باقر (ع) گفت : به هنگام مسح پاها می توانی بر روی بند نعلین مسح بکشی و دست خود را زیر بندها نبری و اگر به قسمتی از سر و قسمتی از پاها فاصله میان سر انگشتها تا قابها مسح بکشی کافی است .
توجه : حدیث مزبور ، قسمتی از حدیث شماره ١٧٣ همین کتاب و حدیث شماره ٦٣٩ گزیده کافی است که تقطیع شده است .

* ﴿١٨٧﴾ * - از ابو جعفر باقر (ع) و يا ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدند : اگر کسی قبل از شستن صورت ، دست خود را بشوید و يا قبل از مسح سر ، پاهای خود را مسح کند ، چه صورت دارد ؟ آن سرور گفت : در اعمال و ضور باید به آن

أحد هما سالنَّتْ عن رجُل بَدَه يَبْدِه قَبْلَ وَجْهِهِ . وَبِرْجَلِيهِ قَبْلَ يَدِيهِ . قَالَ :
يَبْدِه بَدَه اللَّهُ بَهِ . وَلَيَعْذِدْ مَا كَانَ .

﴿١٨٨﴾ ۱۰۲ - وبهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن منصور بن حازم ، عن أبي عبد الله سالنَّتْ في الرجل يتوضأ
فيده بالشمال قبل اليمين قال : يغسل اليمين ويغيد على اليسار .

﴿١٨٩﴾ ۱۱۰ - أخبرني الشيخ أبىه الله ، عن أحد بن محمد ، عن أبىه ، عن أحد بن إدريس وسعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن حَمَادَ ، وَحَمَدُّ بن يعقوب ، عن علي بن إبراهيم ، عن أبىه ؛ وَحَمَدُّ بن إسماعيل ، عن الفضل بن شاذان ، جِيَعاً ، عن حَمَادَ ، عن خَرِيزَ ، عن زِرَارةَ ، عن أبي جعفر سالنَّتْ قال : إذا كنتَ قاعداً
على وضوئك فلَمْ تَذَرْ أَغْسَلْتَ فِرَاغِيْكَ أَمْ لَا . فَأَعْذِدْ عَلَيْهَا وَعَلَى جَمِيعِ مَا
شَكَّتْ فِيهِ أَنْكَ لَمْ تَفْسِلْهُ أَوْ تَسْخِهَ مَا سَمِّيَ اللَّهُ مَا دَمْتَ فِي حَالٍ

عضوی آغاز کند که خداوند به آن آغاز کرده است؛ سپس دنباله وضو را تجدید کند.

* ﴿١٨٨﴾ ۱۰۴ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی دست چپ را قبل از دست راست وضو بدهد، چه حکمی دارد؟ ابو عبدالله گفت: باید دست راست را وضو بدهد و سپس وضوی دست چپ را تجدید کند.

* ﴿١٨٩﴾ ۱۱۰ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر در انتهای وضو شک کردنی که آیا دو ساعد خود را شستی یا نه، وضوی هر دو ساعد را تجدید کن و دنباله وضو را ادامه بده. همچنین: در هر عضوی از اعضای وضو که شک کردنی؛ آیا وضو دادم یا نه؟ آیا مسح کشیدم یا نه؟ مادام که در حال وضو گرفتن باشی، باید عمل مشکوک را از سر بگیری و دنباله وضو را از همانجا ادامه دهی. اما اگر از وضو فارغ شدی و به کار دیگری پرداختی مانند نماز و با غیر نماز، سپس

الوضوء ، فاذا قمت عن الوضوء وفرغت منه وقد صررت في حال اخرى في الصلاة او في غيرها فشككت في بعض ما قد سئى الله مما اوجب الله عليك فيه وضوء فلا شيء عليك فيه . فان شككت في مسح رأسك فأصبت في لحيتك بليلًا فائسخ بها عليه وعل ظهر قدميك . فان لم تصب بليلًا فلا تنقض الوضوء بالشك وامض في صلاتك . وإن تيقنت أنك لم تمسْ وضوئك فاعذر على ما تركت يقيناً حتى تأتي على الوضوء .

قال حاد : قال حرير : قال زراره : قلت له : رجل ترک بعض ذراعه او بعض جسمه من غسل الجناة . فقال : إذا شک وکانت به بُلَّهٌ وهو في صلاته مسح بها عليه وإن كان استيقن رجع فأعاد عليه ما لم يصب بُلَّهٌ ، فان دخله الشک وقد دخل في صلاته فليمض في صلاته ولا

شك کردي که آيا ساعد راست خود را شستم يانه . آيا سر خود را مسح کشیدم يانه . به این شک خود اعتنا مکن . اگر شک کردي که سرت را مسح کردهای يانه . و از موی محاسن رطوبت کافی بددست آمد ، احتیاطاً با آن رطوبت جلو سر و پشت پاهما را مسح کن و اگر رطوبت کافی بددست نیامد به این شک که بعد از انجام وضو حاصل شده است ، اعتنا مکن و به نماز خواندن بپرداز . فقط در صورتی که یقین حاصل شد عضوی از اعضای وضورا ناقص گذاشتهای ، برمی گرددی و وضورا از همانجا دنبال می کنی تا تکمیل شود .

من گفتم: اگر کسی در غسل جنابت قسمتی از آرنج دست و یا قسمتی از پشت و پهلوی خود را خیس نکرده باشد، تکلیف او چیست؟ ابو جعفر گفت: اگر در اثنای نماز باشد و شک کند که آیا پشت خود را دقیقاً غسل دادم یا نه، ضمناً بتواند رطوبتی از موی سر و صورت و یا ظرف آب بددست آورد، احتیاطاً با همان رطوبت، قسمت مشکوک را خیس کند، اما اگر یقین دارد که قسمتی از بدن او خیس نشده، باید همان قسمت را خیس کند و بعداً به نماز بپردازد. در صورت شک که گفتم احتیاطاً با رطوبت سر و صورت محل مشکوک را خیس کند،

شيء عليه . وإن استيقن رجع فأعاد عليه الماء . وإن رأه ويه بله مسح عليه وأعاد الصلاة باستيقان . وإن كان شائقاً فليس عليه في شكه شيء . فليمض في صلاته .

﴿١٩٠﴾ ۱۱۱ - أخبرني الشيخ أبيه الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أَبِيهِ ، عن سَعْدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عَيْشَى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ أَبِي الْكَرِيمِ بْنِ عَمْرُو ، عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَعْفُورٍ ، عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَعْدَتْهُ قَالَ : إِذَا شَكَكْتَ فِي شَيْءٍ مِّنَ الْوَضُوءِ وَقَدْ دَخَلْتَ فِي غَيْرِهِ فَلَا يُسْكِنُ شَكْكَكَ شَيْءاً . إِنَّ الشُّكُوكَ إِذَا كُنْتَ فِي شَيْءٍ لَمْ تُجْزِئْهُ .

﴿١٩١﴾ ۱۱۳ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيْهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ صَادِقِهِ ، عن يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ ، عن أَبِي عُمَيْرٍ ، عن مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَعْدَتْهُ :

احتیاط واجب نیست زیرا اگر وارد نماز و یا کار دیگری شده باشد، می تواند غسل خود را کامل بداند و به نماز خود ادامه دهد، فقط در صورتی که یقین کند باید باز گردد و محل بی غسل را غسل بدهد و یا از رطوبت سر و صورت استفاده کند و محل مزبور را غسل بدهد. اگر کسی از کار غسل و وضو فارغ شده باشد و بعدها شک کند، باید وضو و غسل خود را کامل بشمارد و به نماز خود ادامه دهد.

توجه: این احادیث بر پایه قاعدة فراخ صادر شده است.

* ﴿١٩٠﴾ ۱۱۱ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر در حال وضو دادن عضوی شک کنسی که آیا عضو قملی را وضو دادم یا نه، به این شک اعتباری نیست. شک در عمل، موقعی اعتبار دارد که از محل آن تجاوز نکرده باشی.

توجه: این حدیث بر پایه قاعدة تجاوز صادر شده است.

* ﴿١٩١﴾ ۱۱۳ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر کسی بعد از نماز

رجل شک فی الوضوء بعدما فرغ من الصلاة . قال : يَمْضِي عَلَى صَلَاتِهِ
وَلَا يَعْدُ .

﴿١٩٢﴾ ١١٤ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن ابیان بن
عثمان ، عن بکیر بن اغیان قال : قلت له : الرجل يشك بعدما يتوضأ .
قال : هو حين يتوضأ اذا ذكر منه حين يشك .

﴿١٩٣﴾ ١١٥ - عنه ، عن عثمان ، عن سماعة ، عن ابی
عبد الله صلی اللہ علیہ وسّلّه وعلّمہ قال : من نَسَبَ مسح رأسه أو قدّميّه أو شيئاً من الوضوء
الذی ذکرہ اللہ فی القرآن کان علیه إعادة الوضوء والصلاۃ .

محمد بن الحسن الصفار ، عن يعقوب بن يزيد ، عن
أحد بن عمر قال : سألت أبا الحسن صلی اللہ علیہ وسّلّه وعلّمہ ذكر مثله .

﴿١٩٤﴾ ١١٦ - محمد بن علي بن محبوب ، عن ابن ابی عمير ، عن
ابی آیوب ، عن محمد بن مسلم قال : قلت لابی عبد الله صلی اللہ علیہ وسّلّه وعلّمہ : رجل

شک کند که آیا درست وضو گرفتم یا نه؟ تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت:
باید نمازش را درست بداند . اعاده نماز لازم نیست .

* ١١٤ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی بعد از وضو
شک کند که آیا وضوی خود را درست گرفتم یا نه؟ چه تکلیفی دارد؟
ابوعبدالله گفت: انسان در حین وضو گرفتن حواس جمع تری دارد تا لحظات بعد
از وضو که شک می کند .

* ١١٥ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر کس مسح سر و با
مسح پاها و با شتن عضوی از اعضای وضو را فراموش کند ، باید وضوی خود
راتجدید کند و اگر نماز خوانده باشد ، باید نماز خورا نیز از سر بخواند .

* ١١٦ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: (با حدیث ۱۹۱ برابر

يشك في الوضوء بعد ما فرغ من الصلاة . قال : يمضي على صلاته ولا يُعيد .

الزيادات

* ٤) ١٩٥ - محمد بن أحد بن يحيى ، عن أبيه ، عن ابن المغيرة ، عن السكوني ، عن جعفر رض قال : قال رسول الله ص : لا تضرروا وجوهكم بالماء إذا توضأتم ، ولكن شنوا الماء شنا .

* ٥) ١٩٦ - أحد بن محمد بن عيسى ، عن الحسن بن علي ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن عيسى بن القاسم ، عن أبي عبد الله رض قال : من ذكر اسم الله تعالى على وضوئه فكانها اغسل .

* ٦) ١٩٧ - أحد بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن داود العجلاني مولى أبي المغرا . عن أبي بصير قال : قال أبو عبد الله رض : يا أبا محمد من توضأ فذكر اسم الله تعالى ظهرَ جميع جسده ومن لم يُسمْ لم يظهرَ من جسده إلّا ما أصابه الماء .

است).

إضافات

* ١٩٥ * - جدم رسول خدا (ص) گفت: به هنگام وضو، صورت خود را به آب نزیند، بلکه آب را بر صورت خود بروزید.

* ١٩٦ * - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر کس به هنگام وضو گرفتن بسم الله بگوید، طهارت او مانند غسل کردن تمام و فراگیر خواهد شد.

* ١٩٧ * - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر کس تمام خدا را ببرد و وضو بگیرد، تمام وجود او باک و ظاهر می شود و اگر تمام خدا نبرد، فقط اعضای وضوی او باک و ظاهر می شود.

﴿۱۹۸﴾ ۱۳ - علی بن ابراهیم ، عن آیه ، عن حاد بن عیسی ، عن خریز ، عن زراة قال : قال أبو جعفر: إن الله وتر يحب الوتر فقد يحبك من الوضوء ثلاث غرفات : واحدة للوجه . واثنان للذراعين . وتسخ بئنة ينالك ناصيتك وما يقى من بئنة ينالك ظهر قدميك البئق وتسخ بئنة يراك ظهر قدميك اليسرى .

﴿۱۹۹﴾ ۱۴ - احمد بن محمد ، عن صفوان ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هما عليهما السلام قال : سأله عن الرجل يتوضأ أيطعن فيته؟ قال: لا .

﴿۲۰۰﴾ ۱۷ - الحسين بن سعيد ، عن عثمان بن عیسی ، عن ابن مسکان ، عن أبي بكر الحضرمي قال : سأله عن المسح على الحففين والعمامة . فقال : سبق الكتاب الحففين . وقال : لا تمسح على حفت .

* (۱۹۸) * ۱۳ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: خداوند طاق است و طاق را دوست دارد. برای وضو گرفتن سه مشت آب کافی است: یک مشت برای صورت و دو مشت برای دو ساعد. سپس با رطوبت دست راست، جلو سرت را مسح می کنی و با رطوبت باقیمانده پشت پای راست را و با رطوبت دست چپ پشت پای چپ را مسح می کنی.

* (۱۹۹) * ۱۴ - از ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: موقعی که انسان وضو می گیرد، باید زیر محاسن را نیز بشوید؟ آن سرور گفت: نه.

* (۲۰۰) * ۱۷ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: مسح کشیدن بر روی عمامة و کفش رویته چه صورت دارد؟ ابو عبدالله گفت: فرمان قرآن که می گوید: «پاها رامسح کنند» جانی برای کفش رویته باقی نمی گذارد. ابو عبدالله گفت: بر روی کفش رویته مسح مکش.

﴿۲۰۱﴾ ۱۸ - عنه ، عن صفوان ، عن ابن مُسْكَانَ ، عن الحليّي
قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن المسح على الحففين . فقال : لا تمسح .
وقال : إِنْ جَذَّيْ قال : سبق الكتاب الحففين .

﴿۲۰۲﴾ ۲۰ - عنه ، عن صفوان ، عن العلا ، عن محمد بن
مسلم ، عن أحد هم عليهم السلام أنه سُبِّلَ عن المسح على الحففين وعل
العيمامة . فقال : لا تمسح عليهما .

﴿۲۰۳﴾ ۲۳ - الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن خريز ، عن
زيارة قال : قلت له : هل في مسح الحففين تقية ؟ فقال : ثلاثة لا أتقى
فيهن أحدها : شُرُبُ المسكر . ومسح الحففين . ومُتَمَّةُ الحجّ .

﴿۲۰۴﴾ ۲۷ - أَحَدُ بنِ حَمْدٍ ، عن ابنِ عَبْرَوْبِ عن عَلَيْيَ بنِ
الْحَسْنِ بْنِ رِبَاطٍ ، عن عَبْدِ الْأَعْلَى مَوْلَى آلِ سَامٍ قال : قلت لِأَبِي
عَبْدِ الله عليه السلام : عثُرتُ فَأَنْقَطْتُ ظُفْرِي فَجَعَلْتُ عَلَى أَصْبَعِي مِرَارَةً . فَكَيْفَ
أَصْنَعُ بِالْوُضُوءِ ؟ قَالَ : يُعْرَفُ هَذَا وَآشَابُهُ مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ . قَالَ

* (۲۰۱) * ۱۸ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث قبل مشابه
است).

* (۲۰۲) * ۲۰ - از ابوجعفر باقر (ع) و با ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند:
مسح کردن بر روی عمامه و کفش روسته چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت بر
روی عمامه و کفش روسته مسح مکن.

* (۲۰۳) * ۲۳ - به ابوجعفر باقر (ع) گفت: در حال تقیه من توام بر روی
کفش خود مسح کنم؟ ابوجعفر گفت: من در باره سه موضوع، تقیه نمی کنم:
آشامیدن مسکرات. مسح کردن بر روی کفش روسته. حج تسع.

* (۲۰۴) * ۲۷ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: بایم به سنگ خورد و
ناخشم شکست. روی آن زهره گوسفند نهادم و پانسان کردم. موقع وضو جه باید

الله : ﴿ مَا جُعِلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرْجٍ ﴾ [الحج: ٧٨] أَمْسَحَ عَلَيْهِ .

﴿ ٢٠٥ ﴾ ٢٨ - الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن عبد الرحمن بن الحجاج قال : سأله أبا إبراهيم سنه عن الكبير يكون عليه الجبار كيف يصنع بالوضوء وغسل الجنابة وغسل الجمعة ؟ قال : يُفْسِلُ مَا وَصَلَ إِلَيْهِ مَا ظَهَرَ مَا لِيْسَ عَلَيْهِ الْجَبَارُ وَيَدْعُ مَا سُوِيَ ذَلِكَ مَا لَا يُسْتَطِعُ غَسْلَهُ وَلَا يُنْزَعُ الْجَبَارُ وَلَا يَعْتَبُ بِجَرَاجِهِ .

﴿ ٢٠٦ ﴾ ٢٩ - عنه ، عن فضالة ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر سنه قال : سأله عن الجنب به الجرح فيتحوّف الماء إن أصابه . قال : فلا يُغسله إن خشي على نفسه .

﴿ ٢٠٧ ﴾ ٣١ - الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن حرير ، عن محمد بن مسلم قال : سأله أبا عبد الله سنه عن التمسح بالمنديل قبل أن

بکنم؟ ابو عبدالله گفت: پاسخ این مسئله و امثال آن از کتاب خدا روش است: «خداوند شما را در نگنا قرار نداده است» روی همان زهره گوسفند مسح کن.

* ٢٠٥ * - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر دست کسی شکسته باشد و یا زخم شده باشد و بر روی آن گچ و پانسان باشد، چگونه وضو بگیرد؟ و یا در موقع غسل جنابت و غسل جمعه چگونه غسل کند؟ ابوالحسن گفت: قسمتی که از زیر گچ و پانسان خارج است و آب به آن می‌رسد، باید بشوید و بقیه را که امکان شستن نیست رها کند. نباید پانسان را بگشاید و یا با جراحت بدن بازی کند.

* ٢٠٦ * - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر آدم جنب مجروح باشد و از غسل کردن خائف باشد، تکلیف او چیست؟ ابوجعفر گفت: اگر بر جان خود بترسد، نباید قسمت جراحت را غسل بدهد.

* ٢٠٧ * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر آب وضو را با هوله

یجف . قال : لا بأس به .

﴿٢٠٨﴾ ۳۲ - عنه ، عن عثمان بن عیی ، عن ابن مُسکانَ ، عن أبي بكر الحضرمي ، عن أبي عبد الله ع قال : لا بأس بـتـبحـر الرـجـل وجهـه بالثوب إذا توـضاـ ، إذا كان الثوب نظيفـاـ .

﴿٢٠٩﴾ ۳۵ - سعد ، عن أحد بن محمد ، عن الحسن بن عليـع ، سـأـلتـ أـبـاـ الحـسـنـ عـ عنـ الدـوـاءـ إـذـاـ كـانـ عـلـيـ يـدـ الرـجـلـ . أـيـجزـيـهـ أـنـ يـمـسـ عـلـيـ طـلـيـ الدـوـاءـ ؟ـ فـقـالـ :ـ نـعـمـ يـجـزـيـهـ أـنـ يـمـسـ عـلـيـهـ .

﴿٢١٠﴾ ۳۶ - الحسين بن سعيد ، عن حـادـ ، عن زـارـةـ قالـ : قـلـتـ لـهـ :ـ أـرـأـيـتـ مـاـ كـانـ تـحـتـ الشـفـرـ ؟ـ قـالـ :ـ كـلـ مـاـ أـحـاطـ بـهـ الشـفـرـ فـلـيـسـ للـعـبـادـ أـنـ يـقـسـلـوـهـ وـ لـاـ يـخـتـرـعـ عـنـهـ وـ لـكـنـ يـجـزـيـ عـلـيـهـ المـاءـ .

و دستمال خشک کنند چه صورت دارد؟ ابو عبدالله گفت: مانع ندارد.

* ﴿٢٠٨﴾ * ۳۲ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی بعد از وضو صورت خود را با هوله و یا جامده خشک کند، اشکالی ندارد، در صورتی که هوله و جامده باک و تمیز باشد.

* ﴿٢٠٩﴾ * ۳۵ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر دست کسی زخم باشد و روی آن با زفت پاشمان شده باشد، آیا من تواند به جای شستن بر روی دوا مسح کند؟ ابوالحسن گفت: بلی کفایت من کند که بر روی دوا مسح کند.

* ﴿٢١٠﴾ * ۳۶ - به ابوجعفر باقر (ع) گفتم: بفرمانید آن قسمتی از سر و صورت که در زیر مو پنهان است، چگونه باید شست و مسح کشید؟ ابوجعفر گفت: آن قسمتی که در زیر مو پنهان باشد شست و مسح کشیدن لازم ندارد و لازم نیست که دست خود را در زیر مو داخل کند و پوست سر و صورت را جستجو کند. فقط کافی است که روی موها آب ببریزد و روی آن مسح بکشد.

باب الأغفال المفترضات والمسنونات

٤٢١٦) ٢ - أخبرني الشيخ أيده الله تعالى قال : أخبرني أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن محمد بن يحيى ، عن محمد بن علي بن محبوب ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سالت أبي عبد الله عليه السلام عن غسل الجمعة . فقال : واجب في السفر والحضر ، إلا أن رخص للنساء في السفر لقلة الماء .

٤٢١٧) ٤ - أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن القاسم بن عمروة ، عن عبد الحميد ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : الفعل : من الجنابة ، وغسل الجمعة والعبدية ، ويوم عرفة ، وثلاث ليال في شهر رمضان ، وحين تدخل الحرم ، وإذا أردت دخول مسجد الرسول صلوات الله عليه وآله وسلامه ، ومن غسل الميت .

غسل واجب، غسل مستحب

* ٤٢١٨) ٢ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: غسل روز جمعه واجب است؟ ابوعبدالله گفت: غسل جمعه در حال سفر و در حال حضور در وطن واحد است. فقط بانواع رخصت دارند که در حال سفر غسل جمعه را نرک کنند، از آن رو که آب در سفر کمیاب است.

* ٤٢١٩) ٤ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: انواع غسل از این قرار است: غسل جنابت، غسل جمعه، غسل عید (فطر - قربان) غسل روز عرفه، غسل شب نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم از شبهای ماه رمضان، غسل ورود به حرم مکه، غسل ورود به مدینه حرم رسول خدا صلوات الله عليه، غسل تعاس با مرده.

﴿٢١٣﴾ ٥ - وبهذا الاستناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن ابن مُسْكَانَ ، عن محمد الخلبي ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : اغسل يوم الأضحى والفطر والجمعة وإذا غسلت ميّاً ، ولا نغسل من ميّه إذا أدخلته القبر ولا إذا حملته .

﴿٢١٤﴾ ٦ - أخبرني أحدُ بن عُبْدُون ، عن عليّ بن محمد بن الزُّبِيرِ ، عن عليّ بن الحسن بن فضال ، عن محمد بن عبد الله بن زراة ، عن محمد بن عليّ الخلبي ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : غسل الجنابة والحيض واحد . قال : وسألت أبا عبد الله عليه السلام عن الحائض . عليها غسل مثل غسل الجنب ؟ قال : نعم .

﴿٢١٥﴾ ٧ - وبهذا الإسناد ، عن عليّ بن الحسن بن فضال ، عن عليّ بن أسباط ، عن عمّه يعقوب بن سالم الآخر ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال سأله عليها غسل مثل غسل الجنب ؟ قال : نعم . يعني الحائض .

* (٢١٣) * ٥ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: روز عید قربان و روز عید فطر و روز جمعه باید غسل کنی. هر گاه مرده را غسل بدھی که دست بر بدن او بساین باید غسل کنی. از نیاس با مرده به هنگامی که او را بر دوش من برند و یا در گور من نهند، غلی واجب نمی شود.

* (٢١٤) * ٦ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: غسل جنابت و غسل حیض بیکسان است. از ابوعبدالله پرسیدم: زن حائض باید غسل کند آن سان که اگر جنوب پاشد باید غسل کند؟ ابوعبدالله گفت: بله.

* (٢١٥) * ٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (باحدیث قبلی برابر است).

گزیده تهذیب

﴿٢١٦﴾ ١١ - محمد بن علی بن محبوب ، عن علی بن السندي ، عن حماد بن عيسى ، عن حریز ، عن زراره ، عن أحدھا علیھما السلام قال : إذا اغتسلت بعد طلوع الفجر أجزاك غسلك ذلك للجنابة والجمعة وعمرقة والنحر والذبح والزيارة . فإذا اجتمعت شرائط عليك حقوق أجزأها عنك غسل واحد . قال : ثم قال : وكذلك المرأة يغتسلها غسل واحد لجنابتها وإحرامها وجعاتها وغضلها من حيضها وعيدها .

﴿٢١٧﴾ ٢٢ - أخبرني الشيخ أبا إدريس الله تعالى ، عن أبى عبد الله محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبی الحسن ، عن الحسين بن سعيد ، عن لنضر بن سويد ، عن عبد الله بن سنان عن أبي عبد الله عليه السلام قال : الفسل من الجنابة ، ويوم الجمعة ، ويوم الفطر ، ويوم الأضحى ، ويوم عمرقة عند زوال الشمس ، ومن غسل ميئاً وسبعين تمحراً ، وعند دخول مكة والمدينة ، ودخول الكعبة ، وغسل الزيارة ، والثلاثة الالياي من شهر

* ١١- ابو جعفر باقر(ع) و يا ابو عبد الله صادق (ع) گفت: هر گاه بعد از طلوع فجر، غسل کنی، همان یک غسل برای جنابت و روز جمعه و روز عرفه و روز عید قربانی که عازم قربانی کردن و سرتاشی و زیارت خانه کعبه خواهی بود، کفايت می کند. یعنی: هر گاه چند غسل شرعی مانند غسل جنابت و مس میت و روز جمعه و عرفه با هم مجتمع گردد، تنها یک نوبت غسل کردن کافی است. برای خانهها نیز، تنها یک غسل به عنوان غسل جنابت و غسل احرام و غسل جمعه و غسل حیض و غسل روز عید کفايت خواهد کرد.

* ٢٢- ابو عبد الله صادق (ع) گفت: انواع غسل از این قرار است: غسل جنابت، غسل روز جمعه، غسل عید فطر، غسل عید قربان، غسل روز عرفه به هنگام زوال خورشید. غسل تعاس با مرده، غسل احرام، غسل برای ورود به حرم مکه و حرم مدینه و داخل شدن به کعبه، غسل زیارت که برای طواف

رمضان .

﴿۲۱۸﴾ ۲۶ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد بن عيسى ، عن الحسن عن أخيه الحسين عن أبيه علي بن يقطين قال : سالت أبا الحسن سنت عن النساء . أعليةنْ غسل الجمعة؟ قال : نعم .

﴿۲۱۹﴾ ۲۷ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد بن عيسى ، عن الحسن بن علي بن يقطين ، عن أخيه الحسين ، عن علي بن يقطين قال سالت أبا الحسن سنت : عن الغسل في الجمعة والأضحى والفطر . قال : مُنْهَى وليس بفرضية .

﴿۲۲۰﴾ ۲۸ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن يعقوب بن يزيد ، عن محمد بن أبي عمر ، عن عمر بن أبيينة ، عن زرارة ، عن أبي

خانه کعبه عازم می شوند ، و سه شب از شباهی قدر در ماه مبارک رمضان .

* ۲۶ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : غسل جمعه بر خانمها واجب است؟ ابوالحسن گفت : بل .

توجّه : نماز جمعه بر خانمها واجب نیست .

* ۲۷ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : غسل روز جمعه و روز عید قربان و روز عید فطر واجب است؟ ابوالحسن گفت : این غسلها در سنت رسول خدا واجب شده است نه در ظاهر حکم قرآن که فرضیه باشد .

توجّه : فرق سنت و فرضیه در احادیث بعدی روشن می شود .

* ۲۸ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : آیا غسل جمعه واجب قطعی است؟ ابوعبدالله گفت : غسل جمعه در حال سفر و به هنگام حضور در

عبد الله بن مالک قال : سأله عن غسل الجمعة . فقال : مسنة في السفر والحضر . إلا أن يخاف المسافر على نفسه القراءة .

﴿٢٢١﴾ ۳۱- أحد بن محمد ، عن محمد بن سهل ، عن أبيه قال : سأله أبا الحسن علي بن أبي طالب عن الرجل يَدْعُ غسل يوم الجمعة ناسياً أو غير ذلك . قال : إن كان ناسياً فقد ثُمِّث صلاة وإن كان متعمداً فالغسل أحب إلى الله . وإن هو فعل فليستغفر الله ولا يعود .

باب حكم الجناية وصفة الطهارة منها

﴿٢٢٢﴾ ۵- أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن

وطن سنت واجب است . مگر آن که مسافر از ترس سرما غسل جمعه را ترک کند .

* ﴿٢٢١﴾ ۳۱- از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی در اثر فراموشی و یا به علت دیگر، غسل جمعه را ترک کند چه صورت دارد؟ ابوالحسن گفت: اگر فراموش کرده باشد، نماز جمعه او بی اشکال است و اگر عمداً غسل نکرده باشد، من دوست دارم که برای نماز جمعه حتیاً غسل کند، و اگر عمداً بی غسل نماز بخواند، نماز او اشکالی ندارد، اما باید از خداوند طلب آمرزش کند و دیگر بدون غسل جمعه به نماز جمعه حاضر نشود.

جنابت، احتلام: روایی جنسی

* ﴿٢٢٢﴾ ۵- ابو جعفر باقر (ع) گفت: خلیفه دوم اصحاب رسول خدا را دعوت کرد و پرسید: اگر کسی با همسر خود همبستر شود ولی قبل از خارج شدن منی کناره بگیرد، آیا غسل کردن بر او واجب می شود؟ انصار مدینه گفتند:

حَمَادُ ، عَنْ رِبِيعِيْ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ زِرَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : جَمِيعُ بْنِ الْخَطَّابِ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا : مَا تَقُولُونَ فِي الرَّجُلِ يَأْتِي أَهْلَهُ فِي خَالِطَهَا وَلَا يَتَرَلِ ؟ فَقَالَ الْأَنْصَارُ : الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ . وَقَالَ الْمَاهِجِرُونَ : إِذَا تَقَى الْخَتَانَ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْغَسلُ . فَقَالَ عَمَرُ لِعَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَا تَقُولُ يَا أَبَا الْحَسْنَ ؟ فَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَتُوجِبُونَ عَلَيْهِ الْحَدْدُ وَالرِّجْمُ وَلَا تُوْجِبُونَ عَلَيْهِ صَاعِدًا مِنْ مَاءٍ ؟ إِذَا تَقَى الْخَتَانَ فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْغَسلُ . فَقَالَ عَمَرُ : الْقَوْلُ مَا قَالَ الْمَاهِجِرُونَ ، دَعُوهُ مَا قَالَ الْأَنْصَارَ .

﴿٢٢٣﴾ ٦ - وَهِيَ الْأَسْنَادُ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَّالَةَ ، عَنْ أَبِيَّ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْنَةَ بْنِ مُضْعِفٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : كَانَ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا يَرِي فِي شَيْءٍ الْغَسلَ إِلَّا فِي الْمَاءِ الْأَكْبَرِ .

نظر ما بر این است که تا منی خارج نشود، غسل کردن واجب نمی شود و مهاجران مکه گفتند: نظر ما بر این است که اگر ختنه گاه مرد با ختنه گاه زن تماس پیدا کند، غسل کردن واجب می گردد. خلیفه دوم به علی عليه السلام گفت: با این فرض که من خارج نشود، شما تازیانه زنا کاران و سنگارشدن آنان را واجب من دانید ولی واجب نمی دانید که یک من آب بر سر خود بزید و غسل کند؟ هر گاه که ختنه گاه مرد با ختنه گاه زن تماس پیدا کند، غسل جنابت بر هر دو تن واجب می گردد. خلیفه دوم گفت: بنابراین، گفته مهاجرین درست است و گفته انصار مدینه بی اساس.

* ﴿٢٢٤﴾ ٦ - جدم امیر المؤمنین عليه السلام با خارج شدن هیچ گونه مایعی از قبیل لعاب شوق و غیره، غسل جنابت را واجب نمی دانست مگر آن که مایع منی خارج گردد.

﴿۲۲۴﴾ ۱۲ - محمد بن علی بن عبوب ، عن احمد بن محمد ، عن الحسین ، عن فضاله ، عن حماد بن عثمان ، عن عمر بن یزید قال : قلت لای عبد الله ﷺ : الرجل يقضى ذکرہ علی فرج المرأة فیعنی . اعلیها غسل ؟ فقال : إن أصابها من الماء شيء فلتغسله وليس عليها شيء إلا أن یدخله . قلت : فان اتتْ هی ولم یدخله ؟ قال : ليس عليها الغسل .

﴿۲۲۵﴾ ۱۳ - وروی هذا الحديث الحسن بن عبوب في كتاب المشيخة بلفظ آخر عن عمر بن یزید قال : اغسلت يوم الجمعة بالمدينة ولیست ثبای وتطییت فمیرث بی وصیفه فقحذت لها فامدیت انا وامنیت هي . فذخلي من ذلك ضيق . فسألت ابا عبد الله ﷺ عن ذلك . فقال : ليس عليك وضوء ولا عليها غسل .

* ۱۲ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کس اندام خود را بر روی اندام همسرش بگذارد و بازی کند تا ارزال منی بشود، آیا همسرش باید غسل کند؟ ابوعبدالله گفت: اگر اندام همسرش آلوده شود، باید آلودگی منی را بشوید، تکلیف دیگری ندارد. مگر آن که شوهر اندام خود را وارد اندام همسر کرده باشد که در آن صورت همسرش نیز باید غسل کند. من گفت: اگر از همسر او نیز منی ارزال بشود، با آن که ختنه گاه خود را داخل نکرده باشد، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: بر همسر او غسل واجب نیست.

* ۱۳ - من روز جمعه در مدینه بودم. جامه نماز خود را پوشیدم و عطر زدم. در این اثنا که عازم نماز بودم کنیزی از کنیزان من پیش آمد و من او را در آغوش گرفتم و مالیدم. از من لعاب شوق سرازیر شد و از آن کنیز منی نازل شد. من دلتنگ شدم که شاید طهارت من شکسته باشد و غسل و یا لاقل وضو بر من واجب شده باشد، لهذا ماجراجای خود را به ابوعبدالله صادق (ع) گزارش کردم. ابوعبدالله گفت: نه وضوی بر تو واجب شده است و نه غسل بر آن کنیز.

﴿٤٢٦﴾ ۲۰ - الحسین بن سعید ، عن ابن ابی عَمِیر ، عن عُمَرَ بْنِ اَذْبَحَةَ قال : قلت لابی عبد الله ﷺ : المَرْأَةُ تَخْتَلِمُ فِي النَّاسِ فَتُهَرِّبُ مِنَ الْاَعْظَمِ . قال : لیس علیها الفسل .
سعَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عن جَبَیلَ بْنِ صَالِحٍ وَحَمَادَ بْنِ عُثْمَانَ ، عن عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ مِثْلَ ذَلِكَ .

﴿٤٢٧﴾ ۳۰ - الحسینُ بن سعید ، عن فَضَالَةَ ، عن عبد الله بن بینان قال : سَأَلْتُ أبا عبد الله ﷺ عن الجُنْبِ والخَایضِ يَتَشَاؤلُانِ مِنَ الْمَسْجِدِ الْمُتَاعِ يَكُونُ فِيهِ ؟ قال : نعم ولكن لا يَصْمَعُانِ فِي الْمَسْجِدِ شَيْئًا .

﴿٤٢٨﴾ ۳۲ - محمدُ بْنُ عَلَى بْنِ مُحْسُوبٍ ، عن محمدِ بْنِ الحسینِ وعلی بن السندي ، عن صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى ، عن إِسْحَاقَ بْنِ عَمَارٍ ، عن أبی إبراهیم ﷺ قال : سَأَلْتُهُ عَنِ الْجُنْبِ وَالظَّامِثِ يَسَانَ بِأَيْدِيهِمَا الدِّرَاهِمَ

* (۴۲۶) ۲۰ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر خانمی در خواب رویای جنسی ببیند و منی از او سرازیر شود، چه تکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: غسل کردن بر او واجب نیست.

توجه: خانمها منی ندارند که با سرازیرشدن منی جنب بشوند. به حدیث شماره ۷۰۵ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* (۴۲۷) ۳۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آدم جنب و یا زن حانص می‌تواند وارد مسجد شود و جانمازی خود را بردارد؟ ابوعبدالله گفت: آری می‌تواند، ولی اگر متعاری در دست دارد، نمی‌تواند در مسجد جا بگذارد.

توجه: به حدیث شماره ۸۰۰ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* (۴۲۸) ۳۲ - از ابو ابراهیم امام کاظم (ع) پرسیدم: آدم جنب و زن حانص می‌تواند به بول نقره دست بزند با آن که نام خدا و رسول بر آن نقش

البيض؟ قال: لا بأس.

﴿٢٢٩﴾ ٣٨ - أخبرني الشيخ أئد الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْبَى ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضالاً بن أَيُوب ، عن أَبِيانَ بْنِ عُثْمَانَ ، عن الفضيل بن يسار ، عن أبي جعفر ع قال : لا بأس أن تتلو الحافظ والجنب القرآن .

﴿٢٣٠﴾ ٤٠ - وبهذا الاستاد ، عن سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب ، عن النضر بن سويد ، عن شعيب ، عن عبد الغفار الجازى ، عن أبي عبد الله ع قال : قال : الحافظ تقرأ ما شاءت من القرآن .

﴿٢٣١﴾ ٤٣ - أخبرني جماعة ، عن أبي محمد هارون بن موسى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سعيد ، عن عَلَى بْنِ الْحَسَنِ ، وَأَحْمَدَ بْنِ عَبْدُوْنَ ، عن عَلَى بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الزَّبِيرِ ، عن عَلَى بْنِ الْحَسَنِ ، عن عبد الرحمن بن أبي تجران ، عن حماد بن عيسى ، عن حرزيز ، عن زراوة ومحمد بن مسلم ، عن أبي جعفر ع قال : قلت : الحافظ والجنب يقرءان شيئاً ؟ قال : نعم ما

شده است ؟ أبو ابراهيم گفت : مانع ندارد .

* ﴿٢٢٩﴾ * ٣٨ - أبو جعفر باقر (ع) گفت : مانع ندارد که زن حافظ و آدم جنب به تلاوت قرآن پیردازند .

* ﴿٢٣٠﴾ * ٤٠ - أبو عبد الله صادق (ع) گفت : زن حافظ هر چند آید که مایل باشد می تواند تلاوت کند .

* ﴿٢٣١﴾ * ٤٣ - به أبو جعفر باقر (ع) گفت : زن حافظ و آدم جنب می توانند به تلاوت قرآن پیردازند ؟ أبو جعفر گفت : بلی هر چند آید که مایل باشد تلاوت می کند ، فقط آید سجده را تلاوت نمی کند . زن حافظ و آدم جنب در هر

شاما إلأ السجدة ويدرك ان الله تعالى على كل حال .

﴿٤٤﴾ عَلِيُّ بْنُ الْحَسْنِ ، عَنْ عُمَرِو بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ عَبْرُوبَ ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ رَئَابَ ، عَنْ أَبِي عَيْتَةَ الْخَذَاءِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرَ عَنِ التَّكَبُّرِ عَنِ الطَّامِثِ تَسْمِعُ السَّجْدَةَ ؟ قَالَ : إِنْ كَانَتْ مِنَ الْعَزَافِ فَلَا تَسْجُدْ إِذَا سَمِعْتُهَا .

﴿٤٥﴾ عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ حَرِيزٍ ، عَنْ زِرَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنِ التَّكَبُّرِ قَالَ : الْجَنْبُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلْ وَيَشْرَبَ غَسْلٌ يَدِهِ وَغَصْمَضٌ وَغَسْلٌ وَجْهِهِ وَأَكْلٌ وَشَرْبٌ .

﴿٤٦﴾ الْحَسْنُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَحْرٍ ، عَنْ حَرِيزٍ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ التَّكَبُّرِ : الْجَنْبُ يَدْهُنُ ثُمَّ يَغْتَسِلُ ؟ قَالَ : لَا . أَحْدَنَ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَحْرٍ عَنْ حَرِيزٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : قِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ التَّكَبُّرِ وَذَكْرِ مُثْلِهِ .

﴿٤٧﴾ أَحْدَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ سَيْفِ بْنِ

حَالِيَّ كَهْ باشند می توانند به ياد خدا باشند و ذکر بگويند .

* ﴿٤٨﴾ از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر زن حانص آیه سجده را استماع کند چه تکلیفی دارد؟ ابو جعفر گفت: اگر آیه سجدة واجب را استماع کند باید سجده کند.

* ﴿٤٩﴾ ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر آدم جنب بخواهد غذا بخورد و نوشابه بنوشد، ابتدأ دست و دهان و صورت خود را بشوید سپس آنجه می خواهد بخورد و بیاشامد.

* ﴿٥٠﴾ به ابو عبد الله صادق (ع) گفتم: آدم جنب می تواند بدن خود را روغن بمالد و بعداً غسل کند؟ ابو عبد الله گفت: نه .

* ﴿٥١﴾ ابو عبد الله صادق (ع) گفت: شستشوی داخل دهان و

عمیرة ، عن أبي بكر الخضرمي ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : ليس عليك
مضمضة ولا استثاق لأنها من الجوف .

﴿٢٣٦﴾ ۵۳ - الحسين بن سعيد عن حماد ، عن شعيب ، عن أبي
بصير قال : سأله أبو عبد الله علیه السلام عن غسل الجنابة . فقال : تصب على
يديك الماء فتغسل كفيك ثم تدخل يدك فغسل فرجك ثم تصممض
وستنق وتصب الماء على رأسك ثلاث مرات وتغسل وجهك وتغسل على
جسده الماء .

﴿٢٣٧﴾ ۵۴ - أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ،
عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن
أحد بن محمد قال : سأله أبو الحسن علیه السلام عن غسل الجنابة . فقال :
تفسّل يدك التي من المرفق إلى أصابعك وتبول إن قدرت على البول .
ثم تدخل يدك في الإناء . ثم اغسل ما أصابك منه ثم اقض على رأسك

داخل بيني واجب نیست ، زيرا داخل دهان و داخل بيني غسل ندارد .

* ۵۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آداب غسل جنابت
چیست؟ ابوعبدالله گفت: ابتدا آب بر دستهای خود می‌بریزی و از هر آلوگی
تمیز می‌کنی سپس می‌توانی دست خود را در ظرف آب داخل کنی و اندام خود
را بشویی بعد از آن داخل دهان و داخل بینی را بشویی و سپس هر دو دست را بر
آب کنی و سه ثوابت بر فرق سر بریزی و باقیمانده ظرف را بر شانه‌ها و پشت و
سینه خود بریزی و تمام بدن را آب بدھی .

* ۵۴ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: آداب غسل جنابت
چیست؟ ابوالحسن گفت: ابتدا دست راست را از آرنج تا سر افغانستان می‌شویی و
اگر نوانست کوشش کن تا قدری بول کنی و بعد دست را در ظرف آب داخل
کن و اندام خود را تا آنجا که آلوگه منی باشد بشوی سپس ظرف آب را بر سر و

وَجْدَكَ . وَلَا وَضُوءَ فِيهِ .

﴿٥٥﴾ وَهَذَا الإِسْنَادُ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَخِيهِ الْحَسْنِ ، عَنْ رُرْعَةَ ، عَنْ سَمَاعَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : إِذَا أَصَابَ الرَّجُلَ جَنَابَةً فَأَرَادَ الْغَسْلَ فَلْيَغْرُغُ عَلَى كَفَّيهِ فَلْيَغْسِلُهَا دُونَ الْمِرْفَقِ نَمْ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي إِنَاءِهِ ثُمَّ يَغْيِلُ فَرْجَهُ ثُمَّ لِيَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ مَرَاتٍ مِيلَةً كَفَّهُ ثُمَّ يَضْرِبُ بَكْفَهُ مِنْ مَاهِ عَلَى صَدْرِهِ وَكَفَتْ بَيْنَ كَفَّهَيْهِ ثُمَّ يَغْبَسُ الْمَاءَ عَلَى جَسْدِهِ كَلَّهُ . فَإِنَّمَا اتَّضَحَّ مِنْ مَاهِهِ فِي إِنَاءِهِ بَعْدَ مَا صَنَعَ مَا وَصَفَ فَلَا يَأْسَ .

﴿٥٦﴾ وَهَذَا الإِسْنَادُ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ صَفَوَانَ وَفَضَالَةَ ، عَنْ الْعَلَاءِ ، عَنْ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ : مَا لَكَهُ عَنْ غَسْلِ الْجَنَابَةِ . قَالَ : تَبَدَّأْ بِكَفِّيْكَ ثُمَّ تَغْبُلُ فَرْجَكَ ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى

بَدْنَتْ بِرِيزْ وَغَسلَ كَنْ . وَضُوْ گَرْفَنْ جَزْ غَسلَ جَنَابَتْ نِيَسْتَ .

* * * ۵۵- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی بخواهد غسل جنابت کند، بهتر آن است که اول دستها را تا حدود آرزع بشوید و سپس دست خود را در آب فرو ببرد و با چند مشت آب، اندام خود را از آلوگی منی پاک کند، آنگاه سه نوبت هر دو مشت خود را بر آب کند و بر فرق سر ببریزد و یک مشت آب بر سینه و یک مشت آب بر پشت خود وسط شاندها ببریزد و سپس ظرف آب را بردارد و بر تمام بدن سرازیر کند، با این شرائط و آداب، اگر در اثنای غسل کردن قطرات آب ترشح کند و داخل ظرف آب ببریزد اشکالی پدید نمی آید.

* ۵۶- از ابو جعفر باقر (ع) و یا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آداب غسل جنابت چیست؟ آن سرور گفت: اول دستهای خود را می شوین، بعد از آن آلوگی اندام خود را از منی نظیری می کنی سپس سه نوبت آب را بر فرق خود می ریزی و مابقی ظرف آب را در دو نوبت بر شانه و سینه و پشت و پهلو

رأسم ثلاثة ثم تصب على ساير جسدك مرتين ، فما جرى الماء عليه فقد طهره .

﴿٦٠﴾ ٦٠ - أخبرنا الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عن أبيه ، عن مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى ، وَأَحْدَبْنَ إِدْرِيسَ ، عن مُحَمَّدَ بْنَ أَحْدَبْنَ يَحْيَى ، عن عَلَيْبْنَ إِسْمَاعِيلَ ، عن حَمَادَبْنَ عَيْسَى ، عن حَرَبِيزَ ، عن رَوْارَةَ عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : مَنْ اغْتَلَ مِنْ جَنَابَةٍ وَلَمْ يَغْتَلْ رَأْسَهُ ثُمَّ بَدَأْ لَهُ أَنْ يَغْتَلْ رَأْسَهُ لَمْ يَجِدْ بُدَّاً مِنْ إِعَادَةِ الْغَتْلِ .

﴿٦٨﴾ ٦٨ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عن الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن عاصم بن حميد ، عن أبي بصير و محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليها سمعان يقول: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ عليه السلام يَغْتَلُ بَصَاعَ مِنْ مَاهٍ وَيَتَوَضَّأُ بَعْدَ مِنْ مَاهٍ .

سرازیر من کنی. با جریان آب و خیس شدن پوست بدن، غسل شرعی کامل می شود.

* ﴿٦٠﴾ ٦٠ - أبو عبد الله صادق (ع) گفت: هر کس اول بدن خود را غسل بدهد و بعداً بخواهد سر خود را غسل بدهد، چاره‌ای ندارد جز آن که غسل خود را از سر بگیرد و بدن خود را دو مرتبه غسل بدهد.

* ﴿٦٨﴾ ٦٨ - شنیدیم که ابو جعفر باقر (ع) می گفت: جدم رسول خدا صلوات الله و سلامه علیه با چهار بارچ آب غسل می کرد و با یک پارچ آب و ضو می گرفت.

توجه: پارچی که رسول خدا در منزل داشت، بیش از یک کیلو گرم آب می گرفت.

﴿٢٤٢﴾ ۷۰ - وَبِهَا إِسْنَادٌ ، عَنْ الْحُسْنَى بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَّادٍ ، عَنْ حَرِيزٍ ، عَنْ زِرَارَةٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ مُهْدًى وَيَغْتَسِلُ بَصَاعَ .

﴿٢٤٣﴾ ۷۱ - عَلَيٌّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي عَمِيرٍ ، عَنْ جَيْلَى بْنِ دُرَاجٍ ، عَنْ زِرَارَةٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ : الْجُنُبُ مَا جَرَى عَلَيْهِ الْمَاءُ مِنْ جَسَدِه قَلِيلٌ وَكَثِيرٌ فَقَدْ أَجْزَاهُ .

﴿٢٤٤﴾ ۷۳ - مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسْنَى ، عَنْ صَفَوَانَ ، عَنْ الْعَلَاءِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَ ، عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ : سَأَلَهُ عَنْ وَقْتِ غُسلِ الْجَنَابَةِ . كَمْ يَجْبَرِي مِنَ الْمَاءِ؟ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ بِخَمْسَةِ أَمْدَادٍ يَبْيَهُ وَيَبْيَهُ صَاحِبَتِهِ وَيَغْتَسِلُانِ جَمِيعًا مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ .

﴿٢٤٥﴾ ۷۴ - الْحُسْنَى بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ النَّضْرِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَزَّةَ ، عَنْ مَعاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدَ اللَّهِ ع يَقُولُ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ بَصَاعَ وَإِذَا كَانَ مَعَهُ بَعْضُ نِسَاءٍ يَغْتَسِلُ بَصَاعَ وَمُهْدًى .

* ۷۰ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: (با حدیث قبلی برابر است).

* ۷۱ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: آدم جنپ که بر سر و بدنه خود آب می‌ریزد جریان آب کم باشد یا زیاد باشد، غسل شرعی حاصل می‌شود.

* ۷۳ - از ابوجعفر باقر (ع) و یا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آبی که برای غسل جنابت لازم است، چه مقدار است؟ آن حضرت گفت: رسول خدا و همسرش با یک طشت آب غسل می‌کردند که پنج بارج آب ظرفیت داشت.

* ۷۴ - جدم رسول خدا صلوات الله عليه با چهار بارج آب غسل می‌کرد و اگر با یکی از همسران خود مجتمعًا غسل می‌کردند، بیش از پنج بارج آب مصرف نمی‌کردند.

٤٤٦) ٧٥- أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسن بن عليّ بن فضال ، عن عبد الله بن يكير ، والحسين بن سعيد ، عن صفوان بن يحيى ، ومحمد بن خالد الأشعري ، عن الحسن بن عليّ بن فضال ، عن عبد الله بن يكير ، عن زراة قال : سالت أبا جعفر ع عن غسل الجنابة . فقال : أقض على رأيك ثلاثة أكت وعنه يبنك وعن يسارك . إنما يكفيك مثل اللعن :

٧٧ - وأخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أبي جعفر
محمد بن علي ، عن محمد بن الحسن ، عن أحمد بن إدريس ، عن محمد بن
أحمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب والحسن بن موسى
الخطاب ، عن يزيد بن إسحاق ، عن هارون بن حمزة الغنوي ، عن أبي
عبد الله عليه السلام قال : **غُيَّبَكَ مِنَ الْقُلُولِ وَالاستجاءَ ما ملثتْ بِدَكَ .**

٤٢٤٨) ٧٨ - علي بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن حماد ، عن حرب ،
عن زرارة و محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : إنما الوضوء حُدُّ

* ۷۵- از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: غسل جنابت چه شرائط و آدابی دارد؟ ابو جعفر گفت: سه نوبت مشتبهای خود را بر آب کن و بر فرق خود بیرون و سپس بر شانه راست و شانه چپ به قدر کافی آب ببریز. برای غسل جنابت کافی است که با چند مشت آب بدن را خیس کنی آن سان که پوست بدن را با چند مشت روغن تر و قازه مرساند.

* ۷۷- ابو عبدالله صادق (ع) گفت: برای غسل کردن و طهارت گرفتن کافی است که مشت خود را پر آب کنی و بر سر و بدن خود ببریزی. بازی به ظرف نزدیک نست.

* ۷۸- ابو جعفر باقر (ع) گفت: وضو نیز یکی از حدود و مقررات

من حدود الله . لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يُطِيعُهُ وَمَنْ يَعْصِيهُ . إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُحُ شَيْءًا . إِنَّمَا يَكْفِيهِ مِثْلُ الدَّهْنِ .

﴿٢٤٩﴾ ۸۱ - وأخبرني الشيخ آية الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَدَ ، عن أَبِيهِ ، عن سَعْدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَدَ ، عن الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ ، عن عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ عَوَاضٍ ، عن مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عن أَبِي جعفر عليه السلام قال : الفَلْ يَجْزِي عَنِ الْوَضْوَءِ ، وَأُلْيَ وَضْوَءِ أَطْهَرِ بْنِ الْفَلِ ! .

﴿٢٥٠﴾ ۸۳ - وأخبرني الشيخ آية الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَدَ ، عن أَبِيهِ ، عن الْحَسِينِ بْنِ الْحَسِينِ بْنِ أَبِي حَمَّادٍ ، عن الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عن فَضَالَةَ ، عن حَمَادَ بْنِ عُثْمَانَ ، عن حَكَمَ بْنِ حُكَيمٍ قال : سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام : عَنْ غَسْلِ الْجَنَابَةِ . فَقَالَ : أَفْضُلُ عَلَى كَفْكَ الْيُمْنَى مِنَ الْمَاءِ

البَّهِي است تا مطعميان را از عاصیان مشخص نماید. غسل هم از مقررات البهی است. مؤمن در اثر جنابت و یا حیض و نفاس نجس نمی شود که خود را آب بکشد و تطهیر کند. تنها کافی است که با چند مشت آب، بدن را خیس کند آن سان که با مالیدن جند مشت روغن پوست بدن را در صحرای عربستان تو و تازه نگه می دارند.

توجه: به حدیث شماره ۶۲۷ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٢٤٩﴾ * ۸۱ - ابو جعفر راقر (ع) گفت: غسل جنابت، انسان را از وضو گرفتن بی نیاز می سازد. کدام وضویں است که از غسل جنابت طهارت بالاتری ایجاد کند.

* ﴿٢٥٠﴾ * ۸۳ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: آداب غسل جنابت چیست؟ ابو عبد الله گفت: مقداری آب بر دست راست خود بریز و آن را تطهیر کن. سپس سایر بدن را اگر آلوده باشد و نیز اندام خود را از آلودگی منی بشوی و بعد از آن ظرف آب را بر سر و بدن خود سرازیر کن و پوست بدن را خیس

فاغسلها ، ثم اغسل ما أصاب جسنك من آني ، ثم اغسل فرجك وافض على رأسك وجسدك فاغتسل ، فإن كنت في مكان نظيف فلا يضرك أن لا تغسل رجليك ، وإن كنت في مكان ليس بنظيف فاغسل رجليك . قلت : إن الناس يقولون : يتوضأ وضوء الصلاة قبل الفصل . فصحح وقال : أي وضوء أتفى من الفصل وأبلغ !

﴿٢٥١﴾ ٨٧ - الحسين بن سعيد ، عن عثمان ، عن ابن مسكان ، عن سليمان بن خالد ، عن أبي جعفر ع قال : الوضوء بعد الفصل بدعة .

﴿٢٥٢﴾ ٩٢ - محمد بن الحسن ، عن يعقوب بن يزيد ، عن سليمان بن الحسين ، عن علي بن يقطين ، عن أبي الحسن الأول ع قال : إذا أردت أن تغتسل للجمعة فتوضاً واغتسل .

﴿٢٥٣﴾ ٩٣ - أخبرني الشيخ آية الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن

نما . اگر در جای پاکی غسل کرده ، لازم نیست که بعداً پای خود را آب بکشی و اگر در جای آلوده غسل کرده بعداً پای خود را نیز بشوی و تطهیر کن . من گفتم : فقها می گویند که قبل از غسل کردن باید وضو بگیرد . ابوعبدالله تبس کرد و گفت : آن چگونه وضوی است که بهتر از غسل جنابت طهارت معنوی را تأمین کند ؟

* (٢٥١) * ٨٧ - ابوجعفر باقر (ع) گفت : بعد از غسل جنابت ، وضو گرفتن بدعت است .

* (٢٥٢) * ٩٢ - ابوالحسن امام کاظم (ع) گفت : به هنگام غسل جموعه ، وضو بگیر و سپس غسل کن .

* (٢٥٣) * ٩٣ - ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : بر اساس قرآنی که

يعقوب بن يقطين ، عن أبي الحسن عليه السلام قال : سأله عن غسل الجنابة فيه وضوء أم لا فيها نزل به جبرائيل عليه السلام ؟ فقال : الجنب يغسل يداه فيغسل يديه إلى المرقبيين قبل أن يغسلها في الماء . ثم يغسل ما أصابه من أذى ثم يصب على رأسه وعلى وجهه وعلى جسده كلّه . ثم قد قضى الغسل . ولا وضوء عليه .

٩٥- ٤٥٤) - أحدُ بن محمد ، عن عثمان بن عيسى ، عن عبد الله بن مُسْكَانَ ، عن سليمان بن خالد ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن رجل أجنب فاغتسل قبل أن يُبوّل . فخرج منه شيء . قال : يعيده الغسل ، قلت : فالمرأة يخرج منها شيء بعد الغسل . قال : لا تعيده . قلت فما الفرق بينهما ؟ قال : لأنّ ما يخرج من المرأة إنما هو من ماء الرجل .

وأنبّرني به الشيخ آيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن

جبرائيل بر رسول خدا صلی الله عليه و آله نازل کرده است، با وجود غسل جنابت وضوه هم لازم است؟ ابوالحسن گفت: آدم جنب اول باید دستهای خود را آر旌 بشوید و سپس دست خود را در ظرف آب فرو ببرد و آلوگی بدن را از نجاست منی بشوید سپس آب را بر سر و صورت و بدن خود سرازیر کند و پوست بدن را آب بدهد. به این صورت غسل جنابت خاتمه می‌بایدو دیگر وضوی و شستشوی لازم نیست.

* ٩٥- ٤٥٤) - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی قبل از غسل جنابت بول نکند و بعد از غسل جنابت لعابی از آلت او خارج گردد، نکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید غسل خود را تجدید کند. من گفتم: پس نکلیف خانمها چیست که هماره بعد از غسل جنابت لعابی مانند منی از اندام آنان

عثمان ، عن ابن مُسْكَان ، عن سليمان بن خالد ، عن أبي عبد الله عَلِيٌّ^ع مثل ذلك .

وَهَذَا الإسْنَاد ، عن الحسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عن فَضَّالَةَ ، عن الحسِينِ بْنِ عَثْمَانَ ، عن ابن مُسْكَانَ ، عن مُنْصُورٍ ، عن أبي عبد الله عَلِيٌّ^ع مثل ذلك وَقَالَ : لَأَنَّ مَا يَنْتَرِجُ مِنَ الْمَرْأَةِ مَاءُ الرَّجُلِ .

﴿٢٥٥﴾ ٩٧ - الحسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عن أخِيهِ الحسِينِ ، عن زُرْعَةَ ، عن سَمَاعَةَ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الرَّجُلِ يَجْنُبُ ثُمَّ يَغْتَبُ قَبْلَ أَنْ يَبْولَ فَيَجِدُ بَلَّاً بَعْدَمَا يَغْتَسِلُ . قَالَ : يُعِيدُ الْفَلَلَ ، فَإِنْ كَانَ بَالَّا قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ فَلَا يُعِيدُ غُسلَهُ وَلَكِنْ يَتَوَضَّأُ وَيَسْتَجْرِي .

﴿٢٥٦﴾ ٩٨ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَبْيَهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عن أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أَبِيهِ ، عن سَعْدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَعَمْدَبْنِ الْحَسِينِ الصَّفَارِ ، عن أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عن الحسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عن حَمَّادَ ، عن حَرِيزَ ، عن مُحَمَّدِ بْنِ

سَرَازِيرِ مِنْ شَوْدَ؟ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ گَفَتْ : خَانِمَهَا نَبَایدْ غَسلَ خَوْدَ رَا تَجَدِيدَ کَنَدَ . مِنْ گَفَتمْ : فَرَقَ اِینَ دُو حَکْمَ اِزْ کَجاَ اَسْتَ؟ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ گَفَتْ : لَعَابِیَ کَه اِزْ اِنْدَامَ خَانِمَهَا خَارِجَ مِنْ گَرَددَ ، هَمَانَ مِنْ مَرَدَ اَسْتَ کَه در لَحَظَاتَ بَعْدِ سَرَازِيرِ مِنْ شَوْدَ .

تَوْجِهَ : به حَدِيثِ شَارِهَ ٢٢٦ وَشَرَحِ آنَ مَراجِعَه شَوْدَ .

* (٢٥٥) ٩٧ - به أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقَ (ع) گَفَتمْ : اَغْرِيَ آدَمَ جَنْبَ پِيشَ اِزْ بَولَ کَرَدنَ ، مَبَادِرَتْ به غَسلَ کَنَدَ وَبَعْدَ اِزْ غَسلَ ، مَا يَبْعَنِ اِزْ آلتَ او خَارِجَ گَرَددَ ، جَهَ صُورَتَ دَارَدَ؟ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ گَفَتْ : بَایدْ غَسلَ خَوْدَ رَا تَجَدِيدَ کَنَدَ . اَغْرِيَ قَبْلَ اِزْ غَسلَ جَنَابَتْ بَولَ کَرَده باَشَدَ وَبَعْدَاً رَطْبَوْتَیِ اِزْ آلتَ او خَارِجَ گَرَددَ ، نَبَایدْ غَسلَ خَوْدَ رَا تَجَدِيدَ کَنَدَ ، فَقَطْ وَضَوَى خَوْدَ رَا تَجَدِيدَ مِنْ کَنَدَ وَطَهَارَتَ مِنْ گَیرَدَ .

* (٢٥٦) ٩٨ - از أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقَ (ع) پَرسِیدَمْ : اَغْرِيَ بَعْدَ اِزْ غَسلَ جَنَابَتْ

مسلم قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يخرج من إحليله بعدما اغتسل شيء . قال : يغتسل ويبعيد الصلاة إلا أن يكون بال قبل أن يغتسل فإنه لا يُعيد غسله .

قال محمد : قال أبو جعفر عليه السلام من اغتسل وهو جنب قبل أن يبول ثم يجد بَلَّا فقد انتقض غسله ، وإن كان بال ثم اغتسل ثم وجد بَلَّا فليس ينقض غسله ، ولكن عليه الوضوء لأن البول لم يدع شيئاً .

﴿٩٩﴾ ٩٩ - وهذا الإسناد ، عن فضالة ، عن معاوية بن ميسرة قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول في رجلرأى بعد الغسل شيئاً قال : إن كان بال بعد جاعه قبل الغسل فليتوضاً ، وإن لم يملح حق اغتسل ثم

لعابی از آلت انسان خارج گردد، چه نکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: باید غسل خود را تجدید کند و اگر در اثنای نماز باشد، نماز خود را نیز باید از سر بخواند. این در صورتی است که قبل از غسل جنابت بول نکرده باشد. اگر قبل از غسل جنابت بول کرده باشد، دیگر تجدید غسل جنابت بر او لازم نمی‌شود. ابوجعفر گفت: هر کس قبل از غسل جنابت بول نکند، با خارج شدن اولین رطوبت: چه بول باشد و چه لعاب شوق باشد و یا رطوبت طبیعی باشد، غسل او می‌شکند و مجددآ جنب می‌شود و اگر ابتداء بول کند و سپس غسل نماید و بعد از بول، رطوبتی خارج گردد، غسل او نمی‌شکند، بلکه باید وضو بگیرد. کسی که بعد از جنابت بول می‌کند، ذرات بول را به تمام و کمال از مجرای بول بیرون می‌داند و بعد از غسل، مجددآ بین اراده جنب نمی‌شود.

* ٩٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر بعد از غسل جنابت لعابی از انسان خارج شود، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: اگر بعد از جنابت و پیش از غسل کردن، بول کرده باشد، فقط باید وضو بگیرد. و اگر قبل از غسل جنابت بول نکرده باشد و سپس رطوبتی از او خارج گردد، باید غسل

وَجْدُ الْبَلَلِ فَلَيُعَدُّ الْفَسْلُ .

۲۵۸۶) ۱۰۴ - مُحَمَّدٌ بْنُ عَلَيْ بْنِ عَبْرُوب ، عَنِ الْعَبَاسِ ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَرْوَةِ عَنْ أَبِي عَمَانِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللهِ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللهِ عَنِ الْمَرْأَةِ تَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ تَرِي نَطْفَةَ الرَّجُلِ بَعْدَ ذَلِكَ هَلْ عَلَيْهَا غَسْلٌ ؟ فَقَالَ : لَا .

خود را تجدید کند.

شرح: بعد از جنابت، پاکسازی مجرای بول لازم می شود تا ذرات منی کاملاً تخلیه شود. این پاکسازی به وسیله فشار مجری حاصل نمی شود، زیرا منی چسبنده و لعابی است و تنها در اثر بول کردن، گرچه فقط چند قطره باشد، مجرای بول، از ذرات منی پاک خواهد گشت. بعد از بول کردن، باز هم پاکسازی مجرای بول لازم می شود تا ذرات بول، کاملاً تخلیه شود. این پاکسازی به وسیله فشار مجری از محل پرومانتات تا سر آلت حاصل می گردد که قبل از نیز متوجه شده ایم. با توجه به این تعلیمات اهل بیت کسی که بعد از جنابت بول کند و میں غسل کند، با خارج شدن هر گونه رطوبتی، غسل او نمی شکند، بلکه فقط باید وضو بگیرد. و اگر بعد از غسل جنابت بول کرده باشد و بعد از بول هم مجرای بول را از ذرات بول پاکسازی کرده باشد، و بعد از رطوبتی از او خارج گردد، نه غسل او می شکند و نه وضو بر او لازم می شود. در این احادیث که بعد از خارج شدن رطوبت وضو را واجب می دانند، به علت آن است که پاکسازی و تخلیه ذرات بول بعمل نیامده است.

* ۲۵۸۷) * ۱۰۴ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: خانمها که بعد از غسل جنابت تا ساعتها بعد لعابی از اندام آنان سرازیر می شود و بوسی می دهد، باید غسل خود را تجدید کنند؟ ابوعبدالله گفت: نه.
توجیه: به حدیث شماره ۲۵۴ مراجعه شود.

۴۲۵۹﴿ ۱۰۹ - علی بن ابراهیم ، عن ابیه ، عن ابن ابی عمر ، عن جیل قال : سأّل أبا عبد الله عما تصنّع النساء في الشّعر والقرون . فقال : لم تكن هذه المُشّطة إِنما كَنْ يَجْعَنْتُهُ . ثم وصف أربعة أمكّة . ثُمَّ قال : يُبَالِغُنَّ فِي الْفُسْلِ .

﴿ ۲۶۰ ۱۱۳ - أخبرني الشيخ آیده اللہ تعالیٰ ، عن احمد بن محمد ، عن ابیه ، عن الحسین بن الحسن بن ابیان ، عن الحسین بن سعید ، عن ابن ابی عمر ، عن عمر بن اذینة ، عن زرارة قال : سأّل أبا عبد الله عَنْ غسل الجنابة . فقال : تبدأ فتغسل كثيرك ثم تفرغ بيمينك على شمالك فتغسل فرجك ومرايقك ثم تمضمض واسترشق ثم تغسل جسدك من لدن قرنك إلى قدميک ليس قبله ولا بعده وضوء . وكل

* ۴۲۵۹﴿ ۱۰۹ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: با این شاخت و طراهی که خانمها در موهای خود درست می کنند، موقع غسل کردن چه باید بکنند؟ ابوعبدالله گفت: قبل و در عهد اول چنین آرایشی متداول نبود. خانمها فقط موهای خود را می بافته و در چهار قست سر گلوله می کردند و به هنگام غسل کردن گلولهها را باز می کردند. اینک باید در ریختن آب و خیس کردن پرست سر به قدر کافی دقت نمایند.

* ۴۰﴾ ۱۱۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: غسل جنابت چه آداب و شرایطی دارد؟ ابوعبدالله گفت: ابتدا هر دو دست خود را می شویں و میس به غسل جنابت می بردازی و از فرق سر تا نوک انگشتان را با ریختن آب، از بالا به طرف پانین غسل می دهی. قبل از غسل و بعد از غسل، وضو گرفتن مشروع نیست. با جریان آب بر سطح بدن، طهارت شرعی حاصل می شود و نیازی به دست کشیدن و دست مالیدن نیست. حتی اگر کسی در داخل آب غوطهور شود،

گزیده تهدیب

شيء امْسَتَه الماء فقد أثْقَبَه . ولو أنَّ رجلاً أرْتَسَ في الماء ارْتَمَاسةً واحدةً
أجزأه ذلك وإن لم يذُلِّك جَسَدَه .

الزيادات

﴿٢٦١﴾ ١ - محمد بن علي بن محبوب ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين ، عن فضالة ، عن ابن مُشكَّان ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : اغسل أبي من الجنابة . فقيل له : قد بقيت لمعة من ظهرك لم يصبها الماء . فقال له : ما كان عليك لوسكت . ثم منع تلك اللمعة بيده .

﴿٢٦٢﴾ ٤ - محمد بن علي بن محبوب ، عن أحد بن محمد ، عن علي بن سيف ، عن أبيه ، عن الحسين بن خالد الصيرفي قال : سالت أبا الحسن الأول عليه السلام كيف صار غسل الجمعة واجباً؟ فقال : إنَّ الله تعالى أتمَ صلاة الفريضة بصلة النافلة ، وأتمَ صيام الفريضة بصيام النافلة ، وأتمَ وضوء الفريضة بغسل الجمعة ما كان في ذلك من سهو أو تقدير أو

کفایت می کند و در داخل آب هم دست کشیدن لازم نیست.

إضافات

* (٢٦١) * ١- پدرم ابو جعفر باقر عليه السلام غسل جنابت کرد. به او گفتند: یک لکه از پشت شما را آب فرا نگرفته است. ابو جعفر به او گفت: اگر سکوت می کردی گناهی بر تو نبود، سپس قدری آب برداشت و آن قسمت بدن را خیس کرد.

* (٢٦٢) * ٤- از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: از چه رو غسل جمعه واجب شده است؟ ابوالحسن گفت: خداوند تبارک و تعالی نماز فريضه را با نماز نافله؛ و روزه فريضه را با روزه نافله، و وضوى فريضه را با غسل جمعه ضميمه

نسیان .

﴿٤٢٦٣﴾ ۱۱- الحسین بن سعید ، عن الحسن ، عن زرعة ، عن سَمَاعَةَ قَالَ : سَأَلَهُ سَكَنَتْ عَنِ الرَّجُلِ يَرَى فِي شَوَّبِهِ الْمُقْبَلِ بَعْدَمَا يُصْبِحُ وَلَمْ يَكُنْ رَأَى فِي مَنَامِهِ أَنَّهُ قَدْ احْتَلَمْ . قَالَ : فَلَيَغْبَلْ وَلَيَغْبَلْ ثَوَبَهُ وَيُعِيدْ صَلَاتَهُ .

﴿٤٢٦٤﴾ ۱۲- أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ سَكَنَتْ عَنِ الرَّجُلِ يَنَامُ وَلَمْ يَرِ في نَوْمِهِ أَنَّهُ قَدْ احْتَلَمْ فَوُجِدَ فِي شَوَّبِهِ وَعَلَى فَخْدَيِ الْمَاءِ . هَلْ عَلَيْهِ غَسلٌ؟ قَالَ : نَعَمْ .

﴿٤٢٦٥﴾ ۱۳- مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ مُحْبُوبٍ ، عَنِ الْعَبَاسِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبِيرَةِ ، عَنْ مَعاوِيَةِ بْنِ عَمَّارٍ . قَالَ : سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ سَكَنَتْ عَنِ الرَّجُلِ احْتَلَمْ فَلَمَّا انتَبهَ وَجَدْ بَلَلاً قَلِيلًا . قَالَ : لَيْسَ بِشَيْءٍ إِلَّا أَنْ

کرد تا اگر سیرو و خطایی در این فرایض صورت بگیرد، با نافله آن جیران شود.

* (۴۲۶۳) * ۱۱- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی به هنگام صبح، اثر منی را در جامه^{*} خواب خود مشاهده کند، با آن که در شبانگاه آن روز، رویای جنسی در خواب ندیده است. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید غسل کند و جامه خود را بشوید و نماز خود را اعاده کند.

* (۴۲۶۴) * ۱۲- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی از خواب برخیزد و بر ران و جامه^{*} خواب خود آثار منی را مشاهده کند ولی به خاطر نیاوردن که در عالم خواب، رویای جنسی دیده باشد. آیا غسل جنابت بر او لازم می شود؟ ابوعبدالله گفت: آری.

* (۴۲۶۵) * ۱۳- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی با دیدن رویای جنسی محتمل شود ولی بعد از بیداری قدری لعب شوق و رطوبت آن را در جامه و بدن خود مشاهده نماید. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: لعب و

یکون مريضا فانه يضعف . فعليه الفسل .

﴿٢٦٦﴾ ١٤ - الحسين بن سعيد عن فضالة ، عن الحسين بن عثمان ، عن ابن مُسْكَانَ ، عن عَبْنَةَ بن مصعب قال : قلت لابي عبد الله عليه السلام : رجل احتلم فلما أصبح نظر إلى ثوبه فلم يرَ به شيئاً . قال : يصلّي فيه . قلت : فرجل رأى في المنام أنه احتلم فلما قام وجد بلاً قليلاً على طرف ذكره . قال : ليس عليه الفسل . إنَّ علِيًّا عليه السلام كان يقول : إنا الفسل من الماء الأكبر .

﴿٢٦٧﴾ ١٧ - محمد بن علي بن عبوب ، عن العباس ، عن عبد الله بن المُغيرة ، عن حَرَبِيز عن عبد الله بن أبي يعفور ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال قلت له : الرجل يرى في المنام ويجد الشهوة فيستيقظ

روبوت تکلیفی ایجاد نمی کند، مگر این که انسان مريض باشد که در آن صورت باید غسل کند، زیرا در حالت بیماری، منی به صورت عادی خارج نمی شود.

* ١٤ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی در عالم رویا محتمل شود و به هنگام نماز صبح که بیدار می شود، هر چند بجوید اثرا از آثار منی نبیند. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: تکلیفی ندارد و من تواند با همان جامه خواب نماز بخواند. من گفت: اگر کسی در عالم خواب رویای جنسی مشاهده نماید و بعد از بیداری لعاب کمی در اطراف آلت خود ببیند، چه تکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: غسل جنابت بر او واجب نمی گردد. جدم علی بن ابی طالب علیه السلام من گفت: غسل جنابت فقط در اثر خارج شدن منی واجب می گردد نه در اثر لعاب شوق.

* ١٧ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی در عالم رویا غرق شهوت شود و بعد از بیداری هر چند بجوید اثرا از منی نبیند ولی بعد از لحظاتی چند لعابی از آلت او خارج گردد. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اگر بیمار و رنجور باشد باید غسل کند و اگر مريض و رنجور نباشد، تکلیفی

فینظر فلا يجد شيئاً . ثم يمکث المُؤْمِنَ بعْدَ فیخرج . قال : إن كان مريضاً فليغتسل وإن لم يكن مريضاً فلا شيء عليه . قال قلت له : فما الفرق بينها ؟ قال : لأن الرجل إذا كان صحيحاً جاء الماء بـدفقة قوية ، وإن كان مريضاً لم يجيء إلا بعد .

﴿٢٦٨﴾ ۱۹- الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن محمد بن أبي حزنة ، عن سعيد الأعرج قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : ينام الرجل وهو جنب . وتنام المرأة وهي جنب .

﴿٢٦٩﴾ ۲۰- عنه ، عن الحسن ، عن زرعة ، عن سماعة قال : سأله عن الجنب يجنب ثم ي يريد النوم . قال : إن أحبت أن يتوضأ فليفعل . والفضل أفضل من ذلك . وإن هو نام ولم يتوضأ ولم يغسل فليس عليه شيء إن شاء الله تعالى .

﴿٢٧٠﴾ ۲۱- أحمد ، عن علي بن الحكم ، عن عبد الله بن يحيى

ندارد ، من گفتتم: فرق این دو صورت در کجا است؟ ابوعبدالله گفت: فرق مطلب آن جا است که اگر انسان سالم و صحیح باشد، آب منی بدون تأخیر و با فشار و قدرت فوران می کند و اگر مريض و رنجور باشد آب منی بعد از لحظاتی نرمک نرمک سیلان می کند.

* ۱۹- شیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: خوابیدن با حال جنابت اشکالی ندارد: چه مرد باشد و چه خانم .

* ۲۰- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی جنب شود آیا بعد از جنابت و بدون غسل، من تواند بخوابید؟ ابوعبدالله گفت: اگر مایل باشد آلودگی خود را بشوید خوب است و اگر غسل کند و بعداً بخوابد بهتر است. اگر بین طهارت و بین غسل بخوابد نیز اشکالی ندارد. ان شاء الله .

* ۲۱- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم آماده شود

الکاهل قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن المرأة يجتمعها الرجل فتحيض وهي في المغسل . فتغسل أم لا ؟ قال : قد جاء ما يُفْسِدُ الصلاة فلا تغسل .

﴿٢٧١﴾ ٢٢ - عَلَيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ حَرِيزٍ ، عَنْ زِرَادَةَ قَالَ : إِذَا كَنْتَ مَرِيشاً فَأَصَابَتْكَ شَهْوَةٌ فَإِنَّهُ رَبِّكَانَ هُوَ الدَّافِقُ . لَكُنْهُ يَعْيِيْهُ مُجِيبًا ضَعِيفًا لَيْسَ لَهُ قُوَّةً لِمَكَانِ مَرْضِكَ ، سَاعَةً بَعْدَ سَاعَةٍ قَلِيلًا قَلِيلًا . فَاغْتَسلْ مَنْ .

﴿٢٧٢﴾ ٢٣ - الْحَسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ حَرِيزٍ ، عَنْ زِرَادَةَ وَمُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمَ وَأَبِي بَصِيرٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ أَنَّهَا قَالَا : تَوْضِيْهُ رَسُولُ اللَّهِ صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُمْدَدًا وَاغْتَسلْ بِصَاعٍ . ثُمَّ قَالَ : اغْتَسلْ

که غسل جنابت بکند در این اثنا خونریزی ماهیانه اش شروع شود، آیا غسل خود را تمام کند؟ ابوعبدالله گفت: غسل جنابت برای او بی نثر خواهد بود. با خونریزی ماهیانه، طهارت اوقتنش من شود و دیگر نمی تواند نماز بخواند.

* (٢٧١) * ٢٧ - ابو جعفر باقر (ع) و ابو عبد الله صادق (ع) گفت: اگر با حال رنجوری و بیماری با همسر خود بازی کنی و یا در عالم رویا محظلم شوی و لعابی از تو خارج گردد، احتمال قوی دارد که این لعاب شهوت آمیز همان لعاب جهنده باشد که در اثر ضعف و ناتوانی نرمک نرمک سرازیر شده باشد. با این ظاهر حال، غسل جنابت را ترک ممکن.

* (٢٧٢) * ٢٣ - ابو جعفر باقر (ع) و ابو عبد الله صادق (ع) گفتند: رسول خدا با یک پارچ آب وضو می گرفت و با چهار پارچ آب غسل جنابت می کرد. و چون با همسر خود مجتمعماً غسل می کرد به یک ظرف آب که فقط پنج پارچ آب ظرفیت داشت، اکتفا می کرد. من گفتم: آداب و کیفیت آن را توضیح بدهید. آن سرور گفت: اول رسول خدا اندام خود را من شست و بعد همسر رسول

هو وزوجته بخمسة أداد من إباء واحد . قال زراة : فقلت له : كيف صنع هو ؟ قال : بدأ هو فضرب بيده بالماه قبلها وأنقى فرجه ثم ضربت ثالثة فرجها ثم أفضح هو وأفاضت هي على نفسها حتى فرغ ، فكان الذي اغتصبها رسول الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ثلاثة أداد والذي اغتصبها مُدْنِين وإنما أجزأ عنها لأنها اشتراكاً جيماً ، ومن انفرد بالغسل وحده فلا بد له من صاع .

﴿٢٧٣﴾ ۳۰ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ عَبْرُوبٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُوَاقِعُ أَهْلَهُ . أَيْسَامَ عَلَى ذَلِكَ ؟ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَتَوَقَّعُ الْأَنْفَسَ فِي مَنَامِهَا وَلَا يَتَرَدِّي مَا يَطْرُقُهُ مِنِ الْبَلَةِ . إِذَا فَرَغَ فَلَيَغْتَبِلُ . قَلْتُ : أَيَا كَلَّ الْجُنُبِ قَبْلِ

خدا اندام خود را می شست . بعد از آن رسول خدا ظرف آب را بر سر و بدن خود می ریخت و بقیه را همسر آن حضرت بر سر و بدن خود می ریخت . در این موقعیتها رسول خدا با سه پارچ آب و همسر آن حضرت با دو پارچ آب غسل جنابت می کردند . کسی که با همسر خود مجتمعاً غسل کند می تواند مانند رسول خدا و همسرش به پنج کیلو آب اکتفا نماید و هر کس تنهای غسل کند باید مانند رسول خدا - اقلًا - با چهار کیلو آب، غسل نماید .

* ﴿٢٧٣﴾ * ۳۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی با همسر خود مباشرت کند، می تواند با حال جنابت بخوابد؟ ابوعبدالله گفت: خداوند تبارک و تعالی در حالت خواب، جان مردم را در قبضه افتدار خود می گیرد و انسان نمی داند که در حالت خواب چه حادثه ای برای او رخ دهد و چه بسا در حالت خواب بمیرد . بعد از آن که از کار خود فارغ شدید به غسل جنابت بپردازید، من گفتم: آدم جنب می تواند قبل از شستن دست و صورت غذا بخورد؟ ابوعبدالله گفت: در آن صورت، غذای او مایه کسالت و بیماری می شود . خوب است که اقلًا دستهای خود را بشوید و بعداً غذا بخورد . اگر دست و صورت را بشوید و

آن یتوضاً؟ قال : إنَّهُ لِيُكْسِلُ وَلَكِنْ لِيُغْفِلُ يَدَهُ . والوضوء أفضل.

باب دخول الحمام وأدابه وسته
﴿ من أبواب الزيادات ﴾

﴿ ٢٧٤ ١ - محمد بن علي بن عبوب ، عن عدد من أصحابنا ، عن محمد بن عبد الحميد ، عن حمزة بن احمد ، عن أبي الحسن الأول عليه السلام قال : سأله أو ساله غيري عن الحمام . قال : أذْهَلْهُ بِعَزَّرٍ وَغُضْنَ بَصَرَكَ وَلَا تَقْتَسِلْ مِنَ الْبَشَرِ الَّتِي يَجْتَمِعُ فِيهَا مَاهُ الْحَمَامِ فَإِنَّهُ يَسْبِلُ فِيهَا مَا يَفْتَلُ بِهِ الْجُنُبُ وَوَلَدُ الزَّنَةِ وَالنَّاصِبُ لَنَا أَهْلُ الْبَيْتِ وَهُوَ شَرِّهِمْ .

﴿ ٢٧٥ ٥ - عنه ، عن محمد بن عيسى والعباس ، جيماً عن سعدان بن مسلم قال : كنتُ في الحمام في البيت الأوسط فدخلتَ علىَّ أبو الحسن عليه السلام وعليه التوره وعليه إزار فوق التوره . فقال : السلام عليكم . فرددتُ عليه السلام وبادرتُ فدخلتُ إلى البيت الذي فيه الحوض فاغسلتُ

خود را تمیز کند بهتر است.

آداب حمام

* (٢٧٤) ١- از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدند: آداب حمام رفتن چیست؟ ابوالحسن گفت: بدون لنگ وارد حمام مشو. چشم خود را از اندام دیگران بپوش و از چاله فاضلاب حمام پرهیز کن که غالله اشخاص جنب، زنگازده و از آن دو بدتر غالله دشمن اهل بیت در آن سرازیر می‌شود.

* (٢٧٥) ٥- من در سالن دوم حمام بودم. ابوالحسن موسی بن جعفر (ع) از بستوی حمام وارد سالن شد در حالی که بر روی نوره لنگ بسته بود. ابوالحسن گفت: سلام عليکم. من به سلام آن حضرت پاسخ دادم و به سالن سوم

وخرجهُ .

﴿۲۷۶﴾ ۶ - عنه ، عن علي بن السندي ، عن حماد ، عن شعيب ، عن أبي بصير قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : يغسل الرجل بارزاً ؟ فقال : إذا لم يرَه أحد فلا يأس .

﴿۲۷۷﴾ ۷ - عنه ، عن العباس ، عن حماد ، عن خريز ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا ينظر الرجل إلى عورة أخيه .

﴿۲۷۸﴾ ۱۳ - أحد بن محمد ، عن الحسن بن علي بن يقطين ، عن أخيه الحسين ، عن أبيه علي بن يقطين ، عن أبي الحسن عليه السلام قال : سأله عن الرجل يقرأ في الحمام وينكح فيه . قال : لا يأس به .
سعد بن عبد الله ، عن أبي جعفر أحد بن محمد مثله .

سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب ، عن محمد بن إسماعيل بن بزيع ، عن أبي الحسن الرضا عليه السلام مثله .

﴿۲۷۹﴾ ۱۶ - محمد بن علي بن محبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، عن

رفتم و بعد از غسل کردن حمام را ترک گفتم .

توجه : به حدیث شماره ۱۹ گزیده فقیه و شرح آن مراجعه شود .

* ۶ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت : انسان می تواند برای غسل کردن ، لخت و عربان شود ؟ ابوعبدالله گفت : اگر نامحرم شاهد و ناظر نباشد ، مانعی ندارد .

* ۷ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : هیچ کس نباید به عورت دیگران بینگرد .

* ۱۳ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : انسان می تواند در حمام به تلاوت قرآن پردازد و یا با همسر خود مقاربت کند ؟ ابوالحسن گفت : مانعی ندارد .

* ۱۶ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : موی بدن را بسترد که مایه

گزیده تهذیب

الحجَّال ، عن أبيه قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : أَقْوَا عَنْكُمُ الشَّغْرَ فَإِنَّهُ يَجِدُهُ .

﴿٢٨٠﴾ ١٧ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عن البرقي ، عن ابن أبي عَمِيرٍ ، عن هشام بن الحكم وَخَفْضَ أَنَّ أبا عبد الله عليه السلام كَانَ يُعْطِي إِلَيْهِ بِالسُّورَةِ فِي الْحَمَّامِ .

﴿٢٨١﴾ ٢٠ - محمد بن علي بن محبوب ، عن معاوية بن حكيم ، عن سليمان بن جعفر الجعفري قال مرضت حق ذهب لحمي . فدخلت على الرضا عليه السلام فقال : يَسْرُكَ أَنْ يَعُودَ إِلَيْكَ لَحْمُكَ ؟ فقلتُ : نَعَمْ . فقال : الرَّأْمُ الْحَمَّامُ غَيْرًا فَإِنَّهُ يَعُودَ إِلَيْكَ لَحْمُكَ ، وَإِنَّكَ أَنْ تَذَمِّنَهُ فَإِنَّ إِدْمَانَهُ يَوْرُثُ السُّلْ .

﴿٢٨٢﴾ ٢١ - عنه ، عن أَيُوبَ بْنَ نُوحَ ، عن عَبَّاسَ بْنَ عَامِرَ ، عن رِبِيعَ بْنَ حَمْدَ قَالَ : سَمِعْتُ أبا عبد الله عليه السلام وَذَكَرَ الْحَمَّامَ فَقَالَ : إِنَّكَ وَالْخَرْفَ فَإِنَّهَا تَنْكِي الْجَسَدَ . عَلَيْكُمْ بِالْخِرْقَ .

﴿٢٨٣﴾ ٢٢ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عن ابن أبي عَمِيرٍ ، عن أَسْلَمَ مُولَى

عفونت و دمل می شود.

* (٢٨٠) * ١٧ - أبو عبد الله صادق (ع) زیر بغل خود را نیز نوره می کشید.

* (٢٨١) * ٢٠ - من در اثر بیماری بسیار، لاگر شدم. یک روز که در خدمت ابوالحسن الرضا (ع) بودم به من گفت: دوست داری که مانند سابق فربه شوی؟ من گفتم: آری. ابوالحسن گفت: یک روز در میان حمام را ترک مکن تا گوشت و بار بدن باز گردد. میادا هر روزه حمام کنی که مایه لاگری است.

* (٢٨٢) * ٢١ - شنیدم ابو عبد الله صادق (ع) می گفت: میادا در حمام با آجر و سفال بدن خود را بساید. هماره از لیف پارچه استفاده کنید.

* (٢٨٣) * ٢٢ - تصمیم داشتم که نامهای به ابوالحسن امام کاظم (ع)

علی بن یقطین قال : أردت أن أكتب إلى أبي الحسن عليه السلام : يتّسّر
الرجل وهو جنْب ؟ قال : فكتب لي ابتداء : النورُ تزيَّدُ الجنبُ نظافةً .
ولكن لا يجتمع الرجل **خُنْقِبًا** ولا تجتمع امرأة **خُنْقِبَةً** .

﴿٢٨٤﴾ ۲۳ - محمدُ بن علیٰ بن عبیوب ، عن الحسن بن علیٰ ، عن
عبد الله بن المُبیرة ، عن عَبْیس بن هشام ، عن کرام ، عن أبي بصیر
قال : سأله عن القراءة في الحمام . فقال : إذا كان عليك إزار فاقرأ
القرآن إن شئت كله .

﴿٢٨٥﴾ ۲۶ - الحسین بن سعید ، عن صفوان بن عیسیٰ ، عن
نصرور بن حازم ، عن بکر بن حبیب ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : ماء
الحمام لا يأس به إذا كانت له مادة .

﴿٢٨٦﴾ ۲۷ - علیٰ بن مهزیار ، عن محمد بن إسماعیل [عن خنان]
قال : سمعت رجلا يقول لأبي عبد الله عليه السلام : إنَّ أدخلَ الحمام في السُّخْرِ

بنویسم و ببرسم : آیا آدم جنب مجاز است که نوره بکشد ؟ ابوالحسن در نامه‌ای
که شخصاً برای من ارسال نموده، نوشته بود. نوره کشیدن برای جنب مایه نظافت
است. آدم جنب نباید حنا بیندد و نباید با خانمی که حنا بسته است مقابله
کنند.

* ۲۸۴) - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: روا هست که در حمام
به تلاوت قرآن بپردازم؟ ابوعبدالله گفت: اگر لیگ بسته باشی، تمام قرآن را نیز
می‌توانی تلاوت کنی.

* ۲۸۵) - ابوجعفر باقر (ع) گفت: آب حمام اشکالی ندارد، در
صورتی که دارای ماده باشد.

توجه: به حدیث شماره ۶۱۴ گذیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ۲۸۶) - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: من هنگام سحر به حمام

و فيه الجَنْبُ وغير ذلك . فَاقْوَمْ فَاغْتَسِلْ فَيَتَضَعُ عَلَيْهِ بَعْدَمَا اغْرَغَ مِنْ مَاءِهِمْ . قَالَ : أَلَيْسَ هُوَ جَارٍ ؟ قَالَ : بَلْ . قَالَ : لَا يَأْسَ .

﴿ ۲۸۷ ﴾ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي تَجْرَانَ ، عَنْ دَادِدِ بْنِ سِرْحَانَ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ : مَا تَقُولُ فِي مَاءِ الْحَمَامِ ؟ قَالَ : هُوَ مِنْزَلَةُ الْمَاءِ الْجَارِيِّ .

﴿ ۲۸۸ ﴾ - الْحَسَنُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي أَبِي عَمِيرٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ جَمِيلِ بْنِ دُرَاجٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : رَأَيْتُ أَبَا جَعْفَرَ مُتَكَبِّرَ جَاهِيًّا مِنْ الْحَمَامِ وَبَيْنَهُ وَبَيْنَ دَارِهِ قَدْرًا . فَقَالَ : لَوْلَا مَا بَيْنِ دَارِي مَا غَسَّلْتُ بِخَلِيَّ ، وَلَا غَبَّثْتُ مَاءَ الْحَمَامِ .

می‌روم. جمعی به شستشوی بدن مشغولند که برخی نیز جنب می‌باشند. من می‌ایstem و از حوضجه حمام آب برمنی‌دارم و غسل می‌کنم. اگر بعد از غسل و یا در اثنای غسل، آب غساله بر زمین بریزد و قطرات و ذرات آن بر بدن ترشح کنند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: مگر فاضلاب غساله در کف حمام جاری نیست؟ من گفتم: چرا فاضلاب غساله در کف حمام جاری می‌شود و به چاه سرازیر می‌شود. ابوعبدالله گفت: اشکالی ندارد.

توجه: به حدیث شماره ۶۱۵ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿ ۲۸۷ ﴾ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: آبی که بر کف حمام می‌ریزد، چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: آب کف حمام به منزله آب جاری است.

* ﴿ ۲۸۸ ﴾ - دیدم ابوجعفر باقر (ع) از حمام بیرون آمد و در فاصله حمام و منزل از کوچهای پر لجن گذشت و پاهای خود را شست سپس گفت: اگر مسیر راه آلوده نمی‌بود، پاهای خود را نمی‌شستم. آب حمام آلودگی را تحمل نمی‌کند.

﴿٢٨٩﴾ ۳۲ - عنه عن صَفْوَانَ عن أَبِي بُكْرٍ عَن زِرَارَةَ قَالَ : رَأَيْتُ أَبَا جَعْفَرَ مُسْلِمَ بْنِ حِيرَةَ يَخْرُجُ مِنَ الْحَمَامِ فَيَمْضِي كَمَا هُوَ لَا يَغْسِلُ رِجْلَيهِ حَتَّى يَصْلِي .

زيادتان من باب التيم

﴿٢٩٠﴾ ۱۵ - الحَسَنُ بْنُ سَعْدٍ ، عن صَفْوَانَ ، عن أَبِي بُكْرٍ ، عن عَبْدِ اللَّهِ مُسْلِمَ بْنِ حِيرَةَ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مُسْلِمَ بْنِ حِيرَةَ عَن الدِّقِيقِ . يَتَوَضَّأُ بِهِ ؟ قَالَ : لَا يَأْسَ بِأَنْ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَيَتَسْعَفَ بِهِ .

﴿٢٩١﴾ ۱۶ - أَخْبَرَنِي الشَّيْخُ أَبْيَدُ اللَّهِ تَعَالَى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، عن الحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي إِيَّا ، عن الحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ ، عن صَفْوَانَ ، عن عبد الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَاجَاجِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مُسْلِمَ بْنِ حِيرَةَ عَنِ الرَّجُلِ يَطْلُبُ بِالثُّورَةِ فَيَجْعَلُ الدِّقِيقَ بِالزِّيَّتِ يَلْتَهُ بِهِ يَتَمْسَحُ بِهِ بَعْدِ الثُّورَةِ لِيَقْطَعَ رِبْعَهَا . قَالَ : لَا يَأْسَ .

* (﴿٢٨٩﴾) ۳۲ - دیدم ابو جعفر را فرق (ع) از حمام می آمد و بکسر به محل نماز می رفت و پای خود را نمی شست .

* (﴿٢٩٠﴾) ۱۵ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: آیا با آرد گندم و آرد جو می توانم نظافت کنم؟ ابو عبد الله گفت: مانع ندارد به وسیله آرد، چرک و آلوه گنی را بزدایند و برای بهداشت و نظافت بکار ببرند.

* (﴿٢٩١﴾) ۱۶ - به ابو عبد الله صادق (ع) گفتمن: اگر انسان نوره بکشد آیا می تواند آرد گندم، جو با ذرت را با روغن زیتون مخلوط کند و لیته آن را بر بدن بمالد تا بوی نوره بر طرف گردد؟ ابو عبد الله گفت: مانع ندارد.

باب حکم الحیض والاستحاضة والنفاس

﴿٢٩٢﴾ ٤ - احْدُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي مُحْبُوبٍ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ رَئَابٍ ، عَنْ زَيْدَ بْنِ سُوقَةَ قَالَ : سَلَّمَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ رَجُلٍ افْتَضَ امْرَأَةً أَوْ أَمْتَهُ فَرَأَتْ دَمًا كَثِيرًا لَا يَنْقُطُعُ عَنْهَا يَوْمَهَا . كَيْفَ تَصْنَعُ بِالصَّلَاةِ ؟ قَالَ : تُغْسِلُ الْكُرْسُفَ فَإِنْ خَرَجَتِ الْقُطْنَةُ مُطْوِقَةً بِالدَّمِ فَإِنَّهُ مِنَ الْمُعْذَرَةِ . تَغْسِلُ مَعْهَا قُطْنَةً وَتُصْلِيَ . إِنْ خَرَجَ الْكُرْسُفَ مُنْقِسِلًا بِالدَّمِ فَهُوَ مِنَ الطَّمْثِ . تَقْعُدُ عَنِ الصَّلَاةِ أَيَّامَ الْحِيْضِ .

﴿٢٩٣﴾ ٥ - أَخْبَرَنِي جَمَاعَةٌ ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ هَارُونَ بْنِ مُوسَى ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ أَحْدُّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ الْحَسْنِ بْنِ فَضَالٍ ؛ وَأَخْبَرَنِي أَيْضًا أَحْدُّ بْنِ عَبْدُوْنَ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الزَّبِيرِ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ الْحَسْنِ بْنِ فَضَالٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي تَجْرَانَ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ بَعْشَى ،

حِيْضُ، اسْتِحَاضَةُ، نَفَاسُ

* ٤ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسید: دوشیزه خانمی عروسی کرده و یک روز بیشتر می گذرد که خونریزی او بند نیامده است. تکلیف نمازهای او چیست؟ ابو جعفر گفت: عروس خاتم باید یک قطعه نوار پنهانی داخل کند و بعد از لختی بیرون بباورد: در صورتی که گردآگرد نوار پنهان مانند طوق، خونالوده باشد، خونریزی مربوط به عروسی است که باید غسل کند و یک نوار پنهان داخل کند تا از حریان خون مانع گردد، سپس نماز بخواند و در صورتی که نوار پنهان غرق خون باشد، خونریزی مربوط به عادت ماهیانه است که باید نمازها را ترک کند تا دوره حیض خانمه باید.

* ٥ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر در روزه ماه رمضان،

عن عیض بن القاسم البجلي ، عن أبي عبد الله محدث قال : سأله عن امرأة طبخت في رمضان قبل أن تغيب الشمس . قال : تفطر .

﴿٢٩٤﴾ ٦ - وبهذا الإسناد ، عن علي بن الحسن ، عن أحمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن علي بن عقبة ، عن أبيه عن أبي عبد الله محدث في امرأة حاضرت في رمضان حتى إذا ارتفع النهار رأت الطهر . قال : تفطر ذلك اليوم كله تأكل وتشرب . ثم تفقيه . وعن امرأة أصبحت في رمضان طاهراً حتى إذا ارتفع النهار رأت الحيض . قال : تفطر ذلك اليوم كله .

﴿٢٩٥﴾ ٧ - وبهذا الإسناد ، عن أحمد بن الحسن ، عن أبيه وعلاء بن رزين ، عن محمد بن سلم ، عن أبي جعفر محدث في المرأة تطهر في أول النهار في رمضان . أتفطر أو تصوم ؟ قال : تفطر . وفي المرأة ترى

عادت ماهيّانه خاتم نزديك غروب خورشيد شروع گردد ، تکلیف او چیست ؟
ابو عبدالله گفت : در همان لحظه روزه او من شکند و باید افطار کند .

* ٦ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسید : اگر خاتم در نیمروز ماه رمضان از عادت ماهيّانه پاک شود ، تکلیف او چیست ؟ ابو عبدالله گفت : روزه آن روز را افطار من کند و مانند سایر روزها من خورد و من آشامد و بعد از ماه مبارک رمضان ، روزه آن روز را هم قضا من کند . پرسید : اگر خاتم در ماه رمضان روزه بگیرد و در نیمروز به عادت ماهيّانه مبتلا شود ، تکلیف او چیست ؟ ابو عبدالله گفت : آن روز را افطار من کند و سراسر روز ، من تواند بخورد و بیاشامد .

* ٧ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسید : اگر خاتم در ماه رمضان روزه بگیرد و در هنگام چاشت به خونریزی ماهيّانه دچار شود ، آیا باید روزه بگیرد یا افطار کند ؟ ابو جعفر گفت : باید افطار کند . پرسید : اگر خاتم در ماه رمضان عادت باشد و در اوائل روز ، از عادت خود پاک شود ، باید افطار کند یا روزه

الدُّم فِي أَوْلَ النَّهَارِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ أَفْطَرُ أَمْ تَصُومُ؟ قَالَ: أَفْطَرُ. إِنَّمَا فَطَرَهُ مِنَ الدُّمِّ.

﴿٢٩٦﴾ ٩ - وَهَذَا الْأَسْنَادُ، عَنْ عَلَىٰ بْنِ الْحَسْنِ، عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلَىٰ، عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ مُنْصُورٍ بُزُّرْجٍ، عَنْ إِسْحَاقِ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ عَبْدِ الْمُلْكِ بْنِ عَمْرُو قَالَ: سَأَلَتْ أُبَا عَبْدِ اللَّهِ سَعْدَتْهُ عَنْ صَاحِبِ الْمَرْأَةِ الْحَائِضِ مِنْهَا؟ قَالَ: كُلُّ شَيْءٍ مَا عَادَ الْقَبْلَ بِعِينِهِ.

﴿٢٩٧﴾ ١٠ - وَهَذَا الْأَسْنَادُ، عَنْ عَلَىٰ بْنِ الْحَسْنِ، عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَرَارَةَ، عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ، عَنْ هَشَامِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي عبدِ اللَّهِ سَعْدَتْهُ فِي الرَّجُلِ يَأْتِي الْمَرْأَةَ فِيهَا دُونُ الْفَرْجِ وَهِيَ حَائِضٌ؟ قَالَ: لَا يَأْسٌ إِذَا اجْتَبَيْتَ ذَلِكَ الْمَوْضِعَ.

﴿٢٩٨﴾ ١٤ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْبَرْقِيِّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَنْظَلَةَ قَالَ: قُلْتُ لَأَبِي عبدِ اللَّهِ سَعْدَتْهُ: مَا لِرَجُلٍ مِّنْ الْحَائِضِ؟ قَالَ: مَا يَبْيَنُ الْفَخْدَيْنِ.

بِكِيرْد؟ أَبُو جَعْفَرٍ گفت: باید افطار کند. خونریزی ماهیانه، روزه را من شکند.

* ٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: در روزهای عادت ماهیانه، شوهر تا چه حد می‌تواند از همسر خود کامیاب شود؟ ابوعبدالله گفت: جز اندام جلو، از همه اندام بدن می‌تواند کامیاب گردد.

* ١٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: آبا شوهر در ایام عادت همسر می‌تواند بدون داخل کردن آلت با او مشارکت کند؟ ابوعبدالله گفت: اگر از داخل کردن آلت احتساب کند هر گونه نزدیکی با همسر حلال است.

* ١٤ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: شوهر در ایام عادت همسر تا چه حد می‌تواند با او نزدیکی و مشارکت کند؟ ابوعبدالله گفت: تا آن حد که آلت خود را وسط رانهای او داخل کند.

﴿٢٩٩﴾ ١٥ - عنه ، عن البرقي ، عن عمر بن يزيد قال : قلت لاي عبد الله صلوات الله عليه : ما للرجل من الحيض ؟ قال : ما بين إلبيتها ولا يُوقب .

﴿٣٠٠﴾ ١٩ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن يعقوب بن يقطين عن أبي الحسن صلوات الله عليه قال : أدنى الحيض ثلاثة وأقصاه عشرة .

﴿٣٠١﴾ ٢٠ - وأخبرني أحد بن عبلون ، عن علي بن محمد بن الرزير ، عن علي بن الحسن بن فضال ، عن يعقوب بن يزيد ، عن محمد بن أبي عمر ، عن جميل بن دراج ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله صلوات الله عليه قال : أقل ما يكون الحيض ثلاثة أيام . وإذا رأت الدم قبل عشرة أيام فهو من الحيضة الأولى وإذا رأته بعد عشرة أيام فهو من حيضة أخرى مستقبلة .

علي بن ابراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمر ، عن جميل ،

* * * ١٥ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: (با حدیث قبلی برابر است).

* * * ١٩ - ابوالحسن امام کاظم (ع) گفت: کوتاهترین دوره عادت سه روز است و طولانیترین دوره آن ده روز است.

* * * ٢٠ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: کوتاهترین دوره خونریزی سه روز است. اگر حانسی قبل از سیری شدن ده روز از پاکی و طهارت، مجدداً لکه خون بییند، باید آن را به حساب حیض قبلی بگذارد و اگر بعد از سیری شدن ده روز از شروع پاکی و طهارت، مجدداً خون بییند، باید آن را به حساب حیض بعدی بگذارد.

عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام مثله .

* ٢١ - وبهذا الاسناد ، عن علي بن الحسن ، عن الحسن بن علي بن زياد الخزار ، عن أبي الحسن عليه السلام قال : سأله عن المستحاضة كيف تُصنَّع إذا رأت الدُّم وإذا رأت الصُّفْرة . وكم تَدْعُ الصلوة ؟ فقال : أقلُّ الحِيْضِ ثلَاثَةً وَأكْثَرُه عَشْرَةً وَتَجْمِعُ بَيْنَ الصَّالِحَيْنِ .

* ٢٢ - أَحَدُ بْنُ عَمْدَنَ ، عن صَفْوَانَ ، عن الْعَلَاءِ ، عَنْ عَمْدَنَ ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : لا يكون الْقُرْهُ - يعني الظهر - في أقلَّ من عشرة فَيَا زَادَ . أقلُّ ما يكون عشرة من حين تطهر إلى أن تَرَى الدُّمَ .

* ٢٥ - عليُّ بن مُهْزِيَّار ، عن الحسين بن سعيد ، عن زُرْعَةَ ، عن سَمَاعَةَ قال : سأله عن المرأة تَرَى الدُّمَ قبلَ وقتِ حِيْضِهَا . قال :

* ٢١ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر خونریزی ماهیانه از حد رسمی آن تجاوز کند و خانم گاهی خون سرخ و گاهی لکه صورتی ببیند، نکلیف او چیست؟ و تا چند روز باید نماز خود را وابهد؟ ابوالحسن گفت: کوتاهترین دوره حیض سه روز است و طولانیترین دوره آن ده روز است که اگر عادت ماهیانه از آن تجاوز کند، قطعاً مستحاضه خواهد بود. مستحاضه باید نماز ظهر و عصر و نماز مغرب و غشاء را باهم بخواند.

* ٢٣ - ابوجعفرBaqir (ع) گفت: خونریزی حیض، در فاصله کمتر از ده روز تجدید نخواهد شد. خونریزی با فاصله ده روز و بیشتر تجدید می شود: کوتاهترین دوره پاکی و ترشح سفید، ده روز است: یعنی از اولین روزی که پاک می شوند تا روزی که عادت بعدی شروع می شود، کمتر از ده روز نخواهد بود. توجه: به حدیث شماره ٥٤ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ٢٥ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانمی پیش از وقت معیوبد، دجاج خونریزی شود، نکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید

فَلَنْدَعِ الصلَّة فَإِنَّ رِجَالًا تَمْجَلُ بِهَا الْوَقْت ، فَإِذَا كَانَ أَكْثَرُ مِنْ أَيَامَهَا الَّتِي
كَانَتْ تَحْيِضُ فِيهِنَّ فَلَنْرَبُصُ ثَلَاثَة أَيَامٍ بَعْدَمَا تَحْيِي أَيَامَهَا فَإِذَا تَرَبَصَتْ ثَلَاثَة
أَيَامٍ فَلَمْ يَنْقُطِ الدُّمُّ عَنْهَا فَلَنْتَصْنَعَ كَمَا تَصْنَعُ الْمُسْتَحْشِيَة .

﴿۳۰۵﴾ ۳۰ - أَخْبَرَنِي الشِّيخ - أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى - عَنْ أَبِي مُحَمَّدِ
الْحَسَنِ بْنِ حَزَّةِ الْعُلَوَى ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي
عَمِيرٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحَادِثِ الْحَائِضَ تَقْضِي
الصَّلَّة ؟ قَالَ : لَا . قَلْتُ : تَقْضِي الصَّوْم ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَلْتُ : مِنْ أَينْ
جَاءَ هَذَا ؟ قَالَ : أَوْلَى مِنْ قَاسِ إِبْلِيسِ .

﴿۳۰۶﴾ ۳۱ - وَبِهَذَا الْإِسْتَنَاد ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ
ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَذِيَّنَةِ ، عَنْ زِرَارَةِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرَ الْكَاظِمِ
عَنْ قَضَاءِ الْحَائِضِ الْصَّلَّةِ ثُمَّ تَقْضِي الصَّيَامَ . فَقَالَ : لَيْسَ عَلَيْهَا أَنْ
تَقْضِي الصَّلَّةَ وَعَلَيْهَا أَنْ تَقْضِي صَوْمَ شَهْرِ رَمَضَانَ . ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ :

نمازها را ترک کند، زیرا چه بسا که عادت ماهیانه را جلو انداخته باشد. اگر این
خونریزی خارج از نوبت، بیشتر از هفت روز عادت معهود او به طول انجامد، تا
سه روز دیگر هم خونریزی خود را به حساب حیض بگذارد و باز هم نمازها را
وابتهد اگر بعد از سه روز، باز هم خونریزی ادامه باید که مجموعاً از ده روز
تجاوز کند، باید به تکلیف استحاضه عمل کند.

* ﴿۳۰۵﴾ * - بَهِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ (ع) گفتم: زن حائض باید نمازهای
خود را قضا کند؟ ابوعبدالله گفت: نه. من گفتم: روزهای خود را باید قضا
کند؟ ابوعبدالله گفت:بلی. من گفتم: این تفاوت از چه راه است؟ ابوعبدالله
گفت: بیان گزار قیاس شیطان است.

* ﴿۳۰۶﴾ * - از ابوجعفر راقر (ع) پرسیدم: آیا زن حائض ابتدا باید
نمازهای خود را قضا کند و سپس روزهای خود را قضا کند؟ ابوجعفر گفت: بر

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُ بِذَلِكَ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ . وَكَاتَتْ تَأْمِرُ
بِذَلِكَ الْمُؤْمَنَاتِ .

﴿٣٠٧﴾ ٣٤ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبِنِي مُحَمَّدٍ ،
عَنْ مُحَمَّدِبْنِ يَحْيَى ، عَنْ مُحَمَّدِبْنِ عَلَيِّبْنِ عَبْرَوْبٍ ، عَنْ عَبْرَاسٍ ، عَنْ
عُثْمَانَبْنِ عَيْسَى ، عَنْ سَمَاعَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِاللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : قَلْتُ لَهُ :
الْمَرْأَةُ تَرَى الطُّفُورَ وَتَرَى الصُّفْرَةَ أَوْ الشَّيءَ . فَلَا تَدْرِي أَطْهَرَتْ أَمْ لَا ؟
قَالَ : إِنَّمَا كَانَ كَذَلِكَ فَلَتَقُمْ فَلَتُلْتَصِقِّ بَطْنَهَا إِلَى حَاطِنَهَا وَتَرْفَعْ رَجْلَهَا عَلَى
حَاطِنَهَا كَمَا رَأَيْتَ الْكَلْبَ يَصْنَعُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَبُولَ . ثُمَّ تَشْتَخِلُ الْكُرْسَفَ
إِنَّمَا كَانَ نَمَّةً مِنَ الدَّمِ مِثْلَ رَأْسِ الْذَّبَابِ خَرَجَ ، فَإِنْ خَرَجَ دَمْ فَلَمْ تَظْهُرْ
وَإِنْ لَمْ يَخْرُجْ فَقَدْ طَهَرْتَ .

زن حانپ لازم نیست که نمازهای نخوانده را قضا کند، بلکه فقط باید روزههای
نگرفته را قضا نماید. ابو جعفر گفت: رسول خدا - که صلوات خدا بر او باشد - به
دخترش فاطمه می فرمود که فقط روزههای خود را قضا کند و فاطمه به سایر
بانوان اسلامی می فرمود تا روزههای دوره حیض را قضا کند.

* ﴿٣٠٧﴾ ٣٤ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: خانم تصور می کند که از
خونریزی ماهیانه پاک شده است، ولی در ترشح خود لکهٔ صورتی و با لختهٔ خون
می بیند و لذا یقین ندارد که پاک است یا نه. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله
گفت: اگر دجاج تردید شود، باید به زاویهٔ خانه ببرود و شکم خود را به دیوار
مقابل بچسباند و آن سان که سگ به هنگام بول کردن پای خود را بلند می کند،
پک پای خود را بلند کند و بر دیوار زاویه بگذارد سپس نوار پنبه‌ای داخل کند و
بعد از لختی تامل نوار پنبه را خارج کند و بیند آیا در ترشح رحم خونی وجود
دارد یا نه. اگر در ترشح رحم به اندازهٔ بال مگس خون مشاهده شد، هنوز به
حال حیض باقی است و اگر خونی مشاهده نشد، پاک است و می تواند غسل
کند و نماز بخواند.

﴿۳۰۸﴾ ۳۴ - علی بن الحسن ، عن علی بن اسپاط ، عن عمّه یعقوب بن سالم الآخر ، عن أبي بصیر ، عن أبي عبد الله علی علیها غسل مثل غسل الجنب ؟ قال : نعم . يعني الحائض .

﴿۳۰۹﴾ ۳۷ - عنه ، عن محمد بن علی ، عن محمد بن بھی ، عن غیاث بن ابراهیم ، عن أبي عبد الله علی علیها غسل ، عن أبيه ، عن آبائه ، عن علی علیها غسل كال : لا تتفض المرأة شعرها إذا اغسلت من الجنابة .

﴿۳۱۰﴾ ۴۴ - أحد بن محمد بن عیسی ، عن صفوان ، عن عیسی بن القاسم قال : سألت أبا عبد الله علی علیها غسل عن رجل واقع امرأته وهي طامت . قال : لا يلتمس فعل ذلك . فقد نهى الله أن يقرئها . قلت : فلأن فعل . أعلیه كفارۃ ؟ قال : لا أعلم فيه شيئاً . يسْتَغْفِرُ الله تعالى .

﴿۳۱۱﴾ ۴۶ - علی بن الحسن ، عن أحد بن الحسن ، عن أبيه ، عن حماد بن عیسی ، عن حریز ، عن زراة ، عن أحد هما علیهم السلام

* (۳۰۸) * ۳۶ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا زن حائض باید غسل کند آن سان که اگر جنب شود، باید غسل کند؟ ابوعبدالله گفت: بلی.

* (۳۰۹) * ۳۷ - جدم علی علیه السلام می گفت: لزومی ندارد که خانمها به هنگام غسل جنابت آرایش موها را به هم بزنند.

* (۳۱۰) * ۴۴ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در ایام عادت همسر با او همبستر شود، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: روا نیست که انسان به این گناه آلوده شود، چرا که خداوند عزووجل از این میاشرت نبین فرموده است. من گفتم: اگر به این گناه آلوده شود، کفاره‌ای دارد؟ ابوعبدالله گفت: من کفاره‌ای برای آن نمی‌شناسم، باید استغفار کند.

* (۳۱۱) * ۴۶ - از ابوجعفر رافع (ع) و با ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در ایام عادت همسر با او همبستر شود، چه کفاره‌ای دارد؟ آن سرور

قال : سأله عن الحائض يأتيها زوجها . قال : ليس عليه شيء . يستغفر الله ولا يعوذ .

﴿٣١٢﴾ ٤٧ - أخبرني جاعية ، عن أبي محمد هارون بن موسى ، عن أحد بن محمد بن سعيد ، عن علي بن الحسن بن فضال ؛ وأخبرني أحد بن عبدون ، عن علي بن محمد بن الزبير ، عن علي بن الحسن بن فضال ، قال : حدثني آيوب بن نوح ، عن الحسن بن عبوب ، عن علاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : المرأة ينقطع عنها الدم - دم الحيوة - في آخر أيامها . فقال : إن أصاب زوجها شيئاً فلتغسل قرْجها ثم يمسها زوجها إن شاء قبل أن تغسل .

﴿٣١٣﴾ ٥٣ - وبهذا الاستناد ، عن علي بن الحسن ، عن آيوب بن نوح ، عن محمد بن أبي حزنة ، عن علي بن يقطين ، عن أبي الحسن عليه السلام قال : سأله عن الحائض ترى الطهر . أيقع عليها زوجها قبل أن تغسل ؟ قال : لا يأس . وبعد الفعل أحب إلى .

گفت: کفاره ندارد. باید استغفار کند و دیگر به این گناه آلوده نگردد.
* (٣١٢) * ٤٧ - به ابو جعفر باقر (ع) گفتم: بعد از آن که خویریزی ماهیانه قطع شود، آیا مبادرت و همبترشدن با خانمها قبل از غسل کردن، روا خواهد بود؟ ابو جعفر گفت: اگر شوهر دچار هیجان شود، بر خانم لازم است که اندام خود را از آلودگی خون بشوید و بعداً اجازه بدهد که شوهرش با او مبادرت کند.

* (٣١٣) * ٥٣ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: زن حائض که از خویریزی پاک شود، آیا قبل از غسل کردن می‌تواند با شوهر خود به بسته برود؟ ابوالحسن گفت: مانعی ندارد. ولی بعد از غسل کردن در نظر من محبوتر است.

﴿٣١٤﴾ ۵۴- أخبرني الحسين بن عبيدة الله ، عن أبي محمد هارون بن موسى التلعجبرى ، عن أبي العباس أحمد بن محمد بن سعيد بن عقنة الحافظ ، عن أحدث بن الحسين بن عبد الملك الأودي ؛ وأخبرني أحدث بن عبدون ، عن أبي الحسن علي بن محمد بن الزبير ، عن أحدث بن الحسين بن عبد الملك ، عن الحسن بن عبوب ، عن حسين بن نعيم الصحاف قال : قلت لأبي عبد الله ساخته : إنْ أُمْ ولد لي ترى الدم وهي حامل . كيف تصنع بالصلة ؟ قال : فقال : إذا رأت الحامل الدم بعد ما يمضي عشرون يوماً من الوقت الذي كانت ترى فيه الدم من الشهر الذي كانت تقدُّم فيه ، فإنَّ ذلك ليس من الرِّجْم ولا من الظُّفْر . فلتستوِّضاً ولتحتش بالكُرسِف وتُصلِّي ، وإذا رأت الحامل الدم قبل الوقت الذي كانت ترى فيه الدم بقليل أو في الوقت من ذلك الشهر فإنه من الخِيَة فلتتَّمِّم عن الصلاة عدد أيامها التي كانت تقدُّم في حيتها : فإنْ انقطع الدم عنها قبل ذلك فلتتَّمِّل ولتُصلِّي وإنْ لم ينقطع عنها الدم إلا بعد أن تمضي الأيام التي كانت ترى الدم فيها يومين أو يومين ، فلتتَّمِّل ولتحتش ولتُصلِّي

* ۴- ۵۴- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتمن: خانم من آبشن است و با این حال، خونریزی ماهیانه او برقرار مانده است. تکلیف نمازهای او جه خواهد بود؟ ابوعبدالله گفت: اگر خانم حامله باشد و بیست روز از نوبت ماهیانه او بگذرد و سپس خون بییند این خون به عادت ماهیانه او ریطی ندارد. این خانم باید وضو بگیرد و یک نوار پنبه‌ای داخل کند و نماز بخواند. اما اگر خانم حامله باشد و دو روز قبل از نوبت ماهیانه و یا درست در همان وقت و نوبت ماهیانه خونریزی کند این خون، مربوط به نوبت ماهیانه او خواهد بود. این خانم باید به شماره روزهای نوبت ماهیانه نمازهای خود را ترک کند و موقعی که خونریزی رحم قطع شد، باید غسل کند و نماز بخواند. و اگر تا دو روز بعد از نوبت ماهیانه هم خونریزی قطع نشد، باید غسل کند و نوار پنبه‌ای داخل کند و

الظہر والعصر . ثم لشَّتْر فان کان الدم فیما بینها و بین المغرب لا یسیل من خلف الکُرسُف فلتُسوپاً ولتُصلَّ عند وقت كل صلاة ما لم تُنْطَرِح الکُرسُف عنها ، فان طَرَحَتِ الکُرسُف عنها و سال الدم وجَبَ عليها الغسل : قال : وإن طرحت الکُرسُف عنها ولم یسیل الدم فلتُسوپاً ولتُصلَّ ولا غسل عليها .

قال : وإن کان الدم إذا أمسَكَتِ الکُرسُف یسیل من خلف الکُرسُف ضیباً لا يُرِقاً فان عليها أن تُنقَبَل في كل يوم ولیلة ثلاث مرات وتحتني وتعلی : تُنقَبَل للفجر وتُنقَبَل للظہر والعصر وتُنقَبَل للمغرب والعشاء الآخرة . قال : وكذلك تُقْمِلُ الْمُسْتَحَاضَة فیما إذا فعلت ذلك أذهب الله بالدم عنها .

لجام بینند و نماز ظہر و عصر خود را با هم بخواند و هنگام نماز مغرب لجام را باز کنند و بنگرد آیا ترشح خون از نوار پنبهای به خارج نفوذ کرده است یا نه؟ اگر ترشح خون از نوار پنبهای نگذشته باشد، مادامی که این نوار پنبهای را بیرون نیاورده است، هر نمازی را در وقت مقرر آن با وضو می خواند و اگر نوار پنبهای را بیرون بیاورد و بینند سیلان خون برقرار است، باید برای نماز بعدی غسل کند و اگر دید که سیلان خون قطع شده است، باید وضو بگیرد و نماز بخواند و غسلی بر عهده او نیست. ابوعبدالله صادق گفت: و اگر خونریزی رحم شدید باشد و از نوار پنبهای بگذرد و جاری شود، باید در هر شب و روزی سه نوبت غسل کند و در هر نوبت نوار پنبهای تمیزی داخل کند و فوراً نماز بخواند؛ برای نماز صبح یک نوبت غسل می کند و برای نماز ظہر و عصر هم یک غسل. ابوعبدالله گفت: تکلیف زن مستحاضه برای نماز مغرب و عشاء هم یک غسل. ابوعبدالله گفت: تکلیف زن مستحاضه نیز همین است و اگر اطاعت کند خداوند عزت خونریزی او را شفا خواهد بخشید.

﴿۴۳۱۵﴾ ۵۵- أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن محمد بن خالد الأشعري ، عن ابن بکير ، عن زراة ، عن أبي جعفر علیه السلام قال : سأله عن الطامث تقدّم بعد أيامها كيف تُفصّل ؟ قال : تُسْتَظِهِرُ بیوم أو يومین ثم هي مستحاضة فلتُفْصَلْ وَتُسْتَوْقَنْ من نفسها وتُفصّل کل صلاة بوضوء ما لم يُفْقَدِ الدَّمْ . فإذا نفذ افتسلت وصلت .

﴿۴۳۱۶﴾ ۵۹- أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن التضر ، عن ابن سنان ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : المستحاضة تُفْصَلْ عند صلاة الظهر وتُفْصَلْ الظهر والمصر . ثم تُفْصَلْ

* (۴۳۱۵) ۵۵- از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر خونریزی رحم شدید باشد و خانم به شماره روزهای عادت نماز و روزه را ترک کند، بعد از آن چه نکلیفی دارد؟ ابوجعفر گفت: تا یک روز و دو روز دیگر نیز باید خونریزی رحم را به حساب خونریزی ماهیانه بگذارد و بعد از آن تا هر چند روزی که طول بکشد خونریزی را به عنوان استحاضه تلقی کند: باید غسل کند و با داخل گردن نوار بینهای و لجام بستن مطمئن شود که دیگر خونی به خارج نشط نمی کند آن گاه نماز بخواند. این خاتم باید برای هر نمازی یک نوبت وضو بگیرد، هادام که خونریزی به خارج نشط نکرده باشد، و اگر به خارج نشط کند، باید غسل کند و نماز بخواند.

* (۴۳۱۶) ۵۹- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: زن مستحاضه موقع نماز ظهر، غسل می کند و نماز ظهر و عصر خود را با هم می خواند. و به هنگام نماز مغرب غسل می کند و نماز مغرب و عشاء را با هم می خواند و به هنگام صبح غسل می کند و نماز صبح را می خواند. زنی که مستحاضه باشد مانع نیست که شوهرش با او مبادرت کند، جز در روزهای عادت ماهیانه که باید از بستر او

عند المغرب فُصلٌ المغارب والعشاء . ثم تفصل عن الصبح ففصلٌ
الفجر . ولا يأس أن يائيها بعلها مت شاء . إلأ في أيام حيضها فَيُغْرِيْنَهَا
زوجها . وقال : لَمْ تَفْعَلْهُ امرأة قطًّا احتساباً إلأ عَوْنَيْتُ من ذلك .

﴿٣١٧﴾ ٦٠ - وهذا الإسناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن القاسم ،
عن أبيان ، عن إسماعيل الجعفي ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : المستحاضة
تقعد أيام قرنها ثم تحيط بيوم أو يومين . فنان هي رأت طهراً اغتسلت
وإن هي لم تَرْ طهراً اغتسلت واحتثثت فلا تزال تُصلٍ بذلك الفعل حتى
يظهر الدم على الْكُرْسُفِ . فإذا ظهر أعادت الفعل وأعادت الْكُرسُفَ .

﴿٣١٨﴾ ٦١ - سعد بن عبد الله ، عن أبي جعفر ، عن ابن أبي
نصر ، عن أبي الحسن الرضا عليه السلام قال : سائله عن الحائض كم تُشَفَّهُ ؟

دوری کند . ابو عبدالله گفت : هر خانمی که استحاضه شود و به این تکلیف دینی
خود عمل کند ، به لطف خداوند عافیت پیدا می کند .

* ﴿٣١٧﴾ ٦٠ - ابو جعفر راقر (ع) گفت : اگر خونریزی رحم شدید باشد ،
خانم باید به شماره روزهای حیض خود ، هر گونه عبادتی را ترک کند و تا یک
روز و دو روز دیگر نیز ، اگر خونریزی ادامه باید ، به حساب خون حیض بگذارد و
عبادات خود را ترک نماید . بعد از آن اگر پاک شد باید غسل کند و نماز
بخواند ، اگر پاک نشد ، باید غسل کند و نوار بهداشتی داخل کند تا از سراابت و
نشط خون مانع گردد و به نمازهای روزانه بپردازد و تا آن گاه که خون بر روی
نوار بهداشتی ظاهر نشده به همان غسل قبلی اکتفا کند و چون خون حیض بر
روی نوار بهداشتی ظاهر شد ، باید غسل خود را تجدید کند و نوار پتبهای را
خارج نموده نوار پاک و تمیز دیگری داخل کند .

توجه : به حدیث ٢١٩٩ مراجعه شود .

* ﴿٣١٨﴾ ٦١ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم : اگر خونریزی رحم در
موقع معهود متوقف نشود ، تا چند روز دیگر باید نماز و روزه را ترک کند و

فقال : تَسْتَظِهْرُ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً .

﴿٣١٩﴾ ۶۲ - وعنه ، عن الحسين بن سعيد ، عن عثمان بن عيسى ، عن سعيد بن يسار قال : سألت أبا عبد الله عَلَيْهِ الْكَفَافُ عن المرأة تميض ثم تطهر وربما رأت بعد ذلك الشيء من الدم الرقيق بعد اغتسالها من طهورها . فقال : تَسْتَظِهْرُ بَعْدِ أَيَامِهَا بِيَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةَ ثُمَّ تَصَلِّ .

﴿٣٢٠﴾ ۶۴ - أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى ، عن أحاديث بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحاديث بن محمد ، عن محمد بن خالد البرقي ، عن محمد بن عمرو بن سعيد ، عن أبي الحسن الرضا عَلَيْهِ الْكَفَافُ قال : سأله عن الطامث وحد جلوسها . فقال : تَسْتَظِهْرُ عَذْنَةً مَا كَاتَتْ تَمِيِضُ ثُمَّ تَسْتَظِهْرُ بِثَلَاثَةِ أَيَامٍ ثُمَّ هِيَ مُسْتَحَاضَةٌ .

﴿٣٢١﴾ ۶۷ - أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى ، عن أحاديث بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن ابن

خونریزی را به حساب خون حیض بگذارد؟ ابوالحسن گفت: تا یک روز و دو روز، حداکثر تا سه روز.

* (٣١٩) * ۶۲ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم از عادت ماهیانه پاک شود ولی بعد از غسل، در برخی از ساعات و لحظات، خون واقعی رویت شود، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: بعد از گذشتن روزهای عادت معینه، تا دو روز و با سه روز دیگر نماز خود را ترک کند و بعد از آن نماز بخواند.

* (٣٢٠) * ۶۴ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: (با حدیث شماره ۳۱۸ برابر است).

* (٣٢١) * ۶۷ - ابوجمیر باقر (ع) و یا ابوعبدالله صادق (ع) گفت: زانو بعد از زایمان، به شماره روزهای خونریزی ماهیانه نمازها را ترک می‌کند و بعد

ابي عَمِير ، عن ابن أَبِيئَة ، عن الْفَقِيلِ بن يسار وزرارة ، عن أحد هما عليهما السلام قال : النَّسَاء تَكُنُّ عن الصَّلَاةِ آيَامَهَا الَّتِي كَانَتْ تَكُنُّ فِيهَا . ثُمَّ تَقْتَلُ كَمَا تَفْتَلُ الْمُسْتَحَاضِّةُ .

﴿٣٢٢﴾ ٦٨ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادِ بْنِ عَيْبَى ، عَنْ حَرَبِيزَ ، عَنْ زَرَارَةَ ، عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى قَالَ : قَلْتُ : النَّسَاء مَنْ تُصْلَى ؟ قَالَ : تَقْعُدُ قَدْرَ حِصْبَهَا وَتَسْتَظِمُّ بِيَوْمَيْنِ فَإِنْ انْطَعَ الدَّمُ وَلَا اغْتَسَلَتْ وَاخْتَسَرَتْ وَسَلَّتْ فَإِنْ جَازَ الدَّمُ الْكُرْسُفُ تَعَضَّبَتْ وَاغْتَسَلَتْ ثُمَّ صَلَّتْ الْفَدَاءَ بِغُسلٍ وَالظَّهَرُ وَالعَصْرُ بِغُسلٍ وَالْمَغْرِبُ وَالعَشَاءُ بِغُسلٍ . وَإِنْ لَمْ يَجِدْ الْكُرْسُفَ

از آن غسل می کند و تا خونریزی زایمان برقرار است، به تکلیف مستحاضه عمل می نماید.

* ﴿٣٢٢﴾ * ٦٨ - به ابوجعفر ریاقر (ع) گفتم: زانو، بعد از چند روز باید نماز بخواند؟ ابوجعفر گفت به شماره روزهای عادت ماهیانه نمازها را ترک می کند. اگر خونریزی قطع شد، غسل می کند و نماز می خواند و اگر قطع نشد تا دو روز دیگر نیز، خونریزی را به حساب حیض ماهیانه می گذارد: اگر بعد از یک روز و دو روز خونریزی قطع شد، غسل می کند و نماز می خواند و اگر قطع نشد، باید غسل کند و نوار پنبه‌ای داخل کند و لجام بزنده تا از نشط خون مانع شود، سپس نماز بخواند. بعد از آن هر روزه وارسی کند: اگر خونریزی شدیداً برقرار باشد و از نوار پنبه‌ای نشط کند، برای نماز صبح، پنبه قبلی را خارج می کند و پنبه دیگری داخل می کند و بعد از غسل، لجام می بندد و نماز می خواند و به همین ترتیب برای نماز ظهر و عصر یک نوبت غسل می کند و برای نماز مغرب و عشاء یک نوبت دیگر. و اگر خونریزی شدید نباشد و از نوار پنبه‌ای نشط نکند، هر روزه بعد از وارسی و خارج کردن پنبه آلوده به خون، غسل می کند و نمازها را با

صَلَّتْ بِفَسْلٍ وَاحِدٍ . قَالَ : فَالْحَائِضُ ؟ قَالَ : مُثْلَذْكَ سَوَاءْ فَإِنْ انْقَطَعَ عَنْهَا الدَّمُ ، وَإِلَّا فَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ تُصْنَعُ مُثْلَذْكَ سَوَاءْ ثُمَّ تُصْبَلُ وَلَا تَدْعُ الصَّلَاةَ عَلَى حَالٍ فَإِنَّ النَّبِيَّ بِيَتِيَّ قَالَ : الصَّلَاةُ عِمَادُ دِينِكُمْ .

﴿٣٢٣﴾ ۷۰ - أَخْبَرَنِي جَمَاعَةُ ، عَنْ أَبِي مُحَمَّدِ هَارُونَ بْنِ مُوسَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَسْنِ ؛ وَأَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَبْدُوْنَ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ حَمْدَبْنِ الرَّزِيرِ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَسْنِ ، عَنْ آيُوبَ بْنِ نُوحٍ ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَاجِ ، عَنْ أَبِي الْحَسْنِ بِيَتِيَّ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الْفَسَاءِ تَضَعُفُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ . أَتَهُمْ ذَلِكَ الْيَوْمُ أَمْ تُفْطِرُ ؟ فَقَالَ : تُفْطِرُ ثُمَّ تَقْضِيُ ذَلِكَ الْيَوْمَ .

﴿٣٢٤﴾ ۷۵ - وَبِالْإِسْنَادِ التَّقْدِيمِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ وَعَمَدَ بْنِ خَالِدِ الْبَرْقِيِّ ،

وضُوْمِي خواند. من گفتمن: ایا تکلیف زن حانپ با تکلیف زانو تقاؤت دارد؟ ابو جعفر گفت: خونریزی زایمان و خونریزی ماهیانه از یک قرار است و تکلیف آن فرقی ندارد. اگر خون حیض در موعد معین شود، زن حانپ غسل می کند و نماز می خواند، تکلیف دیگری ندارد، اما اگر در موعد معین شود متوقف نشود، خونریزی زاند را به حساب استحاضه می گذارد و به همان ترتیبی که در باره زانو گفتمن عمل می کند و نماز می خواند. حانپها نباید به حاطر خونریزی مداوم، نماز خدا را ترک کنند، زیرا رسول خدا صلوات الله و سلامه عليه گفت: «نماز ستون دین شما است».

* ۷۰ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر زن حامله نزدیک غروب خورشید فارغ شود، آیا باید روزه خود را تمام کند یا باید افطار کند؟ ابوالحسن گفت: باید افطار کند و قصای آن را بگیرد.

* ۷۵ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر زانو بعد از سی

والعباس بن معروف ، عن صفوان بن يحيى ، عن عبد الرحمن بن الحجاج قال : سأله أبا الحسن موسى عليه السلام عن امرأة نفست وبقيت ثلاثين ليلة ، أو أكثر ثم طهرت وصلّت ثم رأت دمأ أو صفرة . فقال : إن كانت صفرة فلتغسل ولتحصل ولا تمسك عن الصلاة . وإن كان دمأ ليس بصفرة فلتمسك عن الصلاة أيام قرنها ثم لتغسل ولتحصل .

﴿٢٢٥﴾ ٧٦ - أخبرني جماعة ، عن أبي محمد هارون بن موسى ، عن أحمد بن محمد بن سعيد ، عن علي بن الحسن ؛ وأخبرني أحمد بن عبيدون عن علي بن محمد بن الزبير ، عن علي بن الحسن ، عن محمد بن عبد الله بن زدارة ، عن محمد بن أبي عمّير ، عن عمر بن أبيينة ، عن زارة والفضيل ، عن أحدهما عليهما السلام قال : النساء تُنكث عن الصلاة أيام أقرانها التي كانت تُنكث فيها ثم تغسل وتُصلّي كما تغسل المستحاضة .

﴿٢٢٦﴾ ٧٧ - وهذا الإسناد ، عن علي بن الحسن ، عن عفرو بن عثمان ، عن الحسن بن عبوب ، عن علي بن رئاب ، عن مالك بن أعين

و جند روز پاک شود و نماز بخواند ، و بعد از یک یا دو روز ، مجددآ خون سیاه و یا لکه صورتی ببیند ، تکلیف او چیست ؟ ابوالحسن گفت : اگر خون صورتی ببیند باید غسل کند و نماز بخواند و با این عذر و بهانهها نماز خدا را ترک نکند . و اگر خون سیاه ببیند باید در روزهای عادت ماهیانه عبادت را ترک کند و سپس غسل کند و نماز بخواند .

توجیه : به حدیث شماره ٧٨٣ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود .

* ﴿٢٢٥﴾ ٧٦ - ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبد الله صادق (ع) گفت : (با حدیث شماره ٣٢١ برابر است) .

* ﴿٢٢٦﴾ ٧٧ - از ابو جعفر باقر (ع) برسیدم : در صورتی که خونریزی زانو بر دوام باشد ، آیا شوهرش می تواند با او همبستر شود ؟ ابو جعفر گفت : اگر از روز

قال: سأله أبا جعفر عليه السلام عن النساء . يُغشاها زوجها وهي في نفاسها من الدم ؟ قال : نعم إذا مضى لها منذ يوم وَضَعْتَ بقدر أيام عَذَّةِ حِيْضِهَا ثُمَّ تَسْتَظْهِرُ بِيَوْمٍ . فلا بأس بعد أن يُغشاها زوجها : يَامِرُهَا فَتَقْتَلُ ثُمَّ يُغشاها إن أَخْبَرَ .

﴿٣٢٧﴾ ۸۵ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن ، عن الحسين بن سعيد ، عن حَمَّادَ ، عن حَرَيْزَ ، عن زَرَارةَ ، عن أَبِي جعفر عليه السلام أَنَّ اسْمَاءَ بْنَ عَمِيسَ نَفَسَتْ بِمُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ . فَأَمَرَهَا رَسُولُ اللهِ عليه السلام حِينَ أَرَادَتِ الاحْرَامَ بِذِي الْحِلْقَةِ أَنْ تَعْتَشِي بِالْكُرْسُفِ وَالْخِرَقِ وَتَهُلُّ بِالْحَجَّ . فَلَمَّا قَدِمُوا وَنَسَكُوا النَّاسَ كَافَتْ لَهَا ثَمَانِيْ عَشَرَةَ لَيْلَةً أَمْرَهَا رَسُولُ اللهِ عليه السلام أَنْ تَطُوفَ بِالْبَيْتِ وَتُصْلَيْ وَلَمْ يَنْقُطِعْ عَنْهَا الدَّمُ . فَفَعَلَتْ ذَلِكَ .

زایمان، به شماره روزهای عادت ماهیانه سپری شود و خونریزی بر دوام بماند، خانم تا دو روز دیگر نیز، باید خونریزی خود را به حساب عادت حیض بگذارد، بعد از آن مستحاضه خواهد بود که شوهرش حق دارد با او به بستر برود. اما باید دستور بددهد تا خانم اندام خود را تطهیر کند و مس غسل کند، بعد از آن به بستر بروند.

* ﴿٣٢٧﴾ ۸۵ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: اسماء دختر عمیس همسر ابوبکر در سفر حج فرزند خود را زاید. موقع احرام که رسول خدا صلوات الله عليه در ذی الحلیفة لباس احرام پوشید، به اسماء فرمود تا نوار بهداشت داخل کند و خود را با لجام بینند و بعد از غسل، برای حج لبیک بگویند. بعد از آنکه وارد مکه شدند و مناسک حج را به پایان بردند، از زایمان اسماء، هیجده روز گذشته بود که هنوز مراسم حج را کامل نکرده بود. رسول خدا به او فرمود تا دور کعبه طواف کند و نماز طواف بخواند با آنکه خون زایمان قطع نشده بود، و اسماء به فرموده رسول خدا عمل کرد.

﴿٤٣٢٨﴾ ۸۶ - أخبرني جماعة ، عن أبي محمد هارون بن موسى ، عن أحد بن محمد بن سعيد ، عن علي بن الحسن ؛ وأحد بن عبدون ، عن علي بن محمد بن الزبير ، عن علي بن الحسن ، عن محمد بن عبد الله بن زرارة ، عن محمد بن أبي عمر ، عن عمر بن أبي دينه عن محمد وفقيه وزرارة ، عن أبي جعفر عليه السلام أن أسماء بنت عيسى عليها السلام قتلت بمحنة بن أبي بكر فامرها رسول الله صلوات الله عليه وآله وسلامه حين أرادت الاحرام من ذي الحليفة أن تغسل وتختشي بالكُرسُف وتحل بالحج . فلما قبموا ونسروا الناسك ، سألت التي عندها عن الطواف بالبيت والصلاحة . فقال لها : متذكرةكم ولذت ؟ فقالت : متذكرة ثمانية عشر . فامرها رسول الله صلوات الله عليه وآله وسلامه أن تغسل وتتطهّر بالبيت وتصلّي ولم ينقطع عنها الدم ففعلت ذلك .

﴿٤٣٢٩﴾ ۹۵ - محمد بن يعقوب ، عن عدّة من أصحابنا ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن التضر بن سعيد ، عن محمد بن أبي حزرة قال : قلت لأبي إبراهيم عليه السلام : تختصب المرأة وهي طامث ؟ فقال : نعم .

﴿٤٣٣٠﴾ ۹۶ - أخبرني الشيخ أبيده الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضاله ، عن أبي المقرأ عن سماعة ، قال : سألك العبد الصالح عليه السلام عن الجنب والخائض أيختصبان ؟ قال : لا يأس .

* (٤٣٢٨) - ابو جعفر باقر (ع) گفت: (باحدیث قبلی برابر است).

* (٤٣٢٩) - به ابو ابراهیم امام کاظم (ع) گفته: آیا جایز است که زن حانص حقاً بینند؟ ابو ابراهیم گفت: مانع ندارد.

* (٤٣٣٠) - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: آیا آدم جنب وزن حانص می‌تواند حقاً بینند؟ ابوالحسن گفت: مانع ندارد.

الزيادات

﴿٤٣٢١﴾ ۱ - أَحْدُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ بَهْرَانَ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الْجَارِيَةِ الْبَكْرِ أَوْلُ مَا تَحْبِسُ تَقْعُدُ فِي الشَّهْرِ يَوْمَيْنِ وَفِي الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ يَخْتَلِفُ عَلَيْهَا لَا يَكُونُ طَنْثَرًا فِي الشَّهْرِ عَدْنَةً أَيَّامٌ سَوَاءٌ . قَالَ : فَلَهَا أَنْ تَجْلِسَ وَتَدْعُ الصَّلَاةَ مَا دَامَتْ تَرِي الدَّمَ مَا لَمْ تَجْزُ العَشْرَةَ فَإِذَا اتَّفَقَ شَهْرَانِ عَدْنَةَ أَيَّامٌ سَوَاءٌ فَتَلْكَ أَيَّامُهَا .

﴿٤٣٢٢﴾ ۲ - الْحَسَنُ بْنُ سَعْيَدٍ ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ يَوْنَسَ بْنِ يَقْنُوبَ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَّطَتِ الْمَرْأَةَ تَرِي الدَّمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ أَرْبَعَةَ . قَالَ : تَدْعُ الصَّلَاةَ . قَلْتُ : فَإِنَّهَا تَرِي الطَّهُورَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ أَرْبَعَةَ .

إضافات

* ۱ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: دختر ک نوجوان برای اولین بار، دچار خونریزی می شود: در ماه اول دو روز خون می بیند و در ماه بعدی سه روز و با این گونه اختلاف چند نوبت دیگر نیز خون می بیند بن آنکه دوره مشخصی حاصل شود، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: در صورتی که خونریزی از ده روز تجاوز نکند، روزهای خونریزی به مسجد نزود و نمازها را ترک گوید، تا آن گاه که دو ماه پی در بین، روزهای خونریزی متفق و برابر شود، همان روزها را به عنوان دوره مشخص خود انتخاب کند.

* ۲ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر دختر نوجوان در اولین نوبت حیض، سه روز و یا چهار روز، خون بیند، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: با شروع خونریزی باید نمازها را ترک کند. من گفت: اگر بعد از خونریزی دوره پاکی فقط سه روز و یا چهار روز ادامه پیدا کند، چه تکلیفی

قال : **تُصلّی** . قلت : فانها ترى الدم ثلاثة أيام أو أربعة أيام . قال : تدع الصلاة . قلت : فانها ترى الطهر ثلاثة أيام أو أربعة . قال : **تُصلّی** . قلت : فانها ترى الدم ثلاثة أيام أو أربعة أيام . قال : تدع الصلاة **تُضئن** ما بينها وبين شهر فإن انقطع عنها وإنما فهي بمنزلة المستحاضنة .

﴿٣٣٣﴾ ٣ - سعد بن عبد الله ، عن السندي بن محمد البراز ، عن يونس بن يعقوب ، عن أبي بصير قال : سأله أبا عبد الله ع عليه السلام عن المرأة ترى الدم خمسة أيام والطهر خمسة أيام وترى الدم أربعة أيام وترى الطهر ستة أيام . فقال : إن رأت الدم لم **تُصلّی** وإن رأت الطهر **صلّت** ما بينها وبين ثلاثين يوماً . فإذا **عُتِّتَ** الثلاثون يوماً فرات دمها **صبيحاً اغتنست**

دارد؟ ابوعبدالله گفت: با شروع پاکی مشغول نماز می شود. من گفتم: اگر بعد از پاکی سه روز و یا چهار روز خون بینند، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باز هم نمازها را ترک می کند. من گفتم: اگر باز هم دوره پاکی بیش از سه و یا چهار روز بیشتر نباشد، چه تکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: با شروع پاکی، مشغول نماز می شود. من گفتم: اگر بعداز پاکی باز هم سه روز و یا چهار روز خون بینند، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: با شروع خونریزی مکلف است که نمازها را ترک کند و به همین صورت تا یک ماه عمل می کند: اگر پاک شد و پاکی به میزان طبیعی ادامه یافت که اشکالی ندارد، و اگر خونریزی متناویاً ادامه یافت، خونریزی او به عنوان استحاضه تلقی می شود.

* ٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر دخترک نوجوان پنج روز خون بینندو بعد از آن پنج روز پاک شود و مجدداً خون بینند و یا چهار روز خون بینند و شش روز پاک شود و مجدداً خون بینند، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: با مشاهده خون نماز را ترک می کند و با متوقف شدن خون و شروع پاکی، نماز می خواند، و به همین ترتیب تا یک ماه ادامه می دهد. اگر بعد از یک ماه پاکی و طهارت ادامه یافت که اشکال رحم برطرف شده است و اگر

وَاسْتَفَرَتْ وَاخْتَسَرَتْ بِالْكُرْسُفْ فِي وَقْتٍ كُلِّ صَلَاةٍ فَإِذَا رَأَتْ صُفْرَةَ تَوْضُعَاتِ.

﴿٣٣٤﴾ ۱۰ - الحسين بن سعيد ، عن النضر وفضالة بن آيوب ، عن ابن سنان ، عن أبي عبد الله عليه السلام أنه سُئل عن الجُبْل تَرَى الدم . اترك الصلاة ؟ فقال : نعم إنَّ الجُبْل ربما قدَّفَ بالدم .

﴿٣٣٥﴾ ۱۱ - عنه ، عن حماد ، عن شعيب ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الجُبْل تَرَى الدم ؟ قال : نعم إنه ربما قدَّفَ المرأة الدم وهي جُبْل .

﴿٣٣٦﴾ ۱۲ - عنه ، عن صفوان ، عن عبد الرحمن بن الحجاج قال : سأله أبا إبراهيم عليه السلام عن الجُبْل تَرَى الدم وهي حامل كما كانت قبل ذلك في كل شهر . هل ترك الصلاة ؟ قال : ترك إذا دام .

خونریزی ادامه یافت، باید غسل کند و نوار پنهانی داخل کند و نماز بخواند و اگر لکمهای صورتی بینند، باید وضو بگیرد و نماز بخواند.

* (۳۳۴) * ۱۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر خانم حامله با خونریزی ماهیانه دچار شود، باید نمازها را ترک کند؟ ابوعبدالله گفت: آری. با وجود بارداری، گاهی رحم خانمها خون زاند خود را به خارج دفع می کنند.

* (۳۳۵) * ۱۱ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا زن حامله، خون حیض می بیند؟ ابوعبدالله گفت: آری. گاهی با وجود بارداری خون حیض دیده می شود.

* (۳۳۶) * ۱۲ - از ابوابراهیم امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر خانم حامله همانند ماهیانی گذشته در هر ماه به عادت ماهیانه دچار شود، آیا باید نمازها را ترک کند؟ ابوابراهیم گفت: در صورتی که خونریزی به مدت عادت ماهیانه ادامه یابد، باید نماز خود را ترک کند.

۴۳۷۶) ۱۳ - عنه ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سأله عن امرأة رأت الدم في الجبل . قال : تقدّم أيامها التي كانت تحبس . فإذا زاد الدم على الأيام التي كانت تقدّم انتظهرت بثلاثة أيام ثم هي مستحاضة .

۴۳۸۷) ۱۴ - عنه ، عن فضاله ، عن أبي المُغرا قال : سالت أبا عبد الله عليه السلام عن الجبل قد استبان ذلك منها . ترى كما ترى الحاضن من الدم . قال : تلك المراقة . إن كان دماً كثيراً فلا تصلينْ وإن كان قليلاً فلتقبل عند كل صلاته .

۴۳۹۰) ۱۵ - عنه ، عن فضاله ، عن أبي المُغرا ، عن إسحاق بن

* (۴۳۷۷) ۱۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم حامله در ایام بارداری خون ببیند، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: در آن روزهایی که با عادت ماهیانه او منطبق باشد نمازها را ترک می‌کند و اگر زاند بر آن روزها خون ببیند نا روز هشتم و نهم و دهم نیز، آن را به حساب حیض می‌گذارد و نمازها را ترک می‌کند و چون از ده روز بگذرد، مستحاضه خواهد بود که با آداب مقرر آن به نماز و روزه می‌پردازد.

* (۴۳۷۸) ۱۴ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر معلوم باشد که خانم حامله و باردار است، در عین حال در روزهای عادت ماهیانه خون ببیند چه حکمی دارد؟ ابوعبدالله گفت: خونریزی در حال بارداری مربوط به طغیان خون است نه عادت طبیعی. لذا اگر خون سیاه و فراوان باشد، لازم نیست که نماز بخواند و اگر خون صورتی و اندک باشد، به هنگام نماز صبح، یک نوبت و به هنگام نماز ظهر و عصر یک نوبت و برای نماز مغرب و عشاء یک نوبت غسل کند و نماز بخوانند.

* (۴۳۷۹) ۱۵ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم حامله یک

عمار قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن المرأة الحبلى ترى الدم اليوم أو اليومين . قال : إن كان دمًا عبيطاً فلا تُصلّي ذيئنك اليومين ، وإن كانت صُفرة فلتنتصل عند كل صلاتين .

﴿٤٣٤٠﴾ ١٦ - عنه ، عن صفوان ، قال : سأله أبا الحسن عليه السلام عن الحبلى ترى الدم ثلاثة أيام أو أربعة أيام أُصلّي ؟ قال : تُمْسِكُ عن الصلاة .

﴿٤٣٤١﴾ ١٧ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنِ الْعَلَاءِ الْقَلَاءِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ : سأله عن الحبلى ترى الدم كما كانت ترى أيام حيضها مستفيضاً في كل شهر . قال : تُمْسِكُ عن الصلاة كما كانت تصنع في حيضها فإذا ظهرت صلت .

﴿٤٣٤٢﴾ ١٨ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ حُمَيدِ بْنِ الْمُثْنَى قَالَ : سأله أبا الحسن الأول عليه السلام عن الحبلى ترى الدفقة والدفقتين

روز و دو روزه خون بییند، چه صورت دارد؟ ابو عبدالله گفت: اگر خون سیاه و غلیظ باشد در این دو روزه نماز نخواهد و اگر خون صورتی باشد، در هر شبانه روز، سه نوبت غسل کند و نماز بخواند.

* ﴿٤٤٠﴾ * ١٦ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: اگر خانم حامله سه روز و یا چهار روزه خون حیضن بییند، به نماز خود ادامه دهد؟ ابوالحسن گفت: باید از عادت نماز و روزه خودداری نماید.

* ﴿٤٤١﴾ * ١٧ - به ابوجعفر باقر (ع) و ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر خانمی حامله باشد، اما نوبت خونریزی او هر ماهه برقرار باشد، تکلیف او چیست؟ آن حضرت گفت: مانند سابق به هنگام خونریزی ماهیانه نمازها را ترک من کند و بعد از پاکی غسل من کند و نماز من خواهد.

* ﴿٤٤٢﴾ * ١٨ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر خانم حامله در

من الدم في الأيام وفي الشهر وفي الشهرين . فقال : تلك المراقة ليس
تُبَيَّنُ هذه عن الصلاة .

﴿٢٤٣﴾ ٢١ - محمد بن يحيى ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عَنِ الْجَالِ ،
عَنْ ثَقَلَيْهِ ، عَنْ مَعْمَرِبْنِ يَحْيَى قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرَ عَنِ الْحَانِضِ
تَطَهُّرُ عِنْ الدِّرْسِ ، تُصْلِيُ الْأُولَى ؟ قَالَ : لَا . إِنَّمَا تُصْلِيُ الَّتِي تَطَهُّرُ
عِنْهَا .

﴿٢٤٤﴾ ٢٢ - عنه ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عَنْ أَبِي مُحْبُوبِ ، عَنِ
الْفَضْلِ بْنِ يَوْنَسَ . قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا الْحَسْنِ الْأَوَّلَ عَنِ الْحَانِضِ قَالَ : الْمَرْأَةُ تَرَى
الظَّهَرَ قَبْلَ غَرْبَ السَّمْسَ . كَيْفَ تَصْنَعُ بِالصَّلَاةِ ؟ قَالَ : إِذَا رَأَتِ الظَّهَرَ
بَعْدَمَا يَمْضِي مِنْ زَوْالِ السَّمْسَ أَرْبَعَةَ أَقْدَامَ فَلَا تُصْلِي إِلَّا الدِّرْسِ ، لَأَنَّ
وقْتَ الظَّهَرِ دَخْلُ عَلَيْهَا وَهِيَ فِي الدِّمْ وَخَرْجُهُ عَنْهَا الْوَقْتُ وَهِيَ فِي الدِّمْ فَلَمْ
يَمْبَغِي عَلَيْهَا أَنْ تُصْلِيَ الظَّهَرَ . وَمَا طَرَحَ اللَّهُ عَنْهَا مِنَ الصَّلَاةِ وَهِيَ فِي الدِّمْ

روزهای نامشخص و یا در یک ماه و دو ماه پراکنده دچار خونریزی شود، تکلیف
او چیست؟ ابوالحسن گفت: این نوع خونریزی، مربوط به طیان خون است. در
این صورت باید نماز را ترک کند.

* (٣٤٣) * ٢١ - از ابوجمیر باقر (ع) پرسیدم: اگر زن حانض موقع نماز
عصر پاک شود، آیا باید نماز ظهر آن روز را هم بخواند؟ ابوجعفر گفت: نه. فقط
آن نمازی را می‌خواند که در وقت ویژه آن پاک بوده است.

* (٣٤٤) * ٢٢ - به ابوالحسن امام کاظم (ع) گفتم: اگر زن حانض قبل از
غرروب خورشید پاک شود، تکلیف او نسبت به نماز ظهر و عصر چه خواهد بود؟
ابوالحسن گفت: اگر موقعی پاک شود که سایه دیوار مسجد چهار قدم برگشته
باشد، فقط نماز عصر آن روز را می‌خواند، زیرا در سراسر وقت ویژه نماز ظهر
حانض بوده و تکلیف نماز ظهر به او متوجه نشده است که اینک قضاای آن را
بعای آورد. ترک نماز ظهر، نگرانی ندارد، چون نمازهایی که این خانم در

أكثـر .

قال : وإذا رأت المرأة الدم بعد ما يمضي من زوال الشمس أربعة أقدام فلتغسل عن الصلاة فإذا ظهرت من الدم فلتغسل الظهر لأن وقت الظهر دخل عليها وهي ظاهر وخرج عنها وقت الظهر وهي ظاهر . فضيقت صلاة الظهر . فوجب عليها قصاصها .

﴿٣٤٥﴾ ۲۳ - عليُّ بن الحسن بن فضال ، عن عليٰ بن أسباط ، عن العلاء بن رَزِين ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد همَّةِ الشَّفَعَةِ قال : قلت : المرأة ترى الظُّهُرَ عند الظُّهُرِ فتشغل في شأنها حتى يدخل وقت العصر . قال : تصلِّي العصر وحدها فإن ضيقتْ فعليها صلاتان .

﴿٣٤٦﴾ ۲۴ - عليُّ بن الحسن ، عن محمد بن الربيع ، عن سيف بن عبيدة ، عن منصور بن حازم ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا ظهرت

روزهای عادت ترک نموده و می کند فراوان است. ابوالحسن گفت: و اگر خونریزی خانم، موقعی شروع شود که سایه دیوار چهار قدم برگشته باشد، از همان لحظه نمازها را ترک می کند و موقعی که پاک شد، نماز ظهر آن روز را که نخوانده است قضا می کند، زیرا در سراسر وقت و بین نماز ظهر، پاک بوده و تکلیف نماز ظهر به او متوجه شده است و اینک باید قضاei آن را بخواند.

* (٣٤٥) * ۲۳ - به ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبد الله صادق (ع) گفت: اگر خانم به هنگام نماز ظهر، از خون حیض و یا خون زایمان پاک شود و چون خود را به حمام برساند و غسل کند و لباس خود را تعویض نماید، وقت و بین نماز عصر داخل شود، تکلیف او چیست؟ آن حضرت گفت: بر این خانم لازم است که فقط نماز عصر خود را بخواند. ولی اگر در رفتن به حمام و تعویض لباس خود کوتاهی و قصور کرده باشد و در نتیجه تأخیر و تنبیل، وقت و بین نماز ظهر، سپری شده باشد، باید نماز ظهر و عصر هر دو را بخواند.

* (٣٤٦) * ۲۴ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: اگر زن حانق قبل از وقت

الحانض قبل العصر صَلَّت الظَّهَرُ والعَصْرُ فَإِنْ طَهَرَتْ فِي أَخْرِ وَقْتِ الْعَصْرِ صَلَّتِ الْعَصْرِ.

﴿٣٤٧﴾ ۳۱- عَلَيُّ بْنُ ابْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبْنَ عَبْرُوبَ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ رَثَابٍ ، عَنْ أَبِي عَيْشَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : إِذَا رَأَتِ الْمَرْأَةُ الطَّهُورَ وَهِيَ فِي وَقْتِ الصَّلَاةِ ثُمَّ أَخْرَجَتِ الْفُسْلَ حَتَّى يَدْخُلَ وَقْتَ صَلَاةِ أُخْرَى ، كَانَ عَلَيْهَا قِصَاءُ تِلْكَ الصَّلَاةِ الَّتِي فَرَطَتْ فِيهَا . وَإِذَا كَانَتْ فِي وَقْتِ فَاتَّخَرَتِ الصَّلَاةِ حَتَّى يَدْخُلَ وَقْتَ صَلَاةِ أُخْرَى ثُمَّ رَأَتْ دَعَائِيَّاً كَانَ عَلَيْهَا قِصَاءُ تِلْكَ الصَّلَاةِ الَّتِي فَرَطَتْ فِيهَا .

﴿٣٤٨﴾ ۳۲- الْحَسَنُ بْنُ عَبْرُوبَ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ رَثَابٍ ، عَنْ عَيْشَةَ بْنِ زَرَارَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : أَيْمَانًا امْرَأَةٌ رَأَتِ الطَّهُورَ وَهِيَ قَادِرَةٌ عَلَى أَنْ تَفْتَسِلَ وَقْتَ صَلَاةِ فَرَطَتْ فِيهَا حَتَّى يَدْخُلَ وَقْتَ صَلَاةِ

وَبِزَوْدِ نِمَازِ عَصْرٍ پَاكَ شُودَ، بَاید نِمَازَ ظَهِيرَ وَعَصْرَ، هَرَ دُو رَا بَخوانَدَ وَاگْرَ در وَقْتِ وَبِزَوْدِ نِمَازِ عَصْرٍ پَاكَ شُودَ، فَقْطَ بَاید نِمَازَ عَصْرَ بَخوانَدَ.

* ﴿٣٤٧﴾ ۳۱- ابُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقٍ (ع) گفت: اگر زن حانپ بعد از رسیدن وقت نِمَاز پَاك شُود و تا آن حد غسل خود را به تأخیر اندازد که وقت نِمَاز بعدی فرا بر سد، باید قضای نِمَاز اول را که در ادای آن کوتاهی کرده است بخوانند. و بر همین متوال، اگر به هنگام وقت نِمَاز پَاك باشد و نِمَاز خود را به تأخیر اندازد تا آن حد که وقت وَبِزَوْدِ آن نِمَاز سپری گردد و وقت نِمَاز بعدی در آید سپس خونریزی ماهیانه شروع شود، بعد از پَاك شدن، باید قضای نِمَاز اول را که در ادای آن کوتاهی و تأخیر روا داشته است، بخوانند.

* ﴿٣٤٨﴾ ۳۲- ابُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقٍ (ع) گفت: اگر زن حانپ در وقت وَبِزَوْدِ نِمَاز ظَهِيرَ پَاك شُود و با آنکه وسائل غسل کردن فراهم است، تا آن حد در انجام وظیفه کوتاهی کند که وقت وَبِزَوْدِ نِمَاز بعدی فرا بر سد، باید قضای نِمَاز

أخرى ، كان عليها قضاء تلك الصلاة التي فُرِطَت فيها ، فإن رأت الطهر في وقت صلاة ففاقت في ثِيَّة ذلك فجائز وقت الصلاة ودخل عليها وقت صلاة أخرى فليس عليها قضاء وتُصلِّي الصلاة التي دخل وقتها .

﴿٣٤٩﴾ ٣٣ - ابن عبوب ، عن علي بن رشاب ، عن أبي السورد قال : سألت أبيا جعفر عليه السلام عن المرأة التي تكون في صلاة الظهر وقد صلت ركعتين ثم ترى الدم . قال : تقسم من مسجدها ولا تقضي الركعتين . قال : فإن رأت الدم وهي في صلاة المغرب وقد صلت ركعتين فلتقم من مسجدها فإذا ظهرت فلتقضى الركعة التي فاتتها من المغرب .

﴿٣٥٠﴾ ٣٤ - علي بن الحسن ، عن محمد بن الوليد ، عن يونس بن يعقوب ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : في امرأة إذا دخل وقت الصلاة وهي

قبل راهم بخواند ،ولي اگر در صدد غسل کردن برآید و در اثنای گرم کردن آب و تعویض لباس ، وقت ویژه نماز اول بگذرد و وقت نماز بعدی فرا برسد ، قضای نماز اول بر او لازم نیست ، بلکه فقط باید نماز بعدی را بخواند که وقت آن فرا رسیده است .

* ﴿٣٤٩﴾ ٣٣ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر خونریزی حیض در رکعت سوم ظهر شروع شود، تکلیف خانم چیست؟ ابو جعفر گفت: سجاده خود را ترک من گویند و قضای رکعت سوم و چهارم بر او لازم نیست. ابو جعفر گفت: و اگر خونریزی حیض در رکعت سوم نماز مغرب شروع شود، خانم باید سجاده نماز را ترک بگویند و بعد از پاک شدن، رکعت سوم نماز مغرب را قضای کند.

توجه: به حدیث ٧٩٢ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٣٥٠﴾ ٣٤ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدند: اگر خانم در حال پاکی و طهارت باشد و بعد از داخل شدن وقت نماز، تعلل و تأخیر کند و در

طاهره فاختَرَت الصلاة حقَّ حاضت . قال : تقضي إذا ظهرت .

﴿٣٥١﴾ ۳۶ - عنه ، عن علي بن أسباط ، عن عمه يعقوب بن سالم الأخر ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام . قال : إن ظهرت بليل من حيضتها ثم توانت أن تغسل في رمضان حقًّا أصبحت عليها قضاء ذلك اليوم .

﴿٣٥٢﴾ ۳۷ - عنه ، عن علي بن مهزيار ، عن حماد بن عيسى ، عن حربيز ، عن محمد بن مسلم ، قال : سأله عن الحائض تُفطر في شهر رمضان أيام حيضها فإذا أفطرت مات . قال : ليس عليها شيء .

﴿٣٥٣﴾ ۳۸ - عنه ، عن عبد الرحمن بن أبي نجران ، عن صفوان بن يحيى ، عن عيسى بن القاسم البجلي ، عن أبي عبد الله عليه السلام . قال : سأله عن امرأة طبخت في شهر رمضان قبل أن تغيب الشمس . قال : تُفطر حين تقطعت .

اثنای وقت ویژه نماز، خونریزی ماهیانه اش شروع شود، بعد از پاکی و طهارت، باید آن نماز را قضا کند.

* ۳۶ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر خانم در شب ماه رمضان از عادت ماهیانه پاک شود، غسل خود را به تأخیر بیندازد تا صبح شود، قضای روزه آن روز را باید بگیرد.

* ۳۷ - از ابوجمفر باقر (ع) و يا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم در ماه رمضان، یک هفته روزه‌های خود را به خاطر خونریزی ماهیانه افطار کند و اتفاقاً بعد از ماه رمضان بلا فاصله مرحوم شود، تکلیف روزه‌های او چه خواهد بود؟ آن حضرت گفت: روزه‌های او قضا ندارد.

* ۳۸ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خونریزی خانم در ماه رمضان نزدیک غروب خورشید شروع شود، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید افطار کند.

﴿٣٥٤﴾ ۴۱ - عنه ، عن الحسن بن علي الوشاء ، عن جمیل بن دراج و محمد بن حزان ، عن منصور بن حازم ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : أي ساعة رأت الدم فهي تُقطِّر الصائمة إذا طبَّتْ ، وإذا رأت الطُّهر في ساعة من النهار فقضَت صلاة اليوم . والليل مثل ذلك .

﴿٣٥٥﴾ ۴۳ - أحدُ بن محمد ، عن الحسن بن محبوب ، عن جمیل ، عن سماعة قال : سأله أبا عبد الله علیه السلام عن امرأة صلت من الظهر ركعتين ثم إنها طبَّت وهي جالسة . فقال : تقوم من مسجدها ولا تقضي تلك الركعتين .

﴿٣٥٦﴾ ۴۷ - أحدُ بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن عبد الله بن يحيى الكاهلي ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : سأله عن المرأة يجامعها زوجها فتحيض وهي في المُفْتَل . تغتسلُ أو لا تغتسل ؟ فقال : قد جاءها ما يُفْسِد الصلاة لا تغتسل .

* (٣٥٤) * ۴۱ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: خانمی که روزه دار است، در هر ساعتی از ساعات روز که خون حیض بیند، افطار می کند و در هر ساعتی از ساعات روز که از خون حیض پاک شود، نماز ویژه آن ساعت را قضا می کند. ساعات شب نیز بر همین منوال است.

* (٣٥٥) * ۴۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم در رکعت سوم نماز ظیر حانص شود، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله علیه السلام گفت: باید سجاده خود را ترک کند و قضای رکعت سوم و چهارم بر او لازم نیست. توجه: این حدیث به شماره ۳۴۹ گذشت.

* (٣٥٦) * ۴۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم وارد حمام شود تا غسل جنابت کند ولی قبل از غسل، عادت ماهیانه او شروع شود، آیا باید غسل جنابت بکند؟ ابوعبدالله علیه السلام گفت: غسل کردن لازم نیست. با خونریزی ماهیانه طهارت او می شکند و دیگر نمی تواند نماز بخواند.

﴿٤٨﴾ علی بن الحسن بن فضال ، عن محمد بن إسماعيل ، عن حناد بن عيسى ، عن حریز ، عن زراة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : إذا حاضت المرأة وهي جنب أجزأها غسل واحد .

﴿٤٩﴾ عنه ، عن علي بن أسباط ، عن عمّه يعقوب الآخر ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سُبْلَ عن رجل أصاب من أمراته ثم حاضت قبل أن تغسل . قال : تجعله غسلاً واحداً .

﴿٥٠﴾ عنه ، عن العباس بن عامر ، عن حجاج الخثاب قال : سالت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل وقع على أمرائه فطيمت بعدما فرغ . أتجعله غسلاً واحداً إذا ظهرت أو تغسل مرتين ؟ قال : تجعله غسلاً واحداً عند ظهرها .

﴿٥٣﴾ علی بن إبراهیم ، عن آیه ؛ وعمر بن إسماعیل عن الفضل بن شاذان ، عن حناد بن عیسی ، عن حریز ، عن محمد بن مسلم

توجیه: این حدیث به شماره ۲۷۰ گذشت.

* (٤٨) * - ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر خانم بعد از جنایت به عادت ماهیانه دچار شود، بعد از پاک شدن از عادت، فقط یک غسل برای تحصیل طهارت او کافی است.

* (٤٩) * - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدند: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٥٠) * - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان با خانم خود همبستر شود و بلا فاصله خونریزی خانم شروع شود، بعد از پاکی از خون حیض، آیا فقط یک نوبت غسل کافی است با آنکه باید دو نوبت پشت سر هم غسل کند؟ ابو عبد الله گفت: بعد از پاکی، فقط یک غسل کفايت می کند.

* (٥٣) * - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم در عادت

قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن المرأة ترى الصفرة في أيامها . فقال : لا تُصلِّي حتى تنتهي أيامها . فإن رأت الصفرة في غير أيامها توصلات وصلت .

﴿٣٦١﴾ ٥٤ - عنه ، عن أبيه عن عبد الله بن المنيفة عن إسحاق بن عمار ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام في المرأة ترى الصفرة . قال : إن كان قبل الحيض بيومين فهو من الحيض . وإن كان بعد الحيض يومين فليس من الحيض .

﴿٣٦٢﴾ ٥٦ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَبْيَى ، عَنْ حَرِيزٍ ، عَنْ زِرَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ : سَأَلَهُ كَيْفَ صَارَتِ الْحَائِضُ تَأْخُذُ مَا فِي الْمَسْجِدِ وَلَا تَنْصَعُ فِيهِ ؟ قَالَ : إِنَّ الْحَائِضَ تَسْطِيعُ أَنْ تَنْصَعَ مَا فِي يَدِهَا فِي

ماهیانه، عوض خون سیاه، لکدهای صورتی بینند، چه نکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: باید نمازها را ترک کند تا دوره ماهیانه او سپری گردد. اگر این لکدهای صورتی را در خارج از دوره ماهیانه بینند، باید وضو بازد و نماز بخواند.

* ٥٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر خانمی لکه صورتی بینند، چه نکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: اگر لکه صورتی را در موقعی بینند که فقط یک روز و دو روز به نوبت ماهیانه^۱ او باقی است، باید همین لکدها را به حساب حیض بگذارد و اگر دوره خونریزی سپری شده باشد و بعد از دو روز پاکی و طهارت لکه صورتی بینند، این لکدها مربوط به حیض طبیعی نیست.

* ٥٦ - از ابوجعلفر باقر (ع) پرسید: از چه رو، زن حائض می‌تواند به مسجد برود و سجاده خود را بردارد اما نمی‌تواند سجاده خود را در مسجد بگذارد؟ ابوجعلفر گفت: از این رو که زن حائض می‌تواند سجاده خود و با مناع خود را در جای دیگری به امانت بگذارد اما آن چه را در مسجد جا بگذارد نمی‌تواند از جای دیگری دریافت کند، بلکه باید به مسجد بیاید و مناع خود را

غیره ولا تستطيع أن تأخذ ما فيه إلا منه.

﴿٣٦٣﴾ ٥٧ - أبو علي الأشعري ، عن محمد بن عبد الجبار ، عن صفوان بن بحبي ، عن العباس بن القاسم قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن امرأة ذهب طمنها سفين ثم عاد إليها شيء . قال : ترك الصلاة حتى تظهر .

﴿٣٦٤﴾ ٦١ - محمد بن إسماعيل ، عن الفضل بن شاذان ، عن ابن أبي عمر ، عن معاوية بن عمّار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الحائض تناول الرجل الماء ؟ فقال : قد كان بعض نساء النبي عليه السلام تشتب عليه الماء وهي حائض وتناوله الخمرة .

﴿٣٦٥﴾ ٦٢ - علي بن الحسن بن فضال ، عن أحمد بن الحسن ، عن أبيه ، عن علي بن عقبة ، عن أبيه ، عن أبي عبد الله عليه السلام في امرأة

بردادرد.

توجيه : به حديث شماره ٨٠٠ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* (٣٦٣) * ٥٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر خانم از عادت ماهیانه بیفتد و بعد از چند سال ، مجددًا خونریزی کند ، تکلیف او چیست ؟ ابوعبدالله گفت : باید نماز را ترک کند تا پاک شود .

* (٣٦٤) * ٦١ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : زن حائض می تواند روی دست من آب بریزد ؟ ابوعبدالله گفت : یکی از خانمیای رسول خدا صلوات الله علیه در حال عادت ماهیانه روی سر آن حضرت آب می ریخت تا خود را بشوید و گاهی حصیر نماز را مقابله آن حضرت می نهاد تا بر آن سجده کند .

توجيه : به حديث ٨٠٩ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود .

* (٣٦٥) * ٦٢ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند : اگر خانم در مسجد اعتکاف کند ولی به خونریزی ماهیانه دچار شود ، چه تکلیفی دارد ؟ ابوعبدالله

اعتكافٌ . ثم إنها طمثت . فقال : ترجع ليس لها اعتكاف .

﴿٣٦٦﴾ ٦٣ - عنه ، عن علي بن أسباط ، عن عمّه يعقوب الأحرر ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : وأي امرأة كانت مُعْنَكِفَةً ثم خرمت عليها الصلاة فخرجت من المسجد فظهرت فليس ينبغي لزوجها أن يجامعها حتى تعود إلى المسجد وتنقضي اعتكافها .

﴿٣٦٧﴾ ٦٦ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ جَبَّيلِ بْنِ دُرَاجٍ ، عَنْ زِرَارَةٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرَ عليه السلام يَقُولُ : الْعِنْدُ وَالْحِيْضُ إِلَى النَّسَاءِ .

﴿٣٦٨﴾ ٦٧ - عَمَدُ بْنُ أَحَدٍ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ مَعاوِيَةَ بْنِ حَكَمٍ ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ أَبِيانَ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام عَنْ امْرَأَةٍ حَاضَتْ ثُمَّ ظَهَرَتْ فِي سَفَرٍ فَلَمْ تَعْدِ الْمَاءَ يَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةَ . هَلْ لِزَوْجِهَا أَنْ يَقْعُدْ عَلَيْهَا قَالَ : لَا يَصْلَحُ لِزَوْجِهَا أَنْ يَقْعُدْ عَلَيْهَا

گفت: باید به خانه باز گردد. با حالت حیض، اعتکاف خانم می شکند.

* ﴿٣٦٦﴾ ٦٣ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر خانمی که در مسجد اعتکاف کند و در انتای اعتکاف به خونریزی ماهیانه دچار گردد و به خانه باز گردد، بعد از پاک شدن و غسل کردن، شوهر نمی تواند با او همسر شود، مگر آنکه به مسجد باز گردد و دوره اعتکاف خود را تمام کند.

* ﴿٣٦٧﴾ ٦٦ - شنیدم ابوجعفر باقر (ع) می گفت: مسئولیت دوران عده طلاق و مسئولیت دوره حیض و نفاس به عهده بانوان است و اظهارات آنان قابل قبول خواهد بود.

* ﴿٣٦٨﴾ ٦٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانم در حال سفر عادت شود و بعد از پاکی و طهارت نا دو روز و با سه روز آب پیدا نشود که غسل کند، آیا همسرش می تواند با او همسر شود؟ ابوعبدالله گفت: نا خانم

حتی تغسل .

﴿٤٣٦٩﴾ ۶۸ - عنه ، عن أَحْدَد ، عن إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي حُمَودَ قَالَ : قلت للرَّضَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : الْجَارِيَةُ النَّصْرَانِيَّةُ تَخْدِمُكَ وَأَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهَا نَصْرَانِيَّةً لَا تَوْضُأُ وَلَا تَغْسِلُ مِنْ جَنَابَةٍ . قَالَ : لَا يَأْسَ تَغْسِلَ يَدِيهَا .

﴿٤٣٧٠﴾ ۶۹ - عنه ، عن أَحْدَدِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن ابْنِ أَبِي تَصْرُّفٍ ، عن مُشْتَى الْخَنَاطِ ، عن الْحَسَنِ الصَّبِيْقِيلِ ، عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ : الطَّامِثُ تَغْسِلُ بِسَعْةٍ أَرْطَالٍ مِنْ مَاءٍ .

﴿٤٣٧١﴾ ۷۵ - عَلَيٌّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قَضَاعٍ ، عن الْحَسَنِ ابْنِ بَنْتِ الْيَاسِ ، عن جَبَّالٍ بْنِ دُرَّاجٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ حُرَّانَ ، جَمِيعاً ، عن زَرَارةٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عن أَبِي جَعْفَرٍ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ : يَجِبُ لِلْمُسْتَحَاضِيَّةِ أَنْ تَنْظُرَ بَعْضَ نِسَانِهَا فَتَقْتَدِيَ بِأَفْرَانِهَا ثُمَّ تَسْتَظْهِرَ عَلَى ذَلِكَ يَوْمٍ .

غسل نکند، صلاح آن است که همسرش به او نزدیک نشود.

* (٤٣٦٩) * ۶۸ - به ابوالحسن الرضا (ع) گفت: کنیز نصرانی که در خدمت خانه بسر می برد، با آنکه می دانیم نصرانی است که نه طهارت می گیرد و نه غسل جنابت می کند، اشکالی ندارد؟ ابوالحسن گفت: مانع ندارد. باید دستهایش را بشوید و به آشیزی بپردازد.

* (٤٣٧٠) * ۶۹ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: سنت آن است که زن حاضر با نه رطل آب (= ۴ کیلوگرم) غسل کند.

* (٤٣٧١) * ۷۲ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: اگر خانم به خونریزی دائم دچار شود و روزهای عادت خود را نشناسد، باید عادت ماهیانه خوبیشان نزدیک خود را مأخذ قرار دهد و احتیاطاً بر رقم آن یک روز و دو روز بیفزاید و در مجموع این روزها، نماز و روزه را ترک کند.

﴿٤٣٧٢﴾ ۷۶ - عنه ، عن محمد بن عبد الله بن زراة ، عن محمد بن أبي عمر ، عن عمر بن أبيثة ، عن فضييل وزارة ، عن أحد هما عليهما السلام قال : المستحاضة تُكْفُ عن الصلاة أيام أقرانها وتحاطط يوم أو اثنين ثم تغسل كل يوم وليلة ثلاث مرات وتحشي لصلاة الفداء وتغسل وتحمع بين الظهر والعصر بفضل وتحمع بين المغرب والعشاء بفضل فإذا خلَّتْ حِلْلُ الصلاة حلَّ لزوجها أن يغشاها .

﴿٤٣٧٣﴾ ۷۷ - عنه ، عن عبد الرحمن بن أبي نجران ومحمد بن سالم ، عن عبد الله بن مستان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول : المرأة المستحاضة التي لا تطهر . قال : تغسل عند صلاة الظهر فتصلي الظهر والعصر . ثم تغسل عند المغرب فتصلي المغرب والعشاء . ثم تغسل عند

* ۷۶ - ابو جعفر باقر (ع) و يا ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اگر خانم به خونریزی دائم مبتلا شود باید در روزهای عادت ماهیانه از نماز و روزه خودداری کند و احتیاطاً یک روز و دو روز هم بر رقم عادت بیفزاید و چون مجموع این روزها سیری گردد، در سایر روزها سه نوبت غسل کند: یک نوبت به هنگام صبح غسل کند و نوار پنبه‌ای داخل کند و سپس نماز بخواند و به همین ترتیب یک نوبت برای نماز ظهر و عصر و یک نوبت برای نماز مغرب و عشاء. در این روزها که عبادت بر او حلال است، برای شوهرش حلال است که با او درآید.

* ۷۷ - شنیدم ابو عبدالله صادق (ع) می گفت: خانمی که از خونریزی رحم پاک نمی شود، باید به هنگام نماز ظهر یک نوبت غسل کند و نماز ظهر و عصر خود را با هم بخواند و به هنگام نماز مغرب غسل کند و نماز مغرب و عشاء را با هم بخواند و یک نوبت دیگر هم به هنگام نماز صبح غسل کند و نماز بخواند. ابو عبدالله گفت: در این ایام خارج از عادت ماهیانه شوهرش - اگر هابل باشد - می تواند با او همبستر شود. ابو عبدالله گفت: هر خانمی که

الصبح فصلی الفجر . وقال : لا بأس بأن يأتيها زوجها من شام . إلا أيام قرنها . وقال : لم تفعّلْ امرأة قط احتساباً إلا عوقبت من ذلك .

﴿٣٧٤﴾ ۷۸ - عنه ، عن عمرو بن عثمان ، عن الحسن بن عبوب ، عن علي بن رثاب ، عن سماعة قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن المستحاشية . قال : فقال : تصوم شهر رمضان إلا الأيام التي كانت تحبس فيها . ثم تقضيها بعد .

﴿٣٧٥﴾ ۸۰ - عنه ، عن عمرو بن عثمان ، عن الحسن بن عبوب ، عن علي بن رثاب ، عن مالك بن أعين قال : سألت أبا جعفر عليه السلام عن المستحاشية كيف يغشاها زوجها ؟ قال : ينظر الأيام التي كانت تحبس فيها ، وحيضتها مستحبة ، فلا يقربها في عدّة تلك الأيام من ذلك الشهر . ويفشاها فيها سوى ذلك من الأيام . ولا يغشاها حتى يأمرها

مستحاشيه باشد و به تكاليف شرعى خود عمل کند ، و زحمات خود را به حساب خدا بگذارد ، بزدوي از خونریزی دام غافیت پیدا من کند .

* ﴿٣٧٤﴾ * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خونریزی خانم در ماه رمضان بر دوام باشد، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: با وجود خونریزی، روزه‌های خود را من گیرد، و فقط روزه‌های عادت ماهیانه را افطار من کند و بعد از ماه رمضان قضای آن روزه‌ها را من گیرد.

* ﴿٣٧٥﴾ * - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر خونریزی ماهیانه بر دوام باشد، در چه صورتی شوهر من تواند با او همبستر شود؟ ابوجعفر گفت: در صورتی که قبل از خونریزی ماهیانه اش بر یک قرار و یک منوال بوده است، به شماره روزه‌های عادت ماهیانه از خانم کناره من گیرد و در سایر روزه‌های آن ماه من تواند با او به بستر برود. شوهر نمی‌تواند با این خانم که مستحاشه نامیده من شود، نزدیک شود، مگر بعد از آنکه خانم، اندام خود را از آلدگی بشوید و

فَتَغْتَسِلُ ثُمَّ يَعْشَاهَا إِنْ أَرَادَ.

باب التيمم وأحكامه

٤) ٤ - الحسن بن عبّوب ، عن أبي أُبُوب ، عن محمد بن سلم قال : سأله أبو جعفر عليه السلام عن الجُنُب تكون به الفروع . قال : لا بأس بأن لا يغسل . **يَتَيَّمِّمُ**.

٥) ٥ - أخبرني الشيخ أئمّة الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن أحد بن محمد بن أبي نصر ، عن داود بن سيرحان ، عن أبي عبد الله عليه السلام في الرجل تضيّبه الجنابة وبه جروح أو فروح أو يخاف على نفسه من البرد . فقال : لا يغسل **يَتَيَّمِّمُ**.

غسل بكنده، میس با او به بستر برود.
توجه: به حدیث شماره ٣٢٦ مراجعه شود.

شرائط تيمم

* ٤) ٤ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر بدن انسان زخم و جراحت داشته باشد، در موقع جنابت چه تکلیفی دارد؟ ابو جعفر گفت: مانع ندارد که در عوض غسل کردن، تیمم کند.

* ٥) ٥ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی جنب شود و در اثر زخم و جراحتی که در بدن دارد و یا در انر سرمای شدید، بر جان خود بترسد، تکلیف او چیست؟ ابو عبدالله گفت: لازم نیست که غسل کند. می تواند تیمم کند.

﴿۳۷۸﴾ ۶ - سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسن ، عن معاویة بن حکیم ، عن علی بن الحسن بن رباط ، عن عبد الله بن بکر ، عن محمد بن مسلم ، عن أحدھما علیھما السلام فی الرجل تكون به الفروع فی جسده فنصبیه الجنابة . قال : یتیمُ.

﴿۳۷۹﴾ ۹ - الحسین بن سعید ، عن صفوان بن یحیی ، عن منصور بن حازم ، عن عبد الله بن ابی یعقوب و عتبة بن مضبعت ، عن ابی عبد الله علیه السلام قال : إذا أتيت البشر وأنت جنْب فلم تجد دلواً ولا شيئاً تعرف به فتیم بالصعید فإنَّ ربَ الماء ربُ الصعید . ولا تقع في البشر ولا تفیض على القوم ماء هم .

﴿۳۸۰﴾ ۱۸ - أخبرني الشیخ أیده الله تعالی ، عن احمد بن محمد ، عن ابیه ، عن الحسین بن الحسن بن ابیان ، عن الحسین بن سعید ، عن حماد ، عن خریز ، عن زراة قال : قلت لابی جعفر علیه السلام : أرأیت . المواقف إن لم يكن علی وضوه کیف یقصّن ولا یقدِّر علی النزول ؟ قال : تیم من لیده او سرجه او معرفة دایته فإنَّ فیها غباراً ویصلی .

* (۳۷۸) ۶ - از ابو جعفر باقر (ع) بر سیدم : (با حدیث ۳۷۶ برابر است).

* (۳۷۹) ۹ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت : هر گاه با حال جنابت به چاهک آبی بگذری و دلو یا ظرف دیگری نیابی که آب برداری ، عوض غسل ، با غبار خاک تیم کن که خدای آب همان خدای خاک است . خود را در چاه می‌فکن و آب مصرفی مردم را آلوهه مکن .

* (۳۸۰) ۱۸ - به ابو جعفر باقر (ع) گفت : سرباز سواری که در حال آماده باش مقابل دشمن ایستاده است و فرصت پیاده شدن ندارد ، تکلیف او چیست ؟ ابو جعفر گفت : از لبادا خودش و یا نمد زین و بالهای گردن اسب خود که غبار خاک دارد تیم کند و نماز بخواند .

﴿٤٢٨١﴾ ۲۲ - الصفار ، عن محمد بن الحسين ، عن وقيب بن خفْص ، عن أبي بصير قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن قوم كانوا في سفر فأصاب بعضهم جنابة وليس معهم من الماء إلَّا ما يكفي الجنب لغسله يتوضؤون هُم هُوَ أَفْضَلُ ؟ أو يُعْطَوْنَ الجنب فِيغتَسِلُ وَهُمْ لَا يَتوضَّؤُنَ ؟ فقال : يتوضؤون هُمْ وَيَتيمُّمُ الجنب .

﴿٤٢٨٢﴾ ۲۴ - أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أبي جعفر محمد بن علي ، عن محمد بن الحسن ، عن أَحْدَبْنَ إِدْرِيس ، عن محمد بن أَحْدَبْنَ يَحْيَى ، عن عَلَيْبْنَ إِسْمَاعِيل ، عن حَمَادَبْنَ عَيْسَى ، عن حَرِيز ، عن محمد بن مسلم قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل مجنب في السفر لا يجد إلَّا الثلوج قال : يغتسل بالثلوج أو ماء النهر .

﴿٤٢٨٣﴾ ۳۰ - أخبرني الشيخ أيده الله تعالى ، عن أَحْدَبْنَ محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن ابن سنان قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : إذا لم يجد

* (٤٢٨١) * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر جماعتی در سفر باشندو یک تن آنان به جنابت مبتلا شود، و آب کافی برای غسل او و وضوی سایرین در دست نیاشد، آیا دیگران وضو بگیرند و آن فرد جنب تمیم کند بهتر است یا آنکه جنب غسل کند و سایرین تمیم کنند؟ ابوعبدالله گفت: سایرین وضو بگیرند و آن فرد جنب تمیم کند.

* (٤٢٨٢) * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان در حال سفر جنب شود و جزیرف چیزی در دسترس او نباشد، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اگر می‌تواند برف را بر تن خود بمالد و غسل کند یا آنکه برف را آب کند و غسل نماید.

* (٤٢٨٣) * - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می‌گفت: اگر کسی جنب

الرجل طهوراً وكان جُبناً فليمسخ من الأرض ول يصل فإذا وجد ماءاً فليغسل وقد أجزأته صلاته التي صلّى.

﴿٣٨٤﴾ ٣٤ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن الحسين بن الحسن بن أبيان ، عن الحسين بن سعيد ، عن القاسم بن عروة ، عن ابن يكرب ، عن زارة ، عن أحد هما عليهما السلام قال : إذا لم يجد المسافر الماء فليمسك ما دام في الوقت فإذا تخوف أن يفسنه فليتيمم ول يصل في آخر الوقت فإذا وجد الماء فلا قضاء عليه ول يتوضأ لما يستقبل .

﴿٣٨٥﴾ ٣٦ - الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن خريز ، عن زارة ، قال : قلت لأبي جعفر عليه السلام : فإن أصحاب الماء وقد صلّى بتيمم

باشد و آب نیابد باید با حاک تمیم کند و نماز بخواند و چون آب بدست آید غسل کند . نمازی که با تمیم خوانده است ، اعاده ندارد .

* ٣٤ - ابو جعفر باقر و يا ابو عبدالله صادق (ع) گفت : اگر مسافر آب نیابد ، مادام که وقت نماز باقی باشد ، تأمل کند شاید آبی بدست آورد و چون خانف شود که وقت نماز بگذرد ، آنگاه تمیم کند و در آخرين فرصت نماز بخواند . در اين صورت اگر آب بدست آيد ، چون وقت نماز قبلی گذشته است ، هیچ فقهی فتوی نمی دهد که باید نمازش را از سر بخواند . فقط باید برای نماز بعدی وضو بگیرد .

توجه : فقهای اهل سنت فتوی می دهند که اگر مسافر آب پیدا کند و هنوز وقت نمازی که با تمیم خوانده سپری نشده باشد ، باید نمازش را از سر بخواند . به حدیث شماره ٧٣٩ گزیده کافی مراجعه شود .

* ٣٦ - به ابو جعفر باقر (ع) گفتم : اگر کسی با تمیم نماز بخواند و قبل از سپری شدن وقت نماز ، آب پیدا کند ، تکلیف او چیست ؟ ابو جعفر گفت :

وهو في وقت قال : تُمْتَ صلاته ولا إعادة عليه .

﴿٣٨٦﴾ ٣٧ - محمد بن أحمد بن يحيى ، عن الحسن بن علي ، عن علي بن أسباط ، عن يعقوب بن سالم ، عن أبي عبد الله عليه السلام في رجل تيمّم وصلّى ثم أصاب الماء وهو في وقت . قال : قد مُضْتَ صلاته ولِيَطَهُرْ .

﴿٣٨٧﴾ ٣٨ - محمد بن علي بن عحبوب ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن معاوية بن ميسرة قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل في السفر لا يجد الماء ثم صَلَّى ثم أن الماء وعليه شيء من الوقت . أيضي على صلاته أم يتوضأ وبعيد الصلاة ؟ قال : يغضي على صلاته فإن رب الماء هو رب التراب .

﴿٣٨٨﴾ ٣٩ - أحد بن محمد ، عن عثمان بن عبيسي ، عن عبد الله بن مُسْكَانَ ، عن أبي بصير قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن رجل تيمّم وصلّى ثم بلغ الماء قبل أن يخرج الوقت . فقال : ليس عليه إعادة الصلاة .

نماز او درست است و اعاده لازم ندارد .

* (٣٨٦) * ٣٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٣٨٧) * ٣٨ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در حال سفر آپ پیدا نکند و با تیمم نماز بخواند و چون در منزل بعدی فرود آید و به آب دسترسی پیدا کند، هنوز قدری از وقت نماز باقی باشد، تکلیف او چیست؟ آیا نماز او درست است یا آنکه باید وضو بگیرد و نمازش را از سر بخواند؟ ابوعبدالله گفت: نمازش درست است، زیرا خدای آب همان خدای خاک است.

* (٣٨٨) * ٣٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث ٣٨٥ برابر است).

﴿٤٠﴾ أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَيْهَ ، عَنْ سَعْدِبْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُحَمَّدِبْنِ الْحَسِينِ وَمُحَمَّدِبْنِ عَبْسِي وَمُوسَىبْنِ عُمَرِبْنِ يَزِيدِ الصَّفِيقِلَّ ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدِبْنِ أَبِي نَصْرٍ ، عَنْ أَبِي الْحَسِينِ الرَّضَا مُكْتَشَفَ فِي الرَّجُلِ تَصْيِيْهِ الْجَنَابَةِ وَهِيَ قُرُونُوْجُرُوحُ أوْ يَكُونُ بَخَافُ عَلَى نَفْسِهِ الْبَرْدُ . قَالَ : لَا يَغْتَسِلُ . يَتَمَّ .

﴿٤٣﴾ أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَيْهَ ، عَنْ الْحَسِينِبْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ الْحَسِينِبْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ صَفْوَانَ ، عَنْ الْعَيْصِنَ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مُكْتَشَفَ عَنْ رَجُلٍ يَأْتِي إِلَيَّ مَاءً وَهُوَ جُنْبٌ وَقَدْ صَلَّ . قَالَ : يَغْتَسِلُ وَلَا يَعِدُ الصَّلَاةَ .

وَهَذَا الْحَدِيثُ أَخْبَرْنَا بِهِ الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْدَبْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَيْهَ ، عَنْ مُحَمَّدِبْنِ يَحْيَى ، عَنْ مُحَمَّدِبْنِ عَلِيِّبْنِ عَبْسِي ، عَنْ صَفْوَانَ عَنْ الْعَيْصِنَ مُثْلِذَلِكَ .

﴿٤٥﴾ وَهَذَا الإِسْنَادُ - أَعْنَى الْإِسْنَادُ الْأَوَّلُ - عَنْ الْحَسِينِبْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ حَرَبِيزَ ، عَنْ مُحَمَّدِبْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا

* ﴿٣٨٩﴾ * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: (با حدیث ۳۷۷ برابر است).

* ﴿٣٩٠﴾ * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: اگر آدم جنب با تمیم نماز بخواند و بعداً در مسیر سفر آب پیدا کند تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید برای نمازهای بعدی غسل کند. اعاده نمازی که با تمیم خوانده است لازم نیست.

* ﴿٣٩١﴾ * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر آدم جنب آب نیابد و با تمیم نماز بخواند سپس آب پیدا کند تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله

عبد الله صلوات الله عليه عن رجل أَجْنَبَ فِيْمُ بِالصَّعِيدِ وَصَلَّى ثُمَّ وَجَدَ الماءَ .
فَقَالَ : لَا يُبَيِّدُ . إِنَّ رَبَّ الْمَاءِ هُوَ رَبُّ الصَّعِيدِ . فَقَدْ فَعَلَ أَحَدُ
الظَّهُورِيْنَ .

﴿٢٩٢﴾ ٥٣ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ،
عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفارِ وَسَعْدٍ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ
الْحَسِينِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ أَبِي أَعْمَارٍ ، عَنْ أَبِي أَذِيَّنَةَ وَابْنِ بُكَيْرٍ ، عَنْ
زَرَارةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ صلوات الله عليه فِي رَجُلٍ تَيْمُمَ . قَالَ : يُبَيِّزِيهِ ذَلِكَ إِلَى أَنْ
يَجِدَ الْماءَ .

﴿٢٩٣﴾ ٥٤ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى بِهَذَا الْإِسْنَادِ ، عَنْ
الْحَسِينِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ حَرَبِيزَ ، عَنْ زَرَارةَ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي
جَعْفَرٍ صلوات الله عليه : يُصَلِّيُ الرَّجُلُ بِتَيْمُمٍ وَاحِدًا صَلَاةَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ كَلَّهَا ؟ فَقَالَ :
تَعْمَ مَا لَمْ يُحَدِّثْ أَوْ يُصْبِطْ مَا ءَيْنَ ، قَلْتُ : فَإِنَّ أَصَابَ الْماءَ وَرَجَا أَنْ يَقْدِرَ عَلَى

گفت: لازم نیست که نمازش را اعاده کند. خدای آب، همان خدای خاک است.
کسی که تیم می کند با طهارت خاکی وارد نماز می شود.

* ٥٣ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسید: طهارت تیم تا کی دوام
دارد؟ ابو عبدالله گفت: تیم با خاک، تا وقتی که آب بدمست آید، برای هر
نمازی کفایت می کند.

* ٥٤ - به ابو جعفر باقر (ع) گفتمن: انسان می تواند با یک تیم
نمازهای شب و روز خود را بخواند؟ ابو جعفر گفت: آری تا وقتی که تیم او
باطل نشده و یا به آب وضو دسترسی پیدا نکرده باشد با همان تیم نماز
می خواند. من گفتم: اگر به آب وضو دسترسی پیدا کرد، ولی وضو نگرفت،
چون تصور می کرد که باز هم به آب دیگری دسترسی پیدا می کند و اتفاقاً آب
دیگری پیدا نشد. تکلیف او چیست؟ ابو جعفر گفت: باید تیم خود را تجدید

ماه آخر وظنَّ أنه يقدر عليه ، فلما أراده تغُّرُّ عليه ذلك . قال : يتضمن ذلك تيمُّم وعليه أن يعيَّد التيمُّم ، قلت : فإن أصحاب الماء وقد دخل في الصلاة . قال : فليتَنصرف فليتَوَضأ مالم يرْكَعْ . فإن كان قد رَكَعَ فليتَمْضِرْ في صلاته فإنَّ التيمُّم أحد الطَّهُورَيْنِ .

﴿٣٩٤﴾ ۵۵ - الحسينُ بن سعيد ، عن فضالَة ، عن حمادَ بن عثمانَ
قال : سالت أبي عبد الله عليه السلام عن الرجل لا يعيَّد الماء أتيمُّم لكلَّ صلاة ؟
فقال : لا . هو بمنزلة الماء .

﴿٣٩٥﴾ ۶۴ - روى أحمد بن محمد بن أبي نصر البزنطي ، قال :
حدَثَني محمد بن سَمَاعَةَ ، عن محمد بن حَمْرَانَ ، عن أبي عبد الله عليه السلام
قال : قلت له : رجل تيمُّم ثم دخل في الصلاة وقد كان طلب الماء فلم
يقدِّرْ عليه ثُمَّ يُؤْتَ بالماء حين يَدْخُلُ في الصلاة . قال : يمضي في الصلاة ،

کند، زیرا با دست یافتن به آب و ضو تیم من شکند. من گفت: اگر انسان با تیم
وارد نماز شود و در اثنای نماز، نهر جریان باید تکلیف او چیست؟ ابو جعفر
گفت: اگر به رکوع نرفته باشد، در همان جا نمازش را سلام می دهد و ضو
می گیرد و اگر به رکوع رفته باشد، باید به نماز خود ادامه دهد، زیرا تیم نیز
طهارت شرعی است.

* ﴿٣٩٤﴾ ۵۵ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان آب برای
وضو پیدا نکند باید برای هر نمازی یک بار تیم کند؟ ابو عبد الله گفت: نه. تیم
در حکم وضو است و تا باطل نشود، می تواند با همان تیم نماز بخواند.

* ﴿٣٩٥﴾ ۶۴ - به ابو عبد الله صادق (ع) گفت: اگر کسی به جستجوی
آب برخیزد ولی آب پیدا نکند و با تیم وارد نماز شود و انفاقاً در اثنای نماز
آب نهر جاری شود، تکلیف او چیست؟ ابو عبد الله گفت: به نماز خود ادامه
می دهد. این نکته را به خاطر بسیار که شایسته‌تر آن است که انسان در خواندن

واعلم أنه ليس ينبغي لأحد أن يتيمم إلا في آخر الوقت.

﴿٣٩٦﴾ ٦٦ - الحسينُ بنُ سعيدٍ ، عن القاسمِ بنِ محمدٍ ، عن أبيانَ بنِ عثمانَ ، عن عبدِ اللهِ بنِ عاصِمٍ قال : سألهُ أبا عبدِ اللهِ سئلَ عن الرجل لا يجد الماء فيتيمم ويقوم في الصلاة فجاء الغلامُ فقال : هو ذ الماء . فقال : إن كان لم يرْكعْ فليتُصرف وليتَوضأ وإن كان ركع فليتُمضِر في صلاته .

﴿٣٩٧﴾ ٦٩ - أخبرني الشيخُ أبْيَهُ اللهُ تَعَالَى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أبيه ، عن مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسْنِ الصَّفَارِ ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيسَى ، عن الحسينِ بْنِ سعيدٍ ، عن حَمَادَ ، عن حَرِيزَ ، عن زَرَارةَ وَمُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قال : قلتُ في رجلٍ لم يُصِبِ الماءَ وَحضرتُ الصَّلَاةَ فَتَيَمَّمَ وَصَلَّى رَكْعَتِينَ . ثم أَصَابَ الماءَ . أَيْنَقْضُ الرَّكْعَتَيْنِ أَوْ يَقْطَعُهُمَا وَيَتَوَسَّأُ ثُمَّ يُصَلِّي؟ قال : لا . ولَكَهُ يَمْضِي فِي صَلَاتِهِ وَلَا يَنْقُضُهَا . لِمَكَانِ أَنَّهُ دَخَلَهَا وَهُوَ عَلَى طَهُورٍ

نماز، شتاب تو روزد، بلکه تا آخر وقت تأمل کند: اگر تا آخر وقت آب پیدا نکرد، با تیم نماز بخواند.

توجیه: به حدیث ٣٨٤ مراجعه شود.

* ﴿٣٩٦﴾ * ٦٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان به جستجو برخیزد و آب پیدا نکند و لذا با تیم وارد نماز شود، ولی در اثنای نماز، غلام او باید و بگوید: اینک آب آورده‌ام. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اگر به رکوع نرفته باشد، باید نمازش را سلام بدهد و با وضو وارد نماز شود، و اگر به رکوع رفته باشد باید به نماز خود ادامه بدهد.

* ﴿٣٩٧﴾ * ٦٩ - از ابوجمفر باقر و یا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی آب پیدا نکند و در وقت نماز، تیم کند و چون دو رکعت از نماز خود را بخواند، آب پیدا شود، آیا باید نماز خود را بشکند و باطل کند یا آنکه با سلام گفتن نماز خود را قطع کند و بعد از وضو وارد نماز شود؟ آن حضرت گفت: نه

الزيادات

﴿٤٣٩٨﴾ ٢ - محمد بن علي بن عحبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، عن ابن أبي عمير ، عن محمد بن حاران وحيل ، عن أبي عبد الله عليه السلام أنها سلامة عن إمام قوم أصابته في سفر جنابة وليس معه من الماء ما يكفيه في الغسل . أيتوضاً بعضهم ويصلّي بهم ؟ قال : لا . ولكن يتمم ويصلّي . فإن الله تعالى جعل التراب طهوراً كما جعل الماء طهوراً .

﴿٤٣٩٩﴾ ٣ - عنه ، عن العباس ، عن ابن المغيرة ، عن عبد الله بن بکر ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قلت له : رجل ألم فوماً وهو جنبٌ وقد تمم لهم على طهور . قال : لا بأس فإذا تمم الرجل فليُنكِن ذلك في

بلکه باید به نماز خود ادامه دهد و تماز خود را نشکنند، زیرا با طهارت خاکی وارد نماز شده است.

إضافات

* ﴿٤٣٩٨﴾ ٢ - از ابوعبدالله صادق پرسیدیم: اگر پیش نماز کاروان دچار جنابت شود و خودش به قدر کافی آب نداشته باشد که غسل کند، آبا باید شخص دیگری وضو بازد و امام جماعت شود؟ ابوعبدالله گفت: نه. همان پیش نماز کاروان تمم می کند و امام جماعت می شود، زیرا خداوند تبارک و تعالی خاک را مایه طهارت ساخته است، آن سان که آب را مایه طهارت ساخته است.

* ﴿٤٣٩٩﴾ ٣ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر امام جماعت جنب شود، می تواند تمم کند و با مردم نماز بخواند در حالی که دیگران وضو گرفته اند و نماز می خواهند؟ ابوعبدالله گفت: مانع ندارد. اگر کسی بخواهد تمم کند، باید نا آخر وقت تامیل کند، زیرا با تأخیر نماز چیزی را از دست

آخر وقتِ فإن فاته الماء فلن تفوتَ الأرض.

﴿٤٠٠﴾ ٤ - عنه ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن الْحَسِينِ ، عن القاسم ، عن الحسين بن أبي العلاء قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يجئُبُ ومعه من الماء بقدر ما يكفيه لوضوئه للصلوة . ابتوضاً بالماء أو يتيم؟ قال : يتيم . ألا ترى أنه جعل عليه نصف الطهور .

﴿٤٠١﴾ ٥ - الحسين ، عن النضر ، عن ابن مisan ، عن أبي عبد الله عليه السلام أنه قال : في رجل أصابه جنابة في السفر وليس معه إلا ماء قليل يخاف إن هو اغتسل أن يعطلش . قال : إن خاف عطشاً فلا يهرب منه قطرة ولويتم بالصعيد فإن الصعيد أحب إلی .

نعم دهد: اگر آب پیدا نشود، هماره حاک در دسترس او خواهد بود.

* ٤ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کس جنب شود و فقط به اندازه وضو آب داشته باشد. آیا باید وضو بگیرد و تیم کند یا فقط باید تیم کند؟ ابوعبدالله گفت: باید تیم کند. توجه نمی کنی که تیم بر نیمی از اعضای وضو لازم است؟

توجه: طرح این مسئله به خاطر آن است که برخی از فقهاء گفته‌اند: کسی که غسل جنابت می کند باید اول وضو بگیرد و بعد آغاز غسل کند و اگر تیم بدل از غسل باشد و آب فقط به قدر وضو یافت شود، باید وضو بگیرد و بعد آغاز تیم کند.

* ٥ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان در حال سفر دچار جنابت شود، و چون آب کمی همراه دارد، می ترسد اگر غسل کند، از بی آبی دچار تشنجی بشود، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اگر مسافر در بیم باشد که بعدها دچار تشنجی بشود، حق ندارد حتی یک قطره آب را برای طهارت شرعی مصرف کند. باید با غبار حاک تیم کند. غبار حاک در نظر من اولویت دارد.

﴿٤٠٢﴾ ٧- محمد بن علي بن عبوب ، عن علي بن السندي ، عن صفوان ، عن إسحاق بن عمارة قال : سأله أبا إبراهيم عليه السلام عن رجل يكون معه أهله في السفر فلا يجد الماء يائى أهله ؟ فقال : ما أحب أن يفعل ذلك إلا أن يكون شيئاً أو يخاف على نفسه .

﴿٤٠٣﴾ ٨- عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هملاة عليهما السلام أنه سُئل عن الرجل يُقيم بالبلاد الأشهر ليس فيها ماء من أجل المراعي وصلاح الإبل ؟ قال : لا .

﴿٤٠٤﴾ ٩- عنه ، عن أحد ، عن الحسين ، عن الحسن ، عن زرعة ، عن سماعة قال : سأله عن رجل يكون في فلة من الأرض فاجنب وليس عليه إلا ثوب فاجنب فيه وليس يجد الماء . قال : يُتيمم ويصلّي عرياناً قاعداً يومي إيماء .

* (٤٠٢) * ٧- از ابوابراهیم امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر همسر انسان در حال سفر همراه باشد آیا با وجود بی آبی روا هست که با همسر خود همبستر شود؟ ابوابراهیم گفت: من دوست نمی دارم که در حال بی آبی خود و همسر خود را جنب کند، مگر آن که شور و هیجان داشته باشد و یا آنکه بر جان خود خانف باشد.

* (٤٠٣) * ٨- از ابوجعفر باقر (ع) و با ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا روا هست که انسان به حاطر پرورش شتر، چند ماهی در مرغزار سیز و خرم اقامت گزیند با آنکه آب برای وضو در دسترس نباشد؟ آن سرور گفت: نه.

* (٤٠٤) * ٩- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان در فلات و بیابان بی آب بماند و فقط یک قطعه لباس به تن داشته باشد که آن هم در انر جانبی به منی آلوده شود، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید تمیم کند و بدون لباس، نماز نشسته بخواند و موقع رکوع و سجده با سر اشاره کند.

﴿٤٠٥﴾ ۱۰- الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن العلاء بن رزین ، عن محمد بن مسلم ، عن أحدھا عليهما السلام في رجل أجبَ في سَفَرٍ ومعه ماء قدر ما يتَوَضَّأُ به ، قال : يَتَيَّمُّمُ وَلَا يَتَوَضَّأُ .

﴿٤٠٦﴾ ۱۲- الحسین ، عن الحسن ، عن زُرْعَةَ ، عن سماعة قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يكون معه الماء في السَّفَرِ فيخاف قيلته . قال : يَتَيَّمُّم بالصَّعِيدِ ويستبقي الماء فإنَّ الله عَزَّ وَجَلَّ جعلهما ظهوراً : الماء والصَّعِيدِ .

﴿٤٠٧﴾ ۱۳- عنه ، عن محمد بن سنان ، عن عبد الله بن مُسْكَانَ ؛ وعن فضاله ، عن الحسين بن عثمان ، عن عبد الله بن مُسْكَانَ ، عن محمد الخليبي قال : قلت لابي عبد الله عليه السلام : الجنْبُ يكون معه الماء القليل فإنْ هو اغتسلَ به خاف العطش . أيغتسلُ به أو يَتَيَّمُّم ؟ قال : بل يَتَيَّمُّم و كذلك إذا أراد الوضوء .

* * * ۱۰- از ابو جعفر رضا (ع) و یا ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر کس در حال سفر جنب گردد و فقط به اندازه وضو آب داشته باشد، تکلیف او چیست؟ آن سرور گفت: فقط باید تیم کند و نماز بخواند. وضو گرفتن لازم نیست.

* * * ۱۲- از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر کس در حال سفر آب به همراه خود بردارد و در انتای سفر از تمام شدن آب خانف باشد، تکلیف او چیست؟ ابو عبد الله گفت: باید تیم کند و آب را برای نوشیدن نگه دارد، چون خدای عزوجل غبار خاک را هم مانند آب، وسیلاً طهارت قرار داده است:

* * * ۱۳- به ابو عبد الله صادق (ع) گفتم: اگر انسان جنب شود و چون آب کمی همراه دارد، با مصرف آب برای غسل کردن، بر جان خود بترسد، آیا باید غسل کند، یا می‌تواند تیم کند؟ ابو عبد الله گفت: باید تیم کند. مصرف آب برای وضو گرفتن نیز بر همین منوال است.

۱۴) ۴۰۸ - محمد بن بخشی ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدْ ، عن البرقی ، عن سعد بن سعد ، عن صَفْوَانَ قال : سَأَلَتْ أَبَا الْحَسْنِ عَنْ رَجُلٍ احْتَاجَ إِلَى الْوَضْوَءِ لِلصَّلَاةِ وَهُوَ لَا يَقْدِرُ عَلَى الْمَاءِ فَوُجِدَ قَدْرًا مَا يَتَوَضَّأُ بِهِ بِمِائَةِ دِرْهَمٍ أَوْ بِأَلْفِ دِرْهَمٍ وَهُوَ وَاجِدٌ لَهُ . يَشْتَرِي وَيَتَوَضَّأُ أَوْ يَتَبَيَّمُ ؟ قَالَ : لَا بَلْ يَشْتَرِي . قَدْ أَصَابَنِي مِثْلُ هَذَا فَأَشْتَرِي وَتَوَضَّأُ . وَمَا يَشْتَرِي بِذَلِكَ مَالَ كَثِيرٌ .

۱۶) ۴۰۹ - محمد بن أَحْدَبْنَ بخشی ، عن محمد بن عبد الحميد ، عن سيف بن عَوْيَرَةَ ، عن منصور بن حازم قال : حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيْهِ الْحَلَبِيُّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ فِي رَجُلٍ أَصَابَهُ جَنَاحَةٌ وَهُوَ بِالْفَلَةِ وَلَيْسَ عَلَيْهِ إِلَّا ثُوبٌ وَاحِدٌ وَأَصَابَ ثُوبَهُ مَنِيًّا . قَالَ : يَتَبَيَّمُ وَيَطْرُحُ ثُوبَهُ وَيَجْلِسُ مُعْتَصِمًا فِي قَصْلٍ فِي زَمِينِ إِيمَانِهِ .

* ۱۴) از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر وضوی انسان باطل شود و آبی نداشته باشد که وضو بازد، اما به قیمت صد درهم و یا هزار درهم بتواند یک پارچ آب بخرد و وضو بازد. آیا با داشتن این مبلغ باید آب را بخرد و وضو بازد یا آنکه تیم کند؟ ابوالحسن گفت: نه، باید آب را بخرد. یک چنین وضعی برای من نیز رخ داده است و من آب را خریدم و وضو ساختم. اجر و پاداشی که با پرداخت صد درهم و هزار درهم بدست می آورد، ارزش بیشتری دارد.

* ۱۶) از ابوعبدالله صادق پرسیدم: (با حدیث ۴۰۴ برابر است).

باب صفة التيم وأحكام المحدثين منه وما ينبغي لهم أن يعملوا عليه من الاستبراء والاستظهار

﴿٤١٠﴾ ۱ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدَ ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدَ بْنُ عَبْيَى ، عن عَلَىٰ بْنِ الْحَكْمَ ، عن داود بن النعمان قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن التيم . قال : إِنَّ عَمَارًا أَصَابَهُ جَنَابَةً فَتَمَعَّكَ كَمَا تَمَعَّكَ الدَّابَّةُ . فقال له رسول الله صلوات الله عليه وسلم وهو يهزه به - : يَا عَمَارًا تَمَعَّكَ كَمَا تَمَعَّكَ الدَّابَّةُ ؟ فقلنا له : فكيف التيم ؟ فوضع يديه على الأرض ثم رفعها فمسح وجهه وبديه فوق الكتف قليلاً .

﴿٤١١﴾ ۴ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدَ ، عن أبيه ، عن محمد بن الحسن الصفار ، عن أَحْمَدَ بْنُ مُحَمَّدَ ، عن

آداب تيم

* (٤١٠) * ۱- از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: چگونه باید تیم کرد؟ ابو عبدالله گفت: عمار یاسر دچار جنابت شد و چون آین در دست نبود، مانند چاریا بر روی خاک غلتید و تمام بدن خود را خاک آلووه ساخت. رسول خدا آگاه شد و با لحنی مزاح آمیز به او گفت: شنیده‌ام مانند چاریا در خاک غلتیده‌ای؟ ما به ابو عبدالله صادق گفتیم: پس تیم به چه صورت انجام می‌گیرد؟ ابو عبدالله دست خود را روی پلاس کویید و صورت خود را با غبار آن مسح کرد. و بعد از آن پشت دستها را از مج دست به طرف نوک انگشتان مسح نمود. توجه: به حدیث شماره ٧٣٧ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* (٤١١) * ۴- از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: چگونه باید تیم کرد؟ ابو جعفر دو کف دست را بر خاک زد و برداشت، سپس هر دو دست را برهم

الحسین بن سعید ، عن أَحْدَبْنَمُّ ، عن أَبِي بُكْرٍ ، عن زَرَّةَ قَالَ : سَأَلَ أَبَا جَعْفَرَ عَنِ التَّيْمِ فَضَرَبَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ ثُمَّ رَفَعَهَا فَنَفَضَهَا ثُمَّ مَسَحَ بِهَا جَبَهَتَهُ وَكَفِيهِ مَرْأَةً وَاحِدَةً .

٦) ٤١٢ - أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عن أَحْدَبْنَمُّ ، عن أَبِيهِ ، عن سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عن أَحْدَبْنَمُّ ، عن الحسین بن سعید ، عن فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ ، عن حَادِّبْنِ عُثْمَانَ ، عن زَرَّةَ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرَ عَنِ التَّيْمِ وَمَا صَنَعَ عَمَّارَ فَوْضَعَ أَبْوَ جَعْفَرَ كَفِيهَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ مَسَحَ وَجْهَهُ وَكَفِيهِ وَلَمْ يَمْسِحْ الْدِرَاعَيْنِ بِشَيْءٍ .

١٢) ٤١٣ - أَخْبَرَنِي الشَّيْخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عن أَحْدَبْنَمُّ ، عن أَبِيهِ ، عن سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عن أَحْدَبْنَمُّ ، عن إِسْمَاعِيلَ بْنَ هَمَّامَ الْكَنْدِيِّ ، عن الرَّضَا عَنْ قَالَ : التَّيْمُ ضَرِبَةٌ لِلْوَجْهِ وَضَرِبَةٌ لِلْكَفَّيْنِ .

١٣) ٤١٤ - أَخْبَرَنِي الشَّيْخُ أَيْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عن أَحْدَبْنَمُّ ، عن أَبِيهِ ، عن الحسین بن أَبِي حَمْزَةَ ، عن الحسین بن سعید ، عن

سَابِيدَ تَاشْ وَ خَاشَكَ رَازْ دَسْتْ خَودْ فَرُورِيَخْ وَ آنْ گَاهَ با دَوْ كَفْ دَسْتْ ،
بَكَارَ پِيشَانِي وَ پِشتَ دَسْتَها رَا مَسَحَ كَردَ .

* ٦) ٤١٢ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدند: تیم به چه صورت انجام می شود؟ ابو جعفر داستان عمار یاسر را باز گو نمود و سپس دو کف دست را بر روی خاک نهاد و پیشانی و پشت دستهای خود را مسح کرد، بی آنکه دو ساعد خود را با خاک بیالا بد.

* ١٢) ٤١٣ - ابوالحسن الرضا (ع) گفت: برای تیم صورت یک نوبت دستها را بر زمین بکویید و یک نوبت برای پشت دستها .

* ١٣) ٤١٤ - از ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم:

صَفْوَانَ بْنَ يَحْيَى ، عَنِ الْعَلَاءِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِا السَّلَامُ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ التَّيْمِ . فَقَالَ : مَرْتَبُ مَرْتَبَنِ اللَّوْجَهِ وَالْيَدَيْنِ .

﴿۴۱۵﴾ ۱۴ - وَهَذَا الْاسْنَادُ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ حَرَيْزَ ، عَنْ زَرَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ سَلَّمَ قَالَ : قَلْتُ لَهُ : كَيْفَ التَّيْمُ ؟ قَالَ : هُوَ ضَرِبٌ وَاجِدٌ لِلوضُوءِ وَالْغُسلِ مِنَ الْجَنَابَةِ : تَضَرِبُ بِيَدِكَ مَرْتَبَنِ ثُمَّ تَنْقُضُهَا نَقْضَهَا لِللوْجَهِ وَمِرْءَةِ الْيَدَيْنِ . وَمَنْ أَصْبَحَتِ الْمَاءُ فَعَلِيكَ الْغُسلُ إِنْ كَنْتَ جُنَاحًا وَالوضُوءُ إِنْ لَمْ تَكُنْ جُنَاحًا .

﴿۴۱۶﴾ ۱۷ - أَخْبَرَنِي الشَّيْخُ أَيْدِهِ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَبِي القَاسِمِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَارِ ، عَنْ أَحَدِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ صَفْوَانَ ، عَنْ عَمْرُو بْنِ أَبِي الْمِقْدَامِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَّمَ أَنَّهُ وَصَفَ التَّيْمَ فَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ

برای تیم چند نوبت دستها را بر حاک بزنم؟ آن سرور گفت: دو نوبت. یک نوبت برای مسح پیشانی و یک نوبت برای مسح پشت دستها.

* ﴿۴۱۵﴾ * ۱۴ - از ابو جعفر باقر (ع) بر سریدم: چگونگی تیم را شرح دهید. ابو جعفر گفت: چگونگی تیم برای غسل جنابت و برای طهارت و ضریح یکسان است: یک نوبت برای مسح پیشانی دستها را بر زمین می کویی و می پس کف هر دو دست را از حاک زاند و شن و خاشاک پالایش می دهی و یک نوبت برای مسح دستها. و اگر با حال تیم از جنابت بر آب گذر کرده باید غسل کنی و اگر به جای وضو تیم کرده باشی باید وضو بگیری.

* ﴿۴۱۶﴾ * ۱۷ - ابو عبد الله صادق (ع) چگونگی تیم را چنین تشریح کرد: هر دو کف دست را بر زمین کویید و بعد از پالایش، هر دو کف را بر

رفهها فتفضهمان ثم مسح عل جيئه وکفیه مرءه واحدة .

﴿٤١٧﴾ ١٨ - وهذا الاسناد ، عن الحسين بن سعيد ، عن القاسم بن عروة ، عن ابن بكر ، عن زرارة ، عن أبي جعفر عليه السلام في التيم . قال : تضرب بكفيك الأرض ثم تتفضهمان ثم نسخ وجهك ويديك .

پیشانی خود کشید و یک بار هم پشت دستها را مسح کشید .

* ﴿٤١٧﴾ * ١٨ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدند: چگونه باید تیم کرد؟ ابو جعفر گفت: دو کف دست را بر زمین می کویی و سپس پالایش من دهن و پیشانی و پشت دستها را مسح می کنی .

كتاب الجنائز

باب تلقين المحتضرين وتوجيههم عند الوفاة وما يصنع بهم في تلك الحال وتطهيرهم بالغسل وإسكانهم الأكفان

﴿٤١٨﴾ ۹- احْدُّ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ أَبْنِ بُكْرٍ ، عَنْ زَرَّارَةَ قَالَ : ثَقَلَ أَبْنُ جَعْفَرٍ وَأَبْو جَعْفَرٍ ثَلَاثَةٌ جَالِسٌ فِي نَاحِيَةِ فَكَانَ إِذَا ذَلَّ مِنْهُ إِنْسَانٌ قَالَ : لَا تَمْسُهُ . فَإِنَّهُ إِنَّمَا يَزِدُ دَادَ ضَعْفًا . وَأَضْعَفُ مَا يَكُونُ فِي هَذِهِ الْحَالِ ، وَمَنْ مَسَهُ عَلَى هَذِهِ الْحَالِ أَعْنَاهُ عَلَيْهِ . فَلِمَا قَضَى الْغَلامُ أَمْرَ

دفتر اموات

جهاز میت - نماز میت

﴿٤١٨﴾ * ۹- کودکی از فرزندان ابوعبدالله صادق (ع) به حال احتضار افتاد و ابوجعفر باقر عليه السلام غمین در کناری نشسته به حال کودک نگران بود. هر یک از خاندان آن سرور که به کودک نزدیک می شد ابوجعفر به او می گفت: به کودک دست مزن. فاتوانی کودک لحظه به لحظه بیشتر می شود و در این لحظه حساس هر کس به او دست بزند مرگ او را تسريع می کند. بالاخره پسرک جان داد و ابوجعفر فرمود تا چشمهای او را بستند و چانه او را چفت

به فُعْلَيْض عیناه وشَدَّ حِيَاة . ثُمَّ قال : لَنَا أَنْجَرَعَ مَا لَمْ يُنْزِلْ أَمْرُ الله . فإذا نَزَلَ أَمْرُ الله فَلَيْسَ لَنَا إِلَّا التَّسْلِيمُ . ثُمَّ دُعا بِذُنُونَ فَلَدُهُنَّ وَأَكْتَحَلَ دُعَا بِطَعَامٍ فَأَكَلَ هُوَ وَمَنْ مَعَهُ . ثُمَّ قال : هَذَا هُوَ الصَّبْرُ الْجَمِيلُ . ثُمَّ أَمْرَ بِهِ فَعَلَيْهِ . وَلَيْسَ جُمَّةُ حَرَّ وَمِقْرَفُ حَرَّ وَعِمَامَةُ حَرَّ وَخَرْجُ فَصْلٍ عَلَيْهِ .

﴿٤١٩﴾ ۱۸ - الحسين بن سعيد ، عن رُزْعَةَ ، عن سَمَّاَةَ قال : سَأَلَهُ عَنِ الْيَكْفُنِ بِهِ الْمِيتُ ؟ قال : ثَلَاثَةُ أَنْوَابٍ . وَإِنَّا كُفَنْ رَسُولُ الله ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَنْوَابٍ : تَوْبَيْنِ صَحَارِيْنِ وَثُوبَ حَبَرَةِ - وَالصَّحَارِيَّةُ تَكُونُ بِالْيَمَامَةِ - وَكُفَنْ أَبُو جَعْفَرَ ع فِي ثَلَاثَةِ أَنْوَابٍ .

﴿٤٢٠﴾ ۲۱ - أَخْبَرَنِي الشِّيخُ أَيْدِهُ اللهُ تَعَالَى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد بن

کردند سپس گفت: تا فرمان خدا نازل نشده است، ما حق داریم که بیتابی کیم و نگران و غمین باشیم اما بعد از آنکه فرمان خدا نازل شد، دیگر جز رضا و تسلیم تکلیف دیگری نداریم. ابو جعفر غلامی را فراخواند و فرمود تا روغن آورد و سر و بدن را صفا داد، سورمه آوردند و چشمان خود را سورمه نمود. غذا حاضر کردند و با حاضرین مجلس غذا خورد. ابو جعفر گفت: این همان صبر جمیلی است که خداوند آن را من استاید. ابو جعفر فرمود تا کودک را غسل دادند و خود جبهای از خز پوشید و بارانی خز بر دوش انداخت و عمامه خز بر سر بست و به گورستان رفت و بر کودک نیاز خواند.

* ۴۱۹ * ۱۸ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: مردہ را با چند قطعه کفن می کنند؟ ابو عبد الله گفت: رسول خدا صلوات الله علیه را با سه قطعه کفن کردند: دو قطعه بافتہ صحاریمنی بی خط و یک قطعه برد حبری خط دار. ابو جعفر باقر علیه السلام نیز با سه جامه کفن شد.

* ۴۲۰ * ۲۱ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: رسول خدا را با سه پارچه کفن

عیسی ، عن الحسن بن علی بن فضال ، عن عبد الله بن بکر ، عن زراة ، عن ابی جعفر رض قال : كُفَنَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ و آله و سلّم فی ثلثة أثواب : ثُوَبَيْنَ صَحَارِيْنَ وَ ثُوَبَ يُمْتَنَّ عَبْرِيْ او ظَفَار .

﴿٤٢١﴾ ۲۲ - وبهذا الاسناد ، عن احمد بن محمد بن عیسی ، عن علی بن حذید وابن ابی نجران ، عن حماد بن عیسی ، عن خریز ، عن زراة قال : قلت لابی جعفر رض : العمامة للميّت من الكفن هي ؟ قال : لا . إنما الكفن المفروض ثلاثة أثواب او ثوب تام لا أقل منه يواري فيه جسدك كله . فيما زاد فهو سنة إلى أن يبلغ خمسة . فيما زاد فمبتدع . والعمامة سنة . وقال : أمر النبي صلی اللہ علیہ و آله و سلّم بالعمامة . وعمم النبي صلی اللہ علیہ و آله و سلّم . وبعث إلينا أبو عبد الله رض ونحن بالمدينة - لما مات أبو عبيدة الحداء - بدینار فأمّرنا أن نشتري له حنوطاً وعمامة ففعلنا .

﴿٤٢٢﴾ ۲۳ - وبهذا الاسناد ، عن احمد بن محمد بن عیسی ، عن

کردند . دو قطعه بافتہ صحاریمنی و یک قطعه برد دیگر که از عبره یا ظفار آورده بودند .

* (٤٢١) * ۲۲ - به ابو جعفر راقر (ع) گفتم : عمامة میت جزء کفن است ؟ ابو جعفر گفت : نه . کفن واجب فقط سه جامد است و حداقل یک جامد وسیع که تمام بدن را بپوشاند . زاند بر یک جامد سنت است تا بر سرده پنج جامد و اگر از پنج جامد بیشتر باشد بدعت است . عمامة میت جزء سنت است . ابو جعفر گفت : رسول خدا فرمود تا بر سر مرده عماده بیچند و رسول خدا را نیز عماده بیچیدند . موقعی که ما در مدینه بودیم و ابو عبیده کفاش مرد ، ابو عبد الله صادق (ع) یک دینار طلا فرمیستاد و فرمود تا برای جهاز او هل و کافور و عماده ابیتاع نمائیم ، و ما اطاعت کردیم .

* (٤٢٢) * ۲۳ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : اگر کسی را در

محمد بن سهل ، عن أبيه قال : سألت أبا الحسن عليه السلام عن الشاب الذي يُصلّى فيها الرجل ويصوم ليكون فيها ؟ قال : أحب ذلك الكفن . يعني قميصاً . قلت : يدرج في ثلاثة أنواع ؟ قال : لا يأس به . والقميص أحب إلى إليه .

﴿٤٢٣﴾ ٣٧ - أخبرني الشيخ أبده الله تعالى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد بن عيسى ، عن محمد بن إسماعيل بن بزيع ، عن علي بن النعمان ، عن أبي مريم الانصاري قال : سمعت أبا جعفر عليه السلام يقول : كفن رسول الله عليه السلام في ثلاثة أنواع : بزد أحمر حبرة وثوابن أبيضين صغارين . قلت له : وكيف صلّى عليه ؟ قال : سجّي بثوب وجعل وسط البيت فإذا دخل عليه

جامعه روزانه اش که با آن نماز می خوانده و روزه گرفته است کفن نمایند ، چه صورت دارد با آنکه پیراهن می پوشیده است ؟ ابوالحسن گفت : من دوست دارم که در پیراهن کفن بشوم . من گفتم : اگر در سه قطعه پارچه مانند لباس احرام کفن کنند ، چه صورت دارد ؟ ابوالحسن گفت : اشکالی ندارد . اما پیراهن بپوشید است .

شرح : در زمان رسول خدا صلوات الله عليه پوشیدن پیراهن متداول نبود . بلکه اغلب ازار و رداء می پوشیدند . یعنی دو قواره پارچه را مانند لباس احرام بر تن می کردند . ولذا رسول خدا را به همان صورت کفن کردند . در عهد امام صادق (ع) پوشیدن پیراهن کاملاً رسمی و متداول بود ، و از این رو ابوعبدالله صادق می گوید : مردگان خود را با پیراهن کفن بکنید .

* ﴿٤٢٣﴾ ٣٧ - شنیدم ابوجعفر باقر (ع) می گفت : رسول خدا صلوات الله عليه را در میان سه قطعه جامه کفن کردند : یک قطعه پارچه خط دار سرخ پشمی بافته بین و دو قطعه پارچه سفید بافته صحار . من گفتم : نماز میت به چه صورت برگزار شد ؟ ابوجعفر گفت : جنازه رسول خدا را وسط خانه نهادند و روی جنازه

قوم داروا به وصلوا عليه ودعوا له ثم يخرجون ويدخل آخرؤن . ثم دخل علي عليه السلام القبر فوضعه على يديه وأدخل معه الفضل بن عباس . فقال رجل من الأنصار من بني الحيلاء يقال له أوس بن خوالي : أشدهم الله أن تقطعوا حقنا . فقال له علي عليه السلام : ادخل . فدخل معهما . فسألته : أين وضع السرير ؟ فقال : عند رجل القبر . وسئل سلا ، قال : وقال : إن الحسن بن علي عليه السلام كفن أسامي بن زيد في بُرْدَة خبرة . وإن عليا عليه السلام كفن سهل بن حنيف في بُرْدَة آخر خبرة .

(٤٢٤) ٤٠ - ابن أبي عمر ، عن هشام بن سالم ، عن سليمان بن خالد قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : إذا مات لأحدكم ميت

را با يك قطعه پارچه پوشیدند و دسته مردم وارد اطاق می شدند و گراگرد جنازه بر روح پاک و مظہر آن سرور صلوات می فرستادند و دعا می کردند ، و چون خارج می شدند ، دسته بعده داخل می شدند . بعد از تمام شدن مراسم صلوات و دعا ، جدم على عليه السلام ، وارد قبر شد و فضل بن عباس را نیز اجازه فرمود تا وارد قبر شود . على عليه السلام جنازه رسول خدا را روی هر دو دست بلند کرد و وارد قبر نمود . يك تن از حاضرین انصار از آن جماعتی که راه و رسم تفاخرات قومی کیش و آئین آنها است و نام او أوس بن خوالي بود ، گفت : شما بنی هاشم را به خدا قسم می دهم که حق ما انصار مدینه را ناحق مکنید که ما انصار رسول خدا متعدد و هم پیمان او بودهایم . على عليه السلام به او گفت : وارد قبر شو و او وارد شد . من پرسیدم : تخته تابوت را در کدام قسم قبر نهاده بودند ؟ ابو جعفر گفت : تخته تابوت را پانین پای قبر نهادند و جنازه را آهته و آرام برداشتند و وارد قبر کردند . ابو جعفر باقر گفت : عمومیم حسن بن على اسامه بن زید را در میان يك پارچه پشمی خط دار سرخ کفن کرد و بر همین منوال ، جدم على عليه السلام سهل بن حنيف را در يك جامه خط دار سرخ کفن نمود .

* (٤٢٤) * - شنیدم ابو عبد الله صادق (ع) می گفت : هر گاه کسی از

فَسُجُّوهُ تِجَاهُ الْقَبْلَةِ . وَكَذَلِكَ إِذَا غَيْلَ يَعْفَرُ لِهِ مَوْضِعُ الْمُقْتَلِ تِجَاهُ الْقَبْلَةِ فَيَكُونُ مُسْتَقْبِلًا بِاطْنَ قَدْمَيْهِ وَوِجْهَهُ الْقَبْلَةِ .

﴿٤٢٥﴾ ٥٣ - سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيرٍ قَالَ : سَأَلَتْ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّ يَأْمُرَ لِي بِقُمِيصِ أَعِدَّهُ لِكَفْنِي . فَبَعْثَتْ بِهِ إِلَيْيَ . فَقَالَ : كَيْفَ أَصْنَعُ ؟ فَقَالَ : اُنْزَعُ أَزْرَارَهُ .

﴿٤٢٦﴾ ٦١ - فَضَالَةُ ، عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمِ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : قَالَ : لَا تُعْجِمُ فِي مَسَابِعِ الْمَيْتِ حَنُوطًا .

﴿٤٢٧﴾ ٨٠ - مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَقْبَةَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيرٍ قَالَ : رَأْيُ أَبَا الْحَسْنِ دَخْلُ الْقَبْرِ وَلَمْ يُخْلِ أَزْرَارَهُ .

شما شیعیان در آستانه مرگ قرار گیرید، پای او را به سوی قبله بکشانید و روی او را بپوشانید. و نیز به هنگام غسل دادن، رو به قبله چالهای حفر کنید و تخته نابوت را روی آن بگذارید به صورتی که پای مرده و صورت او مواجه با قبله باشد.

توجه: به حدیث ٨٢٧ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٤٢٥﴾ ٥٣ - از ابو جعفر امام جواد (ع) تقاضا کردم تا پیراهنی به من مرحمت فرماید تا برای کفن نگه دارم و ابو جعفر پیراهنی برای من فرستاد. من پرسیدم: با چه شرائطی باید از پیراهن استفاده کنم؟ ابو جعفر گفت: دگمه‌های آن را بر کن.

* ﴿٤٢٦﴾ ٦١ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: در گوشای مرده کافور ممکن.

* ﴿٤٢٧﴾ ٨٠ - من ابوالحسن الرضا (ع) را دیدم وارد قبر شد تا جنازه‌ای را دفن کند و دگمه‌های خود را نگشود.

﴿٤٢٨﴾ ۸۸ - علی بن الحسن ، عن علی بن مهزیار و محمد بن اسماعیل ، أيضاً ، عن حماد بن عیسی ، عن خریز ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد همای علیهم السلام قال : إذا وضعته في لحده فقل : « بسم الله وفي سبیل الله وغل ملة رسول الله ». اللهم عبدک نزل بك وأنت خیر متذول به . اللهم افتح له في قبره والحققه بتیه . اللهم إنا لا نعلم منه إلا خيراً وأنت أعلم به » . فإذا وضعته عليه اللبن فقل : « اللهم صل وحذنه وآتیه وختنه وأسكنه إلى من رحتك رحمة تغییه بها عن رحمة من سواك » . فإذا خرجهت من قبره فقل : « إنا لله وإنا إليه راجعون والحمد لله رب العالمين اللهم ارفع درجته في أعلى علیین واحلّف على عقبه في الغابرين وعندك تحبیبه يا رب العالمين » .

﴿٤٢٩﴾ ۹۷ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن أبیان بن

* ۴۲۸ - ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبدالله صادق (ع) گفت: موقعی که مرده را در لحد جای دادی بگو: « به نام خدا . و در راه خدا . و بر آنین رسول خدا . بار خدایا این مرد بندۀ تو است و به پیشگاه تو رحل اقامت کشید که بپیشین میزبانی . بار خدایا گورش را بر او فراخ و گشاده گردان و روحش را به حضور پیامبر برسان . بار خدایا ما فقط از خیر و خوبی او با خبرم و تو از حال او داناقتری » . و چون خشت لحد را گذاشتی، بگو: « بار خدایا ، تبا است ، بار و همدم او باش . نگران است . آنیس و موئس او باش . خدایا از رحمت خود نصیبی در گور او جای ده ، رحمتی که او را از ترحم دیگران بی نیاز کند » . و چون از گور او بیرون آمدی بگو: « اانا لله و اانا اليه راجعون: ما برای خدا زندهایم و به سوی او روانیم . حمد و ستایش ویژه آن خدا است که پروردگار جهانیان است . بار خدایا پایگاه او را در فضای بالاتری بالا بر و برای بازماندگانش سرپرست خوبی باش . بار خدایا ما مصیبت او را در راه تو بر خود هموار می کنیم » .

* ۴۲۹ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: روا نیست که پدر در گور

عثمان ، عن عبد الله بن محمد بن خالد ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال :
الوالد لا ينزل في قبر ولده . والولد ينزل في قبر والده .

﴿٤٣٠﴾ ٩٩ - علي بن الحسين ، عن سعد بن عبد الله ، عن
محمد بن الحسين وأحد بن الحسن بن علي بن فضال ، عن أبيه ، عن
علي بن عقبة وديان بن حكيم ، عن موسى بن أكيل التميمي ، عن أبي
عبد الله عليه السلام قال : السنة في رش الماء على القبر أن يستقبل القبلة ويستدأ
من عند الرأس إلى عند الرجل ثم يدور على القبر من الجانب الآخر ، ثم
يرش على وسط القبر . فكذلك السنة فيه .

﴿٤٣١﴾ ١٠٢ - أخبرني جماعة ، عن هارون بن موسى ، عن أبي
العباس أحد بن محمد ، عن علي بن الحسن ؛ وأحد بن عباد ، عن أبي
الحسن علي بن محمد بن الزبير ، عن علي بن الحسن بن فضال ، عن
محمد بن عبد الله بن زراة ، عن محمد بن أبي عميرة ، عن حماد بن عثمان ،
عن عبيد الله الخلبي ومحمد بن مسلم عن أبي عبد الله عليه السلام قال : أمرني أبي
أن أجعل ارتفاع قبره أربع أصابع مفرجات . وذكر أن الرش بالماء

فرزندش وارد شود او را به خاک بسپارد ، اما فرزند میتواند با دست خود
پدرش را به خاک بسپارد .

* ٩٩ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : آب پاشیدن بر روی گور بر
این سنت است که رو به قبله بایستد و آب را از جانب سر بریزد و به خط مستقيم
تا پایین پای مرده ادامه دهد و بعد از آن به صورت دائیره بر جوانب گور پاشد و
ماهیقی آب را بر وسط گور بریزد . این است راه و رسم آب پاشی بر گور مردگان .

* ١٠٢ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : پدرم فرمود تا گور او را
چهار انگشت باز از زمین مرتفع بسازم . ابوعبدالله گفت : آب پاشی بر گور ، کار
خوبی است . ابوعبدالله گفت : بعد از آنکه مرده را در گور کردی ، دست خود را

حسن ، وقال : **تَوَضَّأْ إِذَا أَذْخَلْتَ الْمَيْتَ التَّبَرِ.**

﴿٤٣٢﴾ ۱۰۶ - علی بن مهزیار ، عن فضالة ، عن أبان ، عن زراة قال : قال أبو جعفر سَلَّمَ : لا يُسْخَنُ الماء للعيت .

﴿٤٣٣﴾ ۱۳۰ - أخبرني الشيخ أیده الله تعالى ، عن أ Ahmad بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أ Ahmad بن محمد ، عن الحسين ، عن الحسن ، عن زُرْعَةَ ، عن سَمَاعَةَ ، عن أبي عبد الله سَلَّمَ قال : سأله عن السقط إذا استوت خلقته . يجب عليه الغسل واللهد والكفن ؟ قال : نعم . كُلُّ ذلك يجب عليه إذا استوى .

﴿٤٣٤﴾ ۱۳۱ - سعد بن عبد الله ، عن العباس ، عن حماد بن عيسى وعبد الله بن المغيرة ، عن ابن سنان ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله قال : سالت أبا عبد الله سَلَّمَ عن المحرم يموت . كيف يُصْنَعُ به ؟

بشوی .

* (٤٣٢) * ۱۰۶ - أبو جعفر باقر (ع) گفت: برای شستشوی مرده آب را داغ مکنید .

* (٤٣٣) * ۱۳۰ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: در صورتی که جنین با خلقت کامل سقط شود، غسل دادن و کفن و دفن کردن او لازم است؟ ابو عبدالله گفت: بلی. در صورتی که خلقت جنین کامل باشد، همه این مراسم باید انجام بگیرد .

* (٤٣٤) * ۱۳۱ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر حاجی در حال احرام بمیرد، جنازة او با چه مراسمنی دفن می شود؟ ابو عبدالله گفت: عبدالرحمن پسر امام مجتبی همراه عمویش حسین علیه السلام در لباس احرام عازم حج بود که نیمه راه مکه در محلی به نام ابواء مرحوم شد. عبدالله بن عباس و عبدالله بن جعفرین این طالب نیز در التزام رکاب بودند. جدم ابو عبدالله الحسین همه مراسم

قال : إنَّ عبد الرحمن بن الحسن مات بالأبواء مع الحسين عليه السلام وهو
تُحْرِم و مع الحسين عبد الله بن العباس و عبد الله بن جعفر و يُصْنَع به كما
يُصْنَع بالبيت و غطى وجهه ولم يُمس طيأ . قال : وذلك كان في كتاب
علي .

﴿٤٣٥﴾ ١٣٢ - وعنـه ، عنـ محمدـ بنـ الحـسـين ، عنـ عـثـمـانـ بنـ
عـيسـى ، عنـ سـمـاعـةـ قالـ : سـأـلـهـ عنـ المـحـرـمـ يـمـوتـ . فـقـالـ : يـغـسلـ وـيـكـفـنـ
بـالـثـيـابـ كـلـهـاـ وـيـغـطـيـ وجهـهـ . يـصـنـعـ بهـ كـمـاـ يـصـنـعـ بـالـجـلـلـ . غـيرـ أـنـهـ لـاـ يـمـسـ
الـطـيـبـ .

﴿٤٣٦﴾ ١٣٣ - عليُّ بنُ الحسين ، عنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدِ بْنِ عَلِيٍّ ، عنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصُّلْطَنِ ، عَنْ صَفْوَانَ ، عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
مُسْلِمَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ وَأَبِي عبدِ اللَّهِ عَلَيْهَا السَّلَامُ قَالَ : سَأَلْتُهُمَا عَنِ الْمُحْرِمِ
كَيْفَ يُصْنَعُ بِهِ إِذَا مَاتَ ؟ قَالَا : يُغْطَى وَجْهَهُ وَيُصْنَعُ بِهِ كَمَا يُصْنَعُ
بِالْحَلَالِ . غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَقْرُبُ طِيَّباً .

را در جنازه عبدالرحمن اجرا کرد به جز آنکه بوی خوشی از قبیل هل و کافور
بکار نبرد، ابوعبدالله صادق گفت: این دستور در نوشтар جدم على بن ابی طالب
ثبت شده است.

* ﴿٤٣٥﴾ ١٣٢ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در حال
احرام بمیرد، جه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: جنازه او را همانند سایرین غسل
می دهند و به تمام و کمال کفن می کنند و صورت او را در لفافه سراسری
می پوشانند، فقط از بکار بردن عطر هل و کافور خودداری می کنند.

* ﴿٤٣٦﴾ ١٣٣ - از ابوجعفر باقر و ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با
حدیث قبلی برابر است).

﴿٤٣٧﴾ ۱۳۴ - عنه ، عن سعد ، عن أحد بن الحسن بن عليّ بن فضال ، عن أبيه ، عن يونس بن يعقوب ، عن أبي مريم ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : خرج الحسين بن عليّ عليه السلام وعبد الله وعبيد الله ابنا العباس وعبد الله بن جعفر ومعهم ابن للحسن عليه السلام يقال له عبد الرحمن . فمات بالأبواء وهو غرم فَغَسَلُوهُ وَكَفُنُوهُ وَلَمْ يُخْنِطُوهُ . وَخَرُوا وجْهَهُ وَرَأْسَهُ وَدَفَنُوهُ .

﴿٤٣٨﴾ ۱۴۸ - أخبرني الشيخ أبيه الله تعالى ، عن أبي القاسم جعفر بن محمد ، عن أبيه ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن محمد ، عن عليّ بن أحد بن أشيم ، عن يونس قال : سأله الرضا عليه السلام عن الرجل تكون له الجارية اليهودية والنصرانية فِي واقعُهَا تتحمّل . ثم يدعوها إلى أن تُسلِّمَ فتَأْتِي عليه . فدنى ولادتها فماتت وهي تطلق ، والولد في بطنها ، ومات الولد ، أَيُّدْفَنُ معها على النصرانية ؟ أو يُتَرَجَّحُ منها وَيُسْدَقُ

* ۱۳۴ - أبوعبد الله صادق (ع) گفت: جدم حسين بن علي عليه السلام عازم حج بود و عبدالله و عبید الله فرزندان عباس عمومی پیامبر با عبدالله بن جعفر بن ابی طالب در التزام آن سرور بودند. یکی از پسران امام حسن مجتبی به نام عبدالرحمن نیز همراه آن سرور بود که در محل ابوا در حال احرام دیده بر جهان فرو بست. عبدالرحمن را غسل دادند و کفن کردند بی آنکه کافور و هل بکار ببرند. صورت او را و سر او را در کفن نهان کردند و به خاک سپردند.

* ۱۴۸ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: اگر انسان با کنیز خود که بر دین پیهود و یا بر دین نصاری است همبستر شود و بعد از آبستنی هر چند او را به اسلام بخواند نباید واتفاقاً به هنگام زایمان بمیرد و کودک نیز در شکم او بمیرد، آیا کودک، همانگونه در شکم مادر بماند و همراه مادرش به شیوه نصرانیان دفن شود یا آنکه باید شکم او را بشکافند و کودک را خارج نموده بر شیوه اسلام و در گورستان مسلمین دفن نمایند؟ ابوالحسن گفت: کودک را باید

عل فطرة الاسلام؟ فكتب : يُدفن معها .

﴿٤٣٩﴾ ١٥٨ - علي بن الحسين ، عن محمد بن أحد بن علي ، عن عبد الله بن الصلت ، عن علي بن الحكم ، عن سيف بن عميرة ، عن إسحاق بن عمّار قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الغريق أيُغسل؟ قال : نعم يغسل ويستبرأ . قلت : وكيف يستبرأ؟ قال : يترک ثلاثة أيام قبل أن يدفن . إلا أن يتغير قبل فيغسل ويُدفن . وكذلك صاحب الصاعقة . فإنه ربما ظن أنه قد مات ولم يمت .

﴿٤٤٠﴾ ١٦٤ - عنه ، عن سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن عبد الله بن مُسکان ، عن آيوب بن الحز قال : سئل أبو عبد الله عليه السلام عن رجل مات وهو في السفينة في البحر كيف يُقْسِنَ به؟ قال : يوضع في خالية ويوكي رأسها ويُطْرَح في الماء .

همراه مادرش دفن کنند.

* ١٥٨ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا کسی را که در آب خفه شود و بمیرد، باید غسل بدنه؟ ابوعبدالله گفت: آری و باید موقعیت او را روشن کنند. من گفتم: موقعیت او چگونه روشن می‌شود؟ ابوعبدالله گفت: نا سه روز، دفن او را تأخیر بیندازند، مگر این که قبل از سه روز، دگرگونی جد مشهود گردد. و بر همین منوال، کسی که در اثر صاعقه بمیرد، باید تا سه روز دفن او را تأخیر بیفکنند. چه با مردم تصور می‌کنند که اینان مرده‌اند، با آنکه نمرده‌اند.

* ١٦٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی در کشتی بمیرد و کشتی در وسط دریا باشد، چگونه او را دفن کنند؟ ابوعبدالله گفت: جسد مرده را در خمره می‌گذارند و سر خمره را مسدود می‌کنند و به دریا می‌اندازند.

﴿٤٤١﴾ ۱۶۶ - أَخْبَرَنِي الشَّيخُ أَبْدِهُ اللَّهُ تَعَالَى ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلَىٰ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَحْمَدِ بْنِ إِدْرِيسِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدِ بْنِ يَحْيَىٰ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ ، عَنْ يَوسُفِ بْنِ يَعْقُوبِ ، وَأَخْبَرَنِي ، عَنْ أَبِي القَاسِمِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبِ ، عَنْ أَبِي عَلَىٰ الْأَشْعَرِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَارِ ، عَنْ أَبِنِ فَضَالٍ ، عَنْ يَوْنَسِ بْنِ يَعْقُوبِ ، عَنْ أَبِي النَّبِيرِ مَوْلَى الْخَرِّبِ بْنِ الْمُغَيرةِ النَّصْرِيِّ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ مَا ذَكَرْتَ : حَدَّثْتَنِي عَنِ الصُّبَيْبِ إِلَى كُمْ تَغْبِلُهُ النِّسَاءُ ؟ فَقَالَ : إِلَى مُلَاثِ سَبِينِ .

﴿٤٤٢﴾ ۱۷۲ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلَىٰ بْنِ يَقْطَنِ ، عَنْ أَخِيهِ الْحَسِينِ ، عَنْ عَلَىٰ بْنِ يَقْطَنِ قَالَ : سَأَلَتْ أُبَيْ الْحَسَنِ مُوسَى بْنَ عَلَىٰ عَنِ الْمَرْأَةِ تَوْتُ وَوْلَدُهَا فِي بَطْنِهَا يَتَحْرُكُ . قَالَ : يُشْقَى عَنِ الْوَلَدِ .

الزيادات

﴿٤٤٣﴾ ۱ - الْحَسِينُ بْنُ سَعْدٍ ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُوَيْدٍ ، عَنْ

* (٤٤١) * ۱۶۶ - بَهْ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقٍ (ع) گفت: بفرمانید که خانمهای پسرهای چند ساله را می‌توانند غسل بدھند؟ ابوعبدالله گفت: جدا کثیر، پسرهای سه ساله را.

* (٤٤٢) * ۱۷۲ - بَهْ أَبُو الْحَسَنِ أَمَامِ كَاظِمٍ (ع) گفت: اگر بانوی حامله بمیرد و کودک او زنده باشد، چه باید کرد؟ ابوالحسن گفت: شکم مادر را من شکافند و کودک را خارج می‌کنند.

اضافات

* (٤٤٣) * ۱ - أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقٍ (ع) گفت: اگر کسی به حال احتضار بیفتند و جان دادن او با سختی و دشواری به تأخیر افتد، باید او را به جایگاه

عبد الله بن سinan ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا عَسْرَ علی المیت موته
ونزعه فَرِبَّ إلی المصلَّی الذي كان يُصلَّی فیه .

﴿٤٤٤﴾ ٢ - علی[ؑ] ، عن أبيه ، عن حماد ، عن خریز ، عن زرارة
قال : إذا اشتدَّ علیه النزعُ فقضمه في مصلَّاه الذي كان يُصلَّی فیه أو علیه .

﴿٤٤٥﴾ ٨ - علی[ؑ] بن الحسين ، عن سعد بن عبد الله ، عن أحد بن
محمد ، عن ابن عبوب ، عن العلاء بن رزین ، عن محمد بن مسلم قال :
سألت أبا جعفر عليه السلام عن امرأة تُوقَّفَتْ أَيْضًا لزوجها أن يُنْظَرَ إلی وجهها
ورأسها ؟ قال : نعم .

﴿٤٤٦﴾ ٩ - الحسين[ؑ] بن سعيد ، عن صفوان بن بحى وفضالَةَ ، عن
العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هما عليه السلام قال : قلت : الرجل
يُعْصِي عَيْنَ الْمَيْتِ . أعلمه غسل ؟ فقال : إذا مَسَّ بحرارته فلا . ولكن

نمایش منتقل سازند.

* ٤٤٤ - أبو عبد الله صادق (ع) گفت: اگر کس در آستانه مرگ
قرار گیرد و جان سپردن او با دشواری و شکنجه همراه باشد، او را به نماز خانه اش
منتقل سازید و با روی سجاده نمازش بخوابانید.

* ٤٤٥ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر خانم مرحوم شود، آیا
شوهرش می تواند به سر و صورت او بینگرد؟ ابو جعفر گفت: آری.
توجه: برخی از فقهای اهل سنت تصور کرده اند که با مرگ یکی از دو
همسر، ارتباط زوجیت و محربت قطع می شود. سوالات شیعیان از فتوای اینان
سرچشمه می گیرد.

* ٤٤٦ - به ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبد الله صادق (ع) گفتم: کسی
که چشم مرده را می بندد باید غسل کند؟ آن حضرت گفت: در صورتی که بدن
مرده گرم باشد غسلی بر او لازم نیست، اما بعد از سرد شدن مرده، هر کس به او

إذا مَسَهُ بعْدَمَا يَتَرَدُّ فَلَيُغَتِّلُ . قلت : فالذى يغسله يغتيل؟ قال : نعم . قلت : فَيَغْتِلُهُ نَمَّ يَلِسْهُ أَكْفَانَهُ قَبْلَ أَنْ يَغْتِلَهُ؟ قال : يغتله ثم يغتيل ينتبه من العائق ثم يلشه أكفانه ثم يغتيل . قلت : فمن حمله . عليه غسل؟ قال : لا ، قلت : فمن اذْخَلَهُ الْقَبْرَ أَعْلَيَهُ وَضْوَهُ؟ قال : لا . إِلَّا أَنْ يَتَوَضَّأَ مِنْ تَرَابِ الْقَبْرِ إِنْ شَاءَ .

٤٤٧) ١٠ - الحسين بن سعيد ، عن النضر بن سعيد ، عن عاصم بن حميد قال : سأله عن الميت إذا مَسَهُ الْإِنْسَانُ أَفِيهِ غُسل؟ قال : فقل : إذا مَسَتْ جَسْدَهُ حِينَ يَبْرُدُ فَاغْتِلْ .

٤٤٨) ١٢ - عليٌّ بن مهرiziار ، عن فضالة بن أبى يعقوب ، عن معاوية بن عمّار قال : قلت لابي عبد الله سبطن : الذي يغسل الميت عليه

دست بزند باید غسل کند. من گفت: پس آن کسی که مرده را غسل می دهد، باید غسل کند. آن حضرت گفت: آری باید غسل کند. من گفت: پس باید اول مرده را بشوید و کفن بپوشاند و بعد خودش غسل کند. آن حضرت گفت: بهتر آن است که اول مرده را بشوید و غسل بدهد، سپس دستهای خود را تاشاندها شستشو دهد، آنگاه کفن مرده را بر تن او بپوشاند و بعد از پایان کار، خودش غسل کند. من گفت: آیا کسی که مرده را بر دوش می کشد، باید غسل کند؟ آن حضرت گفت: نه. من گفت: کسی که مرده را داخل قبر می گذارد باید وضوی خود را تجدید کند؟ آن حضرت گفت: نه. اگر خواسته باشد می تواند دستهایش را از آلوگنی خاک گور بشوید.

* ٤٤٧) ١٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان به جسد می دست بزند، باید غسل کند؟ ابوعبدالله گفت: اگر بعد از سردشدن جسد به آن دست بزند باید غسل کنی.

* ٤٤٨) ١٢ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: کسی که مرده را غسل می دهد، باید غسل کند؟ ابوعبدالله گفت: بلى. من گفت: اگر انسان به جسد

غُسل؟ قال : نعم . قلت : فإذا مَسْهُ وَهُوَ سَخِنٌ؟ قال : لَا غُسلَ عَلَيْهِ . فإذا بَرَدَ فَعَلِيهِ الْغُسلُ . قلت : وَالْبَهَائِمُ وَالظِّيْرُ إِذَا مَسَّهَا عَلَيْهِ غُسلٌ؟ قال : لَا . لِئِنْ هَذَا كَالْإِنْسَانِ .

﴿٤٤٩﴾ ۱۳ - محمد بن الحسن الصفار قال كتبت إليه : رجل أصاب يَدِيهِ أو بَدْنَهُ ثُوبَ الْمِيتِ الَّذِي يَلِي جَلْدَهُ قَبْلَ أَنْ يُغْسَلَ . هل يَجُبُ عَلَيْهِ غُسلُ يَدِيهِ أو بَدْنَهُ؟ فَوَقَعَ : إِذَا أَصَابَ يَدَكَ جَسْدَ الْمِيتِ قَبْلَ أَنْ يَغْسَلَ فَقَدْ يَجُبُ عَلَيْكَ الْغُسلُ .

﴿٤٥٠﴾ ۱۵ - الحسين بن سعيد ، عن محمد بن أبي عمَير ، عن جَيْلَنْ بْنِ دُرَاجَ ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عَلَيْهِ السَّلَامُ قال : مَسْ الْمِيتِ عَنْ دُوَّاتِهِ وَبَعْدَ غُسلِهِ - وَالْقُبْلَةَ - لِئِنْ بَأْسٌ .

مرده دست بزنند در حالی که جسد گرم باشد، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: در این صورت غسلی واجب نخواهد بود فقط در صورتی که جسد سرد شده باشد، هر کس با آن جسد تماس پیدا کند، باید غسل کند. من گفتم: اگر به مردار چار بیان و بزندگان دست بزنند، باید غسل کنند؟ ابوعبدالله گفت: نه. حیوانات مانند انسان نیستند.

* ۱۳ - به ابومحمد امام عسکری (ع) نوشتم: اگر دست انسان و یا بدن انسان با جامدهای زیرین میت تماس پیدا کند و هنوز جامدها را تطهیر نکرده باشند، آیا باید دستها و یا بدن خود را بشوید؟ ابومحمد در پاسخ نوشت: فقط در صورتی که دستهایت با بدن مرده تماس پیدا کند و هنوز مرده را نشته باشند، باید غسل کنی.

* ۱۵ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: تماس با مرده و یا بوسیدن او به هنگام مرگ که هنوز جسد سرد نشده و یا بعد از غسل که طهارت جسد حاصل شده است، مانع ندارد.

﴿٤٥١﴾ ١٧ - عليٌ بن الحسين ، عن محمد بن أحمد بن عليٍّ ، عن عبد الله بن الصُّلت ، عن أحد بن محمد بن أبي نصر ، عن عبد الله بن سِنان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا بأس بأن يمسه بعد الغسل ويُقبله .

﴿٤٥٢﴾ ١٩ - الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن العلابين رَزِين ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هما عليهما السلام في رجل مسَّ ميتة . أعلىه الغسل ؟ قال : لا إنما ذلك من الإنسان .

﴿٤٥٣﴾ ٢١ - عليٌ بن الحسين ، عن محمد بن أحد بن عليٍّ ، عن عبد الله بن الصُّلت ، عن عبد الله بن المغيرة ، قال : حدثني غياث بن إبراهيم الرزامي ، عن جعفر ، عن أبيه ، عن عليٍّ عليهم السلام أنه قال : يغسل الميت أولى الناس به .

﴿٤٥٤﴾ ٢٢ - محمد بن الحسن الصفار قال : كتبت إلى أبي محمد عليه السلام : كم حُدُّ الماء الذي يغسل به الميت ؟ كما رووا أن الجنب يغسل بستة أرطال والخانص بتسعة أرطال ، فهل للميته حُدٌّ من الماء الذي يُغسل

* (٤٥١) * ١٧ - أبوعبد الله صادق (ع) گفت: دست زدن به جسد مرده و يا بوسیدن او بعد از شتن اشکالی ندارد .

* (٤٥٢) * ١٩ - از ابو جعفر باقر (ع) و يا ابو عبد الله صادق (ع) پرسید: اگر کسی با جسد مرداری تماش پیدا کند، باید غسل کند؟ آن سرور گفت: نه . این حکم مخصوص به مرده انسان است .

* (٤٥٣) * ٢١ - جدم امیر المؤمنین گفت: بدن مرده را کسی باید غسل بدهد که واپیشتر از همگان باشد .

* (٤٥٤) * ٢٢ - به ابو محمد امام عسکری نوشت: بدن مرده را با چند رطل آب باید غسل بدهند . روایت است که جنب با شش رطل آب وزن خانص با نه رطل آب باید غسل بکنند، آیا برای غسل میت هم حدی مشخص شده است؟

به؟ فَوْقَ مِنْكُمْ : حَدَّ غَسل الْمَيْتِ : يَغْسل حَقَّ يَطْهَرُ . إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى .

﴿٤٥٥﴾ ۲۳ - محمد بن الحسن الصفار قال: كتب إلى أبي محمد عليه السلام هل يجوز أن يُغسل الميت وما ورثة الذي يُصب عليه يدخل إلى بشر؟ فَوْقَ مِنْكُمْ : يكون ذلك في بلايلع.

﴿٤٥٦﴾ ۲۹ - أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّد ، عَنْ عَلَيْهِ الْبَرَحَنْ ، عَنْ حَمَّادَ ، عَنْ حَرَبَيْزَ ، عَنْ زَرَارَةَ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي جَعْفَرَ عليه السلام : مَيْتٌ مَاتَ وَهُوَ جُنْبٌ . كَيْفَ يُغَسَّلُ ؟ وَمَا يَجْزِيهِ مِنَ الْمَاءِ ؟ قَالَ : يُغَسَّلُ غُسْلًا وَاحِدًا يَجْزِي ذَلِكَ لِلْجَنَابَةِ وَلِغَسْلِ الْمَيْتِ . لَأَنَّهَا حَرَمَتَانِ اجْتَمَعَتَا فِي حُرْمَةٍ وَاحِدَةٍ .

﴿٤٥٧﴾ ۳۰ - عَلَيْهِ الْبَرَحَنْ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعْدٍ ، عَنْ عَلَيْهِ الْبَرَحَنْ ، عَنْ أَبِنِ مُسْكَانٍ ، عَنْ الشَّفْيَ ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ ، عَنْ أَحْدَهَا عليه السلام

ابومحمد در پاسخ نوشت: آن قدر آب بریزند و بشویند تا پاک شود. ان شاء الله.
* (٤٥٥) * ۲۳ - به ابومحمد نوشت: آیا روا هست که مرده را در مکانی بشویند که فاضلاب آن به مستراح بریزد؟ ابومحمد در پاسخ نوشت: بهتر آن است که فاضلاب آن به جاهی سرازیر شود که دهانه آن تنگ باشد.
توجه: به حدیث شماره ۸۴۳ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* (٤٥٦) * ۲۹ - به ابوجعفر باقر (ع) گفتتم: اگر کسی با حال جنابت بمیرد، چگونه باید او را غسل بدند و چه مقدار باید بر او آب بریزند؟ ابوجعفر گفت: فقط یک نوبت آخر که با آب خالص غسل می‌دهند، هم برای جنابت و هم برای طهارت جسد کافی است. دو تکلیف شرعی به یک صورت اجرا می‌شود و نتیجه واحدی بیار می‌آورد که طهارت شرعی است.
* (٤٥٧) * ۳۰ - از ابوجعفر باقر (ع) و یا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم:

في الجنب إذا مات . قال : ليس عليه إلا غسلة واحدة .

﴿٤٥٨﴾ ٤٠ - أَحْمَدُ بْنُ عَمْدَ ، عَنْ الْخَيْرِ بْنِ عَلَى الْوَشَاءِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنَ عَائِدَ ، عَنْ الْخَيْرِ بْنِ خُتَّارٍ قَالَ : قُلْتَ لَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُتَكَبِّرًا : يَجْزِمُ الرَّجُلُ فِي ثُوبِ أَسْوَدٍ ؟ قَالَ : لَا يَجْزِمُ فِي الثُّوبِ الْأَسْوَدِ وَلَا يَكْفُنُ بِهِ .

﴿٤٥٩﴾ ٤٣ - عَلَيُّ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ حَفْصَ بْنِ الْبَخْرِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُتَكَبِّرًا قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ مُتَكَبِّرًا : يَا عَلِيٌّ إِذَا أَنَا مِنْتُ فَاقْغِلْنِي بِسَبْعِ قَرْبٍ مِنْ مَاءٍ بِثْرَ غَرْسٍ .

﴿٤٦٠﴾ ٤٤ - الْخَيْرِ بْنُ سَعِيدَ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْبَىِّ ، عَنْ سَمَاعَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُتَكَبِّرًا قَالَ : إِذَا كَفْنْتَ الْمَتَّ فَذَرْ عَلَى كُلِّ ثُوبٍ شَيْئًا مِنْ ذَرِيرَةٍ وَكَافُورٍ .

﴿٤٦١﴾ ٤٥ - عَنْهُ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِسْنَانَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُتَكَبِّرًا قَالَ : الْبَرَدُ لَا يُلْفَ . وَلَكِنْ يُطْرَحُ عَلَيْهِ طَرْحًا وَإِذَا دَخَلَ

کسی را که در حال جنابت بمیرد، باید دو نوبت غسل بدھند؟ آن سورور گفت: فقط یک نوبت باید غسل بدھند.

* ٤٠ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: حاجی من تواند با جامه سیاه احرام بیندد؟ ابوعبدالله گفت: نه. حاجیان نباید با لباس سیاه، احرام بینند و مردها را نباید با جامه سیاه کفن نمایند.

* ٤٣ - رسول خدا صلوات الله عليه به امیر المؤمنین سفارش کرد که مرا با هفت مشک آب از آب چاه غرس، غسل بده.

* ٤٤ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: موقع پوشانیدن کفن بر جسد مرده، روی هر قطعه آن مقداری هل و کافور بپاش.

* ٤٥ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: برد پشمی را بر جسد مرده نمی پیچند بلکه باید بر روی جسد بیفکند و چون مرده را در قبر نهادند، آن برد

القبر وَضَعَتْ نَحْتَ خَدَّهِ وَنَحْتَ جَنْبِهِ .

﴿٤٦٢﴾ ۴۶- أَحَدُ بْنُ عَمْدَ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ أَبِي مَالِكِ الْجُهْنِيِّ ، عَنْ الْخَسِينِ بْنِ عَمَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الرَّجُلِ اشْتَرَى مِنْ كُسْوَةِ الْبَيْتِ شَيْئًا . هُلْ يُكْفِيُنَّ بِهِ الْمَيْتُ ؟ قَالَ : لَا .

﴿٤٦٣﴾ ۴۷- عَنْهُ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُثْمَانَ الْأَفَاشِمِيِّ قَالَ : سَأَلَ أَبَا الْحَسْنِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ رَجُلٍ اشْتَرَى مِنْ كُسْوَةِ الْبَيْتِ شَيْئًا هُلْ يُكْفِيُنَّ فِيهِ الْمَيْتُ ؟ قَالَ : لَا .

﴿٤٦٤﴾ ۵۲- الْحَسْنُ بْنُ عَبْرُوبَ ، عَنْ أَبِنِ بَنَانَ ، عَنْ أَبِي عبد الله عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : ثُمَّنُ الْكَفْنَ مِنْ جَمِيعِ الْمَالِ .

﴿٤٦٥﴾ ۵۶- مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْخَسِينِ ، عَنْ صَفَوَانَ ، عَنِ الْعَلَا ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الرَّجُلِ يَغْسلُ امْرَأَهُ ؟ قَالَ : نَعَمْ مِنْ وَرَاءِ الثِّيَابِ .

را زیر پهلو و صورت او پین کنند.

* (٤٦٢) * ۴۶- از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر انسان از برده‌های خانه کعبه مقداری خردباری کند، می‌تواند جسد مرده را با آن کفن نماید؟ ابو جعفر گفت: نه.

* (٤٦٣) * ۴۷- از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٤٦٤) * ۵۲- ابو عبدالله صادق (ع) گفت: بهای کفن را از اصل میراث می‌بردازند.

* (٤٦٥) * ۵۶- از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: شوهر می‌تواند همسر خود را غسل بدهد؟ ابو عبدالله گفت: بله از روی پیراهن.

۵۷- أَحْدَى بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ سَمَاعَةَ ، قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الْمَرْأَةِ إِذَا مَاتَتْ . فَقَالَ : يَدْخُلُ زَوْجَهَا يَدَهُ نَحْتَ قَمِصِهَا إِلَى الْمَرْأَةِ فِي غُسلِهَا .

۵۹- الْحَسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ النَّعْمَانَ ، عَنْ أَبِي الصَّبَاحِ الْكَنَّاَنِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَكَتْهُ قَالَ فِي الرَّجُلِ يَمُوتُ فِي السَّفَرِ فِي أَرْضٍ لَيْسَ مَعَهُ إِلَّا النِّسَاءَ . قَالَ : يُدْفَنُ وَلَا يُغْسَلُ . وَالْمَرْأَةُ تَكُونُ مَعَ الرَّجُلِ بِتِلْكَ الْمَرْزَلَةِ تَدْفَنُ وَلَا تَغْسَلُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ زَوْجَهَا مَعَهَا . فَإِنْ كَانَ زَوْجَهَا مَعَهَا غُسلَهَا مِنْ فَوْقِ الدَّرْعِ وَيُسْكَبُ إِلَيْهَا سَكِّبًا وَلَا يَنْظَرُ إِلَيْهَا عُورَتُهَا . وَتَغْسِلُهُ امْرُؤُتُهُ إِنْ مَاتَ . وَالْمَرْأَةُ لَيْسَتْ بِمَرْزَلَةِ الرَّجُلِ . الْمَرْأَةُ أَسْوَهُ مَنْظَرًا إِذَا مَاتَتْ .

* ۵۷- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانمی بمیرد، چه کسی باید او را غسل بدهد؟ ابوعبدالله گفت: شوهرش من تواند از زیر پیراهن او را غسل بدهد.

* ۵۹- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر مردی در حال سفر بمیرد و در آن منطقه جز بانوان مسلمان کس دیگری نباشد، تکلیف آنان چیست؟ ابوعبدالله گفت: جنازه او را باید بدون غسل، به همان صورت دفن کنند، و اگر خانمی بمیرد که با او کسی از خانمها همراه نباشد، مردها جنازه او را بدون غسل، به همان صورت دفن می کنند، مگر آنکه همسرش با او همراه باشد که حق دارد همسر خود را از روی لباس، غسل بدهد و آب را از روی لباس بر بدن او برمیزد. شایسته نیست که لباس او را خارج کند و به انداز شرمگاه او بنگرد. زن نیز حق دارد جنازه شوهرش را غسل بدهد، در صورتی که مردی همراه آنان نباشد. عربان کردن جسد مرد برای همسرش اشکالی ندارد ولی عربان کردن جسد زن برای همسرش روا نیست زیرا شرمگاه زن بعد از مرگ منظره رشت و ناگواری دارد.

﴿٤٦٨﴾ ٦١- حَيْدُرٌ بْنُ زَيْدٍ ، عَنْ الْخَسْنِ بْنِ مُحَمَّدِ الْكَنْدِيِّ ، عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ ، عَنْ أَبِي إِيَّاَنَ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَذْكُورَهُ عَنِ الرَّجُلِ يَمُوتُ وَلَيْسَ عَنْهُ مِنْ يَغْسلُ إِلَّا النِّسَاءُ . هَلْ تَفْسِيلُ النِّسَاءِ ؟ فَقَالَ : تَفْسِيلُ امْرَأَةٍ . أَوْ ذَاتُ حَمْرَمَةٍ وَتَقْبُضُ عَلَيْهِ النِّسَاءُ الْمَاءَ صَبَّأً مِنْ فَوْقِ الْثِيَابِ .

﴿٤٦٩﴾ ٦٢- الْحَسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَّالَةَ بْنِ أَيْوَبَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَيْنَانَ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَذْكُورَهُ عَنِ الرَّجُلِ يَأْصِلُحُ لَهُ أَنْ يَنْظَرُ إِلَى امْرَأَةٍ حِينَ يَمُوتُ وَيَغْسِلُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ عَنْهُ مِنْ يَغْسِلُهَا ؟ وَعَنِ الْمَرْأَةِ هَلْ تَنْظَرُ إِلَى مِثْلِ ذَلِكَ مِنْ زَوْجَهَا حِينَ يَمُوتُ ؟ فَقَالَ : لَا يَأْسَ بِذَلِكِ إِنَّمَا يَفْعُلُ ذَلِكَ أَهْلُ الْمَرْأَةِ كُرَاهَةً أَنْ يَنْظَرُ زَوْجَهَا إِلَى شَيْءٍ يَكْرَهُونَهُ .

﴿٤٧٠﴾ ٦٣- أَبُو عَلَيِّ الْأَشْعَرِيُّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَارِ ، عَنْ صَفْوَانَ ، عَنْ مُنْصُورٍ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَذْكُورَهُ عَنِ الرَّجُلِ يَخْرُجُ فِي

* (٤٦٨) * ٦١- به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر مردی بمیرد و کس نباشد که او را غسل بدهد، آیا خانمها می توانند او را غسل بدهند؟ ابوعبدالله گفت: همسرش باید او را غسل بدهد و یا خانمی که با او محروم باشد. خانمها نامحروم می توانند از روی لباس بر جسد مرده آب بریزند و کمک باشند.

* (٤٦٩) * ٦٢- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانمی بمیرد، شوهر او می تواند به اندام او بنگردد؟ و اگر مرد مشوی زن نباشد می تواند بدن او را غسل بدهد؟ و نیز - اگر مردی بمیرد، خانم او می تواند به اندام او بنگردد و اگر لازم شود می تواند او را غسل بدهد؟ ابوعبدالله گفت: مانعی ندارد. خانواده زن فقط به خاطر تعصب نمی گذاردند که شوهر به اندام خانم و سایر اعضای او بنگردد و یا او را غسل بدهد که مبادا بر معایب نهان شده او آگاه گردد.

* (٤٧٠) * ٦٣- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان با همسرش به

السفر و معه امرأته فتموت . يَغْسِلُها ؟ قال : نَعَمْ وَأَمْهُ وَأَخْتَهُ وَنَحْوُهَا .
يُلْبِي عَلَى عَوْرَتِهَا بَخْرَقَةٍ .

(٤٧١) ٦٤ - عَلَيٌّ عن أَبِيهِ عَنْ حَمَادَ بْنِ عَبْيَى عَنْ حَرِيزَ عَنْ
مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمَ قَالَ : سَأَلْتَهُ عَنِ الرَّجُلِ . يَغْسِلُ امْرَأَتَهُ ؟ قَالَ : نَعَمْ إِنَّا
يَنْهَا أَهْلَهَا تَمَصِّبًا .

(٤٧٢) ٦٩ - عَلَى بْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ
مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَبْرُوبٍ ، عَنْ عَلَيٍّ بْنِ رَئَابٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ ،
عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَأَلْتَهُ : الرَّجُلُ يَوْمَ فِي السَّفَرِ
مَعَ النِّسَاءِ لَيْسَ مَعْهُ رَجُلٌ . كَيْفَ يَضْسِعُنَّ بِهِ ؟ قَالَ : يَلْفَقُنَّ لَفْأَهُ فِي ثَيَابِهِ
وَيَذْفَنُهُ وَلَا يَغْسِلُهُ .

(٤٧٣) ٧٠ - الْحَسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ قَضَايَةٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبِي
أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيِّ قَالَ : سَأَلْتَهُ عَنِ امْرَأَةٍ مَاتَتْ مَعَ رَجُلٍ . قَالَ : تُلْفُ

سفر برود و همسرش در بیان بمیرد. می تواند او را غسل بدهد؟ ابو عبدالله گفت:
بلی. انسان می تواند مادر و خواهر و سایر بستگان محروم خود را نیز غسل بدهد،
اما باید روی اندام آنان را با پارچهای پوشد.

* (٤٧١) * ٦٤ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: شوهر می تواند همسر
خود را غسل بدهد؟ ابو عبدالله گفت: آری. فامیل زن در اثر تعصب جاهلی مانع
می شوند که شوهرش او را غسل بدهد.

* (٤٧٢) * ٦٩ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: اگر مردی در حال سفر
بمیرد و جز خانهها کسی همراه او نیاشد، تکلیف آنان چیست؟ ابو عبدالله گفت:
خانهها جنازه آن مرد را در لفافهای می پیچند و بدون غسل او را دفن می کنند.

* (٤٧٣) * ٧٠ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خانمی همراه
کاروان مردان سفر کند و در اثنای سفر بمیرد، تکلیف آنان چیست؟ ابو عبدالله

وَنَذْفَنْ لَا نُقْسِلْ .

﴿٤٧٤﴾ ۷۳ - الحسين بن سعيد ، عن علي بن النعمان ، عن داود بن فرقد قال : مضى صاحب لنا يسأل أبي عبد الله عليه السلام عن المرأة تموت مع رجال ليس فيهم ذو محروم . هل يغسلونها وعليها ثيابها ؟ فقال : إذن يدخل ذلك عليهم . ولكن يغسلون كفيها .

﴿٤٧٥﴾ ۸۰ - سعد ، عن أبى عبد الله عليه السلام ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل مات وليس عنده إلا نساء . قال : تغسله امرأة ذات محروم منه وتقص النساء عليه الماء . ولا تخلع ثوبه . وإن كانت امرأة ماتت مع رجال وليس معها امرأة ولا محروم لها فلتُذْفَنْ كمَا هي في ثيابها وإن كان معها ذو محروم لها غسلها من فوق ثيابها .

گفت: خانم را در چادری می پیجند و بدون غسل دفن می کنند.

﴿٤٧٤﴾ ۷۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: اگر خانمی بمیرد و غیر از مردان نامحروم کسی نباشد که او را غسل بدهد، آیا مردان نامحروم می توانند جسد او را از روی لباس غسل بدهند؟ ابوعبدالله گفت: در آن صورت نشگ و عاری به همراه وزر و وبال دامن آنان را خواهد گرفت. مردان نامحروم فقط می توانند دستبهای زن نامحروم را غسل بدهند.

توجه: به حدیث شماره ۸۵۰ گزیده کافی مراجعه شود.

* ﴿٤٧٥﴾ * ۸۰ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان در جانی بمیرد که غیر از بانوان کسی در کنار او نباشد، چه کسی باید او را غسل بدهد؟ ابوعبدالله گفت: یکی از خانمها که با او محروم باشد می آنکه لباس مرده را بدر آورد باید او را غسل بدهد و سایر خانمها با ریختن آب کمک نمایند. و اگر خانمی محروم شود که غیر از مردها کسی از بانوان همراه او نباشد، مردها باید بی غسل و بی کفن جسد او را به حاک بسپارند و اگر مرد محروم همراه او باشد باید بدن آن خانم را از روی لباس غسل بدهد.

﴿٤٧٦﴾ ۸۱- عنه ، عن أبي جعفر ، عن الحسن بن علي الوشائ ، عن عبد الله بن سبان قال : سمعت أبا عبد الله يقول : إذا مات الرجل مع النساء غسلته امرأته . فإن لم تكن امرأته معه غسلته أولاهن به وتلتف على يديها خربة .

﴿٤٧٧﴾ ۸۵- أحمد بن محمد ، عن الحسن بن عبّوب ، عن الفضل بن يونس الكاتب قال : سألت أبا الحسن موسى عليه السلام فقلت له : ما ترى في رجل من أصحابنا يموت ولم يترك ما يكفين به . أشتري له كفنه من الزكاة ؟ فقال : أبغض عياله من الزكاة قدر ما يجهزونه فيكونون هم الذين يجهزونه . قلت : فإن لم يكن له ولد ولا أحد يقوم بأمره فأجهزه أنا من الزكاة ؟ قال : كان أبي يقول : « إن حرمة بدن المؤمن ميتاً كحرمه حياً » فوار بدن وعورته وجهره وكفنه وحنطه واحتسب بذلك من الزكاة

* * * ۸۱- شیدم ابو عبدالله صادق (ع) می گفت: اگر کسی در سفر بمیرد و غیر از خانمها کسی همراه او نیاشد، باید همسرش او را غسل بدهد، و اگر همسرش حاضر نباشد، یک تن از خانمهای محروم با دستکش او را غسل می دهد و یا پارچه‌ای بر دست خود می بیجد.

* * * ۸۵- از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: بفرمانید که اگر یکی از شیعیان مرحوم شود و مالی نداشته باشد که برای او کفن بخرند. آیا می توانم کفن او را از محل زکات خریداری کنم؟ ابوالحسن گفت: از بابت زکات مقداری به خانواده او تقدیم کن تا خود آنان کفن لازم را خریداری کنند. من گفتم: اگر فرزند و فامیلی نداشته باشد که عهدهدار کفن و دفن او باشد، آیا می توانم از بابت زکات مخارج کفن و دفن او را تأمین کنم؟ ابوالحسن گفت: پدرم ابو عبدالله صادق می گفت: بدن مؤمن باید در حال حیات و در حال ممات محترم بماند. در حال حیات، بدن او را بپوشان و عورت او را ستر کن و در حال ممات وسائل کفن و دفن و تشییع او را مهیا نما و در حساب زکات فریضه

و شیع جنائزه .

قلت : فَإِنْ أَتَّجَرَ عَلَيْهِ بَعْضُ إِخْرَانِهِ بِكَفْنٍ أَخْرَى وَكَانَ عَلَيْهِ دِينٌ أَيْكَفْنُ بِوَاحِدٍ وَيَقْضِي دِينَهُ بِالْآخِرِ ؟ قال : لا . ليس هذا ميراثاً تركه . إنما هذا شيء صار إليه بعد وفاته فليكتفيه بالذي أتجر عليه ويكون الآخر لهم يُصلحون به شأنهم .

﴿٤٧٨﴾ ٨٦ - الحسين بن سعيد ، عن محمد بن أبي عمير ، عن إبراهيم الخراز ، عن عثمان التواوء قال : قلت لأبي عبد الله : إني أغسل الموق . قال : أؤغسلن ؟ قال : قلت إني أغسل . قال : إذا غسلت الميت فارتفق به ولا تغصره ولا تقرئن شيئاً من مسامعه بكافور .

﴿٤٧٩﴾ ٨٨ - النضر بن سعيد عن هشام بن سالم ، عن سليمان بن

منظور کن . من گفت : اگر یکی از برادران دینی آن مرحوم ، تبرعاً و به حاضر رضای حق کفی نقدم کند ، با آنکه من کفن او را از بابت زکاة مهیا کردہام ، آیا من توانند یکی از دو کفن را بفروشنند و قرض آن مرحوم را ادا نمایند ؟ ابوالحسن گفت : نه . هیچ یک از این دو کفن میراث آن مرحوم نبوده است تا به طلبکاران برسد ، زیرا این دو کفن بعد از مرگ به آن مرحوم تقدیم شده است . باید جسد آن مرحوم را با کفن نقدمی و اهدانی بپوشانند و دفن کنند و کفی را که از راه زکات برای او آماده شده به خانواده اش بدهند تا در مصالح زندگی خود مصرف نمایند .

* (٤٧٨) * - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت : من به کار مردہ شویں اشتغال دارم . ابوعبدالله گفت : مهارت و اطلاع کافی داری ؟ من گفت : در هر صورت من به این کار پرداخته ام . ابوعبدالله گفت : هر گاه به شستن جسد پرداختن ، با او مدارا کن . شکم او را فشار مده . در گوشها بش کافور مگذار .

توجه : دنباله حديث را در گزیده کافی به شماره ۸۳۷ ملاحظه کنید .

* (٤٧٩) * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : بدن مرده را چگونه باید

خالد قال : سأّلت أبا عبد الله عَلِيَّ عَنْ غُسل الميت . كَيْفَ يُغَسِّلُ ؟
 قال : بِمَاء وَبِدْرٍ . وَاغْبِلْ جَسْدَه كُلًّا . وَاغْسِلْ أُخْرَى بِمَاء وَكَافُورٍ ، ثُمَّ
 اغْبِلْ أُخْرَى بِمَاء . قَلْتَ : ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَلْتَ : فَمَا يَكُون
 عَلَيْهِ حِينَ يُغَسِّلُه ؟ قَالَ : إِنْ أَسْطَعْتَ أَنْ يَكُونَ عَلَيْهِ قَمِيصٌ فَتَغْسِلُ مِنْ
 حَتَّى الْقَمِيصِ .

﴿٤٨٠﴾ الحسينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَقْتَنِي قَالَ :
 سَأّلتَ الْعَبْدَ الصَّالِحَ عَنْ غُسلِ الْمَيْتِ . أَفِيهِ وَضْوَءُ الصَّلَاةِ أَمْ لَا ؟
 فَقَالَ : غُسلُ الْمَيْتِ يَسِّدُّ بِمَرَاقِه فَيُغَسِّلُ بِالْحُرْضِ ، ثُمَّ يُغَسِّلُ وَجْهَهُ وَرَأْسَه
 بِالسَّدَرِ . ثُمَّ يَفْاضُ عَلَيْهِ الْمَاءُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ، وَلَا يُغَسِّلُ إِلَّا فِي قَمِيصٍ
 يَذْخُلُ رَجُلٌ يَدَهُ وَيَضْبُطُ عَلَيْهِ مِنْ فَوْقِهِ وَيَعْقِلُ فِي الْمَاءِ شَيْئًا مِنْ بَدْرٍ وَشَيْئًا
 مِنْ كَافُورٍ . وَلَا يَعْصِيرُ بَطْنَهُ إِلَّا أَنْ يَخَافَ شَيْئًا قَرِيبًا فَيَمْسِحَ مَسْحًا رَفِيقًا

شَتَّت؟ أبو عبد الله گفت: يك نوبت تمام بدن را با آب و سدر بشوی و يك
 نوبت ديگر با آب و كافور و در نوبت آخر با آب خالص. من گفتم: سه نوبت
 تمام بدن را بشويم؟ أبو عبد الله گفت: بلى. من گفتم: بر روی جسد پارچه‌ای
 بيفکنم؟ أبو عبد الله گفت: اگر امكان دارد از زير پيراهن جسد او را غسل بد.
 *

﴿٤٨٠﴾ * - از بندۀ صالح خدا امام کاظم (ع) برسیدم: آیا به هنگام
 غسل دادن میت، اول باید او را وضو بدهند؟ آن حضرت گفت: اول باید دست و
 پای مرده و شرمگاه او را با جوبک بشویند که از آلودگیها باک شود، سپس سر
 و صورت او را با سدر بشویند تا از چرک و کنافت نظافت بشود، بعد از آن سه
 نوبت سراسر بدن را غسل بدهند: پيراهن مرده باید بر تن او باقی باشد از روی
 پيراهن آب بريزنده و از زير پيراهن دست بکشند. داخل آب باید قدری سدر و
 قدری كافور بريزنده. شکم مرده را فشار ندهند، مگر آنکه از خارج شدن مدفوع،
 خائف باشند که در آن صورت با رفق و مدارا قدری بر روی شکم دست
 می‌کشند و اگر نجاستی خارج شد، تطهير می‌کنند. غسال باید بعد از تمام شدن

من غير أن يغصي . ثم يغسل الذي غسله يده قبل أن يكفنه إلى المثكين
ثلاث مرات ثم إذا كفنه اغتسل .

﴿٤٨١﴾ ٩٠ - الحسن بن عبوب ، عن أبي أيوب ، عن حُرَانَ بْنَ أَعْيَنَ قال : قال أبو عبد الله : إذا غسلتم الميت منكم فارفقوا به ولا تغصروه ولا تغمسوا له يقظلاً ولا تقربيوا أذنيه شيئاً من الكافور . ثم خذوا عمانته فاتشروها مثيّة على رأسه واطرح طرفها من خلفه وأبرز جبهته ، قلت : فالخطوط كيف أضعنّ به ؟ قال : يوضع في منخره وموضع سجوده ومفاصله . قلت : فالكفن ؟ قال : يأخذ خرقه فيشد بها سفلية ويضم فخذيه بها ليضم ما هناك . وما يصنع من القطن أفضل . ثم يكفن بقميص ولفافة ويرد يجمع فيه الكفن .

غسل ، أول سه نوبت دستهای خود را تا شانهها بشوید و سپس کفن مرده را بر تن او بپوشاند و بعد از آن خودش غسل بکند .

* ٩٠ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر گاه به جهاز مردگانتان پرداختید با جسد مدارا کنید. شکم او را فشار مدهید، بندهای او را نرم مکنید، و در گوش او کافور و هل مگذارید. به هنگام کفن بپوشیدن، عمامه او را تا کنید و وسط آن را بر روی سرش بگذارید و دو طرف آن را به طرف پشت سر ببرید و بعد از چپ و راست کردن بر روی سینه برگردانید. پیشانی مرده باید از زیر عمامه بپرون باشد. من گفتم: پس با هل و کافور چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: هل و کافور و سایر عطریات را در بینی و اعضاى سجده و بندهای مفاصل او بگذار. من گفتم: پس کفن او را چگونه بپوشانم؟ ابوعبدالله گفت: یک پاره از کفن را بردارند و دور باسن او بپیچند که نجاست خارج نشود و بهتر آن است که پنبهای در سوراخ مقعد داخل کنند تا راه نجاست مسدود شود. بعد از آن قسمتی از کفن را به صورت پراهن درآورند و قسمتی را مانند لنگ به دور کمرش بپیچند و مجموعاً داخل یک برد سراسری قرار بدهند.

﴿٤٨٢﴾ ۹۲- علی بن الحسین ، عن عبد الله بن جعفر ، عن ابراهیم بن مهزریار ، عن فضاله بن آیوب ، عن القاسم بن بُریَّد ، عن محمد بن مسلم ، عن ابی جعفر علیه السلام قال : غسل المیت مثل غسل الجنب . وإن کان کثیر الشُّغْر فَرُدْ علیه الماء ثلاث مرات .

﴿٤٨٣﴾ ۹۳- علی بن الحسین ، عن سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسین بن ابی الخطاب ، واحد بن الحسن بن علی بن فضال ، عن ابیه ، عن علی بن عقبة وذییان بن حکیم ، عن موسی بن اکیل النبیری ، عن العلاء بن سیاہة ، عن ابی عبد الله علیه السلام قال : لا بأس أن تجعل المیت بين رجلیک وآن تقوم من فوقه فتغسله إذا قلبته بیناً وشمالاً تضیطه برجلیک کیلا یسقط لوجهه .

﴿٤٨٤﴾ ۹۴- علی بن الحسین ، عن سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسین بن ابی الخطاب واحد بن الحسن بن علی بن فضال ، عن ابیه ، عن علی بن عقبة وذییان بن حکیم ، عن موسی بن اکیل النبیری ، عن العلاء بن سیاہة قال : سئل ابی عبد الله علیه السلام وأنا حاضر عن رجل قتل فقطع راسه في معصیة الله . أیغسل أم یُفعّل به ما یُفعّل بالشهید ؟ فقال :

* ﴿٤٨٢﴾ ۹۲- ابو جعفر باقر (ع) گفت: غسل میت همانند غسل جنابت است. اگر موی سرش انبوه باشد، سه نوبت بر روی سرش آب بریز.

* ﴿٤٨٣﴾ ۹۳- ابو عبد الله صادق (ع) گفت: به هنگام غسل میت اگر تنها باشی اشکالی ندارد که بر فراز جسد بایستی و با دو پای خود او را بر شانه چپ و راست نگه داری که جسد برو در نغلند.

* ﴿٤٨٤﴾ ۹۴- از ابو عبد الله صادق (ع) پرسید: اگر به عنوان کیفر البیه گردن کسی رایزنند، آیا باید جسد او را غسل بدنهند یا مانند شهید بی غسل و کفن باید دفن شود؟ ابو عبد الله گفت: اگر کسی را به خاطر نافرمانی خدا

إذا قُتِلَ فِي مُعْصِيَةِ اللَّهِ يُغَسِّلُ أَوْلًا مِنَ الدَّمِ ثُمَّ يُؤْتَى عَلَيْهِ الْمَاءُ صَبًّا وَلَا يُذْلَكُ جَسْدُهُ وَيُبَدَّى بِالْيَدِينِ وَالدُّبُرِ وَتُرْبَطُ جَرَاحَاتَهُ بِالْقُطْنِ وَالْخَيْوَطِ فَإِذَا وُضِعَ عَلَيْهِ الْقُطْنُ عُصِيبَ . وَكَذَلِكَ مَوْضِعُ الرَّأْسِ يَعْنِي الرَّقَبَةَ . وَيُجْعَلُ لَهُ مِنَ الْقُطْنِ شَيْءٌ كَثِيرٌ وَيُذَرُّ عَلَيْهِ الْخَنْوَطُ ثُمَّ يُوَضِّعُ الْقُطْنُ فَوْقَ الرَّقَبَةِ . وَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُعَصِّبَهُ فَافْعُلْ .

قلت : فإن كان الرأس قد بان من الجسد وهو معه كيف يُغَسِّلُ ؟ فقال : يُغَسِّلُ الرأس إذا غسل اليدين والسلفة بُدُّيَة بالرأس ثم بالجسد ثم يُوضع القطن فوق الرقبة ويُضم إلَيْهِ الرأس ويُجْعَلُ فِي الْكَفْنِ ، وكذلك إذا صرَّتْ إِلَى الْقَبْرِ تَنَاهَى مَعَ الْجَسَدِ وَأَدْخَلَتْهُ الْلَّحْدَ وَوَجْهَهُنَّ لِلْقِبْلَةِ .

٩٥- ٤٨٥) - محمد بن أحد بن يحيى ، عن إبراهيم بن هاشم ، عن

بکشند، ابتدأ باید آثار خون را از جسد او بشویند و بعداً آب بر روی جسد بریزند و غسل بدھند بی آنکه دست بر جسد او بکشند. در نظافت جسد نیز، ابتدأ باید دستها و اندام شرمگاه او را بشویند و از آسودگیها نظافت نمایند، سپس به سایر بدن بپردازند. محل جراحت را با پنبه بگیرند و پارگی جسد را با نخ بدوزند و پنبه بر آن بگذارند و با رشته‌ای از پارچه پانسمان نمایند و بر همین منوال گردن او را که بپردهاند به بدن پیوند کنند و پنبه فراواتی دور گردن بگذارند و هل و کافور به مقدار بیشتری بر آن بپاشند و در صورت امکان با نخ و سوزن سرو گردن را به هم پانسمان نمایند. من گفت: اگر سر مقتول کاملاً از بدن جدا باشد، چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: بعد از آنکه دستهای مقتول را شستند و شرمگاه او را نظافت کردنند، اول سر او را بشویند و غسل بدھند، بعداً نه جسد را غسل بدھند. آنگاه ب محل بپرید گردن پنبه فراوانی بگذارند و سر اورا بر روی پنهانیاده و مجموعاً داخل کفن قرار بدھند و موقع دفن کردن به همین صورتی که سر و بدن در جای خود قرار دارد، رو به قله داخل قبر نهاده و لحد را بپوشاند.

* ٩٥- ٤٨٥) - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آدم جنب می تواند مرد

نوح بن شعیب ، عن شہاب بن عبد ربه قال : سالت أبا عبد الله علیه السلام عن الجنب . أيغسل الميت ؟ أو من غسل ميتاً إيمان أهله ثم يغسل ؟ فقال : هما سواء لا يأس بذلك . إذا كان جنباً غسل بيته وتوضاً وغسل الميت وهو جنب . وإن غسل ميتاً ثم أتى أهله توضأ ثم أتى أهله . وبجزيه غسل واحد لها .

(٤٨٦) ١٠١ - سعد بن عبد الله ، عن الحسن بن علي بن فضال ، عن غالب بن عثمان ، عن روح بن عبد الرحيم ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : إن بدا من الميت شيء بعد غسله فاغسل الذي بدا منه ولا تعيد الغسل .

(٤٨٧) ١٠٢ - أحد بن محمد بن عيسى ، عن أحد بن محمد بن أبي نصر ، عن عبد الله بن بخي الكاهلي ، عن أبي عبد الله علیه السلام قال : إذا خرج من مثغر الميت الدم أو الشيء بعد الغسل فاصاب العمامة أو الكفن فرض بالمقراض .

را غسل بدده؟ و اگر کسی مرده را غسل داده باشد می تواند با همسرش مباشرت کند و بعداً یکجا غسل کند؟ ابوعبدالله گفت: هر دو صورت بی اشکال است: آدم جنب باید دستهای خود را تمیز بشوید و بعداً مرده را غسل بدده، و اگر مرده را غسل داده باشد، اول دستهای خود را تمیز بشوید و بعداً با همسر خود مباشرت نماید. برای جنابت و تماس با مرده فقط یک غسل کفایت می کند.

* (٤٨٦) * ١٠١ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر بعد از تمام شدن غسل، نجاستی از بدن میت خارج شود، فقط باید محل آلوودگی را بشویند نه آنکه غسل را تجدید کنند.

* (٤٨٧) * ١٠٢ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر مراسم تکفین تمام شود و از بین مرده و با سایر اندام او نجاستی خارج گردد و عماده با کفن او را آلووده سازد، محل آلوودگی را به وسیله مقراض جدا می سازند.

﴿٤٨٨﴾ ۱۱۵ - الحسن بن محبوب ، عن أبي ولاد و عبد الله بن سنان
جِيَّعاً ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : يتبغي لأولياء الميت منكم أن يؤذنوا
إخوان الميت بموته فيشهدون جنازته ويصلُّون عليه ويستغفرون له .
فيكتب لهم الأجر ويكتب للميت الاستغفار ويكتب هو الأجر فيهم
وفيهما اكتسبه له من الاستغفار .

﴿٤٨٩﴾ ۱۱۶ - عليٌّ ، عن أبيه ، عن ابن فضال ، عن عليٍّ بن
عُقبة ، عن موسى بن أكيل ، عن العلاء بن سبابة ، عن أبي عبد الله عليه السلام
قال : تبدأ في حل السرير من الجانب الأيمن ثم تمر عليه من خلفه إلى
الجانب الآخر حتى ترجع إلى المقدم كذلك دوران الرحا عليه .

﴿٤٩٠﴾ ۱۲۲ - عليٌّ بن الحسين ، عن عليٍّ بن موسى ، عن أحد بن

* (٤٨٨) * ۱۱۵ - أبو عبد الله صادق (ع) گفت: شایسته آن است که
صاحبان عزا برادران دینی خود را از مرگ عزیزانش باخبر سازند تا در تشییع
جنازه و نماز میت و طلب مغفرت شرکت نمایند. بدین وسیله، هم برادران دینی
او به اجر و پاداشی نائل می‌شوند و هم برای فاعیل عزیزان استغفار بیشتری به
عمل می‌آید و هم خودشان به اجر و پاداش الهی واصل می‌شوند که برای زنده‌ها
و مرده‌ها وسیله خیر و ثواب شده‌اند.

* (٤٨٩) * ۱۱۶ - أبو عبد الله صادق (ع) گفت: به هنگام حمل جنازه، اول
سمت راست تابوت را بر دوش بگیر و سپس از طرف پانین پا به سمت چپ
برگرد و بعد از آنکه چهار گوشه تابوت را بر دوش گرفتی، از طرف بالای سر به
جای اول برگرد: به آن ترتیبی که دست آسیا را می‌چرخانند به دور تابوت بچرخ
و چهار گوشه تابوت را بر دوش بگیر.

* (٤٩٠) * ۱۲۲ - به ابوالحسن الرضا (ع) نوشتم: آیا برای حمل جنازه
ترتیب ویژه‌ای سنت شده است که از یک گوشه تابوت شروع شود و به گوشه

محمد ، عن الحسين بن سعيد قال : كتبت إلى أبيه أسأله عن سرير الميت يحمل ، أله جانب يبدأ به في العمل من جوانبه الأربع ؟ أو ما خفَّ على الرجل يحمل ، من أيِّ الجوانب شاء ؟ فكتب : من أيها شاء .

﴿٤٩١﴾ ۱۲۵ - محمدُ بن الحسن الصفار قال : كتبْتُ إلى أبي محمد الحسن العسكري عليه السلام : أيجوز أن يجعَلَ الميتين على جنازة واحدة في موضع الحاجة وقلة الناس ؟ وإن كان الميتان رجلاً وأمراة يحملان على سرير واحد ويُصلَّى عليهما ؟ فَوَقَعَ عليه السلام : لا يجعَلُ الرَّجُلُ مع المرأة على سرير واحد .

﴿٤٩٢﴾ ۱۲۶ - عليٌّ بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن عبوب ، عن عليٍّ بن رثاب ، عن زراة قال : حضر أبو جعفر عليه السلام جنازة رجل من قريش وأنا معه وكان فيها عطاء . فصرخَتْ صارخة . فقال : عطاء :

ديگر ختم شود؟ یا نه. ترتیب ویژه‌ای ندارد و به هر گوشۀ تاءوت که آسانتر باشد آغاز کنند و بر دوش بگیرند به اجر و پاداش لازم می‌رسند؟ ابوالحسن در پاسخ نوشت: از هر گوشۀ ای که مایل باشد، می‌تواند آغاز کند.

* ﴿٤٩١﴾ * ۱۲۵ - به ابو محمد امام عسکری (ع) نوشت: اگر ضرورتی دست دهد و با جمعیت حاضر قلیل باشد، آیا روا هست که جنازه دو نفر را بر روی یک تخته تابوت بگذارند و تشییع کنند؟ آیا روا هست که جنازه یک مرد را با جنازه یک زن بر یک تخته تابوت بگذارند و بر آن دو نماز بخوانند؟ ابو محمد در پاسخ به همان صورت بر زمین بگذارند و بر آن دو نماز بخوانند؟ ابو محمد در پاسخ نوشت: جنازه مرد را با جنازه زن بکجا بر تخته تابوت نگذارند.

* ﴿٤٩٢﴾ * ۱۲۶ - ابو جعفر راقر (ع) در تشییع جنازه مردی از قریش شرکت داشت و من نیز در ملازمت آن سرور بودم. عطاء بن اسلم فقیه مکه نیز در تشییع جنازه حاضر بود. زنی از بستگان عزادار شیون کشید و عطا به او گفت: یا تو ساكت می‌شوی و یا ما باز می‌گردیم. آن زن ساكت نشد و عطا

لَشَكِينُ أَوْ لَتَرْجِعُنُ . قال : فلم تَسْكُنْ . فرجع عطاء . قال : فقلت لأبي جعفر عليه السلام : إن عطاء قد رجع . قال : ولم ؟ قلت : صرَخْتُ هذه الصارخة . فقال لها **لَشَكِينُ أَوْ لَتَرْجِعُنُ .** فلم تَسْكُنْ فرجع . فقال : امض بنا . فلو أثُّ إذا رأينا شيئاً من الباطل مع الحق تركنا له الحق لم **نَقْضِ حَقَّ مُسْلِمٍ .**

قال : فليَا صُلْيَ علِيِّ الْجَنَازَةِ قال وَلِيُّهَا لَابِي جعفر عليه السلام : ارجع ماجوراً رحِّك الله فلَيْكَ لَا تَقْدِيرُ علِيِّ الْمُثْيِ . فلَيْكَ أَنْ يَرْجِعَ ; قال : فقلت له : قد أذن لك في الرجوع ، ولِي حاجة أريد أن أسألك عنها . فقال : **إِنْفِسَةٌ فَلِيُسْ بِإِذْنِهِ جَنَاحًا وَلَا بِإِذْنِهِ تَرْجِعُ .** وإنما هو فضل وأجر طلبنا ، بقدر ما يتبع الجنائز الرجل يُؤْخَرُ على ذلك .

﴿٤٩٣﴾ ١٣١ - الحسين بن سعيد ، عن النضر بن سويد ، عن يحيى بن عمران الخلبي ، عن عبد الله بن مُسْكَانَ ، عن زراة قال : كُنْ

بازگشت . من به ابو جعفر باقر (ع) گفت : عطا از مشایعت جنازه بازگشت . ابو جعفر گفت : چرا ؟ من قصه را شرح داد و ابو جعفر گفت : « به راهت ادامه بدء . اگر ما شیوه باطلی را در کنار سنت بر حق مشاهده نمائیم و قرار باشد که بد خاطر آن شیوه باطل ، سنت بر حق را ترک بگوئیم ، نمی توانیم حق مسلمانان را ادا نمائیم ». من در ملازمت آن حضرت به تشییع جنازه ادامه دادم تا آنگاه که بر جنازه نماز خواندیم . صاحب عزا به خدمت ابو جعفر آمد و گفت : اجر و پاداش شما با خدا باد . شما باز گردید که توان پیاده روی ندارید . خداوند شما را رحمت کناد . ابو جعفر امتناع کرد و بازنگشت . من گفت : صاحب عزا اجازه مراجعت داد . من نیز حاجتی دارم که می خواهم سوال کنم . چرا باز نمی گردید ؟ ابو جعفر گفت : ما با اجازه این مرد نیامده ایم که با اجازه او باز گردیم . ما جویای اجر و پاداش السی بودیم . پاداش کامل با مشایعت کامل بدست می آید .

* ٤٩٣ * ١٣١ - من در خدمت ابو جعفر باقر (ع) بودم . یک نفر از

عند أبي جعفر عليه السلام وعنه رجل من الأنصار . فمررت به جنازة فقام الأنصاري ولم يقم أبو جعفر عليه السلام فقعدت معه ولم يزل الأنصاري قائماً حتى مضوا بها . ثم جلس . فقال له أبو جعفر عليه السلام : ما أقامك ؟ قال : رأيت الحسين بن علي عليه السلام يفعل ذلك . فقال أبو جعفر عليه السلام : واقفه ما فعله الحسين ولا قام أحد بما أهل البيت قط . فقال الأنصاري شُكْرُتني أصلحك الله قد كنت أطُلُّ أَنِي رأيت .

﴿٤٩٤﴾ ۱۳۸ - عليٌّ بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمير ، عن حفص بن البخاري ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : يُشَقُّ الْكَفْنُ إِذَا أُدْبِلَ الْمَيْتُ فِي قَبْرِهِ مِنْ عَنْ دَرَسِهِ .

﴿٤٩٥﴾ ۱۳۹ - عليٌّ بن الحسين ، عن محمد بن أحمد بن علي ، عن

زادگان انصار نیز حاضر بود . در این حال جنازه‌ای را از مقابل ما عبور دادند و آن مرد انصاری بپا خاست و به حال احترام بر سر پا ایستاد . ابو جعفر باقر بر نخاست و من نیز متابعت کردم و بر سر جای خود نشتم . مرد انصاری همچنان به حال احترام بر سر پا ایستاد تا جنازه از نظر دور گشت و بعد از آن نشست . ابو جعفر به او گفت : از چه رو بر خاستی و ایستادی ؟ آن مرد گفت : من دیده‌ام که حسین بن علي عليه السلام چنین می‌کرد . ابو جعفر گفت : بخدا سوگند که حسین بن علي چنین نکرده است و نه هیچ یک از خاندان ما چنین نکرده است . هرگز . آن مرد انصاری گفت : شما مرا به شک انداخید . من تصور می‌کردم که شخصاً خودم دیده‌ام که حسین بن علي عليه السلام چنین می‌کرده است .

* ۱۳۸ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت : بعد از آنکه جنازه را داخل قبر کردند ، لفاف سرتاسری کفن را از طرف سر باز می‌کنند تا صورت مرده باز باشد .

* ۱۳۹ - از ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم :

عبد الله بن الصُّلَّى ، عن الحسن بن عليٍّ ، عن العلاء بن رَّازِين ، عن محمد بن مسلم قال : سألت أحدَهَا عَنْ الْمَيْتِ فَقَالَ : يُسْلَلُ مِنْ قَبْلِ الرَّجْلِينَ وَيُلْرَقُ الْقَبْرُ بِالْأَرْضِ إِلَّا قَدْ أَرْبَعَ أَصْبَاعَ مَفْرُجَاتٍ وَيُرْبِعُ قَبْرَهُ .

﴿٤٩٦﴾ ۱۴۰ - عنه ، عن عبد الله بن جعفر ، عن إبراهيم بن مهزيار ، عن أخيه عليٍّ بن مهزيار ، عن فضالَةَ ، عن ابن سبان ؛ وفضالَةَ ، عن أبيان ، جميعاً ، عن أبي عبد الله عَلَيْهِ السَّلَامُ قال : الْبُرْدَةُ لَا يُلْفُ بِهِ ولكن يطرح عليه طرحاً فإذا دخلَ القبرَ وُضِعَ تحت جنبه .

﴿٤٩٧﴾ ۱۵۴ - أَحَدُ ، عن ابن فضال وابن أبي نَجْرَانَ ، عن ابن

جنازه را چگونه باید در گور کنند؟ آن مرور گفت: جنازه را باید به خط مستقیم از جانب پائین گور به داخل گور هدایت کنند. سطح گور باید با زمین برابر شود، و اگر به صورت چهارگوش مسطح در حدود ده سانت مرتفع سازند، محدودی ندارد.

توجه: تابوت را باید طوری در کنار گور بگذارند که سر جنازه در یک خط مستقیم پائین پای گور قرار بگیرد، آنگاه یک نفر وارد گور شود و آن چنانکه شمشیر داخل نیام می‌شود، آهسته و به نرمی جنازه را از جانب سر به داخل گور هدایت کند و در لحد جای دهد. اگر جنازه را در بغل گور بگذارند و بعداً جنازه را به صورت افقی از بالای گور به ته قبر بگذارند، از سنت اسلامی خارج شده‌اند.

* ﴿٤٩٦﴾ ۱۴۰ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: پارچه خط دار پشمی را بر جسد مردہ نمی‌بینند بلکه به هنگام تشییع بر روی جنازه پهن می‌کنند و چون جسد را داخل گور کردند، آن پارچه را زیر پهلوی مردہ پهن می‌کنند.

توجه: این حديث به شماره ۶۱ * با اختلاف در متن و سند گذشت.

* ﴿٤٩٧﴾ ۱۵۴ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: آنان که جنازه را تشییع

پیشان ، عن أبي عبد الله صلوات الله عليه وآله وسليمه قال : ينفي ملئ شَيْعَ الجِنَازَةِ أَلَا يَجُلسُ حَقِّيْبَتَهُ فِي لَحْدِهِ . فَإِذَا وُضِعَ فِي لَحْدِهِ فَلَا يَأْسُ بِالْجَلْوَسِ .

﴿٤٩٨﴾ ۱۶۱ - عَلَيْهِ، عن أبيهِ؛ وَمُحَمَّدٌ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عن الفضل بن شاذان ، جِيَّعاً ، عن ابن أبي عَمِيرٍ ، عن هشام بن الحكم قال : رأيت موسى بن جعفر صلوات الله عليه وآله وسليمه يُعْزِي قبل الدفن وبعده .

﴿٤٩٩﴾ ۱۶۶ - محمد بن علي بن عبوب ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن ذريع ، عن أبي عبد الله صلوات الله عليه وآله وسليمه قال : ذكر أبو سعيد الخدري فقال : كان من أصحاب رسول الله صلوات الله عليه وآله وسليمه وكان مستقيماً . قال : فزع ثلاثة أيام فسله أهله ثم حلوه إلى مصلاه فمات فيه .

﴿٥٠٠﴾ ۱۶۷ - عنه ، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب ، عن ذبيان بن حكيم ، عن موسى بن أكيل التميري ، عن العلاء بن سباتة عن أبي عبد الله صلوات الله عليه وآله وسليمه في بث عَرْجَ فوْقَعَ فِيهِ رَجُلٌ فَمَاتَ فِيهِ فَلَمْ يَكُنْ

می‌کند و به گورستان می‌رسانند، شایسته نیست که در اطراف گور بر زمین بشینند، مگر بعد از آنکه جنازه را در لحد جای دهند. بعد از آنکه جنازه در لحد جای گرفت، محظوظی برای نشتن نیست.

* ۱۶۱ - ابوالحسن امام کاظم (ع) را دیدم که قبل از دفن جنازه و بعد از دفن، به صاحب عزا تسلیت می‌گفت.

* ۱۶۶ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: ابوسعید خدری از باران رسول خدا بود و از راه حق متعرف نگشت. در آخرین بیماری، سه روز در آستانه مرگ به حال جانداردن بود. خاندانش او را غسل دادند و به جایگاه نمازش منتقل کردند. ابوسعید، در جایگاه نمازش به راحتی جان داد.

* ۱۶۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی در چاه مستراح بیفتند و بمیرد و نتوانند جنازه او را خارج کنند، آیا باز هم مردم

إخراجه من البشر . أَتَنْوَسْتَ فِي تُلُكَ الْبَرِّ ؟ قَالَ : لَا يَنْوَسْتَ فِيهِ . تَعْطَلُ وَتَجْعَلُ قَبْرًا ، وَإِنْ أَمْكَنْتَ إِخْرَاجَهُ أَخْرِجْ وَغْسِلْ وَدُفِنْ . قَالَ رَسُولُ اللهِ صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُرْمَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ مِنْ كُحْرَمَتِهِ وَهُوَ حَيٌّ سَوَاءٌ .

﴿٥٠١﴾ ۱۶۸ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن عَمْرُونَ بْنِ أَحْمَدَ ، عن محمد بن خَبَابَ ، عن يَعْوِنَسَ ، عن أبي عبد الله عليه السلام قَالَ : إِنْ نَاطِمةً عَلَيْهَا السَّلَامُ كَانَتْ تَأْتِي قَبْرَ الشَّهِيدِ فِي كُلِّ غَدَةٍ سَبْتَ فَتَأْتِي قَبْرَ حَمْزَةَ وَتَرْحَمْ عَلَيْهِ وَتَسْتَغْفِرْ لَهُ .

من توانند به آن مستراح بروند؟ ابوعبدالله گفت: آن مستراح باید تعطیل شود و چاه را با خاک پر کنند تا گور آن مرحوم باشد. اگر بتوانند جنازه او را خارج کنند به هر قیمتی که باشد باید جنازه را خارج نمایند و بعد از غسل دادن و کفن کردن، دفن نمایند. جدم رسول خدا که صلوات خدا بر او باد گفت: زنده و مرده مؤمن محترم است.

* ﴿٥٠١﴾ ۱۶۸ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: جدهام فاطمه زهراء سلام الله عليها روزهای شنبه صبحگاهان به زیارت شهدای احمد من رفت و برای حمزه سید الشهداء طلب رحمت و مغفرت من کرد.

كتاب الصلاة

باب المسنون من الصلوات

٤٥٠٢) ٩- أَحْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ الْخَسْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ بَنْتِ إِلَيَّاسٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَنَانٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ : لَا تُنْصَلُ أَقْلُ منْ أَرْبِعٍ وَأَرْبَعِينَ رَكْعَةً .

٤٥٠٣) ١٠- أَحْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ يَحْيَى بْنِ حَيْبٍ قَالَ : سَأَلَ الرَّضَا عَنْ أَفْضَلِ مَا يَنْقُرُّ بِهِ الْعَبَادَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ الصَّلَاةِ . قَالَ : سَتُّهُ وَأَرْبَعُونَ رَكْعَةً فَرَانِصَهُ وَنَوَافِلَهُ . قَلَتْ : هَذِهِ رِوَايَةُ

دفتر نماز

نمازهای نافله، نمازهای فریضه

* ٤٥٠٤) ٩- شیعیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: در شباهه روزه، کمتر از چهل و چهار رکعت نماز مخوان.

* ٤٥٠٣) ١٠- از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: با ادای چند رکعت نماز به بالاترین مقام قرب السی و اصل می شوند؟ ابوالحسن گفت: با ادای چهل و شش رکعت که مجموعه فریضه‌ها و نافله‌ها را تشکیل می دهند. من گفتم: چهل و شش رکعت که همان روایت زراره است. ابوالحسن گفت: تو کسی را سراغ داری که

زارا . قال : أَوْ تَرَى أَحَدًا كَانَ أَصْدَعَ بِالْحَقِّ مِنْهُ ؟ ! .

﴿٥٠٤﴾ ۱۲ - الحسین بن سعید ، عن صفوان ، عن ابن بکیر ، عن زراة قال : قلت لای عبد الله : ما جرت به السنة في الصلاة ؟ فقال : ثمان ركعات الزوال . وركعتان بعد الظهر . وركعتان قبل العصر . وركعتان بعد المغرب وثلاث عشرة ركعة من آخر الليل منها السوت . وركعتا الفجر . قلت : فهذا جميع ما جرت به السنة ؟ قال : نعم . فقال أبو الخطاب : أفرأيت إن قوي فزاد . قال : فجلس وكان متکشا فقال : إن قويت فصلها كما كانت تصل . كما ليست في ساعة من النهار فليست في ساعة من الليل . إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَ يَقُولُ «وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَيْحَ» [اطه : ۱۳۰] .

بهتر از زراه حقایق را گفته باشد؟

* ۱۲ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: سنت رسول خدا صلوات الله عليه بر چند رکعت نماز نافله جاری شده است؟ ابوعبدالله گفت: هشت رکعت به هنگام زوال خورشید. دو رکعت بعد از نماز ظهر. دو رکعت قبل از نماز عصر. دو رکعت بعد از نماز مغرب. سیزده رکعت در آخرین ساعات شب که سه رکعت نماز وتر و دو رکعت نافله صبحدم هم جزء همان سیزده رکعت است. من گفت: سنت رسول خدا فقط بر همین بیست و هفت رکعت رکعت جاری شده است؟ ابوعبدالله گفت: بلی، ابوالخطاب که بعدها مرتد شد و ادعای نبوت کرد و آن روز در محضر ابوعبدالله صادق حاضر بود - گفت: بفرمایید که اگر انسان بیش از این طاقت داشته باشد و بیش از بیست و هفت رکعت نافله بخواند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله که آم داده بود. با خشم روی دو زانو نشست و گفت: اگر تاب و توان داری همان بیست و هفت رکعت را بخوان چونان که در عهد رسول خدا خوانده می شد. همانطور که در برخی از ساعات روز، نماز خواندن روا نیست، در برخی از ساعات شب نیز، نماز خواندن روا نیست. خداوند عزوجل من گوید: «از ساعات شب، ساعتی را برای نافله انتخاب کن».

۱۳ - الحسین بن سعید ، عن ابن أبي عَمِّیں، عن ابن اذیة عن زرارة قال : قلت لابی جعفر عليه السلام: إِنَّ رَجُلًا جَرَأَ خَتْلَفَ وَأَنْجَرَ . فَكَيْفَ لِي بِالزَّوَالِ وَالْمَحَافَظَةِ عَلَى صَلَاتِ الْزَّوَالِ . وَكَمْ تُضَلِّلُ؟ قال : تُضَلِّلُ ثَمَانِي رَكْعَاتٍ إِذَا زَالَ الشَّمْسُ . وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظَّهَرِ . وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْعَصْرِ . فَهَذِهِ اثْتَا عَشَرَةَ رَكْعَةً . وَتُضَلِّلُ بَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ . وَبَعْدَمَا يَتَصَلَّفُ اللَّيلُ ثَلَاثَ عَشَرَةَ رَكْعَةً : مِنْهَا الْوَتَرُ وَمِنْهَا رَكْعَتَا الْفَجْرِ . فَتَلَكَ سَبْعَ وَعَشْرَوْنَ رَكْعَةً سَوْيَ الْفَرِيضَةِ . وَإِنَّمَا هَذَا كُلَّهُ تَطَوُّعٌ وَلَيْسَ بِمُفْرُوضٍ ، إِنَّ تَارِكَ الْفَرِيضَةِ كَافِرٌ . وَإِنَّ تَارِكَ هَذَا لَيْسَ بِكَافِرٍ . وَلَكِنَّهَا مَعْصِيَةٌ لَأَنَّهُ يُسْتَحْبِبُ إِذَا عَمِلَ الرَّجُلُ عَمَلاً مِنَ الْخَيْرِ أَنْ يَدُومَ عَلَيْهِ .

* ۱۳ - به ابو جعفر باقر (ع) گفت: پیشه من تجارت است. به این بازار و آن بازار می روم و به خرید و فروش می بردازم. چگونه می توانم از نافله ظهر، مراقبت نمایم و چند رکعت باید نافله بخوانم؟ ابو جعفر گفت: به هنگام زوال خورشید، هشت رکعت نافله بخوان و بعد از نماز ظهر دو رکعت و قبل از نماز عصر دو رکعت. این دوازده رکعت بعد از نیمه روز خوانده می شود. بعد از نماز مغرب نیز دو رکعت نافله بخوان و بعد از نیمه شب سیزده رکعت که سه رکعت نماز و تر و دو رکعت نافله صبحدم جزء آن است. تمام این نافله ها بیست و هفت رکعت می شود و از هفده رکعت فریضه جدا خواهد بود. نافله ها به عنوان طاعت افتخاری تعهد می شوند نه واجب قطعی. هر کس نماز فریضه را ترک کند، در ردیف کافران است ولی هر کس نماز نافله را ترک کند کافر نیست. ترک نافله ها تخلف از سنت و نافرمانی رسول است، از آن رو که مومنان باید در ادائی مستحبات بر دوام باشند.

توجه: اگر کسی به سنت های رسول خدا ارج نماید و با بی اعتمانی از کنار آن بگذرد در حالی که ناب و توان ادای آن را دارد، پیوند خود را از رسول خدا بریده است، از آن رو که گفت: «من اعرض عن سنتی فلیس منی».

۴۰۶) ۲۰ - سعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ ، عَنْ
الْخَنَاطِ قَالَ : خَرَجْنَا أَنَا وَجِيلُ بْنُ دُرَّاجٍ وَعَائِذُ الْأَحْمَى حُجَّاجًا فَكَانَ عَائِذٌ
كَثِيرًا مَا يَقُولُ لَنَا فِي الطَّرِيقِ : إِنَّ لِي إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَكَنٌ حَاجَةً أَرِيدُ أَنْ
أَسْأَلَهُ عَنْهَا . فَأَقُولُ لَهُ : حَتَّى نَلْقَاهُ . فَلَمَّا دَخَلْنَا عَلَيْهِ سَلَّمْنَا وَجَلْسْنَا .
فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوْجْهِهِ مِبْدَثًا فَقَالَ : مَنْ أَنْ شَاءَ مِنْهُ افْتَرَضَ عَلَيْهِ لَمْ يَتَأَلَّهْ عَلَيْهِ
سُوَى ذَلِكَ . فَغَمَرْنَا عَائِذًا . فَلَمَّا قَمْنَا قَلَنا : مَا كَانَ حَاجَتَكَ ؟ قَالَ :
الَّذِي سَعَمْتُ . قَلَنا : كَيْفَ كَانَ هَذِهِ حَاجَتَكَ ؟ فَقَالَ : أَنَا رَجُلٌ لَا
أُطِيقُ الْقِيَامَ بِاللَّيلِ فَخَفَتْ أَنْ أَكُونَ مَاخُوذًا بِهِ فَأَهْلَكَ .

* ۵۰۶) * ۲۰ - من با جمیل بن دراج و عائذ احمدی به حج می رفتیم.
عائذ احمدی در طول راه مکرراً نذکر می داد که من یک سوال خصوصی دارم
که باید از ابوعبدالله صادق بپرسم و من به او می گفتیم: باشد هنگام ملاقات با آن
سرور پادآوریت خواهم کرد. موقعی که شرفیاب شدیم، سلام کردیم و نشستیم
ابوعبدالله صادق (ع) بی آنکه سوالی مطرح شود گفت: هر کس در عرصات
قیامت به محضر خداوند عزوجل حاضر شود و فرائض الهی را ادا کرده باشد،
خداوندش نمی برسد که چرا ناقلهها را ترک کرده‌ای. عائذ احمدی اشارت کرد
و ما برخاستیم و به عنوان پادآوری به عائذ احمدی گفتیم: سوال خصوصیت که
می خواستی مطرح کنی چه بود؟ عائذ گفت: سوال من همان بود که پاسخش را
شیدید. پرسیدیم: از چه رو می خواستی از ترک ناقلهها بپرسی؟ عائذ گفت: من
آن تاب و توان را ندارم که شبهای بیدار شوم و ناقله بخوانم. می ترسیدم که ادای
ناقلهها بر من واجب باشد و دینم تباہ شود.

توجه: این حدیث در گزیده کافی به شماره ۱۳۲۹ و در گزیده فقیه به
شماره ۳۰۱ از زبان عائذ احمدی روایت شده است.

الزيادات في فضل الصلاة والمقروض منها والمستون

﴿٤٠٧﴾ ۱ - محمد بن علي بن محبوب ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن معاوية بن وهب أنه سأله أبا عبد الله عليه السلام عن أفضل ما يتقرّب به العباد إلى ربهم . فقال : لا أعلم شيئاً بعد المعرفة أفضل من الصلاة .

﴿٤٠٨﴾ ۳ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة بن أبي إيواب ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم عن أبي جعفر عليه السلام قال : ألم رسول الله عليه السلام رجل فقال : ادع الله لي أن يدخلني الجنة . فقال : أعني بكثرة السجود .

﴿٤٠٩﴾ ۷ - محمد بن علي بن محبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن وقیب بن خفیض ، عن أبي بصیر عن أبي جعفر عليه السلام قال : قال رسول

إضافات

* ۱- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: با ارجترين طاعتي که انسان را به خدا فرزديک کنند، کدام است؟ ابوعبدالله گفت: بعد از شناخت الله، هیچ طاعتي را با ارجتري از نماز نمی شناسم.
توجه: دنباله حديث را در گزیده کافی به شماره ۹۳۴ ملاحظه کنید.

* ۳- ابورجعفر باقر (ع) گفت: مردی به خدمت رسول خدا صلوات الله عليه آمد و گفت: دعا کنید که خداوند عزوجل مرا وارد بهشت نماید. رسول خدا به او گفت: و تو نیز با مسجددهای طولانی باریم کن.
توجه: این حديث را با شرح و تفصیل کامل در گزیده کافی به شماره ۹۳۵ ملاحظه کنید.

* ۷- جدم رسول خدا - که صلوات خدا بر او باد - به باران خود گفت: اگر بر در خانه کسی نهر آبی باشد که هر روز پنج نوبت در آن شستشو

الله بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ: لو كان على باب دار أحدكم نهر فاغتسل في كل يوم منه خمس مرات أكان يبقى في جسمه من الذرث شيء؟ قلنا: لا . قال: فإن مثل الصلاة كمثل النهر الجاري كلما صلى صلاة تكفرت ما بينها من الذنب .

﴿٥١٠﴾ ١٠ - عنه ، عن العباس ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن معاوية بن عمّار ، عن اسماعيل بن يسار قال : سمعت أبي عبد الله سَعْدَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ يقول : إياكم والكسل . إن ربكم رحيم يشكير القليل . إن الرجل ليصلّي الركعتين تطوعاً يربىدها وجه الله فَيُذْخِلُهُ اللّٰهُ بِهَا الْجَنَّةَ . وإنه ليتصدق بالدرهم تطوعاً يربىدها وجه الله فَيُذْخِلُهُ اللّٰهُ بِهَا الْجَنَّةَ . وإنه ليصوم اليوم تطوعاً يربىدها وجه الله فَيُذْخِلُهُ اللّٰهُ بِهَا الْجَنَّةَ .

﴿٥١١﴾ ١١ - أَحَدٌ بن إدريس ، عن محمد بن عبد الجبار ، عن صفوان ، عن حزرة بن حرثان ، عن عبيدة بن زراة ، عن أبي عبد الله سَعْدَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ

کند آیا تصور می کنید که بدن او آسوده بماند؟ یاران رسول خدا گفتند: نه . رسول خدا گفت: این را بدانید که نمازهای فریضه مانند نهر آب است . هر نمازی که خوانده شود، آسودگیهای روح را که بعد از نماز قبلى رخ داده است، می شوید و می برد .

* ﴿٥١٠﴾ ١٠ - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: مبادا تبلی و کالت پیشه کنید . پروردگار تان مهربان است و طاعت قلیل را هم پاس می دارد و ارج می نهد . مومن به خاطر جلب رضای حق دور کعت نافله می خواند و خداوند به پاس همان دور کعت او را به بہشت می برد . مومن به خاطر جلب رضای حق یک درهم صدقه نافله می دهد و خداوند به پاس همان یک روز روزه نافله می گیرد را به بہشت می برد . مومن به خاطر جلب رضای حق یک روز روزه او را به بہشت می برد . و خداوند به پاس همان یک روز روزه او را به بہشت می برد .

* ﴿٥١١﴾ ١١ - جدم رسول خدا (ص) گفت: نماز، نسبت به سایر طاعات

قال : قال رسول الله ﷺ: مثُل الصلاة مثل عمود القسطنطيني إذا ثبت العمود تَقْعِد الأطْنَابُ والأوْتَادُ والْفَشَاءُ . وإذا انكسر لم ينفع طُبُّ ولا وَتَدُ ولا غِشاءً .

﴿٥١٢﴾ ۱۲ - عليٌ بن إبراهيم ، عن أبي عُمَيرٍ ، عن حفص بن البختري ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : مَنْ قَبْلَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ صَلَّى وَاحِدَةً لَمْ يُعَذَّبْ وَمَنْ قَبْلَ مَنْ حَسَنَةً لَمْ يُعَذَّبْ .

﴿٥١٣﴾ ۱۵ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن حسين بن عثمان ، عن سماعة ، عن أبي بصير قال : سمعت أبا جعفر ع عليهما السلام يقول : إنَّ أول ما يحاسب به العبد الصلاة ، فإنْ قُبِّلت قبل ما سواها ، وإنَّ الصلاة إذا ارتفعت في وقتها رجمت إلى صاحبها وهي بيضاء مشرقة تقول : حفظني حفظك الله ، وإذا ارتفعت في غير وقتها بغير حدودها

همجون دیرک سراپرده است که اگر دیرک برقرار باشد، طنابها و میخها و پردها مفید واقع می‌شوند و اگر دیرک بشکند، از وجود طنابها و میخها و پردهها سودی عاید نمی‌شود.

* (۵۱۲) * ۱۲ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: کسی که یک نمازش به درگاه خدا مقبول بیفتند، خدا او را عذاب نمی‌کند. اگر از کارهای نیک انسان فقط یک کار او پذیرفته و مقبول باشد، خداوند او را عذاب نمی‌کند.

* (۵۱۳) * ۱۵ - شنیدم ابوجعفر باقر (ع) می‌گفت: حسابرسی اعمال بندگان، از نماز آنان شروع می‌شود. اگر نماز کسی پذیرفته باشد، سایر اعمال او پذیرفته خواهد بود. اگر نماز کسی در اول وقت شرعی به درگاه خدا بالا برود، درخشان و تابان به سوی صاحبیش بازمی‌گردد و می‌گوید: حقوق مرا نگهبان شدی خدایت نگهبان باد. و اگر نماز کسی در خارج از وقت شرعی به درگاه خدا بالا برود و از حدود و مقررات آن عاری باشد، سیاه و تاریک به سوی

رجعت إلى صاحبها وهي سوداء مظلمة تقول : ضيّعني ضيّعك الله .

﴿٥١٤﴾ ١٧ - عليٌ بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمر . عن عمر بن أذينة ، عن زراة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : بينما رسول الله صلوات الله عليه وآله وسلامه جالس في المسجد إذ دخل رجل فقام فقام فلم يتم رکوعه ولا سجوده . فقال عليه السلام : نقر كنقر الغراب . لتن مات هذا وهكذا صلاته ليموتَ على غير ديني .

﴿٥١٥﴾ ١٨ - الحسينُ بن سعيد ، عن صفوانَ بن يحيى ، عن العيسى بن القاسم قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : والله إنَّه ليأتي على الرجل خمسون سنة ما قبل الله منه صلاة واحدة . فلَمَّا شِئَه أَشْدَّ من هذا ؟ والله إنَّكُم تُغْرِيُونَ منْ جِيرَانِكُمْ وأَصْحَابِكُمْ مَنْ لو كانَ يُصْلِي لبعضِكُمْ مَا قَبْلَهَا منه لاستخفافه بها . إنَّ الله لا يقبل إلا الحسن . فكيف يقبل ما استُخْفِتَ به ! ! !

صاحبین باز می‌گردد و می‌گوید: حقوق مرا پامال کردی، خدایت پامال کناد.

* ١٧ - جدم رسول خدا (ص) در مسجد نشسته بود که مردی وارد مسجد شد و به نماز ایستاد، امانه رکوع او کامل بود و نه سجده‌های او. رسول خدا گفت: همانند زاغ نوک خود را بر زمین می‌گوید و بر می‌دارد. بخدا سوگند اگر این مرد با همین روش بمیرد، بر آئین من نخواهد مرد.

* ١٨ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: چه بسا مردی پنجاه سال نماز خوانده باشد و خداوند یک نماز او را هم پذیرفته باشد. از این ناگوارتر چه خواهد بود؟ بخدا سوگند. شما خود در میان همایگان و بارانتان کسانی را می‌شناسید که اگر نمازشان را به حاطر تکریم و احترام شما بخوانند، شما نمازشان را پذیرا نمی‌شوید که چرا در ادای تکریم و احترام، سهلانگاری و بی توجیهی کرده‌اند. خداوند عزت جز طاعت نیک و شایسته، هیچ طاعتی را نمی‌پذیرد تا چه رسد به طاعت بی ارج و بها.

﴿٥١٦﴾ ۱۹- أَحْدَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ هَشَامِ بْنِ سَالِمٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ السَّعْدِيِّ قَالَ : إِذَا قَامَ الْعَبْدُ مِنَ الصَّلَاةِ فَخَفَّصَ صَلَاتَهُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى مَلَائِكَتُهُ : أَمَا تَرَوْنَ إِلَى عَبْدِي كَاتِبَهُ يَرِي أَنَّ قَضَاءَ حِوَاجِهِ بِيَدِ غَيْرِي . أَمَا يَعْلَمُ أَنَّ قَضَاءَ حِوَاجِهِ يَبْدِي !

﴿٥١٧﴾ ۲۷- الْحَسْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ سَعْدَةَ ، قَالَ : حَدَّثَنِي أَبْنُ رِبَاطٍ ، عَنْ أَبِنِ مُسْكَانَ ، عَنْ سَلِيمَانَ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ السَّعْدِيِّ قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ أَصْلِهِ وَفَرْعُونَهُ وَذُرْوَتِهِ وَسَنَابِهِ . قَالَ : أَصْلُهُ الصَّلَاةُ . وَفَرْعُونَهُ الْزَكَاةُ . وَذُرْوَتِهِ وَسَنَابِهِ الْجَهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى . قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي عَنْ أَبْوَابِ الْخَيْرِ . قَالَ : الصِّيَامُ جَنَّةُ . وَالصَّدَقَةُ تُذَهِّبُ الْخَطَايَا . وَقِيَامُ الرَّجُلِ فِي جَنَوْبِ الْلَّيلِ يُسْأَجِي رَبَّهُ ثُمَّ قَالَ : ﴿تَتَجَانِي جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمُضَارِعِ﴾

* ۵۱۶ * ۱۹- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر گاه کسی نماز خود را سبک ادا نماید، خداوند تبارک و تعالی به فرشتگان خود من گوید: آیا به این مرد نمی‌نگرید؟ گویا تصور می‌کند حاجات او از درگاه دیگران برآورده من شود. آیا نمی‌داند که هر حاجتی بدست من روا می‌گردد.

* ۵۱۷ * ۲۷- مردی به محضر جدم رسول خدا (ص) آمد و گفت: يا رسول الله. از ریشه اسلام و شاخه اسلام و قلة بلند اسلام، با خیرم سازید. رسول خدا گفت: ریشه اسلام نماز است، و شاخه اسلام زکات است و قلة بلند اسلام جهاد در راه خدا است. آن مرد گفت: يا رسول الله. از درهای خیر و نیکی با خیرم سازید. رسول خدا گفت: روزه سبیر آتش است. صدقه و احسان خطرا را می‌پوشاند و از همه برتر و بالاتر شب زنده داری است که در دل شب از خواب ناز برخیزند و با خدا راز و نیاز کنند. خداوند عزت من گوید: «...از بستر خواب پهلو جدا من کنند و با بیم و امید خدای خود را من خوانند و از روزی خود بر

يَدْعُونَ رَبِّهِمْ خَوْفًا وَطَمْعًا وَمَا رَزْقَنَاهُمْ يَتَفَقَّهُنَّ [السجدة : ١٦] .

باب فرض الصلاة في السفر

﴿٥١٨﴾ ١- الحسين بن سعيد ، عن صفوان وفضالة ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم قال : قلت : لاي عبد الله ﷺ : رجل ي يريد السفر متى يقصر ؟ فقال : إذا توارى من البيوت . قلت : الرجل ي يريد السفر فيخرج حين تزول الشمس . فقال : إذا خرجت فصل ركعتين .

﴿٥١٩﴾ ٤- الحسين بن سعيد ، عن النضر بن سعيد ، عن موسى بن بكر ، عن زدرا ، عن أبي جعفر عليه السلام أنه سُئل عن رجل دخل وقت الصلاة وهو في السفر فآخر الصلاة حتى قيل فهو يريد أن يصلّيها إذا قدم إلى أهله . فشيء حين قدم إلى أهله أن يصلّيها حتى ذهب وقتها .

دبگران اتفاق می نمایند».

نماز فریضه در حال سفر

* ١- به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی از وطن خارج شود و سفر آغاز کند، در کدام نقطه باید نمازش را شکسته بخواند؟ ابوعبدالله گفت: آن جا که خانه‌های شهر از نظر پنهان شود. من گفت: اگر مسافر در اول ظهر از وطن خارج شود باید نماز ظهر خود را شکسته بخواند؟ ابوعبدالله گفت: هر گاه اول ظهر از وطن خارج شدی نمازت را شکسته بخوان.

* ٤- از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدند: اگر وقت نماز داخل شود و انسان در سفر باشد، ولی ادای نماز را تأخیر بیندازد تا به وطن برسد و در خانه نماز بخواند، و چون وارد منزل بشود، فراموش کند و وقت آن نماز بگذرد، تکلیف او چیست؟ ابوجعفر گفت: آن نماز را دور کعنی بخواند که نماز سفر دو رکعتی است، زیرا به هنگام داخل شدن وقت نماز، در حال سفر بوده است و

قال : يُصلّيها ركعتين صلاة المسافر لأنَّ الوقت دخل وهو مسافر كان ينبغي له أنْ يُصلّي عند ذلك .

﴿٥٢٠﴾ ٥- الحسينُ بن سعيد ، عن النضرِ بن سعيد ، عن عبد الله بن سنان ، عن أبي عبد الله عَلَيْهِ السَّلَامُ قال : الصلاة في السفر ركعتان . ليس قبلها ولا بعدهما شيء . إلَّا المغرب ثلاث .

﴿٥٢١﴾ ٦- وروى أيضًا عن صفوان بن يحيى ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هما عليهما السلام قال : سأله عن الصلاة تطوعًا في السفر . قال : لا تُصلّى قبل الركعتين ولا بعدهما شيئاً ثالثاً .

﴿٥٢٢﴾ ٨- وروى عن صفوان بن يحيى ، عن حذيفة بن منصور ، عن أبي جعفر وأبي عبد الله عليهما السلام أنها قالا : الصلاة في السفر ركعتان . ليس قبلها ولا بعدهما شيء .

شایسته آن بود که در حال سفر نماز بخواند و نمازش را تأخیر نیندازد.

* ٥- أبو عبد الله صادق (ع) گفت: در حال سفر تمام نمازها دو رکعتی ادا می شود. نماز سفر، نافله ندارد، نه قبل از آن و نه بعد از آن، غیر از نماز مغرب که سه رکعت است و نافله آن دور کوت.

* ٦- از ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: آیا در حال سفر نماز نافله بخوانم؟ آن مرور گفت: با نمازهای شکسته سفر نافله مخوان: نه قبل از نماز و نه بعد از نماز.

* ٨- ابو جعفر باقر (ع) و ابو عبد الله صادق (ع) گفتند: (با حدیث ٥٢١) برابر است).

باب نوافل الصلاة في السفر

﴿٥٢٣﴾ ۵- الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن الحسين بن عثمان عن ابن مسكان ، عن الحارث بن المغيرة قال : قال لي أبو عبد الله عليه السلام : لا تدع أربع ركعات بعد المغرب في السفر ولا في الخضر . وكان أبي عليه السلام لا يدع ثلات عشرة ركعة بالليل في سفر ولا في حضر .

﴿٥٢٤﴾ ۶- الحسين بن سعيد ، عن حماد بن عيسى ، عن معاوية بن عمّار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : كان علي بن الحسين عليهما السلام يقول : إني لأحُب أن أدوم على العمل وإن قل ، قال : قلنا : تُفْقِي صلاة الليل بالنهار في السفر ؟ قال : نعم .

﴿٥٢٥﴾ ۷- وعنه عن أحد بن محمد ، عن صفوان الجمال قال : كان أبو عبد الله عليه السلام يُصلِّي صلاة الليل بالنهار على راحلته أينما توجهت

نماز نافله در حال سفر

* ۵- ابو عبدالله صادق (ع) به من گفت: چهار رکعت نافله را بعد از نماز مغرب ترک مکن. چه در سفر باشی و چه در وطن باشی. پدرم ابو جعفر باقر عليه السلام سیزده رکعت نافله شب را ترک نمی کرد: چه در حال سفر و چه در حال حضر.

* ۶- جدم على بن الحسين عليه السلام من گفت: من دوست دارم که بر کارهای نیک ادامه دهم، گرجه قلیل و تاچیز باشد. پرسیدیم: در حال سفر قضای نافله شب را فردای آن بخوانیم؟ ابو عبدالله گفت: آری.

* ۷- ابو عبدالله صادق (ع) در حال سفر قضای نافله شب را فردای آن سوار بر مرکب می خواند با آنکه مرکب در پیج و خم جادهها به راه

به .

﴿٥٢٦﴾ ۸- سعد بن عبد الله ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَّارٍ ، عن أَحْمَدَ بْنِ عَمَّارٍ ، عن عَمَّارٍ ، عن عَلَى ، عن مُحَمَّدٍ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرَ ع : صَلَّى صَلَاةَ اللَّيلِ وَالوَتْرِ وَرَكْعَتَيْنِ فِي الْخَيْمَةِ .

﴿٥٢٧﴾ ۹- وَعَنْهُ ، عن مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَاطِبِ ، عن جَعْفَرِ بْنِ يَشْرِيفَ ، عن حَمَادَ بْنِ عُثْمَانَ ، عن سَيْفِ التَّمَارِ عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ : قَالَ لَهُ بَعْضُ اصْحَابِنَا : إِنَّا كَنَا نَقْضِي صَلَاةَ النَّهَارِ إِذَا نَرَأَيْنَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ الْآخِرَةِ . فَقَالَ : لَا . إِنَّمَا أَعْلَمُ بِعِيَادَةِ حَسِينٍ رَّجُلٌ هُمْ . إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَى الْمَسَافِرِ رَكْعَتَيْنِ لَا قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا شَيْءٌ . إِلَّا صَلَاةَ اللَّيلِ عَلَى بَعْرِكٍ حِيثُ تَوَجَّهُ بِكَ .

﴿٥٢٨﴾ ۱۰- أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْنِي ، عن الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ع ، عن الْحَسَنِ بْنِ حَنْطَاطٍ ع قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ خودِ ادَّامَهِ مِنْ دَادِهِ .

* ﴿٥٢٦﴾ ۸- أَبُو جَعْفَرِ بَاقِرٍ (ع) گفت: روایت که نماز شب و نماز وتر و نافله صبحدم را در کجاوه بخوانی.

* ﴿٥٢٧﴾ ۹- بک تن از باران ما به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: ما در این سفر نافله‌های روزانه را شب هنگام که برای استراحت چادر می‌زدیم، در فاصله نماز مغرب و عشاء قضا می‌گردیم. ابوعبدالله گفت: نه. خداوند به حال بندگان خود بینانی است که نافله روزانه را از مسافران ساقط کرده است. خداوند بر مسافران فرض و قطعنی کرده است که نماز دور رکعتی بخوانند. قبل از نماز دو رکعتی و بعد از آن، نافله‌ای مقرر نشده است، جز نافله آخر شب که در حال سواری به ادای آن می‌بردازند و به راه خود در پیچ و خم جاده‌ها ادامه می‌دهند.

* ﴿٥٢٨﴾ ۱۰- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا در حال سفر

صلوة النافلة بالنهار في السفر . فقال : يا بني لو صلحت النافلة في السفر
ثُمَّ الفريضة .

٤٥٢٩) ١١- أَحْدُونَ بنِ مُحَمَّدِ بنِ عَيْبَى ، عَنْ عَلَىِّ بنِ أَحْمَدِ
أَشِيمِ ، عَنْ صَفَوَانَ بنِ يَحْيَىٰ قَالَ : سَأَلَ الرَّضَا ع عَنِ التَّطَوُّعِ بِالنَّهَارِ
وَأَنَا فِي سَفَرٍ ؟ فَقَالَ : لَا . وَلَكِنْ تَقْضِي صَلَوةَ اللَّيْلِ بِالنَّهَارِ وَأَنْتَ فِي
سَفَرٍ . فَقَلَّتْ : جَعَلْتَ فَدَاكَ صَلَوةَ النَّهَارِ الَّتِي أَصْلَيْتَهَا فِي الْحَضَرِ أَقْضِيهَا
بِالنَّهَارِ فِي السَّفَرِ ؟ فَقَالَ : أَمَا أَنَا فَلَا أَقْضِيهَا .

الزيادات من الجزء الثالث

٤٥٣٠) ٢- أَحْدُونَ بنِ عَمَّدٍ عَنْ عَلَىِّ بنِ الْحَكْمَ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بنِ
يَحْيَى الكَاهِلِيِّ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يَقُولُ فِي التَّقْصِيرِ فِي
الصَّلَاةِ . قَالَ : بِرِيدٍ فِي بِرِيدٍ أَرْبَعَةٌ وَعِشْرُونَ مِيلًا .

می توافق نافله ظیر و عصر بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: پرجان. اگر نافله روزانه در
حال سفر روا بود، فرضیه روزانه هم چهار رکعتی مقرر می شد.

* ٤٥٢٩) * ١١- از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: آیا روا هست که در حال
سفر نافله ظیر و عصر بخوانم؟ ابوالحسن گفت: نه. اما اگر نافله شب را در حال
سفر قضا کردی، می توافق فردای آن بخوانی. من گفتتم: قربانیت بشوم. آن
نافله های روزانه را که در وطن قضا کردام در حال سفر بخوانم؟ ابوالحسن
گفت: اگر من باشم نافله های روزانه وطن را در سفر قضا نخواهم کرد.

اضافات

* ٤٥٣٠) * ٢- شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: نمازهای چهار
رکعتی در مسافت یک پیک رفن و یک پیک برگشتن به نماز دو رکعتی تبدیل
می شوند. مجموع این مسافت بیست و چهار میل است.

﴿٥٣١﴾ ۳ - علی بن ابراهیم ، عن ابیه ، عن ابن ابی عمری ، عن جبیل ، عن زراة ، عن ابی جعفر رض قال : التقصیر فی برید . والبرید أربعة فراسخ .

﴿٥٣٢﴾ ۴ - عنه ، عن ابیه ، عن ابن ابی عمری ، عن ابی آیوب قال : قلت لابی عبد الله رض : ادنی ما یقصّر فی المسافر ؟ فقال : برید .

﴿٥٣٣﴾ ۵ - سعد ، عن احمد بن محمد بن عیسی ، عن الحسین بن سعید ، عن فضاله بن آیوب ، عن معاویة بن وہب قال : قلت لابی عبد الله رض : ادنی ما یقصّر فی المسافر ؟ فقال : بریداً وَ بریداً جائیاً .

﴿٥٣٤﴾ ۷ - سعد ، عن احمد بن محمد ، عن الحسین ، عن فضاله ، عن حماد بن عثمان ، عن ابی اسامة زید الشحّام قال : سمعت ابا عبد الله رض يقول : يقصّر الرجل الصلة فی مسیرة اثنتي عشر ميلا .

توجه: دنباله حدیث را در گزیده فقیه به شماره ۲۲۶ ملاحظه کنید.

* ۳ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: نماز چهار رکعتی در مسافت یک پیک به نماز دور رکعتی تبدیل می شود. مسافت یک پیک چهار فرسخ است.

* ۴ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: کمترین مسافتی که انسان باید نمازش راشکته بخواند چه مسافتی است؟ ابو عبدالله گفت: مسافت یک پیک .

* ۵ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: (با حدیث ۵۳۰ برابر است).

* ۷ - شبدم ابو عبدالله صادق (ع) می گفت: نماز را در مسافت دوازده میل باید شکسته بخواند.

﴿٥٣٥﴾ ٨ - وعنه ، عن أبي جعفر ، عن الحسن بن علي بن فضال ، عن معاوية بن عمار قال : قلت لأبي عبد الله : في كم أقصر الصلاة ؟ فقال : في بريد لا ترى أن أهل مكة إذا خرجوا إلى عرفة كان عليهم التقصير .

﴿٥٣٦﴾ ٩ - وعنه ، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب ، عن جعفر بن بشير ، عن حماد بن عثمان ، عن محمد بن النعمان ، عن إسماعيل بن الفضل قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن التقصير . فقال : في أربعة فراسخ .

﴿٥٣٧﴾ ١٥ - محمد بن علي بن عبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، عن ابن أبي عمير ، عن أبي آيوب ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن التقصير . قال : في بريدين أو بياض يوم .

﴿٥٣٨﴾ ١٦ - عنه ، عن العباس ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن معاوية بن عمار قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام إنَّ أهل مكة يُتمون الصلاة

* (٥٣٥) * - به ابو عبدالله صادق (ع) گفت: در چه مسافتی باید نماز شکسته بخوانم؟ ابو عبدالله گفت: در مسافت یک پیک. نمی‌دانی که اهل مکه در سفر عرفات باید نماز شکسته بخوانند.

* (٥٣٦) * - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث ٥٣١ برابر است).

* (٥٣٧) * - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: در چه مسافتی باید نماز شکسته بخوانم؟ ابو عبدالله گفت: در مسافت دو پیک و با مسافت یک روز حرکت در جاده‌های صعب العبور.

* (٥٣٨) * - به ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اهالی مکه نماز خود را در

يعرفات . قال : وَيَلِهِمْ أَوْ يَحْمِمْ وَأَئِ سَفَرْ أَشَدُّ مِنْهُ ! إِلَّا تَمْ .

الحسين بن سعيد ، عن حماد بن عيسى وصفوان بن يحيى ، عن معاوية بن عمّار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قلت له وذكر الحديث .

﴿٥٣٩﴾ ۱۷ - سعد بن عبد الله ، عن أبى الحسن عليه السلام ، عن الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن أبى عثمان ، عن إسماعيل بن الفضل قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل سافر من أرض إلى أرض وإنما يتزلق فراءه وضياعته . قال : إذا نزلت قرارك وضياعتك فاتّم الصلاة وإذا كنت في غير أرضك فقصر .

﴿٥٤٠﴾ ۳۱ - أبى الحسن عليه السلام ، عن ابن أبى عمير ، عن عبد الله بن بکير ، عن عبد الرحمن بن الحجاج قال : قلت لابى عبد الله عليه السلام : الرجل له الفساع بعضها قریب من بعض ، فيخرج فيطوف فيها . أتیم أم

عرفات چهار رکعتی می خوانند ، آیا درست است؟ ابوعبدالله گفت : وای بر آنان .
کدام سفر از سفر عرفات بالاتر است؟ نه . نباید نماز چهار رکعتی بخوانند .

* ﴿٥٣٩﴾ * ۱۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر کسی از این آبادی به آن آبادی سفر کند تا به باع و مزرعه خود رسیدگی نماید ، نکلیف نماز او چیست؟ ابوعبدالله گفت : هر گاه به مزرعه خود وارد شدی نمازت را چهار رکعتی بخوان و اگر در مسافت بین راه و یا در آبادی دیگران توقف کردی نمازت را شکته بخوان .

توجه : به حدیث ۲۴۷ گزیده فقهی و شرح آن مراجعه شود .

* ﴿٥٤٠﴾ * ۳۱ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم : اگر کسی مالک چند آبادی نزدیک به هم باشد و چون از شهر خارج شود ، در آن آبادیها بجرخد و رسیدگی نماید ، آیا باید در املاک خود نمازش را تمام بخواند یا باید شکته

يُقصُرُ؟ قال : يُتمَ .

﴿٤٤١﴾ ٣٥ - أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّدَ ، عَنْ حَمَادَنْ بنْ عَيْشَى ، عَنْ حَرِيزَ ، عَنْ زِرَارَةَ قَالَ : قَالَ أَبُو جَعْفَرَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَرْبَعَةَ قَدْ يَجِبُ عَلَيْهِمُ التَّنَمَّ ، فِي سَفَرٍ كَانُوا أَوْ فِي حُضُورٍ : الْمُكَارِيُّ وَالْكَرَّيُّ وَالرَّاعِيُّ وَالاشْتَفَانُ لِأَنَّهُ عَمَلُهُمْ .

﴿٤٤٢﴾ ٣٧ - سَعْدٌ ، عَنْ أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّدَ ، عَنْ الْحَسِينِ بنِ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنِ الْعَلَاءِ بنِ رَزِينَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بنِ مُسْلِمَ ، عَنْ أَحْدَهُمَا عَلَيْهِمُ السَّلَامُ قَالَ : الْمُكَارِيُّ وَالْجَمَالُ إِذَا جَدَّ بِهَا السَّيْرُ فَلْيَقْصُرَا .

﴿٤٤٣﴾ ٣٨ - عَنْهُ ، عَنْ أَحْدَنْ ، عَنْ الْحَسِينِ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ أَبِي عَيْنَانَ ، عَنِ الْفَضْلِ بنِ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ : سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : عَنِ الْمُكَارِيْنِ الَّذِينَ يَخْتَلِفُونَ . فَقَالَ : إِذَا جَدُوا السَّيْرَ فَلْيَقْصُرُوا .

﴿٤٤٤﴾ ٤٣ - عَنْهُ ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ جَعْفَرٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بنِ جَرْعَكَ

بخواند؟ ابوعبدالله گفت: باید نمازش را تمام بخواند.

* ﴿٤٤١﴾ * ٣٥ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: چهار دسته از مردم، چه در سفر باشند و چه در وطن باید نماز چهار رکعتی بخوانند: چاربادار، ساربان، شبان، گوسفندان و دشتستان، زیرا سیر و حرکت کسب و کار ایشان است.

* ﴿٤٤٢﴾ * ٣٧ - ابوجعفر باقر (ع) و با ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر چارباداران و شترداران در حرکت شتاب و سرعت بگیرند، باید نماز شکته بخوانند.

* ﴿٤٤٣﴾ * ٣٨ - از ابوعبدالله صادق پرسیدم (با حدیث قبلی برابر است).

* ﴿٤٤٤﴾ * ٤٣ - به ابوالحسن امام هادی (ع) نوشتمن: من یک قطار شتر

قال: كتبْ إلَى أَبِي الْحَسْنِ الْأَشْعَرِ^{الثَّالِثُ إِنْ} لِ جَمَالًا وَلِ قَوَامًا عَلَيْهَا
وَلَسْتُ أَخْرُجُ فِيهَا إِلَّا فِي طَرِيقٍ مَكْتُوبٍ لِ الرَّغْبَةِ فِي الْحَجَّ . أَوْ فِي النَّدْرَةِ إِلَى
بعضِ الْمَوَاضِعِ . فَمَا يَجِبُ عَلَيَّ إِذَا أَنَا خَرَجْتُ مَعَهُمْ أَنْ أَعْمَلَ؟ أَجِبُ عَلَيَّ
الْتَّقْصِيرُ فِي الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ فِي السَّفَرِ أَوِ التَّنَامِ؟ فَوَقَعَ^{الثَّالِثُ}: إِذَا كُنْتُ لَا
تَلِمُّهَا وَلَا تَخْرُجُ مَعَهَا فِي كُلِّ سَفَرٍ إِلَّا فِي طَرِيقٍ مَكْتُوبٍ فَعَلَيْكَ تَقْصِيرٌ
وَإِفْطَارٌ .

﴿٤٥٥﴾ ٤٩ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ عَبْرُوبٍ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ عَلِيٍّ ، عَنْ
عَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ ، عَنْ أَبِيَّ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ زَرَادَةَ ، عَنْ أَبِي
جَعْفَرٍ^{الثَّالِثُ} قال: سَأَلَهُ عَمْنَ مَنْ يَخْرُجُ مِنْ أَهْلِهِ بِالصَّفْرُورِ وَالْبُزَّةِ وَالْكَلَابِ يَتَرَّزَّهُ
اللَّيْلَةَ وَاللَّيْلَتَيْنِ . وَالثَّالِثَةُ ، هَلْ يُفْسَدُ مِنْ صَلَاتِهِ أَمْ لَا يُفْسَدُ؟ قَالَ :
إِنَّمَا خَرْجُ فِي هَذِهِ . لَا يُفْسَدُ . قَلْتَ : الرَّجُلُ يُشَيِّعُ أَخَاهُ الْيَوْمَ وَالْيَوْمَيْنِ فِي

دارم که بدست ساریان سپردہام و شخصاً به همراه آن حرکت نمی کنم کنم جز در
سفر مکه، آن هم به خاطر اشتیاقی که به انجام حج دارم، و با احیاناً به برخی از
نواحی به همراه شترانم سفر می کنم. در صورتی که شخصاً با آنان حرکت کنم،
نکلیف نماز و روزه من چه خواهد بود؟ آیا باید نمازم را شکسته بخوانم و روزهام
را افطار کنم یا نه؟ ابوالحسن در پاسخ نوشت: اگر همیشه برای نظارت و
نگهبانی از شترانت همراه نمی شوی و فقط در سفرمکه با شترانت سفر می کنی،
باید نمازت را شکسته بخوانی و روزهات را افطار کنی.

* ﴿٥٤٥﴾ ٤٩ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر کسی باز و شاهین و
سگ شکاری خود را به همراه ببرد تا یک شب و دو شب و سه شب به تفریح و
تفرج و شکار بگذراند، آیا باید نماز شکسته بخوانند؟ ابو جعفر گفت: نه. هر کس
برای تفریح و نمایش و شکار حرکت کنند، نمی توانند نماز شکسته بخوانند. من
گفتم: اگر کسی در ماه رمضان تا مسافت یک روز و دو روز، برادر دینی خود را
نمایعت کند، چه نکلیفی دارد؟ ابو جعفر گفت: باید افطار کند و نماز شکسته

شهر رضان . قال : يُفطر ويُقصَر فَإِنْ ذَلِكَ حُقُّ عَلِيهِ .

علي بن الحسن بن فضال ، عن العباس بن عامر و جعفر بن محمد بن حكيم ، عن أبيان بن عثمان الآخر مثله .

﴿٤٤٦﴾ ٥٠ - محمد بن علي بن عبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن عبد الله قال : سالت أبي عبد الله عليه السلام عن الرجل ينصيّد . فقال : إن كان يدور حوله فلا يُقصَر ، وإن كان يجاور أي الوقت فليُقصَر .

﴿٤٤٧﴾ ٥٤ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد همة قال : إذا شَيَعَ الرَّجُلُ أَخَاهُ فليُقصَر . قلت : أيها أَفْضَلُ يَصُومُ أَو يَشَيَعُهُ وَيُفطَرُ ؟ قال : يَشَيَعُهُ لَأَنَّ اللَّهَ قد وضعه عنه إذا شَيَعَهُ .

بخواند. تکلیف او همین است.

توجّه: به شرح حدیث ١٢٧١ گزیده کافی مراجعه شود.

* (٤٤٦) * ٥٠ - از ابو عبدالله صادق (ع) یرسیدم: اگر کسی به قصد شکار حرکت کند، تکلیف او چیست؟ ابو عبدالله گفت: اگر در اطراف شکارگاه به دنبال شکار می‌گردد، باید نماز چهار رکعتی بخواند و اگر مسافت شروع را طی می‌کند تا به شکارگاه برسد، باید نماز شکسته بخواند.

* (٤٤٧) * ٥٤ - ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبدالله صادق (ع) گفت: هر گاه کسی در مسافت طولانی به مشایعت برادر دینی خود پردازد، باید نماز شکسته بخواند. من گفتم: کدام یک بهتر است: آیا روزه بگیرد و مشایعت نکند، یا افطار کند و به مشایعت بروند؟ آن سرور گفت: مشایعت کند، زیرا خداوند در مشایعت طولانی حکم روزه را ساقط کرده است.

﴿٥٤٨﴾ ۵۵- احمد بن محمد بن عیسی ، عن حماد بن عیسی ، عن خریز ، عن زراة ، عن أبي جعفر علیه السلام قال : قلت له : أرأيت مَنْ قَدِيم بلدة إلى متى ينبغي له أن يكون مُقصرا ؟ ومتى ينبغي له أن يُتَمَّ ؟ فقال : إذا دخلت أرضًا فایقِنْتَ أَنَّ لَكَ بَهَا مَقْامٌ عَشْرَةِ أَيَّامٍ فَاتَّمِ الصَّلَاةَ ، وإن لم تَذَرِّ ما مُقْامَكَ بَهَا . تَقُولُ : غَدًا أَخْرُجُ أَوْ بَعْدَ غَدِ ، فَقَصَرْ مَا بَيْتَكَ وَبَيْنَ أَنْ يَضِي شَهْرٌ ؛ فَإِذَا تَمَّ لَكَ شَهْرٌ فَاتَّمِ الصَّلَاةَ وَإِنْ أَرْدَتَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ ساعتكَ .

﴿٥٤٩﴾ ۵۷- علي بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمرة ، عن أبي أيوب قال : سأله محمد بن مسلم أبا جعفر علیه السلام وأنا أسمع عن المسافر إن حَدَثْتَ نَفْسَه بِإِقَامَةِ عَشْرَةِ أَيَّامٍ . قال : فَلَيَتَمِّمِ الصَّلَاةَ . فَإِنْ لَمْ يَذَرِّ مَا يُقْيمِ ؟ يَوْمًا أَوْ أَكْثَرَ فَلَيَعْدُ ثَلَاثِينَ يَوْمًا ثُمَّ لَيَتَمَّ وَإِنْ كَانَ أَقَامَ يَوْمًا أَوْ صَلَاةً

* ۵۴۸) * ۵۵- به ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر کسی در نیمه راه سفر به شهری وارد شود، در چه صورت باید نماز شکسته بخواند و در چه صورت باید نماز درست بخواند؟ ابو جعفر گفت: در هر جا که توقف کردی و تصمیم گرفتی ده روز بمانی، نمازهایت را چهار رکعت تمام بخوان و اگر مردد ماندی که چند روز باید توقف کنی و هر روز بگوئی فردا حرکت می کنم و با پس فردا حرکت می کنم، نمازهایت را شکسته بخوان تا یک ماه تمام بگذرد. بعد از یک ماه نمازهایت را چهار رکعتی بخوان، گرجه عازم حرکت باشی.

* ۵۴۹) * ۵۷- از ابو جعفر باقر (ع) پرسید: اگر مسافر تصمیم بگیرد که ده روز کامل توقف کنند، تکلیف او چیست؟ ابو جعفر گفت: باید نماز چهار رکعتی بخواند. ولی اگر مردد شد که یک روز توقف می کند یا بیشتر، طرف سی روز باید نمازش را دو رکعتی بخواند و بعد از سی روز، گرجه فقط یک روز دیگر توقف کند و با فقط به مقدار یک نماز توقف کند، باید نماز چهار رکعتی

واحدة .

﴿٥٥٠﴾ ٥٨ - محمد بن علي بن حبيب ، عن علي بن السندي ، عن حماد بن عيسى ، عن خربيز ، عن محمد بن مسلم قال : سأله عن المسافر يقْدُم الأرض . فقال : إن حَدُثَتْ نَفْسٌ أَن يُقْيِمْ عَشْرًا فَلَيْتَمْ . وإن قال : اليوم أخرج أو غداً أخرج . ولا يدرى فليقصّ ما بينه وبين شهر . فإن مضى شهر فلَيْتَمْ . ولا يَتَمْ في أقل من عشرة إلا بِكَهْ والمدينة وإن أقام بمكة والمدينة خَسَا فلَيْتَمْ .

﴿٥٥١﴾ ٥٩ - محمد بن يحيى ، عن أحمد بن محمد بن عيسى ، عن ابن فضال ، عن عبد الله بن بُكْر قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يكون بالبصرة وهو من أهل الكوفة له بها دار ومتزل فَيَمُرُ بالكوفة وإنما هو عجائز لا يزيد المقام إلا يقدر ما يتوجهز يوماً أو يومين . قال : يُقْيِمُ

توجيه: به حديث شماره ١٤٦٧ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٥٥٠﴾ ٥٨ - از ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر مسافر به شهری وارد شود که باید در آن جا توقف کند، تکلیف او چیست؟ آن سرور گفت: اگر تصمیم بگیرد که ده روز تمام در آن جا توقف کند، باید نماز چهار رکعتی بخواند. و اگر با خود بگوید: امروز حرکت می کنم، فردا حرکت می کنم و ندانند تا چند روز دیگر توقف خواهد کرد، ظرف یک ماه باید نماز دو رکعتی بخواند و چون یک ماه سپری شود، باید نماز چهار رکعتی بخواند. در توقف کمتر از ده روز، مسافر نصی تواند نماز چهار رکعتی بخواند، جز در مکه و مدینه که اگر پنج روز هم توقف کند می تواند نماز چهار رکعتی بخواند.

* ﴿٥٥١﴾ ٥٩ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در بصره ساکن شود، اما اهل کوفه باشد و در کوفه نیز، صاحب خانه و کاشانه باشد و در ائمای سفر به شهر کوفه وارد شود ولی قصد توقف نداشته باشد فقط می خواهد طرف یک روز و دو روز، توشہ سفر فراهم کند. تکلیف او چه خواهد بود؟ ابو عبد الله

فی جانب المصلو ویقصر . قلت : فیان دخّل آنکه ؟ قال : علیه التعام .

۴۰۵۲) ۶۰ - الحسین بن سعید ، عن حماد بن عیی ، عن معاویة بن وہب ، عن ابی عبد الله علیه السلام قال : إذا دخلت بلداً وأنت ت يريد المقام عشرة أيام فاتّم الصلاة حين تقدّم ، وإن أردت دون العشرة فقصر ما بينك وبين شهْر فإذا تم الشهْر فاتّم الصلاة . قال : قلت : دخلت بلداً أول يوم من شهر رمضان ولست أريد أن أقيم عشرة . فقال : قصر وأفطر . قلت : فإني مكثت كذلك أقول غداً أو بعد غد . فأفطر الشهْر كله واقتصر ؟ قال : نعم هما واحد . إذا قصرت أفطرت وإذا افطرت قصرت .

گفت: اگر در یک گوشه شیر منزل کند و به خانه‌اش وارد نشود، باید نماز شکسته بخواند. من گفتم: اگر به خانه‌اش وارد شود، جه تکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: در آن صورت باید نمازش را چهار رکعتی بخواند.

۴۰۵۲) * ۶۰ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر گاه به شهری در آمدی که خواستی ده روز کامل در آن شیر توقف کنی، از آغاز ورودت نماز چهار رکعتی بخوان و اگر تصمیم نگرفتی که ده روز توقف کنی نمازت را شکسته بخوان گرچه یک ماه بگذرد و چون یک ماه سپری شد نمازت را درست بخوان گرچه فقط یک روز دیگر توقف داشته باشی. من گفتم: اگرمن در اول ماه رمضان به شهری وارد شوم و عازم ده روز توقف نباشم، تکلیف من چه خواهد بود؟ ابوعبدالله گفت: نمازت را شکسته بخوان و روزهات را افطار کن. من گفتم: پس اگر نا آخرماه رمضان عازم ده روز توقف نشدم و با حال تردید گفتم: فردا حرکت می کنم، پس فردا حرکت می کنم، تمام ماه رمضان روزه خود را افطار کنم و نمازهایم را شکسته بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: بله. تکلیف نماز و روزه با هم فرقی ندارد: هر گاه نمازت را شکسته بخوانی، باید روزهات را هم افطار کنم و هر گاه روزهات را افطار کردم، باید نمازت را هم شکسته بخوانی.

٦١- سعد عن موسى بن عمر ، عن علي بن النعمان ، عن منصور بن حازم ، عن أبي عبد الله س قال : سمعته يقول : إذا أتيت بلدة فأزمت المقام عشرة أيام فاتمت الصلاة ، فإن تركه رجل جاهل فليس عليه إعادة . ﴿٥٥٣﴾

٦٢- سعد عن أبي جعفر ، عن الحسن بن عيسى ، عن أبي ولاد الخطاط قال : قلت لأبي عبد الله س : إن كنت تؤتى حين دخلت المدينة أن أقيم بها عشرة أيام فاتمت الصلاة ثم بدا لي بعد أن لا أقيم بها . فما ترى لي ؟ أتم أم أقصر ؟ فقال : إن كنت حين دخلت المدينة صلّيت بها صلاة فريضة واحدة بتمام فليس لك أن تقصير حتى تخرج منها ، وإن كنت حين دخلتها على نيةك التمام فلم تصل فيها صلاة فريضة ﴿٥٥٤﴾

توجه : به حدیث شماره ٢٢٧ گزیده فقهیه مراجعته شود .

* ٦١- شیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت : هر گاه به شهری در آمدی که خواستی ده روز در آن جا توقف کنی ، نمازت را تمام بخوان . اگر کس جاهل باشد و نمازشکسته بخواند ، لازم نیست که نمازش را از سر بخواند . ﴿٥٥٣﴾ *

* ٦٢- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم : موقع ورود به مدینه نصیم گرفتم که ده روز کامل توقف کنم و نمازهایم را چهار رکعتی بخوانم ، ولی بعد از نصیم خود منصرف شدم و من خواهم کمتر از ده روز توقف کنم ، اینک باید نماز چهار رکعتی بخوانم با نماز دو رکعتی بخوانم ؟ ابوعبدالله گفت : اگر بعد از نصیم اول که من خواستی ده روز کامل توقف کسی ، یک نماز چهار رکعتی خوانده باش ، به خاطر همین یک نماز ، الزام می شوی که تمام نمازها را درست بخوانی و دیگر نی توانی نماز شکسته بخوانی ، مگر موقعی که از مدینه خارج شوی . اما اگر بعد از نصیم اول ، حتی یک نماز چهار رکعتی تخوانده باش دیگر الزام وجود ندارد ، بلکه صاحب اختیاری که باز هم به نصیم اولت برگردی و با قصد توقف ده روز ، نمازت را تمام بخوانی و با نصیم قاطعی انحصار

واحدة ب تمام حق بـدا لك أن لا تقيم فـأنت في تلك الحال بالـخيـار : إن شـئت فـأثـيـل المـقام عـشـراً وـائـم ، وإن لم تـشـيـل المـقام فـقـصـرـ ما بـينـك وـبـينـ شهر . فـإذا مـضـيـ لك شهر فـأثـيـل الـصلـاة .

﴿٥٥٥﴾ ٦٤ - الحـسـينُ بنـ سـعـيد ، عنـ صـفـوانـ ، عنـ إـسـحـاقـ بنـ عـمـارـ ، عنـ أـبـي إـبرـاهـيمـ قـالـ : سـأـلـهـ عنـ الرـجـلـ يـكـونـ مـسـافـرـاً ثـمـ يـقـدـمـ فـيـدـخـلـ بـيـوـتـ الـكـوـفـةـ أـيـمـ الـصـلـاةـ أـمـ يـكـونـ مـقـصـرـاـ حـقـيـ يـدـخـلـ أـهـلـهـ ؟ قـالـ : بـلـ يـكـونـ مـقـصـرـاـ حـقـيـ يـدـخـلـ أـهـلـهـ .

﴿٥٥٦﴾ ٦٥ - عـنـهـ ، عنـ صـفـوانـ بنـ يـحـيـىـ ، عنـ العـيـصـ بنـ الـقـاسـمـ ، عنـ أـبـي عـبـدـ اللهـ قـالـ : لـا يـزـالـ مـسـافـرـ مـقـصـرـاـ حـقـيـ يـدـخـلـ بـيـتـهـ .

﴿٥٥٧﴾ ٦٦ - سـعـدـ بـنـ عـبـدـ اللهـ ، عنـ أـبـي جـعـفرـ ، عنـ عـلـيـ بـنـ حـدـيدـ وـالـحـسـينـ بـنـ سـعـيدـ ، عنـ حـمـادـ بـنـ عـيـسـىـ ، عنـ حـرـيـزـ بـنـ عـبـدـ اللهـ عنـ

نـكـنـيـ وـبـاـ حـالـ تـرـدـيدـ ، نـماـزـ شـكـتـهـ بـخـوـانـيـ گـرـجـهـ يـكـ مـاهـ كـامـلـ سـيـرـيـ شـودـ ، وـلـيـ بـعـدـ اـزـ گـذـشتـ يـكـ مـاهـ الزـامـيـ استـ كـهـ نـماـزـهـاـيـتـ رـاـ چـهـارـ رـكـعـتـيـ بـخـوـانـيـ گـرـجـهـ

يـكـ رـوـزـ تـوقـفـ كـنـيـ وـبـاـ فـقـطـ يـكـ نـماـزـ ظـهـيرـ بـخـوـانـيـ وـحـرـكـتـ كـنـيـ .

* ٦٤ - اـزـ اـبـوـابـراـهـيمـ اـمامـ كـاظـمـ (عـ) پـرسـيدـمـ : اـگـرـ مـسـافـرـ بـهـ وـطنـ باـزـ گـرـددـ وـ هـنـزـ بـهـ خـانـهـ خـودـ تـرـسـيدـهـ باـشـدـ ، آـيـاـ بـاـيـدـ نـماـزـ چـهـارـ رـكـعـتـيـ بـخـوـانـدـ ، باـ نـهـ تـاـ وـارـدـ مـنـزـلـ نـشـدـهـ باـشـدـ بـاـيـدـ نـماـزـ شـكـتـهـ بـخـوـانـدـ ؟ اـبـوـابـراـهـيمـ گـفتـ : تـاـ وـاردـ

منـزـلـ نـشـدـهـ باـشـدـ ، بـاـيـدـ نـماـزـ شـكـتـهـ بـخـوـانـدـ .

* ٦٥ - اـبـوـعـبـدـالـلهـ صـادـقـ (عـ) گـفتـ : تـاـ مـسـافـرـ بـهـ خـانـهـ خـودـ وـاردـ

نـشـودـ ، بـاـيـدـ نـماـزـ رـاـ شـكـتـهـ بـخـوـانـدـ .

* ٦٦ - اـزـ اـبـوـعـبـدـالـلهـ صـادـقـ (عـ) پـرسـيدـمـ : اـگـرـ اـنسـانـ اـزـ سـفـرـ بـهـ

خـانـهـ باـزـ گـرـددـ ، درـ حـالـيـ كـهـ قـبـلاـ درـ رـاهـ ، وقتـ نـماـزـ دـاـخـلـ شـدـهـ باـشـدـ ، چـگـونـهـ باـيـدـ

محمد بن مسلم قال : سأّلت أبا عبد الله عليه السلام عن رجل يدخل من سفره وقد دخل وقت الصلاة وهو في الطريق . فقال : يُصلّي ركعتين وإن خرج إلى سفره وقد دخل وقت الصلاة فليصلّ أربعًا .

﴿٥٥٨﴾ ٧٢ - أَحْدَنْ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِنِ فَضَالٍ ، عَنْ دَاوُدَ بْنَ فَرْقَدَ ، عَنْ بَشِيرِ النَّبَالِ قَالَ : خَرَجْتُ مَعَ أَبِي عبدَ الله عليه السلام حَتَّى آتَيْنَا الشَّجَرَةَ . فَقَالَ لِي أَبُو عبدَ الله عليه السلام : يَا نَبَالٌ . فَقَلَّتْ : لَيْكَ . قَالَ : إِنَّهُ لَمْ يَجِدْ عَلَى أَحَدٍ مِّنْ أَهْلِ هَذَا الْمَسْكَرِ أَنْ يُصَلِّيْ أَرْبَعًا غَيْرِيْ وَغَيْرِكَ . وَذَاكَ أَنَّهُ دَخَلَ وَقْتَ الصَّلَاةِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ .

﴿٥٥٩﴾ ٧٣ - عَلَيْهِ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ يَقْطَنِ ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ : سَأَلْتَهُ عَنْ رَجُلٍ خَرَجَ فِي سَفَرٍ ثُمَّ تَبَدَّلَ لِهِ الْإِقْامَةُ وَهُوَ فِي صَلَاتِهِ . قَالَ : يُتْمَّ إِذَا بَدَّلَ لِهِ الْإِقْامَةَ .

نماز بخواند؟ ابوعبدالله گفت: باید آن نماز را شکته بخواند و اگر بعد از داخل شدن وقت نماز، از وطن خارج شود و سفر آغاز کند، باید آن نماز را چهار رکعتی بخواند.

* ٧٢ - با ابوعبدالله صادق (ع) از شیر مدبیه خارج شدیم و چون به مسجد شجره رسیدیم ابوعبدالله به من گفت: بر هیچ یک از حاضرین این مجتمع واجب نیست که نماز تمام بخواند، جز من و تو که بعد از ظهر از مدبیه خارج شدهایم.

* ٧٣ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر مسافر در اثنای نماز تصمیم بگیرد که ده روز و با بیشتر در همان منزل اقامتم کند، تکلیف او چیست؟ ابوالحسن گفت: در صورت تصمیم جدی باید نمازش را چهار رکعتی سلام بدهد.

﴿٤٥٦٠﴾ ۷۴- أَحْدَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلٍ ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا الْحَسْنِ سَكَنَتْ عَنِ الرَّجُلِ بَخْرَجَ فِي سَفَرٍ ثُمَّ تَبَدَّلَتِ الْإِقَامَةُ وَهُوَ فِي صَلَاتِهِ أَيْتَمْ أَمْ يُفَصِّرُ ؟ قَالَ : يُتَمْ إِذَا بَدَتِ الْإِقَامَةُ .

﴿٤٥٦١﴾ ۷۷- الْحَسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَبِي يُوبٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ ، عَنْ زِيَارَةٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ سَكَنَتْ قَالَ : إِذَا نَسِيَ الرَّجُلُ صَلَاةً أَوْ صَلَاةً هَا بَغْرِ طَهُورٍ وَهُوَ مُقِيمٌ أَوْ مُسَافِرٌ فَلَا يُفَصِّرُ الَّذِي وَجَبَ عَلَيْهِ لَا يَزِيدُ عَلَى ذَلِكَ وَلَا يُفَضِّلُ ، مِنْ نَسِيَ أَرْبَعًا فَلَا يُفَصِّرُ أَرْبَعًا مُسَافِرًا كَانَ أَوْ مُقِيمًا ، وَإِنْ نَسِيَ رَكْعَيْنِ صَلَّى رَكْعَيْنِ إِذَا ذَكَرَ مُسَافِرًا كَانَ أَوْ مُقِيمًا .

﴿٤٥٦٢﴾ ۷۸- سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ ضَفْوَانَ بْنَ بَجْيَيِّ ، عَنْ عَيْصَنَ بْنِ الْقَاسِمِ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَكَنَتْ قَالَ : سَأَلَتْهُ عَنْ رَجُلٍ صَلَّى وَهُوَ مُسَافِرٌ فَأَتَمَ الصَّلَاةَ . قَالَ : إِنْ كَانَ فِي الْوَقْتِ

* ۵۶۰) ۷۴- از ابوالحسن (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* ۵۶۱) ۷۷- ابوجعفر باقر (ع) گفت: اگر کس در حال سفر نماز خود را فراموش کند و با بی وضو نماز خوانده باشد باید نمازش را به صورت شکنده قضا کند و اگر در حال اقامت در وطن و با اقامت ده روزه در سفر، نماز خود را فراموش کند و با بی وضو خوانده باشد، باید نمازش را چهار رکعتی قضا کند: یعنی هر کس نماز چهار رکعتی خود را فراموش کرده باشد، باید قضای آن را چهار رکعتی بخواند خواه در حال سفر باشد و با در حال حضر و اقامت در وطن. و هر کس نماز دو رکعتی را فراموش کند باید قضای آنرا دو رکعتی بخواند، خواه در حال سفر باشد و با در حال اقامت.

* ۵۶۲) ۷۸- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کس در حال سفر نماز خود را چهار رکعتی خوانده باشد تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اگر وقت نماز باقی باشد باید نمازش را به صورت شکسته از سر بخواند و اگر وقت

فَلَيَعْدُ وَإِنْ كَانَ الْوَقْتُ قَدْ مَضِيَ فَلَا .

﴿٥٦٣﴾ ٧٩ - سعد عن محمد بن الحسين ، عن علي بن النعمان ، عن سعيد القلا ، عن أبي أيوب ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الرجل ينسى فصل في السفر أربع ركعات . قال : إن ذكر في ذلك اليوم فليعد وإن لم يذكر حتى يمضي ذلك اليوم فلا إعادة عليه .

﴿٥٦٤﴾ ٨٠ - محمد بن علي بن عبوب ، عن أ Ahmad بن محمد ، عن ابن أبي نجران ، عن حماد بن عبي ، عن خربيز ، عن زراوة وابن مسلم قالا : قلنا لأبي جعفر عليه السلام : رجل صل في السفر أربعاء . أيعيد أم لا ؟ قال : إن كان قرئت عليه آية التنصير وفقررت له فصل أربعاء أعاد ، وإن لم يكن قرئت عليه ولم يعلمها فلا إعادة عليه .

نماز گذشته باشد، نکلیفی ندارد.

* ﴿٥٦٣﴾ ٧٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در حال سفر اشیاه کند و نماز چهار رکعتی بخواند، نکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اگر در همان روز به خاطر بیاورد باید نمازش را دور کعتی از سر بخواند و اگر نا آخر آن روز به خاطر نباورد، اعاده آن نماز بر او لازم نیست.

* ﴿٥٦٤﴾ ٨٠ - به ابوجعفر باقر (ع) گفتیم: اگر کسی بدون توجه به حال سفر نمازهایش را چهار رکعتی خوانده باشد، آیا باید نمازهایش را اعاده کند؟ ابوجعفر گفت: اگر از آیه مربوط به سفر و نماز شکسته مطلع شده باشد و در عین حال نمازش را چهار رکعتی خوانده باشد، باید همه را به صورت شکسته از سر بخواند و اگر از آیه مربوط و احکام نماز شکسته بی خبر باشد، اعاده نمازها بر او لازم نیست.

﴿٥٦٥﴾ ۸۳ - أَحْمَدُ بْنُ حَمْدَنْ عَوْنَى، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَنْ بْنِ أَبِي
نَصْرٍ، عَنْ دَاوِدِ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الْفَضْلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ
أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْمُتَكَبِّرِ قَالَ: لَا يَرْجُمُ الْخَضْرَى السَّافِرُ وَلَا السَّافِرُ الْخَضْرَى، فَإِنْ
أَبْتَلَ بِشَيْءٍ مِّنْ ذَلِكَ فَأَقَمَ قَوْمًا حَضْرَيْنَ فَإِذَا أَتَمْ الرَّكْعَيْنِ سَلَّمَ ثُمَّ أَخْذَ يَدَهُ
بِعِصْمِهِ فَقَدَّمَهُ فَأَتَاهُمْ، وَإِذَا صَلَّى السَّافِرُ خَلْفَ قَوْمًا حُضُورًا فَلَبِّيَ صَلَاتُهُ
رَكْعَيْنِ وَسَلَّمَ، وَإِنْ صَلَّى مَعَهُمُ الظَّهَرَ فَلْيَجْعَلْ الْأَوَّلَيْنِ الظَّهَرَ
وَالْآخِرَيْنِ الْعَصْرَ.

﴿٥٦٦﴾ ۸۵ - الْحَسَنُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ حَمْدَنْ بْنِ أَبِي عَسْرَى، عَنْ
حَمَادَ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ: سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الْمُتَكَبِّرِ عَنِ السَّافِرِ يُصْلِي خَلْفَ
الْمَقِيمِ . قَالَ: يُصْلِي رَكْعَيْنِ وَيَعْصِي حِيثَ شَاءَ .

* ﴿٥٦٥﴾ ۸۳ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: کس که مسافر نیست نباید
برای مسافران پیشنمایی کند و کس که مسافر است نباید برای مقیمان که نماز
چهار رکعتی می خوانند، پیشنمایی کند و اگر مسافر پیشنمایی مقیمان را به
عبده بگیرد، بعد از تشید اول باید سلام بدهد و دست یک نفر از آنان را بگیرد
و در حای خود به پیشنمایی و ادارد تا رکعت سوم و چهارم خود را به جماعت
بخوانند و اگر مسافر به امامی اقتدا کند که نماز چهار رکعتی می خواند دو رکعت اول
از تشید اول سلام بدهد. پس اگر در نماز ظهیر اقتدا کند، می تواند دو رکعت اول
را به نیت نماز ظهیر بخواند و سلام بدهد، سپس در دو رکعت بعدی به نیت نماز
عصر اقتدا کند و هر دو نماز خود را با یک نماز آنان تمام کند.

* ﴿٥٦٦﴾ ۸۵ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر مسافر به امامی
اقتدا کند که نماز چهار رکعتی می خواند، تکلف او چیست؟ ابوعبدالله گفت:
بعد از تشید اول سلام می دهد و هر جا مایل باشد یعنی کار خود می رود.
توجه: برخی از فقهای اهل سنت می گویند که مسافر باید در رکعت سوم و
چهارم با امام جماعت همراهی و متابعت کند.

﴿٥٦٧﴾ ٩٠ - أَحْدَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَلَىِ الْعَمَانِ وَعَمَدِ بْنِ سَنَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ، عَنْ الْخَلَبِيِّ، أَنَّهُ سَأَلَ أَبا عَبْدِ اللَّهِ عَنْ صَلَاةِ النَّافِلَةِ عَلَىِ الْبَعِيرِ وَالْدَّابَّةِ . فَقَالَ: نَعَمْ حَيْثُ كَانَ مَتَوَجِّهًا . وَكَذَلِكَ فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ .

﴿٥٦٨﴾ ٩١ - عَنْهُ، عَنْ أَبِي ثَمَرَ، عَنْ الْعَلَا، عَنْ عَمَدِ بْنِ مُسْلِمَ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرَ عَنْهُ: صَلَّى صَلَاةَ اللَّيلِ وَالوَتَرِ وَالرَّكْعَتَيْنِ فِي الْمَحِيلِ .

﴿٥٦٩﴾ ٩٢ - عَنْهُ، عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ، عَنْ عَلَىِ بْنِ مَهْزِيَارِ قَالَ: قَرأتُ فِي كِتَابِ لَعْبِ الدَّاهِدَةِ بِنِ عَمَدَ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ عَنْهُ: اخْتَلَفَ أَصْحَابُنَا فِي رَوَايَاتِهِمْ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْهُ فِي رُكُونِ الْفَجْرِ فِي السَّفَرِ . فَرَوَى بَعْضُهُمْ أَنَّ صَلَاتِهِمْ أَنْ صَلَاتِهِمْ فِي الْمَحِيلِ . وَرَوَى بَعْضُهُمْ: أَنَّ لَا تُصَلِّهَا إِلَّا عَلَىِ الْأَرْضِ . فَأَعْلَمُنِي كَيْفَ تَعْصِنُ أَنْتَ لَا قَنْدِي بِكَ فِي ذَلِكَ؟

* (٥٦٧) * ٩٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: آیا نافله شب را من توانيم سوار بر قاطر و سوار بر شتر بخوانيم؟ ابوعبدالله گفت: بلى، هر چند که مرکب سواری در پیچ و خم جاده از سمت قبله منحرف باشد. این سنت از رسول خدا (ص) بجا مانده است.

* (٥٦٨) * ٩١ - ابوجعفریاfer (ع) گفت: روا است که نافله شب و نماز وتر و نافله صبحدم را در کجاوه بخوانی.

* (٥٦٩) * ٩٢ - به ابوالحسن الرضا (ع) نوشته بود: باران ما درباره نافله صبحدم از ابوعبدالله صادق(ع) دو روایت مخالف آورده‌اند: برخی روایت کردۀ‌اند: نافله صبحدم را نیز با حال سواری در کجاوه بخوان. و برخی روایت کردۀ‌اند که نافله صبحدم را فقط بر روی زمین ادا کن. یفرمانتید که شما شخصاً نافله صبحدم را در حال سفر به جه صورت من خوانید تا از سنت شما پرروی کنم. ابوالحسن در پاسخ نوشته بود. به هر یک از دو روایت که عمل کنی،

فَوْقَ سَلَةٍ: مُوسَعٌ عَلَيْكَ بَايَةٌ عَمِيلٌ.

﴿٥٧٠﴾ ۹۴ - عنه ، عن محمد بن خالد البرقي ، عن جعفر بن بشير ، عن معاوية بن عمّار ، عن أبي عبد الله سَلَتَهُ قال : لا بأس بأن يُصلِّي الرجل صلاة الليل في السفر وهو يمشي ، ولا بأس إن فاته صلاة الليل أن يقضيها بالنهار وهو يمشي يتوجه إلى القبلة ثم يمشي ويقرأ ، فإذا أراد أن يركع خَوْلَ وَجْهَهُ إلى القبلة ورُكْعَ وسَجَدَ ثُمَّ مَشَى .

﴿٥٧١﴾ ۹۵ - عنه ، عن علي بن الحكم ، عن أبیان بن عثمان ، عن إبراهيم الكرجي ، عن أبي عبد الله سَلَتَهُ قال : قلت له : إني أقدر على أن أتوجَّهُ إلى القبلة في المحميل . فقال : ما هذا الضيق ؟ أما لك برسول الله سَلَتَهُ أَشْوَأَ ! .

﴿٥٧٢﴾ ۹۶ - عنه ، عن العباس بن معروف ، عن علي بن مهريار ، عن أيوب بن نوح ، عن عبدالله بن المغيرة ، عن عبيدة ، عن إبراهيم بن

اشكالي ندارد.

* ۹۴ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: مانعی ندارد که مسافر نافله^{*} شب را در حال پیاده روی بجا آورد و اگر به نافله شب موفق نشد، فردای آن می تواند در حال پیاده روی قضای آن را بخواند: به این صورت که رو به قبله متوقف شود و تکبیر الاحرام بگوید سپس به راه خود برود و حمد و سوره بخواند و موقع رکوع و سجده متوقف شود و روی خود را به سمت قبله بگرداند و با اشاره سر رکوع و سجده کند و باز به راه خود ادامه دهد.

* ۹۵ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: من می توانم در حال سفر که سوار بر کجاوه باشم، رو به قبله نماز بخوانم. ابوعبدالله گفت: از جه رو خود را در نیگنا قرار می دهی؟ آیا از رسول خدا که صلوات خدا بر او باد، سرمشق نمی گیری؟

* ۹۶ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر نافله شب را در حال

میمون ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّعَ آنَتْ قال : إن صَلَّيْتَ وأنتَ غَرَبَتِ الْأَوْمَانُ ثُمَّ مَشَّيْتَ فَقَرَأْتَ . فإذا أردتَ أَن تَرْكَعَ أَوْمَانَ الْرُّكُوعِ ثُمَّ أَوْمَانَ الْسَّجْدَةِ ، وليس في السُّفْرِ تَطْهِيرٌ .

﴿٥٧٣﴾ ۹۷ - سعد ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن يعقوب بن شعيب ، قال : سالت أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّعَ آنَتْ عن الصلاة في السفر وأنا أمشي . قال : أَوْمِ إِيمَانَ واجْعَلْ السُّجُودَ أَخْفَضَ مِنَ الرُّكُوعِ .

﴿٥٧٤﴾ ۹۸ - سعد ، عن محمد بن الحسين والحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمر وعلي بن الحكم ، عن حماد بن عثمان ، عن أبي الحسن الأول صلی اللہ علیہ وسَّعَ آنَتْ في الرجل يُصْلِي النافلة وهو على دايه في الأمصار . قال : لا يأس .

﴿٥٧٥﴾ ۹۹ - محمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن ذريح قال : قلت لأبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّعَ آنَتْ : فاتني صلاة الليل في

پیاده روی بخوانی ، باید به هنگام تکبیر الاحرام متوقف شوی و بعد رو به راه بگذاری و حمد و سوره بخوانی و برای رکوع و سجده با سر اشاره کنی . در حال سفر نافله روزانه مشروع نیست .

* ﴿٥٧٣﴾ ۹۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر در حال سفر پیاده باشم ، چگونه نافله بخوانم ؟ ابوعبدالله گفت : با اشاره سر نماز بخوان و برای سجده سرت را بیشتر از موقع رکوع خم کن .

توجه : تمام حدیث را در گزیده کافی به شماره ۱۲۷۵ ملاحظه کنید .

* ﴿٥٧٤﴾ ۹۸ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : اگر کسی سواره در شهر به این سو و آن سو حرکت کند ، می تواند در حال سواری نافله بخواند ؟ ابوالحسن گفت : مانع ندارد .

* ﴿٥٧٥﴾ ۹۹ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم : اگر در حال سفر به نافله

السفر ، أفاقضيها بالنهار ؟ فقال : نعم إن أطفأ ذلك .

(۵۷۶) ۱۰۰ - عليٌ بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمرٍ ، عن عبد الرحمن بن الحجاج ، عن أبي الحسن الأول سَلَّمَ في الرجل : يُصلِّي النوافل في الأمصار وهو على ذاته حيث توجَّهْتَ به ؟ فقال : نعم لا بأس به .

(۵۷۷) ۱۰۲ - محمد بن عليٍّ بن محبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين بن موسى ، عن زرارة قال : سأله أبا عبد الله سَلَّمَ عن الرجل يخرج في سفر يربده فدخل عليه الوقت وقد خرج من القرية على فرسخين فصلوا وانصرف بعضهم في حاجة له ثم لم يُقضَ له الخروج . ما يُصنِّعُ في الصلاة ؟ قال : ثُمَّ صلاته ولا يبعد .

(۵۷۸) ۱۰۷ - عنه ، عن أحد بن الحسن ، عن التضر ، عن ابن شب موفق نشوم ، می توانم فردا قضای آن را بخوانم ؟ ابوعبدالله گفت : اگر تاب و توان داشته باشی مانع ندارد .

* (۵۷۶) * ۱۰۰ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : (با حدیث ۵۷۴ برابر است).

* (۵۷۷) * ۱۰۲ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر کسی با کاروان عازم سفر باشد و چون دو فرسخ از وطن دور شود ، وقت نماز داخل شود و همگان نماز دور کعنی بخوانند . ولی بعداً برای یک نفر از مسافران حاجتی رخ دهد که ناگزیر از حرکت منصرف شود و به شهر بازگردد و کاروان نیز به همین علت مراجعت کند . آن نمازی را که کاروانیان دور کعنی بخوانده‌اند چه صورت دارد ؟ ابوعبدالله گفت : همان نماز دور کعنی صحیح است و نیازی به اعاده ندارد .

توجه : به حدیث ۵۸۶ مراجعه شود .

* (۵۷۸) * ۱۰۷ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : هیچ نماز فریضه‌ای را در

بنان ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّلَّمَ قال : لا تُصلِّ شيئاً من المفروض راكباً .
قال النضری في حديثه : إلأ أن تكون مريضاً .

﴿٥٧٩﴾ ۱۰۹ - عنه ، عن الحمیری قال : كتبت إلى أبي الحسن صلی اللہ علیہ وسَّلَّمَ : روى - جعلني الله بـذاك - مواليك عن آبائك أن رسول الله صلی اللہ علیہ وسَّلَّمَ صلَّى الفريضة عل راحلته في يوم مطير ، ويصيّنا المطر ونحن في محابينا والأرض مبتلة والمطر يُؤذن . فهل يجوز لنا يا سيدنا أن نُصلِّي في هذه الحال في محابينا أو على دوابنا الفريضة إن شاء الله ؟ فوقع عليهما : يجوز ذلك مع الضرورة الشديدة .

﴿٥٨٠﴾ ۱۱۰ - عنه ، عن أحد بن محمد ، عن محمد بن سهل ، عن أبيه قال : سألت أبي الحسن صلی اللہ علیہ وسَّلَّمَ : عن الرجل يُصلِّي النافلة قاعداً وليس به علة في سفر أو حضر . قال : لا بأس .

﴿٥٨١﴾ ۱۱۳ - الحسين بن سعيد ، عن خادم بن عيسى ، عن حال سواری مخوان ، مگر آنکه مريض باشی .

* (۵۷۹) * ۱۰۹ - به ابوالحسن امام هادی (ع) نوشتم : قربانت شوم .
شیعیان شما از پدرانت روایت کردند که رسول خدا - صلوات الله علیه - در یک روز بارانی سوار بر شتر به ادای نماز فریضه پرداخته است . اگر ما در حال سفر سوار کجاوه باشیم و باران شدید زمین را خیس و گل کرده باشد و شدت باران مایه آسیب و سرماخوردگی شود ، آیا روا هست که در کجاوه و یا بر روی مرکب به ادای فریضه پردازیم ؟ ابوالحسن در پاسخ نوشت : اگر جدا ناگزیر باشید ، مانع ندارد . ان شاء الله .

* (۵۸۰) * ۱۱۰ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم : اگر کسی نافله های شب و روز را بدون هیچ علشی در خانه و در سفر با حال نشسته بخواند ، چه صورت دارد ؟ ابوالحسن گفت مانع ندارد .

* (۵۸۱) * ۱۱۳ - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت : پدرم

مُعاوِيَة بْن وَهْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَانَ أَبِي سَعْدٍ يَدْعُو بِالظَّهُورِ فِي السَّفَرِ وَهُوَ فِي حَمْلِهِ فَيُؤْتَى بِالشُّوَّرِ فِي الْمَاءِ، فَيَوْضُأُ ثُمَّ يُصْبِلُ الشَّامِيَّ وَالْوَتْرَ فِي حَمْلِهِ . فَإِذَا نَزَلَ صَلَّى الرَّحْمَنَ وَالصَّبْرَ .

(۵۸۲) ۱۱۴ - عَنْهُ ، عَنْ صَفْوَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَاجِ ، عَنْ أَبِي الْحَسْنِ قَالَ : سَأَلَهُ عَنْ صَلَةِ النَّافِلَةِ فِي الْحَضْرَ عَلَى ظَهْرِ الدَّابَّةِ إِذَا خَرَجْتُ قَرِيبًا مِنْ أَبْيَاتِ الْكَوْفَةِ أَوْ كُنْتُ مُسْتَعْجِلًا بِالْكَوْفَةِ . فَقَالَ : إِنْ كُنْتَ مُسْتَعْجِلًا لَا تَقْدِرُ عَلَى التَّرْزُولِ وَخَوْفُتَ فَوْتَ ذَلِكَ إِنْ تَرَكْتَ وَأَنْتَ رَاكِبٌ فَتَعْمَلُ ، وَإِلَّا فَإِنَّ صَلَاتِكَ عَلَى الْأَرْضِ أَحَبُّ إِلَيَّ .

(۵۸۳) ۱۲۱ - الْحَسِينُ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ مُوسَى بْنِ بَكْرٍ ، عَنْ زِرَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ : صَلَاةُ الْمَاسِفِ حِينَ تَرْزُولُ الشَّمْسَ لَهُ

ابو جعفر باقر در حال سفر از داخل کجاوه به غلامان خود من فرمود تا آب وضو بیاورند. و چون ظرف آب حاضر می شد وضو می گرفت و هشت رکعت نافله شب و سه رکعت نماز وتر خود را داخل کجاوه من خواند و چون از کجاوه فرود می آمد، نافله صبحدم و نماز صبح را ادا می کرد.

* (۵۸۲) ۱۱۴ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر حاجتی رخ دهد که به حومه شهر کوفه عزیمت کنم و یا در شهر کوفه سوار بر مرکب در شتاب باشم، آیا می توانم نماز نافله را بر روی مرکب بخوانم؟ ابوالحسن گفت: اگر تا آن حد در شتاب باشی که فرصت پیاده شدن و نافله خواندن نیابی و اگر نافله را بر روی مرکب بخوانی، دیگر به ادای آن توفیق نیابی، می توانی نافله را سوار بر مرکب بخوانی و حرکت کنی. در غیر این صورت بهتر آن است که نافله را بر روی زمین بخوانی.

* (۵۸۳) ۱۲۱ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: برای مسافران، وقت نماز ظهر با زوال خورشید داخل می شود، زیرا در حال سفر قبل از نماز ظهر نافله‌ای وجود

لیس قبلها فی السفر صلاة . وإن شاء أخْرُها إلى وقت الظهر فی الحضَر ،
غير أنَّ أَفْضَل ذَلِك أَن يُصْلِبَهَا فِي أَوَّل وقْتِهَا حِينَ تَرْزُول .

﴿٥٨٤﴾ ١٢٢ - وبهذا الاستدلال : سمعت أبا جعفر عليه السلام يقول :
إذا كنت مسافراً لم تبال أن تؤخر الظهر حتى يدخل وقت العصر فتصلي
الظهر ثم تصلي العصر ، وكذلك المغرب والعشاء الآخرة ، تؤخر المغرب
حتى تصليها في آخر وقتها وركعتين بعدها ثم تصلي العشاء .

﴿٥٨٥﴾ ١٢٤ - محمد بن علي بن محبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن
صفوان ، عن منصور ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن صلاة
المغرب والعشاء بجمعِه . فقال : بأذان وإقامتين . لا تصلي بينها شيئاً .
هكذا صلَّى رسول الله صلوات الله عليه وآله وسلامه .

ندارد . مسافر در صورت نمایل می تواند نماز خود را تا وقت روزهای دیگر تأخیر
بیندازد ، اما بهتر همان است که نماز ظهر خود را در اول زوال بخواند .

* (٥٨٤) * ١٢٢ - شنیدم ابوجعفر باقر (ع) می گفت : اگر در حال سفر
بودی ، تشویش مدار که نماز ظهر خود را تا آن حد تأخیر بیندازی که وقت نماز
عصر داخل شود و نماز ظهر و عصر خود را با هم و پشت سر هم بخوانی . و بر
همین منوال نماز مغرب و عشاء را به این صورت که نماز مغرب را در بیان وقت
ویراش بخوانی و بعد از دو رکعت تا فلا مغرب به نماز عشاء بپردازی .

* (٥٨٥) * ١٢٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : در سفر حج نماز
مغرب و عشاء را در مزدلفه چگونه بخوانم ؟ ابوعبدالله گفت : با یک اذان و دو
اقامه هر دو نماز را پشت سر هم بخوان . در مزدلفه وسط نماز مغرب و نماز عشاء
نافله مخوان . این سنت از رسول خدا (ص) بجا مانده است .

زيادة من باب الصلاة في السفينة

٤٥٨٦) ١٧- أحمد ، عن الحسن بن عبوب ، عن أبي ولاد قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : إني كنتُ خرجتُ من الكوفة في سفينة إلى قصر ابن هُبَيْرَة وهو من الكوفة على نحو عشرين فرسخاً في الماء فبَرَّتْ يومي ذلك أقصى الصلاة . ثم بدا لي في الليل الرجوع إلى الكوفة فلم أذر أصلِي في رجُوعي بتقصير أم يتمام؟ وكيف كان ينبغي أن أصُنْعَ؟ فقال : إن كنتَ بِرَّتْ في يومك الذي خَرَجْتَ فيه بِرِيداً فكان عليك حين رجعت أن تُصلِي بالتصير لأنك كنت مسافراً إلى أن تصير إلى منزلك ، قال : وإن كنتَ لم تَرِزْ في يومك الذي خَرَجْتَ فيه بِرِيداً فإنَّ عليك أن تقضي كُلَّ

إضافات

* ٤٥٨٦) * ١٧- به أبوعبدالله صادق (ع) گفت: من با کشتی از کوفه عازم قصر ابن هُبَيْرَة گشتم که در حدود بیست فرسخ می‌باید طی کنم. روز اول، نماز را دور کعنی خواندم ولی شبانگاه از ادامه سفر منصرف شدم و تصمیم گرفتم به کوفه باز گردم. ندانستم که در مراجعت نماز دور کعنی بخوانم با چهار رکعتی؟ اصولاً ندانستم تکلیف من چیست؟ أبوعبدالله گفت: اگر در روز عزیمت، چهار فرسخ بیموده باشی، می‌بایست که در مراجعت نیز نماز شکته بخوانی، زیرا با انصراف از حرکت، عزم سفر را نقض نکرده‌ای بلکه باز هم عازم سفر بوده‌ای چون می‌خواستی به کوفه باز گردد و مسافت هشت فرسخ را نکمیل کنی. اما اگر در روز عزیمت چهار فرسخ نبیموده باشی، می‌بایست قبل از مراجعت تمام آن نمازهایی که دور کعنی خوانده‌ای به صورت چهار رکعتی از سر بخوانی، زیرا با انصراف از حرکت، شخصاً و به اختیار خودت، عزم سفر را نقض کرده‌ای و راهی وطن شده‌ای. از این رو لازم شده است که نمازهای شکته

صلوة صلیتها فی یومک ذلك بالقصیر بتمام من قبل ان تریم من مکانك ذلك . لأنك لم تبلغ الموضع الذي يجوز فيه التقصير حق رجعت . فوجب عليك قضاء ما فصّرت وعليك إذا رجعت أن تُتّمِّن الصلاة حق تصير إلى منزلك .

باب أوقات الصلاة وعلامة كل وقت منها

﴿٥٨٧﴾ ٩- محمد بن أَحْدَبْنَ بْنَ بِحْرِي الْأَشْعَرِي ، عن العَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ ، عن صَفْوَانَ بْنَ بِحْرٍ ، عن إِسْحَاقَ بْنَ عَمَارٍ ، عن إِسْمَاعِيلَ الْجَعْفَريِّ ، عن أَبِي جَعْفَرِ بْنِ عَمَارٍ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ فِي الْجَدَارِ ذَرَاعًا صَلَّى الظَّهِيرَةَ وَإِذَا كَانَ ذَرَاغِينَ صَلَّى الْعَصْرَ . قَالَ : قَلْتَ : إِنَّ الْجَدَارَ يَخْتَلِفُ : بَعْضُهُا قَصِيرٌ وَبَعْضُهُ طَوِيلٌ . فَقَالَ : كَانَ چدار مسجد النبي يومئذ قامة .

﴿٥٨٨﴾ ١٣- سعد ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عن محمد بن عبد الجبار ، عن الحسن بن علي بن فضال ، عن عبد الله بن يكير ، عن

را به صورت چهار رکعتی از سر بخوانی و در مراجعت نیز ، نمازهایت را چهار رکعتی ادا کنی تا به خانهات بررسی .

وقت و پرده

* ٩- جدم رسول خدا (ص) موقعی که سایه دیوار مسجد به یک ذراع من رسید (= ٥٢ سانت) نماز ظهر می خواند و چون سایه دیوار به دو ذراع (= ١٠٤ سانت) من رسید ، نماز عصر می خواند . من گفتمن: سایه کدام دیوار؟ دیوار کوتاه یا دیوار بلند؟ ابو جعفر باقر (ع) گفت: در آن تاریخ ، دیوار مسجد رسول خدا فقط به مقدار یک قامت (= ١٠٤ سانت) مرتفع بود .

* ١٣- از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: در روزهای گرم و

وزارة قال : سالت أبا عبد الله عن وقت صلاة الظهر في القبظ فلم يجئني . فلما أن كان بعد ذلك قال لعمرو بن سعيد بن هلال : إن زرارة سألني عن وقت صلاة الظهر في القبظ فلم أخبره فحرجت عن ذلك . فاقرئته بمني السلام وقل له : إذا كان ظلك بيتك فصل الظهر . وإذا كان ظلك بيتك فصل العصر .

﴿٥٨٩﴾ ۲۲ - سعد ، عن أحد بن محمد ، عن عبد الله بن محمد الحجال ، عن ثعلبة بن ميمون ، عن معمر بن يحيى قال : قال : سمعت أبي جعفر عليه السلام يقول : وقت العصر إلى غروب الشمس .

﴿٥٩٠﴾ ۲۵ - أحد بن محمد بن عيسى ، عن الحسن بن عسوب ، عن إبراهيم الكريخي قال : سالت أبا الحسن موسى عليه السلام متى يدخل وقت الظهر ؟ قال : إذا زالت الشمس . فقلت : متى يخرج وقتها ؟ فقال : من

طولانی تابستان درجه ساعتی نماز بخوانم؟ ابوعبدالله به من پاسخ نداد . بعدها به عمرو بن سعيد هلالی گفت : زاره از من پرسید که روزهای گرم تابستان چه ساعتی نماز ظهر بخوانم و من پاسخ ندادم . اینک دلتگ شدم . سلام مرا به زاره برسان و بگو : «در روزهای گرم تابستان هرگاه سایهات به اندازه قدر و قامت طولانی شد نماز ظهر بخوان و چون سایهات به دو برابر قامت رسید نماز عصر بخوان .

* ۲۲ - شنیدم ابو جعفر باقر (ع) می گفت : وقت نماز عصر تا غروب خورشید باقی است .

* ۲۵ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : در چه ساعتی وقت نماز ظهر داخل می شود ؟ ابوالحسن گفت : موقعی که خورشید از وسط آسمان بگذرد . من گفتم : در چه ساعتی وقت نماز ظهر می گذرد ؟ ابوالحسن گفت : موقعی که سایه انسان به چهار قدم (= ۱۰ سانت) برسد : وقت نماز ظهر تگ و کوتاه است و مانند سایر نمازها نیست . من گفتم : پس وقت نماز عصر ، در چه

بعدما یمضی من زواها أربعة أندام . إنْ وقت الظهر ضَيْق لیس كفیره .
 قلت : فمَنْ يدخل وقت العصر ؟ فقال : إنْ آخر وقت الظهر هو أول وقت العصر . فقلت : فمَنْ يخرج وقت العصر ؟ فقال : وقت العصر إلى أن تغرب الشمس وذلك من علة وهو تضییع .

فقلت له : لو أنْ رجلاً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشمس أربعة أقدام أكان عندك غير مُؤَدِّيَ لها ؟ فقال : إنْ كان تعمَّد ذلك ليخالف السنة والوقت لم تُقبل منه كما لو أنْ رجلاً آخر العصر إلى قرب أن تغْرِب الشمس متعمداً من غير علة لم تقبل منه . إنْ رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قد وَقَّت للصلوات المفروضات أوقاتاً وَحْدَهَا حدوداً في سنته للناس . فمن رَغَبَ عن سُنَّةِ مُحَمَّدٍ من سُنَّةِ الوجبات كان مثل من رَغَبَ عن فرالضر الله تعالى .

ساعتی داخل می شود؟ ابوالحسن گفت: با پایان وقت نماز ظیر، وقت نماز عصر شروع می شود. من گفتم: وقت نماز عصر در چه ساعتی به پایان می رسد؟ ابوالحسن گفت: وقت نماز عصر تا غروب خورشید باقی است، ولی برای کسانی که معدور باشند. تأخیر نماز عصر تا نزدیک غروب خورشید حق نماز را ضایع می کند. من گفتم: اگر کس نماز ظیر خود را موقعی بخواند که سایه او بیش از چهار قدم باشد، به نظر شما نماز او قضا شده است؟ ابوالحسن گفت: اگر کس نماز ظیر خود را عمداً تأخیر بیفکند تا سنت رسول خدا وقت ویژه نماز را زیر با بگذارد، نماز او پذیرفته نخواهد شد. و بر همین منوال اگر کس عمداً نماز عصر خود را تا نزدیک غروب خورشید بتأخیر افکند، نماز او را نمی پذیرند. این را بدانید که رسول خدا صلوات الله عليه برای هریک از نمازهای فربیضه وقت ویژه‌ای مقرر کرده است. وقت ویژه در سنت رسول، محدود و مشخص شده است، هر کس از سنتهای واجب آن سرور اعراض کند و بی رغبتی نشان بدهد، جنان است که از حکم قطعی خداوند تعالی اعراض کرده باشد.

﴿٥٩١﴾ ۳۶- أَحْدُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ بُرَيْدَ بْنِ مَعَاوِيَةَ الْعِجْلِيِّ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرَ رض يَقُولُ : إِذَا غَابَتِ الْحُمْرَةُ مِنْ هَذَا الْجَانِبِ - يَعْنِي نَاحِيَةَ الْمَشْرُقِ - فَقَدْ غَرَبَتِ الشَّمْسُ فِي شَرْقِ الْأَرْضِ وَغَرَبَاهَا .

﴿٥٩٢﴾ ۴۰- سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْدَادِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي هَمَّامِ إِسْمَاعِيلِ بْنِ هَمَّامِ قَالَ : رَأَيْتُ الرَّضَا رض وَكَتَّا عَنْهُ لَمْ يُصْلَّى الْمَغْرِبُ حَتَّى ظَهَرَتِ النَّجُومُ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى بِنَاعِلٍ بَابَ دَارِ أَبِي مُحَمَّدٍ .

﴿٥٩٣﴾ ۴۸- أَحْدَادِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ عَلَيِّ بْنِ يَقْطَنِينَ ، عَنْ أَخِيهِ الْحَسْنِ بْنِ عَلَيِّ بْنِ يَقْطَنِينَ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ يَقْطَنِينَ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ تَدْرِكَهُ صَلَاةُ الْمَغْرِبِ فِي الطَّرِيقِ أَيُّهُنْجِرُهَا إِلَى أَنْ يَغْيِبَ الشَّفَقُ ؟ قَالَ : لَا يَأْسُ بِذَلِكَ فِي السَّفَرِ ، فَأَمَا فِي الْحَاضِرِ فَدُونُ ذَلِكِ شَيْئًا .

﴿٥٩٤﴾ ۵۲- سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْدَادِ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ

* ﴿٥٩١﴾ ۳۶- شَنِيدَمُ ابْوَجَعْفَرِ بَاقِرٍ (ع) مِنْ گَفْتَ: مَوْقِعُ كَهْ سَرْخَى خُورشید از جانِبِ مَشْرُقِ نَهَان شَوَّد، جَرْمُ خُورشید در شَرْق و غَرب آن زَمِنَ نَهَان شَدَه است.

* ﴿٥٩٢﴾ ۴۰- هَا در خدمتِ ابوالحسن الرضا (ع) نَشْتَه بودیم و حدیث مِنْ گَفْتَیم. مَوْقِعُ كَهْ سَرْخَى در افقِ نَهَان شَد و ستاره‌ها آشکار شَدند، ابوالحسن از جا برخاست و با ما نماز جماعت خواند.

* ﴿٥٩٣﴾ ۴۸- از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر انسان در نیمه راه باشد که وقت نماز مغرب فرا رسید آیا می‌تواند نماز مغرب را آن قدر تأخیر بیندازد که سَرْخَى شَفَق در افقِ نَهَان شَوَّد؟ ابوالحسن گَفت: در حال سفر مانع ندارد، اما در وطن نمی‌تواندتا این حد نماز مغرب را تأخیر بیندازد.

* ﴿٥٩٤﴾ ۵۲- به ابوعبدالله صادق (ع) گَفتَم: اگر کس نماز مغرب را

الحسن بن علي بن فضال ، عن جمیل بن دراج قال : قلت لابي عبد الله صلی الله علیه و آله و سلم : ما تقول في الرجل الذي يُصلِّي المغرب بعدما يَسْقُط الشفق ؟ فقال : لعنة لا باس . قلت : فالرجل يُصلِّي العشاء الآخرة قبل أن يَسْقُط الشفق ؟ فقال : لعنة لا باس .

﴿٥٩٥﴾ ٥٣ - محمد بن علي بن عمرو ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن ذريع قال : قلت لابي عبد الله صلی الله علیه و آله و سلم : إن أنساً من أصحاب أبي الخطاب يُمسون بالغرب حتى تثني النجوم . قال : أبداً إلى الله ممن فعل ذلك متعيناً .

﴿٥٩٦﴾ ٥٦ - سعد بن عبد الله ، عن احمد بن محمد ، عن أبي طالب عبد الله بن الصُّلت ، عن الحسن بن علي بن فضال ، عن ثعلبة بن ميمون ، عن عبيد الله و عمران أبي علي الخلبيين قالا : كنا نخصم في

موقعی بخواند که سرخی شفق فرو نشته باشد، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: اگر به خاطر علتنی نماز را تأخیر بیندازد، اشکالی ندارد. من گفتم: اگر کسی نماز عشا را موقعی بخواند که سرخی شفق فرو نشته باشد چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: اگر به خاطر علتنی در خواندن نماز عشا شتاب کند، اشکالی ندارد.

* ﴿٥٩٥﴾ ٥٣ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: جماعتی از شاگردان ابوالخطاب، آن قدر نماز مغرب را تأخیر می‌اندازند که ستاره‌های کوچک و بزرگ عیان می‌شوند. ابوعبدالله گفت: من از کسانی که عمدآ نماز مغرب را تا به این حد تأخیر بیندازند، بیزارم.

* ﴿٥٩٦﴾ ٥٦ - در زیمه راه سفر من و برادرم با سایرین مشاجره می‌کردیم که خواندن نماز عشا قبل از فرونشتن شفق روا هست یا نه؟ برخی از شتاب کردن در نماز عشا نگران بودند. موقعی که در مدینه خدمت ابوعبدالله صادق

الطريق في الصلاة صلاة العشاء الآخرة قبل سقوط الشفق . وكان منا من يضيق بذلك صدره ، فدخلنا على أبي عبد الله عليه السلام فسألناه عن صلاة العشاء الآخرة قبل سقوط الشفق فقال : لا يأس بذلك . قلنا وأيُّ شيء الشفق ؟ فقال : الحمرة .

﴿٥٩٧﴾ ٥٧ - وبهذا الاستناد ، عن الحسن بن علي ، عن إسحاق البطحي قال : رأيت أبا عبد الله عليه السلام صلَّى العشاء الآخرة قبل سقوط الشفق ثم ارتحل .

﴿٥٩٨﴾ ٦٠ - الحسين بن سعيد ، عن فضاله ، عن حسين بن عثمان ، عن ابن مُسكان ، عن أبي عبيدة قال : سمعت أبا جعفر عليه السلام يقول : كان رسول الله صلوات الله عليه وآله وسلامه إذا كانت ليلة مظلمة ورياح وغيار صلَّى المغرب ثم مكث قدر ما يتقلَّ الناس ثم أقام مُؤذنه ثم صلَّى العشاء الآخرة ثم انصرفوا .

(ع) شریفاب شدیم و سوال کردیم، ابوعبدالله گفت: مانع ندارد که در سفر نماز عشا را قبل از فرونشستن شفق بخوانند. گفته‌یم: منظور شما از شفق کدام است؟ ابوعبدالله گفت: سرخی افق.

* ﴿٥٩٧﴾ * من در حال سفر ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم که قبل از فرو رفتن شفق نماز عشا را خواند و سپس کوچ کرد.

* ﴿٥٩٨﴾ * شنیدم ابوجعفر باقر (ع) می‌گفت: در شباهی تاریک و طوفانی و شباهی بارانی، جدم رسول خدا - صلوات الله عليه - نماز المغرب را که می‌خواند، قدری تأمل می‌کرد تا همگان تافلهًمغرب را بخوانند، سپس بلا جوشی اقامه می‌گفت و رسول خدا نماز عشا را با مردم می‌خواند و همگان به خانه‌های خود می‌رفتند.

﴿٥٩٩﴾ ٦١- محمد بن علي بن محبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، عن ابن أبي عمر ، عن إسماعيل بن رياح عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسّع آنہ قال : إذا صلئت وأنت ترى أنك في وقت ولم يدخل الوقت فدخل الوقت وأنت في الصلاة فقد أجزأْت عنك .

أحد بن محمد بن عيسى ، عن الحسين بن سعيد ، عن محمد بن أبي عمر ، عن إسماعيل بن رياح ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسّع آنہ مثله .

﴿٦٠٠﴾ ٦٤- الحسين بن سعيد ، عن فضاله بن أيوب ، عن العلاء بن رزين ، عن محمد بن مسلم قال : قلت لأبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسّع آنہ : رجل صلَّى الفجر حين طلوع الفجر . فقال : لا بأس .

﴿٦٠١﴾ ٦٥- أحد بن محمد بن عيسى ، عن أبيه ، عن عبد الله بن المiberة ، عن موسى بن بکر ، عن زراة ، عن أبي جعفر صلی اللہ علیہ وسّع آنہ قال : وقت صلاة الغداة ما بين طلوع الفجر إلى طلوع الشمس .

﴿٦٠٢﴾ ٦٧- أحد بن محمد ، عن أحد بن محمد بن أبي نصر ، عن عبد الرحمن بن سالم ، عن إسحاق بن عمّار قال : قلت لأبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسّع آنہ :

* (٥٩٩) * ٦١- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر با این تصور نماز بخوانی که وقت نماز داخل شده است، اما وقت نماز داخل نشده باشد، بلکه در اثنای نماز وقت نماز داخل شود، نمازت صحیح است.
توجه: این حدیث به شماره ٧٩٩ تکرار من شود.

* (٦٠٠) * ٦٤- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر کسی نماز صبح را به هنگام طلوع سپیده بخواند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: مانع ندارد.

* (٦٠١) * ٦٥- ابوجعفر باقر (ع) گفت: وقت نماز صبح از طلوع سپیده تا طلوع خورشید ادامه دارد.

* (٦٠٢) * ٦٧- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: یفرمانید نماز صبح را در

أخبرني عن أفضل المواقف في صلاة الفجر . قال : مع طلوع الفجر . إن الشعالي يقول : « إن قرآن الفجر كان مشهوداً » [اسرى: ۷۸] يعني صلاة الفجر يشهدة ملائكة الليل وملائكة النهار . فإذا صلَّى العبد صلاة الصبح مع طلوع الفجر أثبت له مرئين : ثبتة ملائكة الليل وملائكة النهار .

٦٠٣) ٧٤ - الحسين بن سعيد ، عن التضر وفضائله ، عن ابن بیسان ، عن أبي عبد الله ساخته قال : لکل صلاة وقتان وأول الوقتين أفضلها . وقت صلاة الفجر حين يشفع الفجر إلى أن يتجلل الصبح الساء . ولا ينبغي تأخير ذلك عمداً . لكنه وقت من شبغل أو نسي أو سها أو نام . ووقت المغرب حين تجُب الشمس إلى أن تثبِّت النجوم .

چه ساعتی بخوانم که ارج و فضیلت بیشتری بدست آورم؟ ابوعبدالله گفت: به همراه طلوع سپیده. از آن رو که خداوند تبارک و تعالی می گوید: « و مقارن سپیده که مقارن سپیده همه فرشتگان حاضرند » منظور آیه کریمه نماز صبح است که اگر مقارن با طلوع سپیده ادا شود، دو نوبت به نسبت می رسد: هم به وسیله مأمورین شب و هم به وسیله مأمورین روز.

* ٦٠٣) * ٧٤ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر نمازی دو وقت محدود و مشخص دارد. وقت اول با ارجحت از وقت دوم است. وقت اول نماز صبح، هنگامی شروع می شود که سپیده می شکافد و تا موقعی که تمام آسمان در شرق و غرب روشن شود ادامه دارد. شایسته نیست که مؤمن نماز صبح را عمداً از وقت اول تأخیر بیندازد. وقت دوم که تا برآمدن خورشید از افق ادامه دارد، برای کسانی منظور شده است که دستش به کاری بند باشد و یا فراموش کند و یا در انر اشتباه وقت و ساعت و یا سنگینی خواب، وقت اول را از دست بدهد. وقت اول نماز مغرب از فرونشستن خورشید تا لختی بعد که ستاره های کوچک و بزرگ درهم می شوند، ادامه دارد. کسی حق ندارد در وقت بعدی نماز بخواند

ولیس لأحد أن يجعل آخر الوقتين وقتاً إلا من عذر أو علة .

﴿٦٠٤﴾ ۷۷ - محمد بن علي بن محبوب ، عن العباس ، عن بكر بن محمد قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : لفضل الوقت الأول على الآخر خير للمؤمن من ولده وماله .

﴿٦٠٥﴾ ۷۸ - الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمير ، عن عمر بن أبيثة ، عن زرارة قال : قلت لأبي جعفر عليه السلام : أصلحك الله وقت كل صلاة أول الوقت أفضله أو وسطه أو آخره ؟ فقال : أوله . قال رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إن الله يحب من الخير ما يعجل .

﴿٦٠٦﴾ ۷۹ - محمد بن أحمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين ، عن الحسن بن محبوب ، عن سعد بن أبي خلف ، عن أبي الحسن موسى عليه السلام قال : الصلوات المفروضات في أول وقتها إذا أقيمت حدودها أطيب ريحان من قضيب الآس حين يؤخذ من شجره في طيبة وريشه وطراوته . فعليكم

مگر در اثر عذر و علة .

* (٦٠٤) * ۷۸ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: تفاوت وقت اول با وقت دوم برای مؤمن جندان ارج و قرب دارد که مال و فرزند برای او ارج و قرب ندارد .

* (٦٠٥) * ۷۸ - به ابوجعفر باقر (ع) گفت: خداوند کار شما را به اصلاح آورد . ادای نمازها در اول وقت آن با ارجتر است با در وسط وقت و با در آخر وقت؟ ابوجعفر گفت: در اول وقت . رسول خدا صلوات الله عليه گفت: خداوند عروجل، کارهای نیک را موقعی دوست دارد که در انجام آن سبقت بگیرند .

* (٦٠٦) * ۷۹ - ابوالحسن امام کاظم (ع) گفت: نمازهای فریضه اگر در اول وقت ویژه، با حدود و مقررات آن ادا شود، خوشوتر از شاخه گل آس است که جون از درخت آس بچینند، عطری روح افزا و پر طراوت دارد . بر شما باد که

بالوقت الأول .

الربادات

٩) ٤٦٠٧ - الحسن بن محمد بن سماعه ، عن محمد بن أبي حُمزة وحسين بن هاشم وابن رِبَاط وصَفْوَانَ بن بخش كلهم عن يعقوب بن شُعْبَ ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن وقت الظهر . فقال : إذا كان الفَيْءُ ذراعاً .

١٠) ٤٦٠٨ - عنه ، عن حُسين بن هاشم ، عن ابن مُسْكَانَ ، عن زرارة ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : وقت الظهر على ذراع .

١١) ٤٦٠٩ - الحسن بن محمد بن سَمَاعَةَ ، عن الحسين بن هاشم ، عن ابن مُسْكَانَ ، عن زرارة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : أتدرى لِمَ جُعِلَ الذراع والذراعان ؟ قلت : لم ؟ قال : لِمَكان الفريضة . لك أن تتفقَّل من

نمازها را در اول وقت بخوانید.

إضافات

* ٩) ٤٦٠٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: نماز ظهر را در چه ساعتی بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: موقعی که سایه به اندازه یک ذراع (٥٢=) سانت) برگردید.

* ١٠) ٤٦٠٨ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: (با حدیث قبلی برابر است).

* ١١) ٤٦٠٩ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: من دانی که یک ذراع و دو ذراع برای چه مقرر شد؟ من گفتم: نه. برای چه مقرر شده است؟ ابوجعفر گفت: برای این که وقت نماز فريضه از وقت نماز نافله تفکيک شود؛ بعد از زوال خورشيد تا هنگامی که سایه دیوار مسجد به یک ذراع برسد، من تواني به نماز

زوال الشمس إلى أن يبلغ ذراعاً ، فإذا بلغ ذراعاً بدأ بالفريضة وترك النافلة .

﴿٦١٠﴾ ١٢ - عنه ، عن الميامي ، عن أبيان ، عن إسماعيل الجعفي عن أبي جعفر عليه السلام قال : أتدرى لم جُعل الذراع والذراعان ؟ قال : قلت : لم ؟ قال : لكان الفريضة . لشأ يُؤخذ من وقت هذه ويدخل في وقت هذه .

﴿٦١١﴾ ١٦ - الحسن بن محمد بن سماعة ، عن عبد الله بن جبلة ، عن ابن يكير ، عن أبيه ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قلت له : إن صلبت الظهر في يوم غيم فانجلت فوجذبني صلبت حين زال النهار . قال : فقال : لا تُمْد ولا تَعْد .

﴿٦١٢﴾ ١٩ - الطاطري والحسن بن محمد بن سماعة ، عن عبد الله بن جبلة ، عن علاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : قال لي رجل من أهل المدينة : يا أبي جعفر مالي لا أراك تستطع بين

نافله بيردازی و بعد از آن که سایه دیوار به یک ذراع رسید، باید نافله را ترک کنی و به نماز فرضه بپردازی .

* (٦١٠) * ١٢ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٦١١) * ١٦ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: من در یک روز ابری نماز ظهر خواندم و بعد از ساعتی که آسمان صاف و آفتابی شد، دیدم نماز من در اول زوال خورشید واقع شده است. تکلیف من چیست؟ ابو عبدالله گفت: لازم نیست که نماز را اعاده کنی، ولی مراقب باش که بعد از این در اول زوال خورشید نماز فرضه نخوانی.

* (٦١٢) * ١٩ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: یک نفر از اهالی مدینه انسقاد می کرد و من گفت: یا ابا جعفر، من تا کنون تدبیره ام که مانند دیگران در فاصله

الأذان والإقامة كما يُصْنَع الناس؟ قال : قلت : إنما إذا أردنا أن تطوع
كان تطوعنا في غير وقت فريضة ، فإذا دخلت الفريضة فلا تطوع .

(٦١٣) ٢٠ - معاوية بن عمّار ، عن نجيبة قال : قلت لأبي
جعفر عليه السلام : تُدْرِكُني الصلاة فابداً بالنافلة؟ قال : فقال : لا . إنما
بالفريضة وأقصى النافلة .

(٦١٤) ٢١ - الحسن بن محمد ، عن صالح بن خالد وعييس بن
هشام ، عن ثابت بن شريح ، عن زياد بن أبي غياث ، عن أبي
عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول : إذا حضرت المكتوبة فابداً بها فلا
يضرك أن ترك ما قبلها من النافلة .

(٦١٥) ٢٤ - عنه ، عن حسين بن هاشم ، عن ابن مُسْكَانَ ، عن
الحليبي ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : كان رسول الله صلوات الله عليه وسلم يُصلِّي الظهر
على ذراع والعصر على نحو ذلك .

اذان و اقامه به نماز نافله بپردازی؟ من به او باسخ دادم که ما حانواده هرگاه
نافله بخوانیم، در وقت ویژه فرانچ نمی خوانیم. هرگاه وقت ویژه فرانچ داخل
شود، نماز نافله مقبول و پذیرفته نخواهد شد.

* (٦١٣) * ٢٠ - به ابو جعفر باقر گفت: اگر وقت ویژه فريضه فرا رسد،
من توانيم به خواندن نافله آغاز کنم؟ ابو جعفر گفت: نه. اول نماز فريضه را ادا
کن و بعد از فريضه، نافلاته را قضا کن.

* (٦١٤) * ٢٧ - شبیدم ابو عبد الله صادق (ع) من گفت: هرگاه وقت ویژه
فريضه درآيد، به نماز فريضه آغاز کن. مانع ندارد که نافله قبلی را ترك کنی.

* (٦١٥) * ٢٤ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: جدم رسول خدا صلوات
الله علیه موقعی به نماز ظهر می پرداخت که سایه دیوار مسجد به میزان یک ذراع
برگشته باشد و موقعی به نماز عصر می پرداخت که سایه دیوار به دو ذراع برسد.

﴿٦١٦﴾ ۲۵ - الحسن بن محمد ، عن المیشمی ، عن معاویة بن وقّب ، عن عُبید بن زراة قال : سألت أبا عبد الله ع عن أفضّل وقت الظہر ؟ قال : ذراعٌ بعد الزوال . قال : قلت : في الشتاء والصيف سواه ؟ قال : نعم .

﴿٦١٧﴾ ۲۶ - الحسين بن سعید ، عن عبد الله بن محمد قال : كتب إلىه ع : جعلت يدك روی أصحابنا عن أبي جعفر واي عبد الله عليهما السلام أنها قالا : إذا زالت الشمس فقد دخل وقت الصالاتين إلا أن بين يديها سُحة إن ثبت طولت وإن ثبت قصرت ، وروى بعض مواليك عنها أن وقت الظہر على قدمي من الزوال ووقت

* (٦١٦) * ۲۵ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: در چه ساعتی نماز ظہر بخوانم که فضیلت بیشتری داشته باشد؟ ابوعبدالله گفت: موقعی که سایه شاخص بعد از زوال ظہر به یک ذراع برسد. من گفتم: این دستور برای زمانه ناباستان قابل اجرا هست؟ ابوعبدالله گفت: بلی.

* (٦١٧) * ۲۶ - به ابوالحسن الرضا (ع) نوشتم: قربانت شوم. یاران ما از ابو Georgy باقر و ابوعبدالله صادق (ع) روابت کردند که: «جون خورشید از وسط آسمان زائل شود، وقت نماز ظہر و نماز عصر، هر دو فرا می‌رسد، تنها مسئله‌ای که وجود دارد آن است که باید قبل از نماز ظہر و قبل از نماز عصر، مقداری برای نافله وقت بگذارند. طولانی خواندن نافله‌ها و کوتاه خواندن آنها بسته به میل و اختیار نماز گزار است». جمعی دیگر روابت کردند که: «وقت نماز ظہر موقعی فرا می‌رسد که سایه شاخص به یک ذراع (=دو قدم = دو فوت = دو ایاق) رسیده باشد و وقت نماز عصر، موقعی فرا می‌رسد که سایه شاخص به دو ذراع رسیده باشد» با این تفاوت که یک دسته می‌گویند: «اگر کسی نماز ظہر و عصر خود را قبل از وقت ویژه آن بخواند، نمازش درست نیست» و یک دسته می‌گویند: «نمازش درست است ولی فضیلت در این است که تا رسیدن وقت

العصر على أربعة أقدام من الزوال ، فإن صلیت قبل ذلك لم يجزك . وبعضهم يقول يجوز ولكن الفضل في انتظار القدمين والأربعة أقدام . وقد أحييْتْ جعلتْ فداك أن أعرف موضع الفضل في الوقت ؟ فكتب : القدمان والأربعة أقدام صواب جيئاً .

﴿٦١٨﴾ ٢٩ - الحسن بن محمد ، عن ابن رياط ، عن ابن مُسْكَان ، عن زرارة قال : سمعت أبا جعفر عليه السلام يقول : كان حابط مجد رسول الله صلوات الله عليه وسلم قامة ، فإذا مضى من قيئه ذراعاً صلّى الظهر . وإذا مضى من قيئه ذراعان صلّى العصر . ثم قال : أتدرى لم جعل الذراع والذراعان ؟ قلت : لا . قال : من أجل الفريضة . إذا دخل وقت الذراع والذراعين يدأت بالفريضة وترك التافلة .

﴿٦١٩﴾ ٣٠ - عنه ، عن الحسن بن عَذِيْس ، عن إسحاق بن ويزه تأمل كنند و سپس نماز بخوانند ». قربات بشوم . من دوست دارم که وقت فضیلت را درست بشناسم . ابوالحسن در پاسخ نوشت : روایت یک ذراع و دو ذراع درباره وقت نماز ظهر و وقت نماز عصر درست است .

* ﴿٦١٨﴾ ٢٩ - شنیدم ابوجعفر باقر (ع) می گفت : دیوار مسجد رسول خدا - پیش از آن که بدین صورت در آید ، به ارتفاع یک قامت = یک گز = دو ذراع = ١٠٤ سانت) بیش نبود . موقعی که سایه آن دیوار به مقدار یک ذراع (= دو وجب = ٥٢ سانت) برمنی گشت ، رسول خدا نماز ظهر می خواند و موقعی که سایه دیوار به دو ذراع (= ارتفاع دیوار) برمنی گشید ، به نماز عصر می برداخت . ابوجعفر گفت : آیا می دانی که یک ذراع و دو ذراع برای چه مقرر شد ؟ من گفتم : نه . ابوجعفر گفت به خاطر این که فرضه وقت متخصصی داشته باشد . بعد از آن که سایه شاخص به یک ذراع و دو ذراع رسید ، باید به نماز فرضه ببردازی و نماز نافله را ترک کنی .

* ﴿٦١٩﴾ ٣٠ - ابوجعفر باقر (ع) گفت : رسول خدا صلوات الله عليه

عَمَّار، عن إِسْمَاعِيلَ الْجُعْفِيِّ، عن أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللهِ إِنَّمَا يَنْهَا إِذَا كَانَ فِي الْجَدَارِ ذِرَاعاً صَلْأُ الظَّهَرِ وَإِذَا كَانَ ذِرَاعِينَ صَلْأُ الْعَصْرِ، قَالَتِ النِّسْكَةُ: أَنَّمَا يَنْهَا طَوِيلٌ؟ قَالَ: إِنَّ جَدَارَ مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ كَانَ يَوْمَئِذٍ قَامَةً، وَإِنَّمَا جَعَلَ الذِّرَاعَ وَالذِّرَاعَانِ لِثَلَاثَةِ يَكُونُ تَطْوِعُ فِي وَقْتِ فَرِيزَةٍ.

﴿٤٢﴾ ٤٢ - الْحَسْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عن الْيَشْمِيِّ، عن مُعاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ، عن أَبِي بَصِيرٍ، عن أَبِي عبدِ اللهِ قَالَ: مَنْ صَلَّى فِي غَيْرِ وَقْتٍ فَلَا صَلَةَ لَهُ.

﴿٤٥﴾ ٤٥ - عَلَيٌّ بْنُ مَهْزِيَّارٍ، عن فَضَالَةَ، عن أَبَيْنِ، عن زَرَارةَ، عن أَبِي جَعْفَرٍ فِي رِجْلِ صَلْأِ الْغَدَاءِ بِلِيلٍ، غَرَّةً مِنْ ذَلِكَ الْقَمَرِ وَنَاهِيَّ طَلَعَتِ الشَّمْسُ فَأَخْبَرَ أَنَّهُ صَلَّى بِلِيلٍ. قَالَ: يَعْدُ صَلَاتَهُ.

موقعی نماز ظهر می خواند که سایه دیوار مسجد به حد یک ذراع برگشته باشد و موقعی نماز عصر می خواند که سایه دیوار به دو ذراع رسیده باشد. من گفتمن: سایه کدام دیوار؟ برخی دیوارها کم ارتفاع و برخی پر ارتفاع است. ابو جعفر گفت: در آن روز گاران، دیوار مسجد رسول خدا به اندازه یک قامت مرتفع بود. شاخص یک ذراع و دو ذراع را از آن جهت مقرر کردند که وقت فریضه از وقت نافله تفکیک شود.

توجه: این حديث با اختلاف کمی به شماره ٥٨٧ گذشت.

* ٤٢﴾ * ٤٢ - ابُو عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ (ع) گفت: هر کس در خارج از وقت مقرر نماز بخواند، نمازش پذیرفته نخواهد بود.

* ٤٥﴾ * ٤٥ - ابُو جَعْفَرِ بَاقِرِ (ع) بَرْسَيْدَنْدَ: اگر کسی در اثر نابش ماه به اشتباه بیفتند و نماز صبح را در اواخر شب بخواند و بخوابد و بعد از طلوع خورشید، با خبر شود که نماز صبح را قبل از وقت مقرر خوانده است چه تکلیفی دارد؟ ابوجعفر گفت: باید نمازش را از سر بخواند.

﴿٤٦﴾ ۴۶ - محمد بن محبی ، عن محمد بن الحسین ، عن عثمان بن عیسی ، عن سماعۃ قال : سأله عن الصلاة بالليل والنہار إذا لم ترَ الشمس ولا القمر ولا النجوم . قال : اجتهد رأيك وتفهم القبلة . جهذاك .

﴿٤٧﴾ ۴۹ - الحسین بن سعید ، عن خریز بن عبد الله ، عن الفضیل بن یسار وزرارة بن اعین ویکیر بن اغین وعمر بن مسلم ویزید بن معاویة العجّلی قالوا : قال أبو جعفر وأبو عبد الله عليهما السلام : وقت الظہر بعد الزوال قدمان . ووقت العصر بعد ذلك قدمان . وهذا أول وقت إلى أن يضي أربعة أقدام للعصر .

﴿٤٨﴾ ۵۰ - الحسن بن عبوب ، عن علي بن رئاب ، عن زارة قال : قلت لأبي جعفر ساخته : بين الظہر والعصر حد معروف ؟ فقال : لا .

* ۴۶ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خورشید و ماه و ستار گان در پس ابر نهان باشند، نمازهای روز و شب را چگونه بخوانیم؟ ابوعبدالله گفت: تا من توافقی در تشخیص قبله و تعیین وقت، دقت کن.

* ۴۹ - ابوجعفر باقر (ع) و ابوعبدالله صادق (ع) گفتند: وقت وزیر نماز ظہر، موقعی فرا من رسد که سایه شاخص دو قدم برگشته باشد و وقت نماز عصر، موقعی فرا من رسد که سایه شاخص دو قدم دیگر نیز برگردد، وقت نماز عصر تا دو قدم دیگر نیز ادامه دارد.

* ۵۰ - به ابوجعفر باقر (ع) گفتم: بین نماز ظہر و نماز عصر، مرز شخصی وجود دارد؟ ابوجعفر گفت: نه .

شرح: مرز شخص آن است که با یک پدیده طبیعی معرفی گردد، مانند زوال خورشید از وسط آسمان که وقت فرائض و نوافل روزانه را با مقررات وزیرهاش، شخص و محدود می‌سازد. و مانند غروب خورشید در افق که وقت

نماز مغرب را متخصص و محدود می‌کند و یا مانند فرونشستن سرخی شفق در مغرب، که وقت نماز عشاء را مشخص می‌نماید. و یا سپیدهدم که وقت نماز صبح را اعلام می‌نماید. برای نماز ظهر و عصر که رسول خدا وقت ویژه‌ای مقرر فرموده است، پدیده‌های در طبیعت وجود ندارد. آن چنان که برای نافله شب تیز پدیده‌های در طبیعت وجود ندارد که شاخص دخول وقت باشد. لذا رسول خدا، اشارات قرآن را در باره تفریق نافله شب ملاک گرفت و بر همان مقیاس، شاخص یک ذراع و دو ذراع را برای نماز ظهر و عصر، مقرر کرد. قرآن مجید به رسول اکرم دستور داد که بعد از نیم شب برای نافله برخیزد. و چون نیم شب، با پدیده‌های طبیعت قابل تشخیص نمی‌باشد، اجازه داد که قدری پیش از نیمه شب و یا قدری بعد از نیمه شب برخیزد و نماز بخواند. سپس دستور داد که نافله شب را به تفریق با تجد بخواند. لذا رسول خدا در حدود نیم شب برمن حاست و چهار رکعت نافله می‌خواند و می‌خوابید و مجدداً برمن حاست و چهار رکعت نافله می‌خواند و می‌خوابید و نوبت بعدی برمن حاست و سه رکعت نماز وتر می‌خواند و بلافصله دو رکعت نافله صبحدم و به پہلوی راست دراز می‌کشید و به آیات و اذکار ویژه می‌برداخت تا صدای اذان بلند شود و برای نماز صبح به مسجد باید. چنانکه ملاحظه شد. می‌بینیم که رسول خدا (ص) از تفریق و فاصله‌بندی نماز شب که بر شخص آن بزرگوار فرض و حتم بود، الهام گرفته و میان فریضه ظهر و عصر و مغرب و عشاء فاصله‌بندی مشابهی را مقرر کرده است. وقت ویژه مغرب در متن قرآن مشخص شده است که غروب خورشید باشد. لذا اگر کس قبیل از غروب خورشید نماز مغرب بخواند، گرچه اشتیاه کرده باشد، باید نماز خود را از سر بخواند. درست مانند وقت نماز صبح که در متن قرآن با طلوع سپیده مشخص شده و اگر کس قبیل از طلوع سپیده نماز صبح بخواند باید نماز خود را از سر بخواند. اما وقت ویژه نماز ظهر و نماز عصر و نماز عشاء، جنبه‌ست دارد و به دستور رسول خدا مشخص شده است و فقط در صورتی که سنت رسول، مورد اعراض و بی توجیه قرار بگیرد و کس عدای است او را زیر پا نهاد، و قبیل از وقت ویژه نماز بخواند و یا وقت ویژه را خابع بگذارد.

۶۲۵) ۵۲ - محمد بن علي بن عحبوب ، عن أحد بن الحسن بن علي بن فضال ، عن علي بن يعقوب الهاشمي ، عن مروان بن مسلم ، عن عبيد بن زراة ، عن أبي عبد الله سَلَّمَ قال : لا يفوت الصلاة من أراد الصلاة ، لا يفوت صلاة النهار حتى تغيب الشمس . ولا صلاة الليل حتى يطلع الفجر . ولا صلاة الفجر حتى تطلع الشمس .

۶۲۶) ۵۳ - الحسن بن محمد بن سماعة ، عن ابن هاشم ، عن ابن مسكان ، عن سليمان بن خالد ، عن أبي عبد الله سَلَّمَ قال : العصر على ذراغين . فمن تركها حتى تصبر على ستة أقدام فذلك المفبنع .

۶۲۷) ۵۸ - الحسن بن محمد بن سماعة ، عن ابن فضال ، عن القاسم بن عروة ، عن بريء ، عن أحد هما عليهما السلام قال : إذا غابت الحمراء من المشرق فقد غابت الشمس من شرق الأرض وغربها .

و بعد از پایان وقت ویژه نماز بخواند، نماز او پذیرفته و مقبول نخواهد بود.

* ۶۲۵) ۵۲ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر کس نماز می خواند، این را بداند که با پایان گرفتن وقت ویژه، نماز کس قضا نمی شود: تا خورشید غروب نکند، نماز ظهر و عصر قضا نمی شود. تا سپیده طلوع نکند، نماز شب قضا نمی شود. تا خورشید طلوع نکند، نماز صبح قضا نمی شود.

* ۶۲۶) ۵۳ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: وقت ویژه نماز عصر با مقیاس دو ذراع مشخص شده است. هر کس نماز خود را تأخیر یافکند و موقعی به نماز عصر بپردازد که سایه شاخص به سه ذراع رسیده باشد، در شمار کسانی است که حق نماز را ضایع گذاشته است.

* ۶۲۷) ۵۸ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: بعد از آنکه سرخی خورشید در جانب مشرق نهان شود، قرص خورشید در شرق و غرب زمین غروب می کند. توجه: این حدیث به شماره ۵۹۱ گذشت. شرح آن را در گزیده کافی به شماره ۹۵۲ ملاحظه کنید.

﴿٦٢٨﴾ ٦٠ - عنه ، عن محمد بن زياد ، عن عبد الله بن مisan ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : وقت المغرب من حين تغيب الشمس إلى أن تشيك النجوم .

﴿٦٢٩﴾ ٦٢ - عنه ، عن الميامي ، عن أباين ، عن إسماعيل بن الفضل الهاشمي ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : كان رسول الله صلوات الله عليه وسلم يُصلّي المغرب حين تغيب الشمس حيث يغيب حاجبها .

﴿٦٣٠﴾ ٧٨ - الحسن بن محمد بن سماعة ، عن محمد بن زياد ، عن هارون بن خارجة ، عن أبي بصير ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : قال رسول الله صلوات الله عليه وسلم « لولا أن أخاف أن أشق على أمتي لأنّي لأخرت العتمة إلى ثلث الليل »

﴿٦٣١﴾ ٨٠ - عنه ، عن الحسين بن هاشم ، عن ابن مسكان ، عن

* (٦٢٨) * - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: وقت ویژه نماز مغرب از غروب خورشید تا هنگام درهم شدن ستارگان کوچک و بزرگ ادامه دارد .

* (٦٢٩) * - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: رسول خدا (ص) موقعی نماز مغرب می خواند که حاجب خورشید هم با خورشید در افق نیان شود .

شرح: حاجب خورشید، شعاع نند و سرخنگی است که صحبتگاهان قبل از طلوع خورشید و شبانگاه بعد از غروب خورشید نمایان است. این شعاع کمانی که بیش از ده دقیقه دوام دارد، به عنوان ابرو در بالای چشم خورشید توهم شده است. با غروب این ابرو، حمره مشرقیه نیز، از بالای سر می گذرد و مغرب شرعی فرا می رسد.

* (٦٣٠) * - جدم رسول خدا (ص) گفت: می ترسم تکلیف امت را دشوار کنم، و گزنه وقت نماز عشا را تا یک سوم شب به تأخیر می افکندم .

* (٦٣١) * - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: وقت نماز عشاً تا یک سوم

الخلبي ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : **النّعمة إلى ثلث الليل** . أو إلى نصف الليل وذلك التفسير .

﴿٦٣٢﴾ ٨٤ - سعد بن عبد الله ، عن محمد بن الحسين ، عن موسى بن عمر ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن إسحاق بن عمّار قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام : نجمع بين المغرب والعشاء في الخضر قبل أن تغيب الشفق من غير علة ؟ قال : لا بأس .

﴿٦٣٣﴾ ٨٨ - محمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين ، عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يأتي المسجد وقد حلّ أهلة . أيستديء بالكتوبة أو يتضرر ؟ فقال : إن كان في وقتِ حسنه فلا بأس بالتطوع قبل الفريضة ، وإن كان خاف الفوت من أجل ما مضى من الوقت فليتذرّأ بالفريضة وهو حقُّ الله ثم لا يتضرر ما شاء ، الأمر

شب ادامه دارد . اگر کسی نماز عشاء را تا نیم شب تأخیر بیندازد ، حق نماز را ضایع کرده است .

* ٨٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : روا هست که در حال اقامت در وطن بی عندر و غلشی از غروب شفق ، نماز مغرب و عشاء را با هم بخوانیم ؟ ابوعبدالله گفت : مانع ندارد .

* ٨٨ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر کسی وارد مسجد شود و بینند مردم نماز خود را خوانده اند ، آیا به نماز فریضه بپردازد یا به نماز نافله ؟ ابوعبدالله گفت : اگر در اوائل وقت فریضه باشد ، مانع ندارد که اول نافله بخواند و اگر در اواخر وقت فریضه باشد ، اول باید به نماز فریضه بپردازد که فریضه ، فرمان خدای عزوجل است ، بعد از آن هر چه می خواهد نافله بخواند . انسان در اول وقت ویژه صاحب اختیار است که نماز نافله بخواند و منتظر نماز جماعت بشود ، اما اگر تنها باشد ، فضیلت عمل در آن است که اول نماز فریضه

موسوع ان يُصلی الانسان في أول وقت الفريضة ، والفضل إذا صلی الانسان وحده أن يبدأ بالفريضة إذا دخل وقتها ليكون فضل أول الوقت للفربيضة ، وليس محظور عليه أن يُصلی التوافل من أول الوقت إلى قريب من آخر الوقت .

﴿٦٣٤﴾ ۸۹ - محمد بن يحيى ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْشَى ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : قَلْتَ : أَصْلَى فِي وَقْتِ فَرِيضَةِ نَافِلَةً ؟ قَالَ : نَعَمْ فِي أَوَّلِ الْوَقْتِ إِذَا كُنْتَ مَعَ إِمَامٍ تَقْتَدِي بِهِ . فَإِذَا كُنْتَ وَحْدَكَ فَابْدَا بِالْمَكْتُوبَةِ .

﴿٦٣٥﴾ ۹۳ - سعد ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان بن يحيى ، عن يعقوب بن شعيب ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الرجل ينام عن الغداة حتى تبُغ الشمس . أَيُصلِّي حِينَ يَسْتَيقِطُ أَوْ يَتَطَهَّرُ حَتَّى تَبَيَّنَ الشَّمْسُ ؟ فَقَالَ : يُصْلِّي حِينَ يَسْتَيقِطُ . قَلْتَ : يُؤْتَرُ أَوْ يُصْلَى

بخواند تا شرافت اول وقت به نماز فریضه اختصاص باید، گرجه ترک این سنت تحریم نشده و انسان می تواند در اوائل وقت ویژه به نماز نافله پیردادزد به صورتی که وقت فریضه ضایع نشود.

توجه: به حدیث شماره ۶۳ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٦٣٤﴾ * ۸۹ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: می توانم در وقت ویژه فریضه نماز نافله بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: آری. در صورتی که منتظر نماز جماعت باشی، در اول وقت ویژه نافله بخوان ولي اگر تبا باشی اول به نماز فریضه اقدام کن.

* ﴿٦٣٥﴾ * ۹۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در خواب بماند و برای نماز صبح بیدار نشود، تا موقعی که خورشید سر بزند، تکلیف او چیست؟ آیا بلافصله نماز صبح را قضا کند یا تأمل کند تا آفتاب در همه جا پهن شود؟ ابوعبدالله گفت: بعد از بیدارشدن بلافصله نماز صبح خود را قضا

الركعتين؟ قال: لا بل يبدأ بالفرضة.

﴿٩٤﴾ الحسين بن سعيد، عن فضاله عن حسين بن عثمان، عن سماعة، عن أبي بصير، عن أبي عبد الله عليه السلام قال: سأله عن رجل نام عن الغداة حتى طلعت الشمس. فقال: يُصلِّي الركعتين ثم يُصلِّي الغداة.

﴿٩٥﴾ الحسين بن سعيد، عن ابن أبي عمر، عن عمر بن أبيينة، عن زراة، عن أبي جعفر عليه السلام أنه سُئل عن رجل صَلَّى بغير طهور أو نبي صَلَوَتْ لم يُصلِّيها أو نام عنها. فقال: يُقضِيهَا إذا ذكرها في أي ساعة ذكرها من ليل أو نهار. فإذا دخل وقت صلاة ولم يتم ما قد فاته فليقضِ ما لم يتحمَّلْ أن يذهب وقت هذه الصلاة التي قد حضرت وهذه آخر بوقتها فليصلِّيها فإذا قضاها فليصلِّي ما قد فاته مما قد مضى ولا ينطُرُ

کند. من گفتم: من تواند به نماز وتر بپردازد، با آنکه باید به قضای نماز فرضه بپردازد؟ ابوعبدالله گفت: نه. اول باید به قضای فرضه بپردازد.

* ﴿٩٦﴾ از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در خواب بماند و نماز صبح او قضای شود تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اول نافله صبح را بخواند سپس نماز صبح را قضای کند.

* ﴿٩٧﴾ از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدند: اگر کسی چند نماز خود را بی وضو خوانده باشد و با در اندر خواب و با فراموشی قضا کرده باشد، چگونه باید قضای آنها را بخواند؟ ابوجعفر گفت: هر ساعتی که نمازهای قضای شده را به خاطر بیاورد، شب باشد یا روز باشد، در همان ساعت باید نمازهای قضای را بجا آورد. و اگر قبل از تمام شدن نمازهای قضای، وقت نماز فرضه داخل شود، همچنان باید به خواندن نمازهای قضای ادامه دهد تا به پایان وقت نماز حاضر نزدیک شود، و در پایان وقت به ادائی نماز حاضر بپردازد، زیرا هر نمازی به وقت

برکعة حتى يقضى الفريضة .

﴿٦٣٨﴾ ٩٨ - محمد بن علي بن محبوب ، عن علي بن الحسن ، عن محمد بن أبي عمر عن جليل بن دراج ، عن زراة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : كان علي عليه السلام لا يُصلِّي من الليل شيئاً إذا صلَّى العتمة حتى يتصرف الليل ولا يُصلِّي من النهار حتى تزول الشمس .

﴿٦٣٩﴾ ١٠٧ - الحسين بن سعيد ، عن القاسم بن عروة ، عن عبيد بن زراة ، عن أبيه ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : إذا فاتك صلاة فذكرها في وقت أخرى ، فإن كنت تعلم أنك إذا صلَّيت التي فاتتك كنت من الأخرى في وقت فابداً بالتي فاتتك فإن الله عز وجل يقول : «وإِنَّمَا الصَّلَاةُ لِذَكْرِي» [طه: ١٤] وإن كنت تعلم أنك إذا صلَّيت التي فاتتك فاتتك التي بعدها فابداً بالتي أنت في وقتها وأقيم الأخرى .

ویژه خود سزاوارتر است، و چون از نماز فریضه حاضر فارغ شد، بقیه نمازهای قضا شده را بخواند. کسی که نماز قضا بر عهده دارد، نمی‌تواند نماز نافله بخواند مگر بعد از خواندن همه نمازهای قضا شده.

* ﴿٦٤٠﴾ ٩٨ - جدم امیر المؤمنین (ع) که صلوات خدا بر او باد، بعد از نماز عشاء نافله نمی‌خواند تا موقعی که شب از نیمه بگذرد. و بعد از نماز صبح نافله نمی‌خواند تا موقعی که خورشید از وسط آسمان بگذرد.

* ﴿٦٤١﴾ ١٠٧ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: اگر وقت نمازی فرا رسید و به خاطر آورده که یکی از نمازهای خود را قضا کرده‌ای، باید تامیل کنی و بنگری؛ اگر بعد از خواندن نماز قضا، وقت کافی برای نماز حاضر باقی می‌ماند، ابتداء نماز قضا را بخوان زیرا که خداوند عزوجل می‌گوید: «هر گاه که فرا بادت آوردم نمازت را بخوان». و اگر دیدی بعد از خواندن نماز قضا، وقت کافی برای نماز حاضر باقی نمی‌ماند، اول همین نماز حاضر خود را بخوان که وقت ویژه آن نگذرد، بعد از آن نماز قضاابت را بخوان.

﴿٦٤٠﴾ ۱۱۰ - محمد بن اسماعيل ، عن الفضل بن شاذان ، عن صفوان ، عن أبي الحسن عليه السلام قال : سأله عن رجل ثني الظهر حتى غرب الشمس وقد كان صل العصر . فقال : كان أبو جعفر عليه السلام أو كان أبي عليها السلام يقول : إذا أتيكَه ان يصلّيها قبل أن تفوت المغرب بدأ بها وإنما صل المغرب ثم صلاها .

﴿٦٤١﴾ ۱۲۰ - محمد بن أحمد بن يحيى ، عن محمد بن الحسين ، عن محمد بن يحيى بن حبيب قال : كتب إلى أبي الحسن الرضا عليه السلام تكون على صلاة النافلة متى أقضيها؟ فكتب : في أي ساعة ثنت من ليل أو نهار .

﴿٦٤٢﴾ ۱۲۱ . أحمد بن محمد ، عن علي بن سيف ، عن حسان بن مهران قال : سأله أبو عبد الله عليه السلام عن قضاء النوافل . قال : ما بين طلوع الشمس إلى غروبها .

توجيه: به حدیث شماره ۹۷۰ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٦٤٠﴾ ۱۱۰ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: اگر کسی نماز عصر خود را خوانده باشد و بعد از مغرب به خاطر بیاورد که نماز ظهر خود را خوانده است. تکلیف او چیست؟ ابوالحسن گفت: عدم ابو جعفر باقر می گفت: اگر فرصت کافی دارد، اول نماز ظهر خود را قضایا کند و اگر فرصت ندارد، اول نماز مغرب را در وقت ویژه آن بخواند و بعد نماز ظهر خود را قضایا کند.

* ﴿٦٤١﴾ ۱۲۰ - به ابوالحسن الرضا (ع) نوشتمن: نمازهای نافلهم را که قضایا شده است، در چه ساعتی بخوانم؟ ابوالحسن در پاسخ نوشت: هر ساعتی که مایل باشی. در شب و با در روز.

* ﴿٦٤٢﴾ ۱۲۱ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: قضای نافل شب را در چه ساعتی بخوانم؟ ابو عبد الله گفت: در فاصله طلوع خورشید تا غروب آن.

* ۶۴۳) ۱۲۴ - علی، عن أبيه ، عن حماد بن عيسى ، عن خریز ، عن زراة ، عن أبي جعفر علیه السلام قال : إذا اجتمع عليك وتران أو ثلاثة أو أكثر من ذلك فاقض ذلك كما فاتك تقبيل بين كل وترین بصلة . لا تُقدِّم شيئاً قبل أوله . الأول فالأول . بيداً إذا أنت قضيَّت صلاة ليلتك ثم الوتر . قال : وقال أبو جعفر علیه السلام : لا وتران في ليلة إلا وأحدها قضاء .

* ۶۴۴) ۱۲۵ - محمد بن علي بن عبّاس ، عن حماد بن عيسى ، عن خریز ، عن زراة ، عن أبي جعفر علیه السلام قال : لا تُقضِّ وتر ليلتك إن كان فاتتك حقٌّ تُصلِّي الزوال في يوم العبدين .

* ۶۴۵) ۱۲۹ - أحد بن محمد بن عيسى عن سعد بن إسماعيل ، عن أبي إسماعيل بن عيسى قال : سالت الرضا علیه السلام عن الرجل يُصلِّي الأولى

* ۶۴۳) * ۱۲۴ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: در صورتی که دو شب یا سه شب و یا بیشتر، نماز وتر خود را نخوانده باشی، باید نمازهای وتر را به همان ترتیب قضا کنی، و بعد از آنکه قصای وتر اول را خواندی، لاقل دو رکعت نافله بخوان و بعد از آن نماز وتر دوم را قضا کن. مبادا ترتیب نافله‌های شب و ترتیب نماز وتر آن را در هم بریزی: اول نمازهای دو رکعتی را قضا کن و سپس نماز وتر آن را قضا کن. ابو جعفر باقر گفت: خواندن دو نماز وتر در یک شب روا نیست مگر موقعی که یک وتر آن قصای شباهی گذشته باشد.

توجه: به حدیث ۱۳۰۰ گزیده کافی مراجعه شود.

* ۶۴۴) * ۱۲۵ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: در روزهای عید قربان و عید فطر، قبل از ظهر، نماز وتر خود را قضا مکن. تأمل کن تا نماز ظهر خود را بخوانی و بعد از آن نافله شب را قضا کنی.

* ۶۴۵) * ۱۲۹ - از ابوالحسن الرضا (ع) برسیدم: اگر انسان نماز ظهر خود را بخواند و سپس به نماز نافله پردازد ولی قبل از تمام شدن نافله‌ها وقت

ثُمَّ يَتَنَاهُ فَيَذْرُكُهُ وَقَتُّ الْعَصْرِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَقْرُعَ مِنْ نَافِلَتِهِ . فَيُطْهِي بِالْعَصْرِ
يَقْضِي نَافِلَتِهِ ؟ أَوْ يُصْلِيَهَا بَعْدَ الْعَصْرِ ؟ أَوْ يُؤْخِرُهَا حَتَّى يُصْلِيَهَا فِي وَقْتٍ
آخَرُ ؟ قَالَ : يُصْلِي الْعَصْرُ وَيَقْضِي نَافِلَتِهِ فِي يَوْمٍ آخَرَ .

باب القبلة

﴿٦٤٦﴾ ۳ - عَلَيَّ بْنُ الْحَسَنِ الطَّاطِرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حِزْبٍ ، عَنْ
مَعاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ ، عَنْ أَبِي عبدِ اللهِ سَلَّمَ : قَالَ : قُلْتُ لَهُ : مَنْ صُرِفَ رَسُولُ
اللهِ سَلَّمَ إِلَى الْكَعْبَةِ ؟ فَقَالَ : بَعْدَ رَجْوِعِهِ مِنْ بَدْرٍ .

﴿٦٤٧﴾ ۵ - الطَّاطِرِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حِزْبٍ ، عَنْ أَبِنِ مُسْكَانٍ ،
عَنْ أَبِي بَصِيرٍ ، عَنْ أَبِي عبدِ اللهِ سَلَّمَ : سَأَلَهُ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى : « وَمَا

وَبِزَهْ نَمازُ عَصْرِ درآید، آیا می‌تواند نماز عصر خود را قدری تأخیر بیفکند و
نافله‌ها را تمام کند؟ یا لازم است که اول نماز عصر بخواند و نافله‌ها را بعد از
نماز عصر بخواند؟ یا باید نماز عصر خود را بخواند و بقیه نافله‌ها را در وقت
دیگری بخواند؟ ابوالحسن گفت: باید نماز عصر بخواند و نافله‌ها را بگذارد برای
روز دیگر.

توجه: خواندن نافه، بعد از نماز عصر، مکروه است.

قبله

﴿٦٤٦﴾ * ۳ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: از جه تاریخی رسول خدا
(ص) رو به سوی کعبه نماز خواند؟ ابوعبدالله گفت: بعد از مراجعت از جنگ
بدر.

توجه: جنگ بدر در ماه رمضان سال دوم هجرت اتفاق افتاد که از ورود
رسول خدا (ص) به مدینه نوزده ماه گذشته بود.

* ﴿٦٤٧﴾ ۵ - ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: خداوند عزوجل من گوید:

جعلنا القبلة التي كُنتَ عليها إلَّا لِتَعْلَمَ مَنْ يُنْقِلُّ عَلَى عَفْيِهِ» [البقرة : ۱۴۳] . أَنْزَلَهُ بِهِ ؟ قَالَ : نَعَمْ . إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلوات الله عليه وآله وسلامه كَانَ يُنْقِلُّ وَجْهَهُ فِي السَّاهِ فَعَلِمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَا فِي نَفْسِهِ فَقَالَ : «فَذَرْنِي نُنْقِلُّ وَجْهِكَ فِي السَّاهِ فَلَنْ تَوْلِيكَ قِيلَةً تُرْضَاهَا» [البقرة : ۱۴۴] .

٦ - وَعَنْهُ ، عَنْ وُهَيْبٍ ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ ، عَنْ أَحَدِهِمَا رض فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : «سَيَقُولُ الْفَقَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَيْهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا أَقْلَلُهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطِ مُسْتَقِيمٍ» [البقرة : ۱۴۲] فَقَلَتْ لَهُ : آللَّهُ أَمْرَهُ أَنْ يُصْلِي إِلَى الْبَيْتِ الْمَقْدِسِ ؟ قَالَ : نَعَمْ . أَلَا تَرَى أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ : «وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا

«قِبْلَةً يُبَشِّرُنَا رَا إِذْ آنَجَتْ مَقْرُورَ كَرْدَه بُودِيمْ تَا امْرُوزْ بِبِرْوَانْ وَمَطْبِعَانْ رَا إِذْ وَابْسْ گَرَابِانْ بِهِ سَوَى جَاهْلِيتْ بِشَنَاسِيمْ». آيا خداوند رسول خود را به قبله پیشین فرمان داده بود؟ ابو عبدالله گفت: بلی. رسول خدا سلام الله عليه با امید و التمساں چشم به آسمان می دوخت و خداوند عزوجل آرزوی او را دانست و به رسول گرامی خود گفت: «می بینیم که گپکاه رو به درگاه ما می گذاری و با التمساں به آسمان می نگری. بی تردید هاتورا به سوی قبله‌ای می چرخانیم که از آن خوشنود باشی».

* ٦ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: خداوند عزوجل می گوید: «بزوی تابخردان مردم خواهند گفت چرا به قبله پیشین خود پشت کردنده؟ بگو قلمرو شرق و غرب از آن خداست. و خداوند هر که را بخواهد به راه راست رهبری می نماید». من گفتم: واقعاً خداوند فرمان داده بود که رو به سوی بیت المقدس نماز بخواند؟ ابو عبدالله گفت: آری. ندیدهای که خداوند تعالی می گوید: «ما قبله پیشین را از آن جهت مقرر کرده بودیم تا امروز بِبِرَوانْ و مطْبِعَانْ رَا از وَابْسْ گَرَابِانْ بِهِ سَوَى جَاهْلِيتْ بِشَنَاسِيمْ. گرچه این آزمون آزمونی بزرگ و دشوار بود، جز برای آن جماعت که خداشان رهبری نمود. خداوند با

لَنَعْلَمْ مِنْ يَقُولُ مِنْ يَتَّقِبُ عَلَى عَقْبِيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكِبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ^{۴۶۴۹}.

قال : إِنَّ بْنَيَ عَبْدِ الْأَشْهَلِ أَتَوْهُمْ وَهُمْ فِي الصَّلَاةِ وَقَدْ صَلَوْا رَكْعَتَيْنِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ . فَقَبِيلُهُمْ : إِنَّ نَبِيَّكُمْ قَدْ صُرِفَ إِلَى الْكَعْبَةِ . فَتَحَوَّلُ النِّسَاءُ مَكَانَ الرِّجَالِ وَالرِّجَالُ مَكَانَ النِّسَاءِ وَجَعَلُوا الرَّكْعَتَيْنِ الْبَاسِقَيْنِ إِلَى الْكَعْبَةِ فَصَلَوْا صَلَاةً وَاحِدَةً إِلَى ثَيْلَتَيْنِ . فَلَذِلِكَ سُمِّيَ مَسْجِدُهُمْ مَسْجِدُ الْقَبْلَيْنِ .

﴿۶۴۹﴾ ۸ - أبو العباس بن عقدة ، عن الحسين بن محمد بن حازم ، قال : حدثنا تغلب بن الضحاك ، قال : حدثنا بشير بن جعفر الجعفي أبو الوليد قال : سمعت جعفر بن محمد رض يقول : البيت قبلة لأهل المسجد ، والمسجد قبلة لأهل الحرم ، والحرم قبلة للناس جميعاً .

﴿۶۵۰﴾ ۱۶ - الحسين بن سعيد ، عن الحسن ، عن زرعة ، عن سَمَاعَةَ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الصَّلَاةِ بِاللَّيلِ وَالنَّهَارِ إِذَا لَمْ نَرَ الشَّمْسَ وَلَا الْقَمَرَ

ابن آزمون نهى خواست که ایمان شما را تباہ کنند، چرا که خداوند برای مردم خدائی دلسر و مهربان است.» ابو عبدالله گفت: عشیره عبدالشبل در مسجد محل رو به بیت المقدس نماز می خواندند. در رکعت سوم خبر آمد که قبله رسول خدا را به سوی کعبه چرخانیدند. با استماع این خبر نماز گزاران جابجا شدند به صورتی که زنان در جای مردان ایستادند و مردان در جای زنان و دور رکعت بعدی را به سوی کعبه ادا کردند. در واقع یک نماز و دو قبله. و به این جهت مسجد آنان به «مسجد قبليین» شهرت یافت.

* ﴿۶۴۹﴾ ۸ - شنیدم جعفر بن محمد می گفت: خانه کعبه قبله مسجد الحرام است و مسجد الحرام قبله حرم است و حرم قبله جهانیان .

* ﴿۶۵۰﴾ ۱۶ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر خورشید و ماه و

ولا النجوم قال : تجهّد رأيك و تعمّد القبلة جهّذك .

(٦٥١) ١٨ - الطاطري ، عن محمد بن زياد ، عن حماد بن عثمان ، عن معمر بن يحيى قال : سألت أبي عبد الله عليه السلام : عن رجل صلّى على غير القبلة ، ثم تبيّن له القبلة وقد دخل وقت صلاة أخرى . قال : يصلّيها قبل أن يصلّي هذه التي دخل وقتها إلا أن يخاف فوت التي دخل وقتها .

(٦٥٢) ١٩ - علي بن مهزيار ، عن فضاله بن أيوب ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا صلّيت وأنت على غير القبلة واستبان لك أنك صلّيت وأنت على غير القبلة وأنت في وقت فأعيد وإن فاتك الوقت فلا تُبَدِّل .

ستارگان در پس ابر نهان باشند، نمازهای خود را چگونه بخوانیم؟ ابوعبدالله گفت: تا می‌توانی در تشخیص قبله و تعیین وقت نماز دقت کن.

توجه: این حدیث به شماره ٦٢٢ گذشت.

* (٦٥١) * ١٨ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی پشت به قبله نماز بخواند و بعد از نماز، سمت قبله را بشناسد، تکلیف او چیست با آنکه وقت نماز بعدی فرا رسیده است؟ ابوعبدالله گفت: باید نمازش را از سر بخواند و سپس به نماز بعدی بپردازد، مگر آنکه برای نماز بعدی وقت کافی نمانده باشد که اول نماز حاضر را در وقت ویژه‌اش می‌خواند سپس نماز اول را اعاده می‌کند.

توجه: فرض مسئلله در باره نماز ظهر و عصر، و یا نماز مغرب و عشاء صدق می‌کند که وقت مشترک دارند، نه در باره نماز عصر و نماز مغرب. به حدیث بعدی توجه شود.

* (٦٥٢) * ١٩ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر برایت معلوم شد که نماز را پشت به قبله خوانده‌ای، بنگر: اگر وقت نماز باقی باشد، نماز را از سر بخوان و اگر وقت نماز گذشته باشد نماز را اعاده مکن.

﴿٦٥٣﴾ ۲۱ - الطاطري ، عن محمد بن أبي حزرة ، عن عبد الله بن مسكن ، عن سليمان بن خالد قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : الرجل يكون في فقر من الأرض في يوم عيّم فیصلِّي لغير القبلة ثم يضحي فيعلمُ أنه صلَّى لغير القبلة . كيف يضحي ؟ قال : إن كان في وقت فليعذ صلاته وإن كان مضى الوقت فتحسبة اجتهاده .

الحسين بن سعيد ، عن النضر بن مسويد ، عن هشام بن سالم ، عن سليمان بن خالد ، عن أبي عبد الله مثله .

﴿٦٥٤﴾ ۲۲ - الطاطري ، عن محمد بن زياد ، عن أبیان بن عثمان ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قال أبو عبد الله عليه السلام إذا صلَّيت وأنت على غير القبلة واستبان لك أنك صلَّيت على غير القبلة وأنت في وقت فاعذ وإن فاتك فلا تبعذ .

﴿٦٥٥﴾ ۲۳ - محمد بن علي بن محبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن يعقوب بن يقطين قال : سالت عبداً صالحًا عن رجل صلَّى في يوم سحاب

* (٦٥٣) * ۲۱ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر انسان در یک روز سیاه و ابری در بیان خشک و ناشاخته رو به سمتی نماز بخواند و بعد از ساعتی که هوا صاف و آفتابی شود، ببیند که نمازش را پشت به قبله خوانده است. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله عليه السلام گفت: اگر وقت نماز باقی باشد باید نمازش را از سر بخواند و اگر وقت نماز سپری شده باشد، همان نمازی که با تشخیص و اجتهاد شخصی خود خوانده است، کافی خواهد بود.

* (٦٥٤) * ۲۲ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: (با حدیث ٦٥٢ برابر است).

* (٦٥٥) * ۲۳ - از بنده صالح خدا امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی در روز ابری سمتی را انتخاب کند و نماز بخواند، و قبل از سپری شدن وقت نماز،

علی غیر القبلة . ثم طلعت الشمس وهو في وقت يُعيَّد الصلاة إذا كان قد صَلَّى علی غير القبلة ؟ وإن كان قد ثُرِّيَ القبلة بجهده أُخْزِيَه صلاته ؟ فقال : يُعيَّد ما كان في وقت فإذا ذهب الوقت فلا إعادة عليه . الحسين بن سعيد ، عن يعقوب بن يقطين مثله .

﴿٦٥٦﴾ ٢٤ - محمد بن علي بن محبوب ، عن أَحْمَدَ ، عن الحسين ، عن فضاله ، عن أبيه ، عن زرارة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : إذا صَلَّيْت على غير القبلة فاستبان لك قبل أن تُصْبِحَ أَنْكَ صَلَّيْت على غير القبلة فاءِعْدَ صَلَاتِك .

﴿٦٥٧﴾ ٢٥ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن الحجال ، عن ثعلبة بن ميسون ، عن معاوية بن عمّار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قلت : الرجل يقوم في الصلاة ثم ينظر بعدما فرغ فيرى أنه قد انحرف

خورشید طالع شود و سمت قبله مشخص گردد . آیا در صورتی که پشت به قبله نماز خوانده باشد، باید نمازش را از سر بخواند؟ و اگر تشخیص و اجتہاد خود را به کار بسته باشد، ولی با تشخیص اشتباهی پشت به قبله نماز خوانده باشد، نمازش درست است؟ امام کاظم گفت: اگر وقت نماز باقی باشد باید نمازش را از سر بخواند و اگر وقت نماز گذشته باشد، لازم نیست که نمازش را از سر بخواند.

توجه: این حدیث به شماره ٨٠٠ تکرار می‌شود.

* ٢٤- ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر با تشخیص و اجتہاد رو به سمتی نماز خواندی و قبل از سپیده یقین کردی که نماز را پشت به قبله خوانده‌ای، باید نمازت را از سر بخوانی.

* ٢٥- به ابو عبد الله صادق (ع) گفتم: اگر کسی سمت قبله را مشخص کند و نماز بخواند ولی بعد از نماز متوجه شود که از جهت قبله به دست راست و یا دست چپ منحرف شده است. نکلیف او چیست؟ ابو عبد الله

عن القبلة بینا وشمالا . قال : قد مضت صلاته وما بین المشرق والمغرب
قبلة .

﴿٦٥٨﴾ ٢٦ - عنه ، عن أَحْمَدَ ، عن أَبِيهِ ، عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمَغِيرَةِ ،
عن الْقَاسِمِ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ : سَأَلَهُ عَنْ رَجُلٍ تَبَيَّنَ لَهُ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ أَنَّهُ عَلَى
غَيْرِ الْقُبْلَةِ . قَالَ : يَسْتَغْفِلُهَا إِذَا أَثْبَتَ ذَلِكَ . وَإِنْ كَانَ قَدْ فَرَغَ مِنْهَا فَلَا
يُعِدُّهَا .

باب الأذان والإقامة

﴿٦٥٩﴾ ٤ - سَعْدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْبَىِ ، عَنْ
الْخَسْنَ بْنِ عَلَىِ بْنِ فَضَالٍ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ ، عَنْ الْخَسْنَ بْنِ زَيْدٍ
قَالَ : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ : إِذَا كَانَ الْقَوْمُ لَا يَتَظَرَّفُونَ أَحَدًا اكْتَفُوا بِالْإِقْامَةِ
وَاحِدَةً .

﴿٦٦٠﴾ ٦ - الْخَسْنَ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُوبَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

گفت: نمازش درست است. جیت قبله از مشرق تا غرب امتداد دارد.

* ﴿٦٥٨﴾ * ٢٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) بررسیدم: اگر کسی در اثنای نماز
متوجه شود که از سمت قبله منحرف است، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت:
اگر بقین دارد، باید روی خود را به سوی قبله بچرخاند و اگر بعد از نماز متوجه
شود، لازم نیست که نمازش را از سر بخواند.

اذان و اقامه

* ﴿٦٥٩﴾ * ٤ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر نمازگزاران همه در
مسجد حاضر باشند و انتظار کسی را نداشته باشند، می‌توانند به یک اقامه اکتفا
کنند و اذان نگوینند.

* ﴿٦٦٠﴾ * ٦ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر به تسبیحی در خانه‌ات

سنان ، عن أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : يُجزِّيك إذا خَلَوْتَ في بَيْتِك إِقَامَةً وَاحِدَةً بَغْيَرِ أَذَانٍ .

﴿٦٦١﴾ ٧ - الحسينُ بن سعيد ، عن المحسن أخوه ، عن زُرْعَةَ ، عن سَمَّاْفَةَ قال : قال أبو عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا تُصْلِّي الْفَدَاءَ وَالْمَقْرَبُ إِلَّا بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ . وَرَخْصٌ فِي سَائِرِ الصلواتِ بِالإِقَامَةِ وَالْأَذَانِ أَفْضَلُ .

﴿٦٦٢﴾ ٩ - سعدُ بن عبد الله ، عن محمد بن الحسين ، عن جعفر بن بشير ، عن عمرَ بن يزيد قال : سأَلَتْ أبا عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : عن الإِقَامَةِ بَغْيَرِ أَذَانٍ فِي الْمَغْرِبِ . فَقَالَ : لَيْسَ بِهِ يَأْمُسُ وَمَا أَجِبُ أَنْ يَعْتَادَ .

﴿٦٦٣﴾ ١٢ - سعدُ عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عن الحسينِ بنِ سعيد ، عن فضالَةَ بنِ آيُوبَ ، عن أَبِيَانَ بنِ عُثْمَانَ ، عن محمدِ بنِ مسلمِ والْفُضَّيلِ بنِ يَسَارٍ ، عن أَحْدَهُمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قال : يُجزِّيكِ إِقَامَةً فِي السَّفَرِ .

﴿٦٦٤﴾ ١٤ - الحسينُ بن سعيد ، عن فضالَةَ ، عن حسَينِ بنِ

نماز بخوانی، فقط یک اقامه کافی است. نیازی به گفتن اذان نخواهد بود.
* (٦٦١) * ٧ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: نماز صبح و نماز مغرب را
حتماً با اذان و اقامه بخوان. در سایر نمازها رخصت داری که اذان را نرک کنی
و با اقامه تنهای نماز بخوانی. با وجود این، اذان گفتن بهتر است.

* (٦٦٢) * ٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: روا هست که در نماز
مغرب به یک اقامه اکتفا شود؟ ابوعبدالله گفت: مانع ندارد. ولی من دوست
نمی دارم که شیوه همیشگی باشد.

* (٦٦٣) * ١٢ - ابوجعفر باقر (ع) و با ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در
حال سفر کفایت می کند که با یک اقامه نماز بخوانند.

* (٦٦٤) * ١٤ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر با اذان و اقامه نماز

عثمان ، عن ابن مُسکان ، عن محمد بن مسلم ، قال : قال لي أبو عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّلَّمَ : إنك إذا أذنت وأقمت صلٰي خلفك صفان من الملائكة ، وإن أقمت إقامة بغير أذانِ صلٰي خلفك صف واحد .

﴿٦٦٥﴾ ١٦ - الحسين بن سعيد ، عن التفسير ، عن يحيى الحلبي ، عن عمران بن علي قال : سألت أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّلَمَ عن الأذان قبل الفجر . فقال : إذا كان في جماعة فلا ، وإذا كان وحده فلا بأس .

﴿٦٦٦﴾ ١٧ - عنه ، عن التفسير ، عن ابن سنان ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّلَمَ قال : قلت له : إن لنا مؤذنًا يؤذن بليل . فقال : أما إن ذلك ينفع الجيران لقيامهم إلى الصلاة . وأما السنة فاته ينادي مع طلوع الفجر . ولا يكون بين الأذان والإقامة إلا الركعتان .

﴿٦٦٧﴾ ١٩ - الحسين بن سعيد ، عن التفسير بن سعيد ، عن ابن سنان ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسَّلَمَ قال : لا بأس أن تؤذن وأنت على غير

بخوانی دو صف از فرشتگان به نمازت اقتدا می کنند و اگر با یک اقامه فقط نماز بخوانی یک صف از فرشتگان به نمازت اقتدا می کنند .

* (٦٦٥) * ١٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: روا هست که قبل از سبیده صبح اذان بگویم؟ ابوعبدالله گفت: اگر برای نماز جماعت باشد روا نیست و اگر برای نماز شخصی و فرادی باشد، مانع ندارد.

* (٦٦٦) * ١٧ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: مؤذنی در مسجد محل ما در اواخر شب اذان می گوید. ابوعبدالله گفت: اذان شبانه از این نظر مفید است که همسایگان را برای نماز بیدار می کند، اما سنت اسلامی بر این است که همه‌ها و همگام با طلوع سبیده اذان بگویند. فاصله میان اذان و اقامه نماز صبح باید به اندازه‌ای باشد که در رکعت ناقله بخوانند.

* (٦٦٧) * ١٩ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: مانع ندارد که بیوضو

وضوه طهور . ولا تُقِيمُ إلَّا وَأَنْتَ عَلَى وَضُوْهِ .

﴿٦٦٨﴾ ٢٢ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن حسین بن عثمان ، عن عمرو بن أبي نصر ، قال : قلت لابي عبد الله عليه السلام : أیکلم الرجل في الأذان ؟ قال : لا بأس ، قلت : في الإقامة ؟ قال : لا .

سعید ، عن أحد ، عن الحسین بن سعید مثله .

﴿٦٦٩﴾ ٢٣ - الحسین بن سعید ، عن الحسن ، عن زرعة ، عن سماعة قال : سأله عن المؤذن أیکلم وهو يؤذن ؟ فقال : لا بأس حين يفرغ من أذانه .

﴿٦٧٠﴾ ٢٩ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن حسین بن عثمان عن ابن مسکان ، عن ابن أبي عميرة قال : قال : سالت أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يتكلم في الإقامة ؟ قال : نعم . فإذا قال المؤذن : «قد قامت الصلاة» فقد حرم الكلام على أهل المسجد . إلا أن يكونوا قد اجتمعوا من شق ، وليس لهم إمام فلا بأس أن يقول بعضهم

اذان بگونی ولی روا نیست که بی وضو اقامه بگونی .

* ﴿٦٦٨﴾ ٢٢ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: انسان می تواند در اثنای اذان سخن بگوید؟ ابوعبدالله گفت: مانع ندارد، من گفتم: در اثنای اقامه جطور؟ ابوعبدالله گفت: نه.

* ﴿٦٦٩﴾ ٢٣ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا مؤذن می تواند در اثنای اذان سخن بگوید؟ ابوعبدالله گفت: بعد از تمام شدن اذان اشکالی ندارد .

* ﴿٦٧٠﴾ ٢٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: در آن اثنا که مؤذن اقامه می گوید انسان می تواند سخن بگوید؟ ابوعبدالله گفت: بله، اما موقعی که مؤذن بگوید: «قد قامت الصلاة» حاضران مسجد حق سخن کردن ندارند، مگر آنکه حاضران مسجد از جوانب مختلف فراهم آمده باشند و امام جماعت آنان

بعض : تَقْدُمْ يَا فَلَانْ .

﴿٦٧١﴾ ۳۰ - وعنه ، عن الحسن ، عن زُرْعَة ، عن سماحة قال : قال أبو عبد الله سَلَّمَ : إذا أقام المؤذن الصلاة فقد حَرَمَ الكلام إلا أن يكون القوم ليس يُعْرَفُ لهم إمام .

﴿٦٧٢﴾ ۳۱ - وعنه ، عن حَمَادَ بْنِ عَبْيَى ، عن حَرَبِيزَ ، عن عَمَدَ بْنِ مُسْلِمَ قال : قال أبو عبد الله سَلَّمَ : لا تتكلّم إذا أقمت الصلاة فَإِنَّكَ إِذَا تَكَلَّمْتَ أَغْنَتَ الْإِقَامَةَ .

﴿٦٧٣﴾ ۳۲ - الحسينُ بن سعيدُ عن فضالة ، عن حسين بن عثمان ، عن سماحة ، عن أبي بصير قال : قال أبو عبد الله سَلَّمَ : لا يأس أن تؤذن راكباً أو ماشياً أو على غير وضوء ولا يقِيمُ وأنت راكب أو جالس إلا من علة أو تكون في أرض ملصبة .

﴿٦٧٤﴾ ۳۳ - وعنه ، عن النضر ، عن ابن سنان ، عن أبي عبد الله سَلَّمَ قال : لا يأس للمسافر أن يؤذن وهو راكب ويقيِّمُ وهو على

مشخص نباشد. در این صورت مانع ندارد که برخی به دیگری بگوید: شما امامت کنید.

* (٦٧١) * ۳۰ - ابوعبدالله صادق گفت: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٦٧٢) * ۳۱ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: بعد از اقامه گفتن سخن مگو و گزنه باید اقامه را تجدید کنی.

* (٦٧٣) * ۳۲ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر در حال سواری یا پیاده روی و یا بدون وضو اذان بگوئی مانع ندارد، اما در حال سواری و یا در حال نشسته، اقامه گفتن روا نیست مگر آنکه عذری در میان باشد و یا خوف حرامیان.

* (٦٧٤) * ۳۳ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: مسافر می تواند در حال

الارض قائم.

* ٤٣ - وعنه ، عن حماد ، عن ربیعی ، عن محمد بن مسلم قال : قلت لابی عبد الله صلی اللہ علیہ وسلم : يؤذن الرجل وهو قاعد ؟ قال : نعم ولا يقيم الا وهو قائم .

* ٤٤ - سعد بن عبد الله ، عن احمد بن محمد ، قال : حدثنا الحسين بن سعيد ، عن فضالة بن ابيویوب و محمد بن ابی عمریز عن جیل بن دراج قال : سالت ابا عبد الله صلی اللہ علیہ وسلم عن المرأة اعلیها اذان وإقامۃ ؟ فقال : لا .

* ٤٥ - الحسين بن سعيد ، عن ابن ابی عمریز ، عن عمر بن اذینة ، عن زرارة قال : قلت لابی جعفر صلی اللہ علیہ وسلم : النساء عليهن اذان ؟ فقال : إذا شهدت الشهادتين فتحبها .

* ٤٦ - وعنه ، عن النضر وفضاله ، عن عبد الله قال : سالت

سواری و حرکت اذان بگوید ولی موقع اقامه گفت ، باید بر روی زمین ایستاده باشد.

* ٤٧ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت : انسان می تواند در حال نشته اذان بگوید ؟ ابوعبدالله گفت : بلى ، اما در حال نشته نمی تواند اقامه بگوید . برای اقامه گفت ، باید ایستاده باشد .

* ٤٨ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اذان و اقامه بر خانمها واجب است ؟ ابوعبدالله گفت : نه .

* ٤٩ - به ابوجعفر باقر (ع) گفت : خانمها باید اذان بگویند ؟ ابوجعفر گفت : بعد از آنکه بگویند : « اشهد ان لا اله الا الله . اشهد ان محمدا رسول الله » کفایت خواهد کرد .

* ٥٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : خانمها باید موقع

أبا عبد الله س عن المرأة تؤذن للصلوة؟ فقال : حَسْنٌ إِنْ قَعَلْتَ وَإِنْ لَمْ
تَقْعُلْ أَجْرَاهَا أَنْ تُكَبِّرَ وَأَنْ تَشَهِّدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنْ حَمْدًا
رسول الله

﴿٦٧٩﴾ ۴۳ - محمد بن يعقوب ، عن علي بن ابراهيم ، عن أبيه ،
عن حَمَّاد ، عن خَرِيز ، عن زَرَارة قال : قال أبو جعفر س: الأذان جزم
يافصاح الألف وافاء والإقامة خَذَرَ .

﴿٦٨٠﴾ ۴۵ - محمد بن علي بن عحبوب ، عن أحمد بن محمد ، عن
ابن أبي تَحْرَان ، عن حَمَّاد ، عن خَرِيز ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله ،
عن أبي عبد الله س أنه قال : إِذَا أَذَنْتَ فَلَا تُخْفِي صَوْتَكَ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْجُرُكَ
مَذْ صَوْتَكَ فِيهِ .

نماز خواندن اذان بگویند؟ ابوعبدالله گفت: اگر اذان بگویند خوب است و اگر
بگویند: «الله اکبر، اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا رسول الله» کفايت
خواهد کرد.

* ﴿٦٧٩﴾ ۴۳ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: فصول اذان را باید از هم جدا
کنند و آخر بندها را جزم بدتهند و همزة اول و های آخر بندها را صريح و روشن
ادا نمایند. اما فصول اقامه را در هم بیینند و سریعاً بگذرند.

توجه: این حدیث در نسخه کافی کلینی یافت نشد، به همین جهت در این
جا درج شده است.

* ﴿٦٨٠﴾ ۴۵ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: هر گاه اذان گفته، صدایت
را خاموش مکن، چرا که خداوند عزوجل پاداش آوای بلندت را خواهد داد.

باب عدد فصول الأذان والإقامة ووصفها

﴿٦٨١﴾ ٢ - الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن عبد الله بن سبان
 قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الأذان فقال : تقول :
 الله أكبر . الله أكبر .
 أشهد أن لا إله إلا الله . أشهد أن لا إله إلا الله .
 أشهد أنَّ محمداً رسول الله . أشهد أنَّ محمداً رسول الله .
 حَمْدٌ على الصلاة . حَمْدٌ على الصلاة .
 حَمْدٌ على الفلاح . حَمْدٌ على الفلاح .
 حَمْدٌ على خير العمل . حَمْدٌ على خير العمل .
 الله أكبر . الله أكبر .
 لا إله إلا الله . لا إله إلا الله .

بندهای اذان، بندهای اقامه

* ﴿٦٨١﴾ ٢ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اذان مشروع را به من
 تعلم بدهید. ابوعبدالله گفت: بندهای اذان چنین است:
 الله اکبر.
 اشهد ان لا الله الا الله.
 اشهد انَّ محمداً رسول الله.
 حَمْدٌ على الصلاة.
 حَمْدٌ على الفلاح.
 حَمْدٌ على خير العمل.
 الله اکبر.
 لا الله الا الله.

﴿٦٨٢﴾ ٣ - محمد بن علي بن محبوب ، عن علي بن السندي ، عن ابن أبي عمير ، عن ابن أبيه ، عن زراوة والفضيل بن يسار ، عن أبي جعفر قال: لما أسرى برسول الله ص بلغ البيت المعمور حضرت الصلاة فاذن جبرائيل ص وأقام فقدم رسول الله ص وصف الملائكة والبيون خلف رسول الله ص . قال : فقلنا له : كيف اذن ؟ فقال :

الله أكبر . الله أكبر .

أشهد أن لا إله إلا الله . أشهد أن لا إله إلا الله .

أشهد أنَّ محمداً رسول الله . أشهد أنَّ محمداً رسول الله .

حَيٌّ على الصلاة حَيٌّ على الصلاة .

حَيٌّ على الفلاح . حَيٌّ على الفلاح .

حَيٌّ على خير العمل . حَيٌّ على خير العمل .

الله أكبر . الله أكبر .

* ﴿٦٨٢﴾ ٣ - ابو جعفر رياضر (ع) گفت: موقعی که رسول خدا را به آسمانها بالا بردنده و به آسمان معمور و آبادان رسید، وقت نماز فرا رسید. جبرائيل اذان و اقامه گفت و رسول خدا (ص) به امامت ایستاد و فرشتگان و پیامبران در صف شدند و به آن سوره اقتضا کردند. ما پرسیدیم: جبرائيل به چه صورت اذان گفت؟ ابو جعفر گفت: به این صورت:

الله اکبر.

اشهد ان لا اله الا الله.

اشهد انَّ محمداً رسول الله.

حَيٌّ على الصلاة.

حَيٌّ على الفلاح.

حَيٌّ على خير العمل.

الله اکبر.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ . لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ .

والإقامة مثلها إِلَّا أَنْ فِيهَا «قد قامت الصلاة». قد قامت الصلاة، بين «حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ». حَتَّى عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ، وَبَيْنَ «الله أَكْبَرَ»، فَأَمَرَ بِهَا رَسُولُ الله ﷺ بِلَالًا فَلَم يَزَلْ يُؤْذَنُ بِهَا حَتَّى
فَبَضَّ اللَّهِ رَسُولُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

﴿٦٨٣﴾ ١٠ - الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي سجران ، عن صفوان بن مهران الجمال قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : الأذان مثني مثني والإقامة مثني مثني .

محمد بن علي بن عحبوب ، عن يعقوب ، عن أبي همام ، عن أبي الحسن عليه السلام مثله .

﴿٦٨٤﴾ ١٦ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة وحماد بن عيسى ، عن معاوية بن وقّب قال : سالت أبا عبد الله عليه السلام عن الشويب الذي يكون بين الأذان والإقامة . فقال : ما تعرفه .

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ .

ابو جعفر گفت: صورت اقامه نيز بر همین منوال است، فقط دو بند: «قد قامت الصلاة. قد قامت الصلاة» اضافه دارد که بعد از «حتى على خير العمل. حتى على خير العمل» و پيش از «الله اکبر. الله اکبر» گفته خواهد شد. رسول خدا صلوات الله عيله بلال حبسی را فرا خواند و صورت اذان و اقامه را بدرو فرا داد و تا رسول خدا زنده بود، بلال حبسی به همین صورت اذان و اقامه می گفت.

* ١٠ - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: بندهای اذان، جفت جفت ادا می شود و بندهای اقامه نيز جفت جفت ادا می شود.

* ١٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: تکرار بندهای اذان و اقامه، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: تکرار بندها را مشروع نمی شناسیم.

﴿٦٨٥﴾ ١٩ - الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمرة ، عن عمر بن أبي شيبة ، عن الحسن بن شهاب عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا بد من قعود بين الأذان والإقامة .

﴿٦٨٦﴾ ٢٠ - عنه ، عن سليمان بن جعفر الجعفري قال : سمعته يقول : افرق بين الأذان والإقامة بجلس أو بركتين .

الزيادات

﴿٦٨٧﴾ ٢ - علي ، عن أبيه ، عن صالح بن سعيد ، عن يوسف ، عن ابن مسكان ، عن أبي بصير قال : سأله عن الرجل يتنهى إلى الإمام حين يسلم . فقال : ليس عليه أن يبعيد الأذان فليدخل معهم في أذانهم . فلن وجدتهم قد تفرقوا أعاد الأذان .

توجيه: به حديث ٩٨٥ گزیده كافى و حديث ١٢١ گزیده فقيه مراجعه شود.

* ١٩ - أبو عبدالله صادق (ع) گفت: باید بین اذان و اقامه با نشتن چند ثانیه جداً بیندازند.

* ٢٠ - شنیدم ابوالحسن الرضا (ع) می گفت: بین اذان و اقامه فاصله بینداز با نشتن چند ثانیه و با خواندن دو رکعت نافله.

اضافات

* ٢ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان موقعی به نماز جماعت بر سر که در حال سلام باشد، آیا باید اذان بگوید و نماز بخواند؟ ابو عبدالله گفت: لازم نیست که اذان بگوید: باید به همان اذان جماعت اکتفا کند و به صفوں نماز گزاران ملحق شود و نماز بخواند. اما اگر موقعی به مسجد وارد شود که نماز گزاران متفرق شده باشند، مجددًا اذان بگوید و نماز بخواند.

﴿٦٨٨﴾ ٤ - محمد بن إسماعيل ، عن الفضل بن شاذان ، عن صفوان ، عن العلاء بن رزين ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال في الرجل يُنسى الأذان والإقامة حتى يدخل في الصلاة . قال: إن كان ذكر قبل أن يقرأ فليصل على النبي صلوات الله عليه وآله وسلامه ويُقْيَم ، وإن كان قد قرأ فليتّم صلاته .

﴿٦٨٩﴾ ٧ - محمد بن علي بن محبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن حسين بن أبي القلاء ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الرجل يستفتح صلاة المكتوبة ثم يذكر أنه لم يُقْيَم . قال : فإن ذكر أنه لم يُقْيَم قبل أن يقرأ فليتّم على النبي صلوات الله عليه وآله وسلامه ثم يُقْيَم ويصلّي . وإن ذكر بعدما قرأ بعض السورة فلتّم على صلاته .

﴿٦٩٠﴾ ١٤ - عنه ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن ابن سنان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا أذن مُؤذن فنقص الأذان وأنت ت يريد أن تصلّي باذانه فاتّم ما نقص هو من أذانه . ولا بأس

* (٦٨٨) * ٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی اذان و اقامه را فراموش کند و نماز بخواند، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اگر پیش از خواندن حمد و سوره به خاطر بیاورد، باید بگوید: «اللهم صل على محمد و آل محمد. السلام عليكم و رحمة الله و برکاته». بعده، اذان و اقامه بگوید و نماز بخواند. ولی اگر بعد از شروع حمد و سوره به خاطر بیاورد، باید به نمازش ادامه بدهد.

* (٦٨٩) * ٧ - از ابوعبدالله صادق پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٦٩٠) * ١٤ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر موذن اهل سنت برخی از بندهای اذان را ناقص بگذارد و تو بخواهی با اذان او نماز بخوانی، خودت شخصاً بندهای ناقص اذان را تکمیل کن. ابوعبدالله گفت: نوجوان نابالغ

آن یوْذَنْ الغلام الذي لم يجتلم .

﴿٦٩١﴾ ۱۷ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ حَرِيزٍ ، عَنْ زَرَارَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَكَتَنَّ قَالَ : مَنْ سَهَا فِي الْأَذَانِ فَقَدْ أُوْتَ أَعْدَادَ عَلَى الْأَوَّلِ الَّذِي أَخْرَهَ حَقَّ يَضْيَى عَلَى آخِرَهُ .

﴿٦٩٢﴾ ۲۲ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ أَبِيَانَ ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَكَتَنَّ قَالَ : قَلْتَ : الرَّجُلُ يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ وَقَدْ صَلَّى الْقَوْمُ . أَيُوْذَنْ وَيُقْبَمُ ؟ قَالَ : إِنْ كَانَ دَخْلُهُ وَلَمْ يَتَفَرَّقْ الصَّفَّ صَلَّى بِأَذْنِهِمْ وَإِقْامَتِهِمْ ، وَإِنْ كَانَ تَفَرَّقْ الصَّفَّ أَذْنُهُ وَأَقْامُهُ .

﴿٦٩٣﴾ ۲۴ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيِّ بْنِ عَبْرُوبَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَيْرَةِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَيَّانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَكَتَنَّ قَالَ : السُّنْنَةُ فِي الْأَذَانِ يَوْمَ عَرْفَةَ أَنْ یوْذَنْ وَيُقْبَمَ لِلظَّهِيرَةِ ثُمَّ يُصْلَى ثُمَّ يَقُومَ فَيُقْبَمُ

من تواند اذان بگوید و با اذان او نماز بخوانند.

* ۱۷ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی سهوا بندهای اذان را پس و پیش بگوید، باید باز گردد و هر بندی را که بجا گفته است، در جای خود تکرار کند و به اذان خود ادامه دهد.

* ۲۲ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی وارد مسجد شود و بینند نماز جماعت تمام شده است، آیا شخصاً اذان و اقامه بگوید و بعداً نماز بخواند؟ ابوعبدالله گفت: اگر صفوی جماعت به حال خود باشد، به اذان و اقامه آنان اکتفا کند و نماز بخوانند، ولی اگر صفوی آنان از هم پاشیده باشد، شخصاً برای خودش اذان و اقامه بگوید و نماز بخواند.

* ۲۴ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: سنت رسول خدا (ص) آن است که در عرفات با اذان و اقامه نماز ظهر بخواند و پس برخیزد و با یک اقامه نماز عصر بخواند، و اذان نگوید. همچنین بعد از کوچ عرفات و رسیدن به

للعصر بغیر اذان . وكذلك في المقرب والمعشاه بمزدلفة .

﴿٦٩٤﴾ ٢٦ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن موسى بن عيسى قال : كتب إلية : رجل تجب عليه إعادة الصلاة . أيعيدها بأذان واقامة ؟ فكتب : يعيدها بإقامة .

﴿٦٩٥﴾ ٣٧ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن جعفر بن بشير ، عن الحسن بن السُّري ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : السنة أن تُضَعَّ أصبعيك في أذنيك في الأذان .

﴿٦٩٦﴾ ٤١ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن جعفر بن بشير ، عن حماد بن عثمان ، عن عبيد بن زراة ، عن أبيه قال : سألت أبا جعفر عليه السلام عن رجل نسي الأذان والإقامة حتى دخل في الصلاة . قال : فليمض في صلاته فإنما الأذان سنة .

مزدلفه، نماز مغرب وعشاء را با هم بخواند وبرای نماز عشاء اذان نگوید.

* ﴿٦٩٤﴾ ٢٦ - به ابوالحسن الرضا (ع) نوشته: اگر اعاده نماز بر کسی واجب شود، باید اذان و اقامه را نیز از سر بگوید؟ ابوالحسن در پاسخ نوشته: نمازش را با یک اقامه از سر بخواند.

* ﴿٦٩٥﴾ ٣٧ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: سنت بر آن است که در حال اذان، دو انگشت شهادت را در دو گوش خود قرار بدھی.

* ﴿٦٩٦﴾ ٤١ - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر کسی فراموش کند و بی اذان و بی اقامه وارد نماز شود، تکلیف او چیست؟ ابوجعفر گفت: من تواند به نمازش ادامه دهد. اذان و اقامه سنت است و ترک سنت موجب اعاده نخواهد شد.

﴿٦٩٧﴾ ۴۲ - سعد بن عبد الله، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَمَدَ بْنِ أَبِي نَصْرٍ ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ سِرْحَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَيْثَمٍ فِي رَجُلٍ نَسَيَ الْأَذَانَ وَالْإِقَامَةَ حَتَّى دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ . قَالَ : لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ .

﴿٦٩٨﴾ ۴۴ - الْحَسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَّالَةَ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عِمْرَانَ الْخَلَبِيِّ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَيْثَمٍ عَنِ الْأَذَانِ فِي الْفَجْرِ قَبْلَ الرَّكْعَتَيْنِ أَوْ بَعْدَهُمَا ؟ فَقَالَ : إِذَا كُنْتَ إِمَامًا تَسْتَعْظِمُ جَمَاعَةَ فَالْأَذَانِ قَبْلَهَا ، وَإِنْ كُنْتَ وَحْدَكَ فَلَا يَضُرُّكَ أَقْبَلُهَا أَذْنَتْ أَوْ بَعْدَهَا .

﴿٦٩٩﴾ ۴۵ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ حَفْصِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَيْثَمٍ : إِذَا قَاتَ الْمُؤْذِنُ « قَدْ قَاتَ الصَّلَاةَ » أَيْقُومُ الْقَوْمُ عَلَى أَرْجُلِهِمْ أَوْ يَجْلِسُونَ حَتَّى يُعْلَمُ إِمامَهُمْ ؟ قَالَ : لَا . بَلْ يَقْوِمُونَ عَلَى أَرْجُلِهِمْ فَإِنْ جَاءَ إِمَامُهُمْ وَالْمُؤْذِنُ خَدَّ بِهِ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَيَقْتَدِمُ .

* ۶۹۷ * ۴۲ - از ابوعبدالله صادق پرسید: (با حدیث قبلی برابر است).

* ۶۹۸ * ۴۴ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: برای نماز صبح، قبل از نافله صبح اذان بگوییم یا بعد از آن؟ ابوعبدالله گفت: اگر امام جماعت باش و به انتظار مردم بنشینی، قبل از نافله صبح اذان بگوی، و اگر به تنهائی نماز می‌خوانی، تفاوت ندارد که قبل از نافله اذان بگویی و یا بعد از آن.

* ۶۹۹ * ۴۵ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر مؤذن مسجد بگوید: «قد قاتم الصلاة». قد قاتم الصلاة». آیا باید نماز گزاران بر سر پا برخیزند، یا به انتظار پیشمارشان در جای خود بنشینند؟ ابوعبدالله گفت: نه. باید بر سر پا برخیزند. اگر پیشمارشان آمد که وارد نماز می‌شوند و گرنده باید دست یک نفر از حاضران را بگیرند و به پیشماری بگمارند.

باب كيفية الصلاة وصفتها

﴿٧٠٠﴾ ١ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن حسين ، عن سماعة ، عن أبي بصير قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : إذا دخلت المسجد فاخيد الله وأثن عليه وصل على النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّدَ فإذا افتتحت الصلاة فكيرت فلا تجاوز أذنيك ولا ترتفع يديك بالدعاء في المكتوية ثمجاوز بيمارأسك .

﴿٧٠١﴾ ٢ - عنه ، عن حماد بن عيسى ، عن فضالة عن معاوية بن عمّار قال : رأيت أبا عبد الله عليه السلام حين افتتح الصلاة يرفع يديه أشرف من وجهه قليلاً .

﴿٧٠٢﴾ ٣ - عنه ، عن ابن أبي نجران ، عن صفوان بن مهران الجمال قال : رأيت أبا عبد الله عليه السلام إذا كبر في الصلاة يرفع يديه حتى تكاد تبلغ أذنيه .

آداب وشرائط نماز

* (٧٠٠) ١ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: چون به مسجد قدم نهادی، خدا را حمد و ننا کن و بر پیامبر گرامیش درود بفرست. و چون تکبر احرام گفتی، دو دست خود را از موازی گوشهاست بالاتر میر و در نماز فریضه هر جا به دعا و نیایش پرداختن دستهای خود را از فراز سرت مگذران.

* (٧٠١) ٢ - ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم دستهای خود را تا موازی صورت مبارکش بالا می برد و تکبر احرام می گوید.

* (٧٠٢) ٣ - ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

﴿٧٠٣﴾ ۴ - وعنه ، عن فضاله ، عن ابن مستان ، قال : رأيت أبا عبد الله صلوات الله عليه يُصلِّي يرفع يديه جيال وجهه حين اسْتَقْبَطَ .

﴿٧٠٤﴾ ۸ - محمد بن علي بن عبوب ، عن محمد بن عبد الحميد ، عن سيف بن عبيرة ، عن منصور بن حازم قال : رأيت أبا عبد الله صلوات الله عليه افتح الصلاة فرفع يديه جيال وجهه واستقبل القبلة ييُطْنَ كفيه .

﴿٧٠٥﴾ ۹ - الحسين بن سعيد ، عن فضاله ، عن الحسين ، عن زيد الشحام ؛ وابن أبي عمير ، عن أبي تيوب ، عن زيد الشحام قال : قلت لابي عبد الله صلوات الله عليه : الافتاح ؟ فقال : تكبير تجزيك . قلت : فالسبع ؟ قال : ذلك الفضل .

﴿٧٠٦﴾ ۱۰ - وعنه ، عن ابن أبي عمير ، عن عمر بن أبيثة ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر صلوات الله عليه قال : التكبير الواحدة في افتتاح الصلاة تجزي والثلاث أفضل والسبع أفضل كله .

* (٧٠٣) ۴ - ابوعبدالله صادق را دیدم : (با حدیث قبلی برابر است).

* (٧٠٤) * ۸ - ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم دستهای خود را برای تکبیر احرام تا برابر صورتش بالا برد ، در حالی که کف دستهای مبارکش رو به قبله بود .

* (٧٠٥) * ۹ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت : به هنگام شروع نماز چند نوبت الله اکبر بگویم ؟ ابوعبدالله گفت : فقط یک الله اکبر کافی است . من گفت : پس هفت الله اکبر چه صورت دارد ؟ ابوعبدالله گفت : بهتر است .

* (٧٠٦) * ۱۰ - ابوجعفر باقر (ع) گفت : یک الله اکبر برای احرام نماز کافی است . سه الله اکبر ، بهتر است و از همه بهتر آن است که هفت نوبت الله اکبر بگویند .

﴿٧٠٧﴾ ۱۳ - سعد بن عبد الله ، عن أَحْدَبْنَمُحَمَّدَ ، عَنْ عَلَيْبْنَ حَدِيدَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ وَالْخَسِينِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ حَمَادَبْنِ عَيْسَى ، عَنْ حَرَبِيَّزَبْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ زِرَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرِ^ع قَالَ : يُبَيِّنُكَ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْكَلَامِ فِي التَّوْجِهِ إِلَى اللَّهِ أَنْ تَقُولَ : « وَجَهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفاً مُسْلِماً وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِنَّ صَلَاةَ وُسْكِيَ وَعَبَّاِيَ وَغَمَّاِيَ فَإِنَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ » وَيُبَيِّنُكَ تَكْبِيرَةً وَاحِدَةً .

﴿٧٠٨﴾ ۱۴ - الخَسِينُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ ، عَنْ حَفْوَانَ الْجَمَالِ قَالَ : صَلَّيْتُ خَلْفَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ^ع أَيَّامًا كَانَ يَقْرَأُ فِي فَاتِحةِ الْكِتَابِ « بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ » فَإِذَا كَانَ صَلَاةً لَا يُبَيِّنُهُ فِيهَا بِالْقِرَاءَةِ جَهَرْ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَأَنْفَخَ مَا سُوِيَ ذَلِكَ .

﴿٧٠٩﴾ ۱۶ - سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ أَحْدَبْنَمُحَمَّدَ ، عَنْ

* ۱۳ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: به هنگام شروع نماز، همین خطابه کوتاه کفایت می کند: «من روی خود را بانحراف و کزی به سوی آن خداనی مواجه کردم که آسمانها و زمین را شکافت، من از مشرکان نیستم. نماز من، قربانی من، جنبش و سکون من برای خدا است پروردگار جهانیان که انجاز ندارد. به این روش فرمان یافته ام و در برابر فرمانش از تسلیم شد گانم» برای شروع نماز، فقط یک الله اکبر کفایت می کند.

* ۱۴ - چند روز با ابو عبدالله صادق (ع) نماز خواندم و هماره سوره حمد را با بسم الله الرحمن الرحيم شروع می کرد، حتی در نماز ظهر و عصر، بسم الله الرحمن الرحيم را با آوای بلند می خواند و بقیه نماز را با صدای آهسته و اخفاقات.

* ۱۶ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر انسان پیش‌نمایز

العباس بن معروف ، عن صفوان بن يحيى عن أبي جرير زكريا بن إدريس القمي قال : سأله أبا الحسن الأول عليه السلام عن الرجل يُصلّى بقوم يكرهون أن يُمْهَرَ بسم الله الرحمن الرحيم . فقال : لا يُمْهَرُ .

﴿٧١٠﴾ ۲۲ - الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن العلاء ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد همatics قال : سأله عن الرجل يقرأ السورتين في الركعة ؟ فقال : لا . ليكلل سورة ركعة .

﴿٧١١﴾ ۲۶ - محمد بن علي بن عبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن عبد الله بن يكير ، عن زراة قال : قال أبو جعفر عليه السلام : إنما يكره أن يجمع بين السورتين في الفريضة ، فاما النافلة فلا بأس .
الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن ابن يكير ، عن زراة مثله .

﴿٧١٢﴾ ۲۸ - الحسن بن عبوب ، عن علي بن رثاب ، عن الخلبي عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إن فائحة الكتاب وحدها تجزي في الفريضة .

جماعتی باشد که از بلند خواندن بسم الله الرحمن الرحيم اظهار کراحت من کنند ، تکلیف او چیست ؟ ابوالحسن گفت : لازم نیست که بسم الله الرحمن الرحيم را بلند بخواند .

* (۷۱۰) * ۲۲ - از ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم : انسان من تواند در یک رکعت بعد از سوره حمد دو سوره دیگر تلاوت کند ؟ آن سرور گفت : نه . برای هر یک رکعت باید یک سوره تلاوت کند .

* (۷۱۱) * ۲۶ - ابو جعفر باقر (ع) گفت : در نماز فریضه بعد از حمد ، تلاوت دو سوره قرآن مکروه است ، اما در نماز نافله مکروه نیست .

* (۷۱۲) * ۲۸ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت : در نماز فریضه سوره حمد تنها نیز کفايت من کند .

﴿٧١٣﴾ ٣٤ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن العلا ، عن زید الشحام قال : صلی بنا أبو عبد الله سنه الفجر فقرأ والضحى ولم نشرح في رکعة .

محمد بن علي بن محبوب ، عن أحد بن محمد ، عن الحسين ، عن فضاله ، عن حسين ، عن ابن مُسکان ، عن زید الشحام مثله .

﴿٧١٤﴾ ٣٦ - الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن ابن بکیر ، عن زرارة قال : سالت ابا عبد الله سنه : عن الرجل يقرئ بين سورتين في الرکعة ؟ فقال : إنّ لکل سورة حقاً فاغطيها حتفها من الرکوع والسجود . قلت : فيقطع السورة ؟ فقال : لا يأس به .

﴿٧١٥﴾ ٣٧ - وعنه ، عن محمد بن القاسم قال : سالت عبداً صالحًا سنه هل يجوز أن يقرأ في صلاة الليل بالسورتين والثلاث ؟ فقال : ما كان من صلاة الليل فاقرأ بالسورتين والثلاث . وما كان من صلاة النهار فلا تقرأ إلا بسورة سورة .

* (٧١٣) * ٣٤ - با ابوعبدالله صادق (ع) نماز صبح خواندیم. ابوعبدالله سوره «والضحى» و سوره «الم نشرح» را در يك رکعت تلاوت کرد.

* (٧١٤) * ٣٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: انسان می تواند در يك رکعت دو سوره قرآن تلاوت کند؟ ابوعبدالله گفت: هر سوره، اقتضایی دارد و باید بعد از تلاوت آن به رکوع و سجود رفت. من گفتم: پس اگر سهوا به سوره دوم شروع کند، می تواند تلاوت آن را اتمام بگذارد؟ ابوعبدالله گفت: مانع ندارد.

* (٧١٥) * ٣٧ - از بندۀ صالح خدا امام کاظم (ع) پرسیدم: آیا روا هست که در نافله‌های شب دو سوره و سه سوره با هم تلاوت کنم؟ آن سوره گفت: در نافله‌های شب دو سوره و سه سوره می توانی با هم تلاوت کنی اما در نمازهای دوزانه، در هر يك رکعت فقط يك سوره بیش تلاوت ممکن.

﴿٧١٦﴾ ٣٨ - سعد عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْبَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْكَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَعْفُورٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُتَكَبِّرٍ قَالَ : لَا يَأْسَ أَنْ تَجْمَعَ فِي النَّافِلَةِ مِنَ السُّورِ مَا شَاءَ .

﴿٧١٧﴾ ٤٥ - الحسين بن سعيد عن ابن أبي عمير عن جحيل قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن قول الناس في الصلاة جماعة حين تقرأ فاتحة الكتاب «آمين». قال : ما أحببنا . وأخفض الصوت بها .

﴿٧١٨﴾ ٤٦ - الحسين بن سعيد عن حماد بن عبي عن معاوية بن وقہ قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : أقول «آمين» إذا قال الإمام «غير المنصوب عليهم ولا الضالين»؟ قال : هم اليهود والنصارى . ولم يجب في هذا .

﴿٧١٩﴾ ٤٧ - الحسين بن سعيد عن حماد بن عبي عن معاوية بن عمّار قال : رأيت أبا عبد الله عليه السلام يرفع يديه إذا رکع ، وإذا رفع رأسه من

* (٧١٦) * - ٣٨ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در نماز نافله هر چند سوره که مایل باش، با هم می توانی تلاوت کنی.

* (٧١٧) * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: مردم در صرف نماز جماعت بعد از تلاوت سوره حمد، با آواز درهم می گویند «آمين». آیا این دعا مشروع است؟ ابوعبدالله صادق آهسته گفت: من این دعا را بلد نیستم.

* (٧١٨) * - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: بعد از آنکه پیشتر از تلاوت «غير المنصوب عليهم و لا الضالين» فارغ شد، روا هست که دعا کنم و بگویم: «آمين». ابوعبدالله گفت: آنان که مورد غضب واقع شده‌اند و آنان که راه درست را گم کرده‌اند، یهود و نصارایند. ابوعبدالله به سوال من پاسخ نداد. توجیه: به حدیث شماره ١٠٠٣ گزیده کافی مراجعه کنید.

* (٧١٩) * - ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم به هنگام رکوع، و بعد از

الركوع ، وإذا سجد ، وإذا رفع رأسه من السجود ، وإذا أراد أن يسجد الثانية .

﴿٧٢٠﴾ ٥٠ - سعدُ بن عبد الله ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَبْنَ عَيْشَى ، عن الحسين بن سعيد و محمد بن خالد البرقي والعباس بن معروف ، عن القاسم بن عُرْوَة ، عن هشام بن سالم قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن التسبيح في الركوع والسجود . فقال : يقول في الركوع « سبحان رب العظيم » وفي السجود « سبحان رب الأعلى » . الفريضة من ذلك تسبحة واحدة . والثُّلُثَةُ ثلاَثَةُ ، والفضل في سبعة .

﴿٧٢١﴾ ٥١ - عنه ، عن أَحْدَبْنَ مُحَمَّدَ ، عن عَلَىِّبْنِ حَدِيدٍ و عبد الرحمن بن أبي نجران والحسين بن سعيد ، عن حَمَادَبْنِ عَيْشَى ، عن خَرَبِزَبْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عن زَرَارة ، عن أَبِي جعفر عليه السلام قال : قلت له : ما تجزي من القول في الركوع والسجود ؟ فقال : ثلاَثَةِ تسبيحاتٍ في ترْسِيلِ وواحدةٍ تامةٍ تجزي .

ركوع ، وبه هنگام سجدة اول و بعد از سجده و به هنگام سجدة دوم دستهای خود را تا موازات صورت خود بالا من بردا .

* ﴿٧٢٠﴾ ٥٠ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: در رکوع و سجده چگونه تسبیح بگوییم؟ ابو عبد الله گفت: باید در رکوع بگویید: « سبحان رب العظیم و بحمدہ » و در سجده بگویید: « سبحان رب الاعلی و بحمدہ » تکلیف قطعی یک نوبت، و سنت آن است که سه نوبت تسبیح بگویید و از همه بهتر آنکه هفت نوبت این تسبیح را تکرار کند.

* ﴿٧٢١﴾ ٥١ - به ابوجعفر راقر (ع) گفتم: در رکوع و سجده چند نوبت تسبیح بگوییم؟ ابوجعفر گفت: سه نوبت با آرامش و پشت سر هم. یک نوبت نیز کفایت می کند.

﴿٧٢٢٥﴾ ۵۲ - وعنه ، عن آیوب بن نوح النخعی ، عن محمد بن أبي حزنة ، عن علیّ بن یقطین ، عن أبي الحسن الأول ساخته قال : سأله عن الرکوع والسجود . کم یجزی فیه من التسبیح ؟ فقال : ثلاثة . وتجزیک واحدة إذا أثکنْتْ جبهتك من الأرض .

﴿٧٢٢٦﴾ ۵۳ - وعنه ، عن أبي جعفر ، عن الحسن بن علیّ بن یقطین ، عن أخيه الحسين ، عن علیّ بن یقطین ، عن أبي الحسن الأول ساخته قال : سأله عن الرجل يسجُدُ ، کم یجزیه من التسبیح في رکوعه وسجوده ؟ فقال : ثلاث . وتجزیه واحدة .

﴿٧٢٤﴾ ۵۵ - محمد بن علیّ بن محبوب ، عن أحد بن الحسن ، عن الحسين ، عن الحسن ، عن زرعة ، عن سماعة قال : سأله عن الرکوع والسجود . هل نزل في القرآن ؟ فقال : نعم قول الله عز وجل : « يا أيها الذين آمنوا اذكروا واسجدوا » [الحج : ۷۷] فقلت : كيف حد الرکوع والسجود ؟ فقال : أما ما یجزیک من الرکوع فثلاث تسبیحات تقول « سبحان الله سبحانه

* ﴿٧٢٢﴾ ۵۲ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : در رکوع و سجده چند نوبت سبحان الله بگویم ؟ ابوالحسن گفت : سه نوبت . یک نوبت هم کفايت می کند در صورتی که پیشانیت بر زمین آرام و قرار گرفته باشد .

* ﴿٧٢٣﴾ ۵۳ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم : (با حدیث قبلی) برابر است .

* ﴿٧٢٤﴾ ۵۵ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : آیا رکوع و سجدة نماز ، در قرآن مجید مطرح شده است ؟ ابوعبدالله گفت : بلى . خداوند عزوجل می فرماید : « ای مومنان ! رکوع کنید و سجده کنید و خدا را عبادت کنید . این بهترین طاعت را انجام دهید ، باشد که رستگار شوید » من گفتم : تا چه اندازه باید رکوع و سجده را طول بدھیم ؟ ابوعبدالله گفت : حداقل باید رکوع را به

الله ، ثلثاً ومنْ كَانَ يَقُوَى عَلَى أَنْ يُطِولَ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَلْيَطِوْلْ مَا استطاع ، يكون ذلك في تسبیح الله وتحمیده وتجیده والدعاة والتضرع . وإن أقرب ما يكون العبد إلى ربه وهو ساجد . فاما الامام فإنه إذا قام بالناس فلا ينبغي أن يُطِولَ بهم فلأنه في الناس الضعيف ومن له الحاجة . وإن رسول الله صلوات الله عليه وسلم كان إذا صلَّى بالناس خفت بهم .

﴿٧٢٥﴾ ٥٦ - وعنده ، عن العباس بن معروف ، عن حَمَادَ بن عَيْبَى ، عن معاوية بن عمَّار قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : أَخْفَ مَا يَكُونُ مِنَ التَّسْبِيحِ فِي الصَّلَاةِ ؟ قال : ثَلَاثَ تَسْبِيحَاتٍ مُتَرَسِّلَةٍ ؛ تَقُولُ : سَبَّحَ اللَّهُ سَبَّحَ اللَّهُ سَبَّحَ اللَّهُ .

﴿٧٢٦﴾ ٥٩ - الحسينُ بن سعيد ، عن فضاله ، عن العلا ، عن محمد قال : رأيت أبا عبد الله عليه السلام يضع يديه قبل رُكْبَتِيه إذا سَجَدَ . وإذا أراد أن

اندازهای طول بدهند که سه نوبت سبحان الله بگویند. اگر کسی تاب و توان بیشتری داشته باشد به اندازه تاب و توانش رکوع و سجده را طول بدهد و در اثنای رکوع و سجده خدا را تسبیح کند و حمد و ثنا بگوید و با حالت تضرع، نیایش و مسللت کند. این را بدانید که نزدیکترین حالت تقرب به پروردگار، حالت سجده و خاکساری است. اما اگر کسی پیشنهاد باشد شایسته نیست که نماز جماعت را طول بدهد زیرا در صفات جماعت برخی ناتوانند و برخی فرصت کافی ندارند. حتی رسول خدا (ص) که با مردم نماز جماعت می خواند، کوتاه و سبک نماز می خواند.

* ﴿٧٢٥﴾ ٥٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: کوتاهترین حد تسبیح کدام است؟ ابوعبدالله گفت: سه نوبت پشت سر هم باطمأنیه و آرامش بگویند: سبحان الله. سبحان الله. سبحان الله.

* ﴿٧٢٦﴾ ٥٩ - ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم به هنگام سجده رفتن دستها را قبل از زانوها بر زمین می نهاد و چون برای رکعت بعدی برمنی خاست،

يُقْوَمْ رفع رُكْبَتِيهِ قَبْلَ يَدِيهِ.

﴿٦٠﴾ ٦٠ - وعنه ، عن القاسم بن محمد الجوهرى ، عن الحسين بن أبي العلاء قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام : عن الرجل يضع يَدِيهِ قبل رُكْبَتِيهِ في الصلاة ؟ فقال : نعم .

﴿٦١﴾ ٦١ - وعنه ، عن صفوان ، عن العلا ، عن محمد بن مسلم قال : سُئِلَ عن الرجل يضع يَدِيهِ على الأرض قبل رُكْبَتِيهِ ؟ قال : نعم يعني في الصلاة .

﴿٦٢﴾ ٦٢ - الحسين بن سعيد ، عن فضالاً ، عن حسین ، عن سماعة ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا يأس إذا صلَّى الرجل أن يضع رُكْبَتِيهِ على الأرض قبل يَدِيهِ .

﴿٦٥﴾ ٦٥ - الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن بشير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا يجُزِي الرجل في صلاته أقل من ثلاث تسبيحات أو قدرهن .

زانوها را قبل از دستها از زمين برمن داشت.

* (٧٢٧) * ٦٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : آيا به هنگام سجود باید دستها را قبل از زانو بر زمين نهاد ؟ ابوعبدالله گفت : بلى .
* (٧٢٨) * ٦١ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : (با حدیث قبلی برابر است).

* (٧٢٩) * ٦٢ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : اشکالی نیست که هنگام سجود ، زانوها را قبل از دستها بر زمين بگذارند .

* (٧٣٠) * ٦٥ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت : در تسبيح رکوع و سجود ، كمتر از سه نوبت سبحان الله . سبحان الله . سبحان الله . كفایت نمی کند . و يا به اندازه همین تسبيحات ، لا الله الا الله . الحمد لله بگويد .

۶۶) ۶۶ - وعنه ، عن النَّفْرِ ، عن يحيى الْخَلْبَنِي ، عن داود الْأَبْزَارِي ، عن أبي عبد الله سَلَّمَ قال : أدنى التَّسْبِيحِ ثُلَاثٌ مَرَاتٍ وَأَنْتَ ساجدًا لَا تَعْجَلْ بِهِنَّ .

۶۷) ۶۸ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْنَى ، عن عَلَى بْنِ الْحَكْمِ ، عن عَثَمَانَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عن أَبِى بَكْرِ الْخَضْرَمِيِّ قَالَ : قلت لَابِى جَعْفَرَ سَلَّمَ : أَيُّ شَيْءٍ خَدُ الرَّكْوعُ وَالسُّجُودُ؟ قَالَ : تَقُولُ «سُبْحَانَ رَبِّ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ» ، ثُلَاثًا فِي الرَّكْوعِ وَ«سُبْحَانَ رَبِّ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ» ثُلَاثًا فِي السُّجُودِ . فَمَنْ نَفَصَ وَاحِدَةً نَفَصَ ثُلَاثَ صَلَاتِهِ ، وَمَنْ نَفَصَ الثَّلَاثَ نَفَصَ ثُلَاثَ صَلَاتِهِ ، وَمَنْ لَمْ يُسْبِّحْ فَلَا صَلَاةَ لَهُ .

۶۸) ۷۰ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْنَى ، عن عَلَى بْنِ الْحَكْمِ ، عن أَبِى أَيُوبِ الْخَزَارِ ، عن عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ عَوَاضٍ ، عن أَبِى عبد الله سَلَّمَ قال : رَأَيْتُهُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودَ الثَّانِيَةِ مِنَ الرَّكْعَةِ الْأُولَى جَلَسَ حَقِّيَّعَمِينَ ثُمَّ يَقُولُ .

* ۶۶) (۷۳۱) - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در حال سجده کمترین حد تسبیح سه نوبت سبحان الله سبحان الله سبحان الله است که با آرامش و توازن ادا شود.

* ۶۸) (۷۳۲) - به ابوجعفر باقر (ع) گفت: تا چه اندازه باید رکوع و سجده را طول بدهیم؟ ابوجعفر گفت: تا آن حد که سه نوبت در رکوع بگویی: «سبحان ربِ العظیم و بحمده» و سه نوبت در سجده بگویی: «سبحان ربِ الاعلى و بحمده» هر کس یک نوبت آن را ناقص بگذارد، یک سوم نمازش ناقص می‌ماند و هر کس دو نوبت آن را ناقص بگذارد، دو سوم نمازش ناقص می‌ماند و اگر اصلاً تسبیح نگوید نماز او پذیرفته نخواهد بود.

* ۷۰) (۷۳۳) - ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم: موقعی که از سجده دوم برمن حاست، با آرامش و قرار منشست و سپس برای رکعت بعدی برمن حاست.

﴿٧٣٤﴾ ٧٨ - الحسين بن سعيد ، عن صفوان ، عن فضاله ، عن العلا ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد هم عليهم السلام قال : قلت : الرجل يَقْصُّ يَدَهُ في الصلاة - وَحَكَى الْيَمِنِيُّ عَلَى الْبَرْسِيِّ - فقال : ذلك التكبير . فلا تفعل .

﴿٧٣٥﴾ ٨١ - الحسين بن سعيد ، عن عبد الله بن بحير ، عن ابن أبيته ، عن زرارة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : سأله عن خذ السجدة . قال : ما بين قصاص الشعر إلى موضع الحاجب . ما وضعت منه أجزاءك .

﴿٧٣٦﴾ ٨٢ - عنه ، عن ابن أبي عمر ، عن عمر بن أبيته ، عن زرارة ، عن أحد هم عليه السلام قال : قلت : الرجل يسجد وعليه قلنسوة أو عمامة . فقال : إذا مس جبهته الأرض فيها بين حاجبيه وقصاص شعره فقد أجزأ عنه .

﴿٧٣٧﴾ ٨٣ - الحسين ، عن النضر بن سعيد ، عن عبد الله بن مستان

* (٧٣٤) * ٧٨ - به ابو جعفر باقر (ع) و به ابو عبدالله صادق (ع) گفت: آیا روا هست که در حال نماز، دست راست خود را به این صورت روی دست چپ بگذارم و با حال احترام بایstem؟ آن سرور گفت: این شیوه کفرنشینان شام است که اربابان خود را تکریم می کنند. این کار را مکن.

* (٧٣٥) * ٨١ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: کدام قسمت صورت را باید بر حاک بگذارم و سجده کنم؟ ابو جعفر گفت: از بالای پیشانی آن جا که موی سر چیده شده تا محل ابروها سجدگاه است، و هر قسمی از آن بر روی حاک نهاده شود، کفایت خواهد کرد.

* (٧٣٦) * ٨٣ - به ابو جعفر باقر (ع) و به ابو عبدالله صادق (ع) گفت: آیا کلاه و عمامة می توان سجده نمود؟ آن سرور گفت: اگر بتواند سجده گاه پیشانی را بر حاک پنهان، کفایت خواهد کرد.

* (٧٣٧) * ٨٣ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا روا هست که جای

قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن موضع جبهة الساجد ، أيكون أرفع من مقامه ؟ فقال : لا ولكن **ليكُنْ مُسْعِيًّا** .

﴿٧٣٨﴾ ٨٤ - وعنه ، عن النضر بن سعيد ، عن عاصم بن حميد ، عن أبي بصير قال : سألت أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يرفع موضع جبهته في المسجد ؟ فقال : إن أحب أن أضع وجهي في موضع قدمي . وكرهه .

﴿٧٣٩﴾ ٨٨ - الحسين بن سعيد ، عن النضر بن سعيد ، عن عبد الله بن سنان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا قمت من السجدة قلت : « اللهم رب بحولك وقوتك أقوم وأقعد » وإن شئت قلت : « أركع وأسجد » .

﴿٧٤٠﴾ ٨٩ - وعنه ، عن حماد ، عن خربيز ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا قام الرجل من السجدة قال : « بحول الله **يَرْجِعُ إِلَى حَلَقَةِ سَجْدَةِ الْمُسْلِمِ** » .

سجده از جای ایستادن نمازگزار بلندتر باشد؟ ابوعبدالله گفت: نه. باید با هم برابر باشند.

* ﴿٧٣٨﴾ ٨٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کس محل سجدهاش را بالا بیاورد، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله اظهار کراحت کرد و گفت: من دوست دارم پیشانی خود را بر جانی بگذارم که گام خود را بر آن می‌گذارم.

* ﴿٧٣٩﴾ ٨٨ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر گاه از سجده دوم بر حاستی که رکعت بعدی را بخوانی، بگو: « اللهم رب بحولك و قوتك أقوم وأقعد » و یا بر آن بیفرزا « و اركع و اسجد ». یعنی بار خدایا پروردگارا. من با نیروی بازدارنده تو و نیروی فعال تو بر من خیزم و فرمی نشیم. به رکوع من روم و به خاک من افتم.

* ﴿٧٤٠﴾ ٨٩ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر گاه از سجده دوم و یا بعد از تشهد اول برای رکعت بعدی برجیزند، باید بگویند: « بحول الله و قوته

وَقُوَّتْهُ أَقْوَمْ وَأَقْعَدْ .

﴿٧٤١﴾ ۹۴- الحسین بن سعید ، عن حماد بن عیسی ، عن خریز ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلّم قال : إذا جلسَ فی الرکعتین الْأَوَّلَيْنِ فَشَهَدَتْ ثُمَّ قَمَتْ قَلْلَ « بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتْهُ أَقْوَمْ وَأَقْعَدْ » .

﴿٧٤٢﴾ ۹۵- وعنه عن فضاله ، عن رفاعة بن موسى قال : سمعت أبا عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلّم يقول : كان علي صلی اللہ علیہ و آله و سلّم : إذا نهض من الركعتين الأولىين قال : « بِحَوْلِكَ وَقُوَّتْكَ أَقْوَمْ وَأَقْعَدْ » .

﴿٧٤٣﴾ ۹۶- وعنه عن فضاله ، عن سيف ، عن أبي بكر الخضرمي قال : قال أبو عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلّم : إذا قمت من الركعتين فاعتمد على كفيك وقل : « بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتْهُ أَقْوَمْ وَأَقْعَدْ » فإن عليا صلی اللہ علیہ و آله و سلّم كان يفعل ذلك .

﴿٧٤٤﴾ ۹۷- الحسین بن سعید ، عن ابن أبي تجران ، عن صفوان الجمال قال : صلیت خلف أبي عبد الله صلی اللہ علیہ و آله و سلّم أياماً فكان يفت في كل صلاة

اقوم واقعد » .

* (٧٤١) * ۹۴- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٧٤٢) * ۹۵- هر گاه جدم امیرالمؤمنین (ع) از تشید اول برمن حاست می گفت: بحولک و قرنک اقوم واقعد.

* (٧٤٣) * ۹۶- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: هر گاه از تشید دوم برای رکعت سوم برخاستی، بر روی دو دست خود تکیه کن و بگو: « بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتْهُ أَقْوَمْ وَأَقْعَدْ » که جدم امیرالمؤمنین (ع) جنین می گرد. توجیه: به حدیث ۱۰۶۵ گزیده کافی مراجعه شود.

* (٧٤٤) * ۹۷- چند روز با ابوعبدالله صادق (ع) نماز خواندم. آن حضرت در همه نمازها قنوت می خواند چه در نمازهای بلند و چه در نمازهای

بُجَهْرُ فِيهَا أَوْ لَا بُجَهْرُ فِيهَا .

﴿٧٤٥﴾ ٩٨ - وعنه ، عن ابن أبي عمرٌ ، عن عمرَ بن أبيئَة ، عن زراة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : القنوت في كل صلاة في الركعة الثانية قبل الركوع .

﴿٧٤٦﴾ ٩٩ - وعنه ، عن صفوان وابن أبي عمرٌ ، عن عبد الله بن بُكَيْر ، عن محمد بن مسلم قال : سألت أبا جعفر عليه السلام عن القنوت في الصلوات الخمس جميعاً ؟ فقال : اقْنُتْ فِيهِنَّ جِيَعاً . قال : فَسَأَلْتُ أبا عبد الله عليه السلام بعْدَ عَنْ ذَلِكَ . فقال : أَمَا مَا جَهَرْتَ فِيهِ فَلَا تُشْكِ

﴿٧٤٧﴾ ١٠٤ - أَحَدُ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْيَى ، عن الْخَسْنَى بْنِ عَلَى بْنِ فَضَالٍ ، عن عبد الله بن بُكَيْر ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : القنوت في كل ركعتين في التطوع والفرضية .

قال الْخَسْنَى : وأَخْبَرَنِي عبد الله بن بُكَيْر ، عن زراة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : القنوت في كل الصلوات ، قال محمد بن مسلم :

آهَتْ .

* ﴿٧٤٥﴾ ٩٨ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: در رکعت دوم همه نمازها قنوت را قبل از رکوع بخوان.

* ﴿٧٤٦﴾ ٩٩ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: آیا در همه نمازهای پنجگانه قنوت بخوان؟ ابو جعفر گفت: در همه نمازهای پنجگانه قنوت بخوان. من بعدها از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا در همه نمازها می توانم قنوت بخوان؟ ابو عبدالله گفت: در قنوت نماز صبح و مغرب و عشا که نمازت را بلند می خوانی، شک میاور.

* ﴿٧٤٧﴾ ١٠٤ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: قنوت در رکعت دوم نمازها مقرر شده است، چه نماز نافله باشد و یا نماز فرضیه. ابو جعفر باقر گفته بود:

فذكرت ذلك لأبي عبد الله عليه السلام فقال : أَمَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَلَا جُهْرٌ فِيهِ
بالقراءة .

﴿٧٤٨﴾ ۱۰۸ - عليٌّ بن مَهْزِيَّار ، عن أَحْدَبْنَعْمَانِيَّ ، عن أَبِي الْمُنْصُرِ ، عَنْ
أَبِي الْحَسْنِ الرَّضَا عليه السلام قَالَ : قَالَ أَبُو جَعْفَرُ عليه السلام فِي الْقُنُوتِ : إِنْ شَتَّ
فَاقْتَنَتْ وَإِنْ شَتَّ لَا تَقْنَتْ ، قَالَ أَبُو الْحَسْنِ عليه السلام : وَإِذَا كَاتَتِ التَّقْيَةَ فَلَا
تَقْنَتْ .

الحسينُ بن سعيد ، عن أَحْدَبْنَعْمَانِيَّ ،

﴿٧٤٩﴾ ۱۱۰ - سَعْدٌ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
الْمُغَيْرَةِ قَالَ : حَدَّثَنِي أَبُو القَاسِمِ مَعاوِيَةً ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي سَمَّالٍ ، عَنْ أَبِي
عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ : قَالَ لِي فِي قُنُوتِ الْوَتَرِ : « اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَارْجُنَا وَاعْفُنَا
وَاغْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ » . وَقَالَ : يجْزِي مِنَ الْقُنُوتِ ثَلَاثُ تِبْيَحَاتٍ .

﴿٧٥٠﴾ ۱۱۲ - الحسينُ بن سعيد ، عن صَفْوانَ قَالَ : حَدَّثَنَا

قُنُوت در همه نمازها است و جون از ابوعبدالله صادق پرسیدم گفت: در نمازهایی که با آوای بلند خوانده می شود، بی شک و تردید باید قنوت بخوانند.

* ﴿٧٤٨﴾ ۱۰۸ - ابوالحسن الرضا (ع) گفت: حدم ابو جعفر باقر عليه السلام گفته است که قنوت فرضیه قطعی نیست: اگر خواستی قنوت بخوان و اگر نخواستی قنوت مخوان. ابوالحسن الرضا عليه السلام گفت: اگر از مخالفان مکتب در هراس بودی قنوت مخوان.

* ﴿٧٤٩﴾ ۱۱۰ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در قنوت نماز وتر به زبان عربی بگو: «بار خدایا بر ما بیختا و ترحم نما و در دنیا و آخرت عافیت نصب ما بفرما و از خطای ما در گذر...» ابوعبدالله گفت: در مقدمه قنوت کافی است که سه نوبت خدا را تسبیح کنی.

* ﴿٧٥٠﴾ ۱۱۲ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: معنای تشبد اول به این

عبد الله بن بکر ، عن عبد الملك بن عمر و الأحوال ، عن أبي عبد الله صلوات الله عليه قال : الشهد في الركعتين الأولىين « الحمد لله . أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له . وأشهد أن محمداً عبده ورسوله . اللهم صل على محمد وآل محمد . وتقبل شفاعته في أتمه وارفع درجته » .

﴿٧٥١﴾ ١١٦ - الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمر ، عن عمر بن أبي شيبة ، عن زرارة و محمد بن مسلم و معمور بن يحيى و اسماعيل ، عن أبي جعفر صلوات الله عليه قال : يسلّم تسلية واحدة . إماماً كان أو غيره .

﴿٧٥٢﴾ ١١٩ - الحسين بن سعيد ، عن عثمان بن عيسى ، عن ابن مسكان ، عن ابن أبي يعفور ، عن أبي عبد الله صلوات الله عليه قال : إذا سجدت المرأة بسكت ذراعيها .

﴿٧٥٣﴾ ١٢٠ - عنه ، عن فضاله ، عن أبيه ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله عن أبي عبد الله صلوات الله عليه قال : سأله عن جلوس المرأة في الصلاة . قال : نعم فخذليها .

صورت است: «سباس از آن خدا است. گواهی می دهم که جز خدا، خدای دیگری نیست. تنها و بی ایناز. و گواهی می دهم که محمد بندۀ اوست و رسول او. بار خدایا بر محمد و خاندانش صلوات بفرست و شفاعت او را در بخاشش امتش پذیر و درجات او را رفع گردان».

* (٧٥١) ١١٦ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: نماز گزار، باید در آخر نماز فقط یک بار سلام بگوید. خواه پیشمار باشد و خواه نباشد.

* (٧٥٢) ١١٩ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: خانمها باید به هنگام سجده ساعد خود را بر روی زمین بگذارند.

* (٧٥٣) ١٢٠ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: زن در حال نشید چگونه بشنید؟ ابو عبدالله گفت: رانها را به هم بجساند.

﴿٧٥٤﴾ ۱۲۲ - أَحْدُونَ مُحَمَّدُ بْنُ عَيْنِي ، عَنْ عَلَىِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ أَبِي إِيْوَبِ الْخَرَازِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَعْدَتْ : الْقِرَاءَةُ فِي الصَّلَاةِ فِيهَا شَيْءٌ مُؤَكَّدٌ ؟ قَالَ : لَا إِلَّا الْجَمْعَةُ تَقْرَأُ بِالْجَمْعَةِ وَالْمُنَافِقُونَ . قُلْتُ لَهُ : فَإِنَّ السُّورَ تَقْرَأُ فِي الصَّلَاةِ ؟ قَالَ : أَمَا الظَّهِيرَ وَالْمُشَاءُ الْآخِرَةُ تَقْرَأُ فِيهَا سَوْا . وَالْعَصْرُ وَالْمَغْرِبُ سَوْا . وَأَمَا الْفَدَاءُ فَأَطْوَلُ : أَمَا الظَّهِيرَ وَالْمُشَاءُ الْآخِرَةُ فَسَبِّحْ أَسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى . وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا وَنَحْوُهَا . وَأَمَا الْعَصْرُ وَالْمَغْرِبُ فَإِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَأَفْلَكُ التَّكَاثُرِ وَنَحْوُهَا . وَأَمَا الْفَدَاءُ فَعَمْ بِسَائِلُونَ . وَهُلْ أَتَيْكَ حَدِيثُ الْعَاشِيَةِ لَا أَقْسُمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُلْ أَنِّي عَلَىِّ الْإِنْسَانِ حِينَ مِنَ الدَّهْرِ .

﴿٧٥٥﴾ ۱۲۳ - وَعَنْهُ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَبْرُوبِ ، عَنْ أَبِي إِيَّاِنِ ، عَنْ عَيْنِي بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْقُمِيِّ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَعْدَتْ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

* ۱۲۲ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در قران نمازها سوره معينی مقرر شده است؟ ابوعبدالله گفت: نه. مگر در نماز جمعه که باید سوره جمعه و سوره منافقون تلاوت بشود. من گفت: در سایر نمازها چه سوره‌ای را توصیه می‌فرمایید؟ ابوعبدالله گفت: در نماز ظهیر و نماز عشاء سوره‌های مشابه تلاوت کن و در نماز عصر و نماز مغرب نیز سوره‌های مشابه، ولی در نماز صبح، قدری سوره‌های طولانیتر انتخاب کن: مثلاً در نماز ظهیر و نماز عشاء سوره «سبح اسم ربک الاعلى» و سوره «والشمس و ضحاها» و سوره «الباقم التکاثر» آن. و در نماز عصر و مغرب سوره «ادا جاء نصر الله» و سوره «الباقم التکاثر» و همانند آن. و در نماز صبح سوره «عم يتساءلون» و سوره «هل أناك حديث العاشية» و سوره «لا اقسم بيوم القيمة» و سوره «هل اني على الانسان حين من الدهر».

* ۱۲۳ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: جدم رسول خدا که صلوات خدا بر او باد، در نماز صبح سوره «عم يتساءلون» و سوره «هل أناك

يُصلِّي الغدا بعَمْ يسائلون وهل أتيك حديث الغاشية ولا أقيس يوم القيمة وشبيها . وكان يُصلِّي الظهر بسبعين اسْمَ الشَّمْسِ وضحاها وهل أتيك حديث الغاشية وشبيها . وكان يُصلِّي المغرب يقلُّ هُوَ أَحَدٌ إِذَا جَاءَ نَصْرٌ اللهُ وَالْفَتْحُ إِذَا زَلَّتْ . وكان يُصلِّي العشاء الآخرة بنحو ما يُصلِّي في الظهر . والعاشر بنحو من المغرب .

﴿٧٥٦﴾ ١٢٤ - وعنْ عَلَيْ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ سَيْفِ بْنِ عَيْبَرَةَ ، عَنْ مُنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ : أَمْرَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ سَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ الْمَعْوذَتَيْنِ فِي الْمَكْتُوبَةِ .

﴿٧٥٧﴾ ١٢٥ - وعنْ عَلَيْ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ سَيْفِ ، عَنْ دَاؤِدِ بْنِ فَرِقدَ ، عَنْ صَابِرِ مُولَى بَسَّامَ قَالَ : أَمْنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ سَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ فَقَرَأَ الْمَعْوذَتَيْنِ .

حديث الغاشية» و «سورة لا اقسم يوم القيمة» و سوره هاني مشابهه و همانند آن می خواند . و در نماز ظهیر سورة «سبع اسم ربک الاعلى» و سورة «والشمس و ضحاها» و سورة «هل أناك حديث الغاشية» و همانند آن . و در نماز المغرب سورة «قل هو الله أحد» و سورة «إذا جاء نصر الله و الفتاح» و سورة «إذا زلزلت». و در نماز عشاء همانند سوره هاني که در نماز ظهير می خواند، و در نماز عصر، همانند سوره هاني که در نماز المغرب تلاوت می کرد.

* ﴿٧٥٦﴾ ١٢٤ - ابو عبد الله صادق (ع) به من فرمود که در نمازهای فربیضه، سورة «قل أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» و سورة «قل أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» تلاوت کنم.

* ﴿٧٥٧﴾ ١٢٥ - در نماز المغرب به ابو عبد الله صادق (ع) اقتدا کردیم و آن حضرت در دو رکعت اول سورة «قل أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ» و سورة «قل أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» تلاوت کرد.

توجه: دنباله حديث را با شرح آن در گزیده کافی شماره ١٠١٣ ملاحظه کنید.

﴿٧٥٨﴾ ۱۲۶ - وعنه ، عن علي بن الحكم ، عن إسماعيل بن عبد الخالق ، عن أبي جعفر محمد بن أبي طلحة خال سهل بن عبد الله ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قرأتُ في صلاة الفجر بقل هو الله أحد وقل يا أيها الكافرون . وقد فعل ذلك رسول الله صلوات الله عليه وسلم .

﴿٧٥٩﴾ ۱۲۷ - وعنه ، عن أبي سعيد المكاري وعبد الله بن يكير ، عن عبيد بن زرارة وأبي إسحاق ثعلبة عن زرارة قال : قلت لابي جعفر عليه السلام : أصلي بقل هو الله أحد ؟ فقال : نعم قد صلّى رسول الله صلوات الله عليه وسلم في كلتا الركعتين بقل هو الله أحد . ولم يصلّى قبلها ولا بعدها بقل هو الله أحد أثم منها .

﴿٧٦٠﴾ ۱۲۸ - وعنه ، عن علي بن الحكم ، عن صفوان الجمال قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : قل هو الله أحد تجزى في خسین صلاة .

* (٧٥٨) * ۱۲۶ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: من امروز در نماز صح سوره «قل هو الله أحد» و سوره «قل يا ايها الكافرون» تلاوت کردم. جدم رسول خدا (ص) نیز چنین کرده است.

* (٧٥٩) * ۱۲۷ - به ابو جعفر باقر (ع) گفت: در نماز فریضه سوره «قل هو الله أحد» بخوانم؟ ابو جعفر گفت: آری. یک روز رسول خدا در هر دو رکعت سوره «قل هو الله أحد» خواند. در روزهای دیگر که سوره «قل هو الله أحد» نخوانده و سوره های دیگری خوانده است، نماز آن سرور کاملتر از آن روز نبود که سوره «قل هو الله أحد» خواند.

* (٧٦٠) * ۱۲۸ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: سوره «قل هو الله أحد» در همه نمازهای پنجاه گانه کفایت می کند.

توجیه: تلاوت سوره های طولانی قرآن در نماز فریضه، مشکل بزرگی بود که ایرانیان عموماً با آن مواجه بودند، زیرا نمی توانستند حروف عربی را از مخارج

* ۷۶۱) ۱۲۹ - الحسین بن سعید ، عن القاسم بن عُرُوْة ، عن ابن بکیر ، عن زُرارَة ، عن احدهما عليهما السلام قال: لا تقرأ في المكتوبة بشيء من المَرَايِم . فإنَ السجود زيادة في المكتوبة .

* ۷۶۲) ۱۳۲ - محمد بن أَحْدَى بْنِ يَحْيَى ، عن العَبَّاسِ بْنِ مَعْرُوفٍ ، عن الْخَلِيلِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، عن عَلِيِّ بْنِ رَئِيسٍ ، عن الْخَلَبِيِّ قَالَ : سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا لِكَ هَلْ يَقْرَأُ الرَّجُلُ فِي صَلَاتِهِ وَتَوَيِّهٌ عَلَى فِيهِ ؟ قَالَ : فَلَا يَأْسُ بِذَلِكَ إِذَا أَسْمَعَ أَذْنَيْهِ الْفَهْمَةَ .

* ۷۶۳) ۱۳۶ - الحسین بن سعید ، عن النضر بن سوید ، عن الخلبی ، عن عیید بن زراة قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن البرکتعین

اصلی آنها ادا نماینده، لذا یک سوره کوتاه ولی بر مغز و پر محتوى را که سوره « قل هو الله أحد » باشد با تجویید کامل فرا گرفته و در همه نمازها تکرار می کردند. و از آن رو که ایرانیان اغلب هواخواه مكتب اهل بیت بودند، مخالفان مكتب موضوع را بهانه کرده بر آنان طعن می زدند، که چرا اینان از سنت رسول خدا و سنت مسلمین خارج شده‌اند و از تلاوت سایر سوره‌ها اعراض کرده‌اند. لذا می بینیم که فقهای شیعه موضوع را در محضر امام باقر و امام صادق مطرح می کنند و امامان شیعه، شیوه ایرانیان را تأیید نموده و بی اشکال معرفی می کنند.

* ۷۶۱) * ۱۲۹ - ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبد الله صادق (ع) گفت: در نمازهای فریضه سوره‌های سجده واجب را تلاوت مکن که سجده تلاوت بر سجده‌های نمازت می افزاید.

* ۷۶۲) * ۱۳۲ - به ابو عبد الله صادق (ع) گفت: انسان می تواند گوشة عماده و یا ردای خود را روی دهانش پیچید و نماز بخواند؟ ابو عبد الله گفت: در صورتی که صدای همچه قرانت بگوش خودش برسد، مانع ندارد.

* ۷۶۳) * ۱۳۶ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: در دور گفت آخر نماز ظهر چه بخوانم؟ ابو عبد الله گفت: خدا را تسبیح می گویند و حمد و ثنا

الأخيرتين من الظاهر . قال : **تُسْتَغْفِرُ لذنبك** . وإن شئت فاتحة الكتاب فانها تحميد ودعاء .

﴿٧٦٤﴾ ۱۴۵ - أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّد ، عَنْ أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّدْ بنْ أَبِي ثَمْرٍ قَالَ : قلت لأبي الحسن عليه السلام : جعلت فداك الشهاد الذي في الثانية يجزي أن أقوله في الرابعة؟ قال : نعم .

﴿٧٦٥﴾ ۱۴۷ - أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّد ، عَنْ عَلَيْهِ الْحَمْدُ بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ أَبِي آيُوبِ الْخَرَازَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَ قَالَ : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : الشهادة في الصلاة . قال : مرتين . قال : قلت : وكيف مرتين؟ قال : إذا استويت جالساً فقل «أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له» . وأشهد أن محمداً عبده ورسوله » ثم تصرف . قال : قلت : قول العبد «التحيات لله» ،

من خوانی و برای گناهات استغفار می کنی و اگر مابل باشی سوره حمد من خوانی که سوره حمد هم حمد و ننای خدا را شامل است و هم دعا و مثنت را .

* ۱۴۵ - به ابوالحسن الرضا (ع) گفت: قربانت شوم. آن تشهیدی را که در رکعت دوم من خوانم. من توانم در رکعت آخر تکرار کنم؟ ابوالحسن گفت: بلى.

* ۱۴۷ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در تشهید، ادای چند شهادت لازم است؟ ابوعبدالله گفت: دو شهادت. من گفت: این دو شهادت به چه صورت ادا می شود؟ ابوعبدالله گفت: به این صورت که روی زمین قرار و آرام بگیری و سپس بگویی: «أشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له» . وأشهد ان محمداً عبده و رسوله ». من گفت: برخی اضافه می کنند که: «التحيات لله» . و اللصلوات الطيبات لله ». یعنی: «همه درودها از آن خدا است و همه توجهات پاک از آن خداست ». این گونه اضافات چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: اینها ستایش مهرانگیز است. بندگان خدا با این گونه ننا و ستایش خدای خود را

والصلوات الطیبات لله » قال : هذا اللطف من الدعاء . يُلطفُ العبد ربُّه .

﴿٧٦٦﴾ ١٤٩ - الحسین بن سعید ، عن صفوان ، عن منصور بن حازم ، عن بکر بن حبیب قال : قلت لابی جعفر رض : ای شیء أقول في الشہد والقتوت ؟ قال : قُلْ بَاخْسِنَ مَا عَلِمْتَ فَإِنَّهُ لَوْ كَانَ مُوقَتاً هَلْكَ النَّاسَ .

﴿٧٦٧﴾ ١٥٠ - محمد بن علی بن عبوب ، عن العباس ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن حماد ، عن أبي بصیر قال : صلیت خلف أی عبد الله رض فلما کان في آخر تشهده رفع صوته حتى أسمعنا . فلما انصرف قلت : کذا ينبغي للإمام أن يسمع تشهده من خلفه ؟ قال : نعم .

﴿٧٦٨﴾ ١٥١ - محمد بن علی بن عبوب ، عن محمد بن الحسین ، عن أبي محمد الحجّال ، عن حماد بن عثمان ، عن أبي بصیر ، عن أبي عبد الله رض قال : ينبغي للإمام أن يسمع من خلفه کلّ ما يقول . ولا

بر سر مهر من آورند .

* ﴿٧٦٦﴾ ١٤٩ - به ابو جعفر باقر (ع) گفت: در خطابه تشدید و خطابه قتوت چه بگوییم؟ ابو جعفر گفت: بهترین حمد و ثانی که فراگرفته ای به درگاه خدا تقدیم کن. در تشدید و در قتوت، خطابه معینی سنت نیست. اگر چنین بود، مردم تباہ شده بودند.

توجه: به حدیث ۱۰۵۹ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٧٦٧﴾ ١٥٠ - با ابو عبدالله صادق (ع) نماز جماعت خواندیم، و جون به آخرين تشدید رسید، آواي خود را بلند کرد که همگان تشدید او را شنیدیم. بعد از نماز پرسیدم: آیا این شیوه ممدوح و شایسته است که امام جماعت، آواي تشدید را به نماز گزاران برساند؟ ابو عبدالله گفت: بله.

* ﴿٧٦٨﴾ ١٥١ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: شایسته آن است که امام

ینبغي لمن خلف الامام أن يسمعه شيئاً ما يقول.

﴿٧٦٩﴾ ۱۵۲ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن ابن أبي عمير ، عن حفص بن البخاري ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : ينبع الإمام أن يسمع من خلقه الشهد ولا يسمعونه شيئاً .

﴿٧٧٠﴾ ۱۵۸ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن سماعة قال : ينبع الإمام أن يلْتَ قبل أن يكلِّم أحداً حتى يرى أنَّ من خلقه قد أثروا الصلاة ثم ينصرف هو .

﴿٧٧١﴾ ۱۵۹ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن أبيه ، عن شهاب بن عبد ربه وعبد الله بن سنان عليهم السلام عن الوليد بن صبيح عن أبي عبد الله عليه السلام قال : التعقب أبلغ في طلب الرزق من الفرط في البلاد . يعني بالتعقب الدعاء يعقب الصلاة .

جماعت هر آن چه در تشهد می گوید به سمع سایرین برساند و شایسته نیست که نماز گزاران هر آن چه در تشهد می گویند به سمع امام خود برسانند .
توجه: این دو حدیث، از نظر لفظ با هم اختلاف دارند و گمان می رود که دو حدیث جداگانه باشند در حالی که چنین نیست و حدیث دوم برداشتی است از حدیث اول .

* ۱۵۲ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: (با حدیث قبلی برابر است).

* ۱۵۸ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: شایسته آن است که امام جماعت بعد از سلام نماز در جای خود ساكت بنشیند تا همه کسانی که در رکعتهای آخر نماز به او اقتضا کرده‌اند، نماز خود را سلام پدھند، بعد از آن از جای خود برخیزد و یا با مردم سخن بگوید.

* ۱۵۹ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: تعقیبات نماز، شما را سریعتر از سفر تجارت به روزی مقدر می رسانند .

﴿٧٧٢﴾ ١٦٠ - وعنه ، عن صفوان ، عن العلاء بن رَّزِين ، عن محمد بن مسلم ، عن أحد همَا شَنَدَ قال : الدُّعَاء دُبْرُ المَكْتُوبَة أَفْضَلُ مِن الدُّعَاء دُبْرُ النَّطْرُ كَفْضُ الْمَكْتُوبَة عَلَى النَّطْرِ .

﴿٧٧٣﴾ ١٦٣ - وعنه ، عن فضاله ، عن ابن سبان قال : قال أبو عبد الله شَنَدَ : من سُبْحَنَ تُسَبِّحُ فاطمة الزهراء عليها السلام قبل أن يُشَيَّرَ بِرَجُلَيْهِ من صلاة الفريضة غَيْرَهُ وَيَدُأْ بالتكبير .

﴿٧٧٤﴾ ١٧٠ - الحسين بن سعيد ، عن النضر بن سُوئيد والحسن بن سعيد ، عن زُرْعَة ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله شَنَدَ قال : قُلْ بَعْدَ النَّسِيمِ : إِنَّ اللَّهَ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْحَمْدُ لِمَنْ يُحْكِمُ وَمَنْ يُبْيِتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ يَسِدُ الْخَيْرَ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ، لَا إِلَهَ

* (٧٧٢) ١٦٠ - ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبد الله صادق (ع) گفت: آن سان که نماز فریضه بر نماز نافله رجحان دارد، تعقیبات، بعد از فریضه، بر تعقیبات، بعد از نافله رجحان و برتری دارد.

* (٧٧٣) ١٦٣ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: هر کس بعد از نماز فریضه بش از آن که دو زانو شود، خدا را تسبیح بگوید به آن صورتی که فاطمه زهرا سلام الله عليها نسبیت می گفت، به معرفت خدا نایبل می شود. تسبیحات را باید با الله اکبر شروع کند.

* (٧٧٤) ١٧٠ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: بعد از سلام نماز بزیان عربی بگو: «خدا بزرگتر از آن است که تصور و توصیف گردد. خدایی نیست جز آن خدا که تها و بی انداز است. پادشاهی اوراست و ننا و سایش شایسته او است. جان می بخشد و جان می سناند و خود زنده و جاوید است. خیر و احسان در دست او است و بر هر بدبدهای توana است. خدایی نیست جز آن خدا که تها است. به راستی وعده پیروزی داد و بمند خود را نصرت بخشد و به تها بای قوای

إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عِبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَخْزَابَ وَحْدَهُ، اللَّهُمَّ اهْدِنَا إِذَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ شَاءَ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝ .

﴿٧٧٥﴾ ۱۷۳ - وعنه ، عن صفوان ، عن ابن مكير قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : قول الله عز وجل : ﴿إذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا﴾ [الأحزاب: ۴۱] ماذا الذكر الكثير قال : أن يُسَيَّغَ في دُبُرِ المكتوبة ثلاثين مررة .

﴿٧٧٦﴾ ۱۹۹ - محمد بن علي بن عبوب ، عن العباس ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن عبد الله بن سنان ، عن عمر بن يزيد قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : قُلْ فِي آخِرِ السُّجْدَةِ مِنَ التَّوَافُلِ مِنَ الْمُفْرَبِ فِي لَيْلَةِ الْجُمُعَةِ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَأَنْتَ سَاجِدٌ : «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَاسْمِكَ الْعَظِيمِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُنْفِرَ لِي ذَنْبِي الْعَظِيمِ» .

﴿٧٧٧﴾ ۲۰۹ - الحسين بن سعيد ، عن ابن أبي عمر ، عن عمر بن

متقين را درهم شکست. بار خدايا. در اختلافات مذهبی مرا به حق و حقیقت رهمنون باش و تو هر که را خواسته باشی به راه راست رهمنون خواهی گشت.»
* ۱۷۳ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: خداوند عزو جل که می گوید: «خدا را باد کنید فراوان و بسیار» حد و مرز آن کدام است؟ ابوعبدالله گفت: از جمله آن که بعد از نماز فریضه سی بار خدا را تسبیح کنی.
توجه: به حدیث ۴۸۰ گزیده کافی مراجعه شود.

* ۱۹۹ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: شب جمعه در آخرین سجده از نافلۀ مغرب هفت نوبت به زیان عربی بگو: «بار خدايا سوگندت می دهم به خاطر مبارکت و نام بزرگت که صلوات خود را بر محمد و خاندانش نازل کنی و انبوه گناهان مرا بیامرزی». *

* ۲۰۹ - ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: در ساعات شب

اذینة ، عن عمر بن يزيد أنه سمع أبا عبد الله عليه السلام يقول : إنَّ في الليل لساعة لا يوافقها عبد مسلم يصلي ويدعوا الله فيها إلَّا استجابة له في كل ليلة . قلت : أصلحك الله فاتيحة ساعة من الليل ؟ قال : إذا مضى نصف الليل إلى الثالث الباقي .

﴿٧٧٨﴾ ٢١٠ - الحسينُ بن سعيد ، عن أبي عُمِيرٍ ، عن عمر بن أذينة ، عن فضيلٍ ، عن أحد هناء عليهما السلام أنَّ رَسُولَ اللهِ صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كان يُصَلِّي بعد ما يَتَّصِفُ الليلُ ثلَاثَ عَشَرَ رَكْعَةً .

﴿٧٧٩﴾ ٢١١ - عنه ، عن صفوانَ ، عن ابن بُكَيْرٍ ، عن عبد الحميد الطائي ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول : كان رَسُولُ اللهِ صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إذا صَلَّى العشاء الآخرة أوى إلى فراشه لا يُصَلِّي شيئاً إلَّا بعد انتصاف الليل لا في شهر رمضان ولا في غيره .

﴿٧٨٠﴾ ٢١٥ - حَادِيْنِ عَبْدِ اللهِ عليه السلام قال : قلت : إِنَّ رَجُلًا مِنْ مَوَالِيْكَ مِنْ صُلَحَائِهِمْ شَكَا إِلَيْهِ مَا

لحظه‌ای هست که هر کس توفیق یابد و در آن لحظه به نماز و نیایش بپردازد ، خداوند عزت دعای او را مستجاب می‌سازد . من گفتمن: خداوند، کار شما را اصلاح کنده، آن لحظه را در چه ساعتی دریابیم؟ ابوعبدالله گفت: بعد از نیم شب تا دو سوم از شب .

* (٧٧٨) ٢١٠ - جدم رسول خدا - که صلوات خدا بر او باد - بعد از نیم شب سیزده رکعت نافله می‌خواند .

* (٧٧٩) ٢١١ - جدم رسول خدا (ص) بعد از نماز عشا به پستر می‌رفت و نماز نمی‌خواند، مگر بعد از نیم شب . نه در ماه رمضان و نه در سایر ماهها .

* (٧٨٠) ٢١٥ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتمن: مردی صالح و شایسته از وابستگان مكتب می‌گفت: من می‌خواهم برای نافله شب برخیزم ولی خوابم

يُلْقَى من النوم . فقال : إِنِّي أُرِيدُ الْقِيَامَ لِلصَّلَاةِ بِاللَّيلِ فَيُعَلِّمُنِي النَّوْمُ حَتَّى
أُضِيقَ . فَرُبَّمَا فَقَبَيْتُ صَلَاةَ الشَّهْرِ الْمُتَابِعِ وَالشَّهْرِيْنِ أَصْبَرَ عَلَى ثُلُجِهِ . قال :
قَرْءَةٌ عَيْنٌ لَهُ ، وَاللهُ . وَلَمْ يُرْجِحْ لَهُ فِي الصَّلَاةِ فِي أَوَّلِ اللَّيلِ . وَقَالَ : الْقَضَاءُ
بِالنَّهَارِ أَفْسَلُ . قَلْتَ : فَبِإِنْ مِنْ نِسَانًا أَبْكَارًا الْجَارِيَّةُ تُحِبُّ الْخَيْرَ وَأَهْلَهُ .
وَتُخِرِّصُ عَلَى الصَّلَاةِ فَيُعَلِّمُنِي النَّوْمُ حَتَّى رَبَّمَا فَقَبَتْ وَرَبَّمَا ضَعَفَتْ مِنْ قَضَائِهِ .
وَهِيَ تَقْرُئُ عَلَيْهِ أَوَّلَ اللَّيلِ . فَرَجُحْتُ هُنَّ فِي الصَّلَاةِ أَوَّلَ اللَّيلِ إِذَا ضَعَفَنَ
وَضَيَعَنَ الْقَضَاءِ .

۲۱۸) ۷۸۱- محمد بن أحمد بن يحيى ، عن آیوب بن نوح ، عن

سنگین است و تا صبح بیدار نمی شوم . چه بسا یک ماه و دو ماه ، هر روز نافله
شب را قضا می کنم و بر ناگواری آن صر می نمایم . می پرسید: آیا روا هست که
نافله شب را در اول شب بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: همان قضا روزانه مایه چشم
روشنی او خواهد بود . ابوعبدالله صادق اجازه نداد که نافله آخر شب را در اول
شب بخواند و اضافه کرد که اگر نافله شب را فردای آن قضا کند بهتر از آن
است که در اول شب نافله بی وقت بخواند . من گفتم: برخی از بانوان و
دوشیزگان جوان ما طاعت و عبادت را دوست دارند و به شبازنده داری و نماز
نافله حریص و مشتاقند ، اما خوابی سنگین بر آنان جیره می شود که آخر شب
بیدار نمی شوند و ناجار ، فردا به قضای نافله شب می پردازند و چه بسا موفق
نمی شوند ، اما در اول شب تاب و توان دارند که نافله ها را بخوانند و بعداً
بخوانند . آیا برای اینان رخصت هست که نافله آخر شب را در اول شب
بخوانند؟ ابوعبدالله در این شرایط اجازه فرمود که خانمهای جوان نافله آخر شب
را در اول شب بخوانند .

توجه: نافله اول شب، در حکم قضای نافله شبیه گذشته خواهد بود . در
این زمینه به حدیث ۱۲۸۷ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود .
* ۷۸۱) - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدند: خداوند عزت

صَفْوَانَ ، عن هشام بن سالم ، عن أبي عبد الله عليه السلام في قول الله عز وجل : «إِنْ نَاشَةُ الظَّلَلِ هِيَ أَنْذَرْ وَطَا وَقَوْمٌ قِبَلًا» [الزمول: ٦] قال : قيامة عن فراشه لا يُريد إلا الله عز وجل .

﴿٧٨٢﴾ ٢١٩ - عنه ، عن العباس بن معروف ، عن سعدان بن مسلم ، عن عبد الله بن بستان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : شرف المؤمن صلاة الليل . وعز المؤمن كفه عن أغراض الناس .

﴿٧٨٣﴾ ٢٤٧ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن حاد ، عن إسماعيل بن جابر قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : أوتر بعد ما يطلع الفجر ؟ قال : لا .

﴿٧٨٤﴾ ٢٥٥ - عنه ، عن التضر ، عن محمد بن أبي حزرة ، عن أبي ولاد حفص بن سالم قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن التسليم في الركعتين

من کوید: «نحو حاسته شب، گامی سنگین نر و کلامی استوارتر دارد». منظور این آیه قرآن چیست؟ ابو عبدالله گفت: یعنی هر کس شبانگاه از خواب ناز برخیزد. با گامی سنگین و استوار در برابر حق من است و به راز و نیاز و تلاوت قرآن می بردازد و رضای خاطر خدا را من جوید.

* ﴿٧٨٢﴾ ٢١٩ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: شب زنده داری مایه شرافت است و دم بستن از معایب مردم مایه عزت است.

* ﴿٧٨٣﴾ ٢٤٧ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: بعد از سپیده من توائم نیاز و تر بخوانم؟ ابو عبدالله گفت: نه.

* ﴿٧٨٤﴾ ٢٥٥ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: در نیاز سه رکعتی و تر من توائم بعد از تشید اول سلام بدhem؟ ابو عبدالله گفت: آری. اگر حاجتی پیش آید بعد از تشید اول سلام بده و بعد از قضای حاجت برگرد و رکعت سوم را

فی الوتیر . فقال : نَعَمْ فَإِنْ كَانَ لِكَ حَاجَةً فَاخْرُجْ وَاقْبِهَا ثُمَّ عَذْ فَارْكِعْ رِكْمَةً .

﴿٧٨٥﴾ ۲۵۷ - وعنہ ، عن فضالہ ، عن ابی ولاد ، عن ابی عبد الله ساختہ قال : لا يأس أن يفضل الرجل الركمتين من الوتير ثم ينصرف فيقضي حاجته .

﴿٧٨٦﴾ ۲۶۴ - وعنہ ، عن محمد بن زیاد ، عن كُرْدَویه الهمداني قال : سألت العبد الصالح ساختہ عن الوتیر . فقال : صلہ .

﴿٧٨٧﴾ ۲۶۶ - الحسین بن سعید ، عن فضالہ ، عن معاویة بن عمّار قال : سمعت ابا عبد الله ساختہ يقول في قول الله عزوجل : ﴿فِي الْأَنْسَابِ هُمْ يَسْتَغْفِرُون﴾ [الذاريات: ۱۸] : في الوتیر في آخر الليل سبعين مرّة .

﴿٧٨٨﴾ ۲۶۷ - وعنہ ، عن فضالہ ، عن ابیان ، عن اسماعیل بن

جداگانه بخوان .

توجه: به حدیث ۱۲۹۴ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود .

* (۷۸۵) * ۲۵۷ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: (با حدیث قبلی برابر است) .

* (۷۸۶) * ۲۶۴ - از بنده صالح خدا امام کاظم (ع) پرسیدم: سه رکعت نماز وتر را چگونه بخوانم؟ آن سرور گفت: سه رکعت را با یک سلام بخوان .

* (۷۸۷) * ۲۶۶ - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: «خداؤند عروجل در وصف بیشیان می گوید: ... و در پایان شب از گناهان خود استغفار من نمود ». امت اسلامی باید در نماز وتر آخر شب هفتاد مرتبه استغفار کنند تا مشمول این آیة کریمه باشند .

* (۷۸۸) * ۲۶۷ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: در قنوت نماز وتر چه

الفصل قال : سالت أبا عبد الله عليه السلام عما أقول في وترني . فقال: ما قضى الله على لسانك وقدره .

﴿٧٨٩﴾ ٢٦٨ - وعنه ، عن صفوان ، عن منصور ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : قال لي: إستغفِر الله عزوجل في الوتر سبعين مرّة .

﴿٧٩٠﴾ ٢٦٩ - وعنه ، عن فضالة ، عن حسين بن عثمان ، عن سماعة عن أبي بصير قال: قلت له عليه السلام : «المستغفرين بالاسحاق» [آل عمران: ١٧]؟ فقال: استغفر رسول الله صلواته وسلامه عليه في وتر سبعين مرّة .

﴿٧٩١﴾ ٢٧٩ - أحد بن محمد بن عيسى ، عن أحد بن محمد بن أبي نصر قال: سالت الرضا عليه السلام عن رکعاني الفجر . فقال: أخْشَ بِهَا صلاة الليل .

﴿٧٩٢﴾ ٢٨٠ - الحسين بن سعيد ، عن الحسن ، عن زرعة ، عن

بگويم؟ ابو عبدالله گفت: هر آن جه خداوند بر زبانت جاري گرد و مقدر فرمود، بگو.

* (٧٨٩) ٢٦٨ - ابو عبدالله صادق (ع) به من توصیه فرمود که در نماز وتر، هفتاد مرتبه استغفار کنم.

* (٧٩٠) ٢٦٩ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: خداوند عزت من گوید: «و آنان که در پایان شب از گناهان خود استغفار می کنند». آیا استغفار در سحر حد معینی دارد؟ ابو عبدالله گفت: رسول خدا در نماز وتر هفتاد نوبت استغفار گرد و این سنت بر جا ماند.

* (٧٩١) ٢٧٩ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: دو رکعت نافله صبح را در چه ساعتی بخوانم؟ ابوالحسن گفت: همراه نماز شب، قبل از سیده ادا کن.

* (٧٩٢) ٢٨٠ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: آیا نافله صبح، جزء

ابن مُسْكَانَ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: قلت: ركعتا
النَّعْجَرَ من صلاة الليل هي ؟ قال: نعم.

﴿٧٩٣﴾ ۲۸۴ - سعد ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ
أَبِي ثَمَرَ قَالَ: قَلْتُ لِأَبِي الْخَسْنَةِ: رَكْعَتِي النَّعْجَرُ . أَصَلَّيْهَا قَبْلَ الْفَجْرِ
أَوْ بَعْدَ الْفَجْرِ ؟ فَقَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَخْشُ بِهَا صلاة الليل وَصَلَّيْهَا
قَبْلَ الْفَجْرِ .

﴿٧٩٤﴾ ۲۹۷ - الحسينُ بنُ سعيد ، عن النَّضْرِ ، عن ابنِ سِنانَ ،
عن أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: إِنَّمَا في رَكْعَتِي النَّعْجَرِ بِأَيِّ سُورَتَيْنِ أَحَبَّتِ.
وَقَالَ: أَمَا أَنَا فَأُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ فِيهَا بَعْدَ هُوَ أَحَدٌ وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ .

﴿٧٩٥﴾ ۲۹۸ - عنه ، عن فضالَةَ ، عن الحسينِ بنِ عُثْمَانَ ، عن ابنِ
مُسْكَانَ ، عن سليمانَ بنِ خالدٍ قال : سَأَلَهُ عَنِ الْفَضَالِ أَقُولُ إِذَا اضْطَجَعْتُ عَلَى
يَمِينِي بَعْدَ رَكْعَتِي النَّعْجَرِ . فَقَالَ أَبُو عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اقْرَا الْخَمْسَ آيَاتِ الَّتِي فِي

نماز شب محسوب می شود؟ ابوعبدالله گفت: بلى.

* (۷۹۳) * - ۲۸۴ به ابوالحسن الرضا (ع) گفت: (با حدیث ۷۹۱ برابر است).

* (۷۹۴) * - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در نافلۀ صبحدم هر سوره‌ای که تلاوت کنی روا خواهد بود، ولی من دوست دارم که سوره قل هو الله احمد و سوره قل با ایها الكافرون بخوانم.

* (۷۹۵) * - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: بعد از نافلۀ صبحدم که بر پهلوی راست دراز می کشم چه بگویم؟ ابوعبدالله گفت: پنج آیه از اواخر سوره آل عمران را تلاوت کن که می گویند: «آفرینش آسمانها و زمین و باز گشت شب در بی روز»، برای صاحبان مغزا نشانه‌ها دارد. آنان که خدا را باد می کنند ایستاده و نشته و به پهلو آرمیده، و در آفرینش آسمانها و زمین می اندیشند. و

آخر آل عمران إلى «إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ» وَقُلْ : «إِنْ شَاءَ اللَّهُ مَا كُنْتُ بِعُرْوَةِ اللَّهِ الْوُثْقَى الَّتِي لَا أَنْفِصَامَ لَهَا ، وَأَغْنَصَمْتُ بِحَجْلِ اللَّهِ الْمُتَينِ ، وَأَعُودُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ فَسَقَةِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ . آمَنْتُ بِاللَّهِ . تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ . الْجَاهُ ظَهَرِيٌّ إِلَى اللَّهِ . فَوَضَعْتُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بِالْعَلْمِ أَمْرٌ هُوَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا حَسْبِيُّ اللَّهُ وَنَعْمَ الْوَكِيلُ . اللَّهُمَّ مَنْ أَضَبَحْتَ حَاجَتَهُ إِلَى خَلْقِكَ فَإِنَّ حَاجَتِي وَرَغْبَتِي إِلَيْكَ » . «الْحَمْدُ لِرَبِّ الْصَّبَاحِ . الْحَمْدُ لِفَالِقِ الْإِصْبَاحِ » ثَلَاثَةً .

من گویند: پروردگارا، این آسمانها و زمین را بیبوده نیافریده‌ای. خدا یا تو از کار بیبوده و بی‌هدف منزه‌ی. خدا یا دانستیم که بهشت و دوزخ فرجام کار است. پس ما را از آتش دوزخ باز دار. خدا یا. هر که را به دوزخ اندازی چه سخت رسواش ساخته‌ای و آنان ستمگرانند که یاور نیابند. خدا یا. فربادی برخاست که ای جهانیان به خدایتان ایمان آورید. ما آن فرباد را شنیدیم و ایمان آوردیم؛ از این پس پیرامون خطای نگردیم، خدا یا، تو گناهان گذشته را بر ما ببخشا و بدیهایمان را بپوش و روح ما را با نیکان درآمیز. خدا یا و آنچه بر زبان رسولات نوید دادی به ما عطا کن و به روز رستاخیز رسوایمان مساز. خدا یا تووعده رستاخیز را خلاف نخواهی کرد» سپس بگو: «من به دستاویز استوار خدا چنگ زدم که گستنی نیاشد. من به رسیمان محکم خدا درآویختم و از پلیدی فاسقان عرب و عجم به خدا پناه بردم. من به خدا ایمان آوردم. او را کفیل و وکیل خود ساختم. من به خدا تکیه دارم و سرنوشت خود را بدو سپرده‌ام. هر کس بر خدا انکال کند و سرنوشت خود را به او سپارد، خداوند برای وکالت و رعایت او کافی است. خداوند از کار خود عاجز نمی‌ماند ولی برای هر پدیده‌ای وقت و اندازه‌ای منظور کرده است. خدا مرا بس که چه خوب و کیلی است. بار خدا یا. هر که در این صبح‌دم حاجت خود را نزد مردم برد، خود داند، اما من حاجت خود را به درگاه نو آوردم و رو به تو دارم» سپس سه نوبت تکرار کن: «ستایش خدای را پرورنده صبح‌دم، ستایش خدای را شکافنده صبح‌دم».

﴿٧٩٦﴾ ٣٠٥ - محمد بن أحمد بن يحيى ، عن معاوية بن حكيم ، عن معمر بن خلداد ، عن الرضا رض قال : سمعته يقول : يتغى للرجل إذا أصبح أن يقرأ بعد التعقب نهرين آية .

باب تفصيل ما تقدم ذكره في الصلاة

﴿٧٩٧﴾ ٣ - الحسين بن سعيد ، عن حماد ، عن خربز ، عن زرار ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : لا صلاة إلا بظهور .

﴿٧٩٨﴾ ٤ - عنه ، عن حماد ، عن خربز ، عن زرار ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : إذا دخل الوقت وجَبَ الظهور والصلاحة . ولا صلاة إلا بظهور .

﴿٧٩٩﴾ ٨ - أحد بن محمد بن عيسى عن الحسين بن سعيد ، عن محمد بن أبي عمر ، عن إسماعيل بن رباح ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا صلَّيت وأنت ترى أنك في وقت ولم يدخل الوقت ، فدخل الوقت وأنت في الصلاة ، فقد أجزأْتَ عنك .

* ٣٠٥ - شنیدم ابوالحسن الرضا (ع) می گفت: شایسته آن است که بعد از تعقیبات نماز صبح، پنجاه آیه قرآن تلاوت شود.

مروری بر گذشته به تفصیل

* ٣ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: نماز بی غسل و وضو، نماز نیست.

* ٤ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: هر گاه وقت نماز فرا رسید، غسل کردن و نماز خواندن قطعاً من شود. نماز بی غسل و وضو نماز نیست.

* ٨ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی تشخیص دهد که وقت نماز فرا رسیده و مشغول نماز شود، ولی در واقع وقت نماز فرا رسیده باشد، بلکه در اثنای نماز، وقت نماز فرا برسد، نمازش صحیح است.

٤٨٠٠) ١٠- الحسين بن سعيد ، عن يعقوب بن يقطين ، قال :
سألت عبداً صالحًا صلحت عن رجل يصلّي في يوم سحاب على غير القبلة ثم
نطلع الشمس وهو في وقت ، أيُعيد الصلاة إذا كان قد صلّى على غير
القبلة ؟ وإن كان قد تحرّى القبلة بجهده أجزيه صلاته ؟ فقال : يعيد ما
كان في وقت ، فإذا ذهب الوقت فلا إعادة عليه .

١١- وعن النضر بن سعيد عن هشام بن سالم ، عن سليمان بن خالد قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : الرجل يكون في قبر من الأرض في يوم غير قبر القبرة ثم يصحن فتعلم أنه قد صلَّى لغير القبرة ، كيف يصنع ، فقال : إن كان في وقت فليُعد صلاته وإن كان قد

توجه: این حدیث به شماره ۵۹۹ گذشت.

* ۱۰- از بندۀ صالح خدا امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی در روز ابری، سمتی را انتخاب کند و نماز بخواند و قبل از سپری شدن وقت نماز، خورشید از زیر ابر خارج شود و سمت قبله مشخص گردد. آیا در صورتی که پشت به قبله نماز خوانده باشد، باید نمازش را از سر بخواند؟ و اگر تشخیص و اجنباد خود را بکار بسته باشد ولی معلوم شود که در تشخیص خود خطأ کرده است آیا نمازش صحیح خواهد بود؟ امام کاظم (ع) گفت: اگر وقت نماز باقی باشد باید نمازش را از سر بخواند و اگر وقت نماز گذشته باشد، لازم نیست که نمازش را از سر بخواند.

توجه: این حدیث به شماره ۶۵۵ گذشت.

* ۱۱- به ابو عبدالله صادق (ع) گفتم: اگر کسی در بیابان خشک ناشاخته گرفتار ابر و تاریکی شود و به تشخیص خود رو به سمتی نماز بخواند و بعداً که هوا صاف و آفتابی شود، ببیند که نمازش را پشت به قبله خوانده است. تکلیف او چیست؟ ابو عبدالله گفت: اگر وقت نماز، نگذشته باشد، باید نمازش را از سر بخواند و اگر وقت نماز گذشته باشد، همان نمازی که با

مضى الوقت ، فَخَسِبَهُ اجتِهاده .

﴿٨٠٢﴾ ۱۴ - الحسينُ بن سعيد ، عن صَفْوانَ ، عن ابن بَكْرٍ ، عن عَيْدَ بن زِرارَةَ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ شَهْنَهُ : عَنْ رَجُلٍ أَقَامَ الصَّلَاةَ فَنَسِيَ أَنْ يُكَبِّرَ حَقَّ افْتِنَ الصَّلَاةِ . قَالَ : يُعَيْدُ .

﴿٨٠٣﴾ ۱۵ - وَعْنَهُ ، عن ابن أبي عَمِيرٍ ، عن جَيْلَ ، عن زِرارَةَ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا جَعْفَرَ شَهْنَهُ : عَنِ الرَّجُلِ يُسْتَأْذِنُ تَكْبِيرَ الْإِفْتَاحِ . قَالَ : يُعَيْدُ .

﴿٨٠٤﴾ ۱۶ - وَعْنَهُ ، عن فَضَالَةَ ، عن صَفْوانَ ، عن العَلَا ، عن مُحَمَّدَ ، عن أَحَدِهِمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ فِي الَّذِي يَذْكُرُ أَنَّهُ لَمْ يُكَبِّرْ فِي أَوَّلِ صَلَاةِهِ . قَالَ : إِذَا اسْتَيْقَنَ أَنَّهُ لَمْ يُكَبِّرْ فَلْيُعَيْدُ وَلَكِنْ كَيْفَ يَسْتَيْقِنُ ؟

﴿٨٠٥﴾ ۱۷ - أَحَدُ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْبَنِي ، عن عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عن

تشخيص و اجتهاد خودش خوانده است، پذیرفته و مقبول خواهد بود.
توجیه: این حدیث به شماره ۶۵۳ گذشت.

* (۸۰۲) * ۱۴ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر کسی فراموش کند و بی الله اکبر، مشغول نماز شود، چه صورت دارد؟ ابو جعفر گفت: باید نمازش را از سر بخواند.

* (۸۰۳) * ۱۵ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* (۸۰۴) * ۱۶ - از ابو جعفر باقر (ع) و یا ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی در اثنای نماز متوجه شود که در اول نماز الله اکبر نگفته نکلیف او چیست؟ آن سرور گفت: اگر یقین کند که الله اکبر نگفته، باید نمازش را از سر شروع کند، ولی از کجا یقین حاصل می کند که در اول نمازش الله اکبر نگفته است؟

* (۸۰۵) * ۱۷ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی فراموش کند

ذریع بن محمد المحاربی، عن أبي عبدالله صلی اللہ علیہ وسّلہ وعلیہ السلام قال: سأله عن الرجل يُنسَى أن يُكَبِّرْ حتى فرا . قال : يُكَبِّرْ .

أحمد بن محمد ، عن أبيه ، عن ذریع مثله .

(٨٠٦) ١٨ - وعنه ، عن الحسن بن عليّ بن يقطین ، عن أخبه الحسين بن عليّ ، عن عليّ بن يقطین ، قال : سأله أبا الحسن عليه السلام عن الرجل يُنسَى أن يُفْتَحَ الصلاة حتى يركع . قال : يُعْدَ الصلاة .

(٨٠٧) ٢٩ - الحسين بن سعيد ، عن حماد بن عيسى وفضاله ، عن معاویة بن عمّار ، عن أبي عبد الله صلی اللہ علیہ وسّلہ وعلیہ السلام قال : قلت : الرجل يُنْهَا عن القراءة في الركعتين الأولىتين فيذكر في الركعتين الأخيرتين أنه لم يقرأ قال : أتم الركوع والسجود ؟ قلت : نعم . قال : إني أكره أن أجعل آخر صلاتي أوطا .

و بی اللہ اکبر احرام بہ خواندن حمد و سورہ بپردازد، تکلیف او چیست؟
ابوعبدالله گفت: باید اللہ اکبر بگوید، سپس بہ خواندن حمد و سورہ بپردازد.

* (٨٠٦) * ١٨ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی در اثنای رکوع، متوجه شود که اللہ اکبر اول نماز را نگفته است، تکلیف او چیست؟
ابوالحسن گفت: باید نمازش را از سر شروع کند.

* (٨٠٧) * ٢٩ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی فراموش کند و در رکعت اول و رکعت دوم حمد و سوره نخواند و جون به رکعت سوم و چهارم برسد، به حاطر آورد که در رکعت اول و دوم حمد و سوره نخوانده است، تکلیف او چیست؟ آیا باید در رکعت سوم و چهارم حمد و سوره بخواند؟
ابوعبدالله گفت: آیا در رکعت اول و دوم رکوع و سجده را درست ادا کرده است؟ من گفت: آری. ابوعبدالله گفت: من دوست ندارم که در دو رکعت آخر نمازمانند دو رکعت اول حمد و سوره بخوانم.

﴿٤٨٠٨﴾ ۳۰ - عنه ، عن فضالة ، عن حسين بن عثمان ، عن سماعة ، عن أبي بصير قال : إذا نسي أن يقرأ في الأولى والثانية أجزاء تسبح الركوع والسجود ، وإن كانت الغدة نسي أن يقرأ فيها فليتضر في صلاته .

﴿٤٨٠٩﴾ ۳۱ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن العلا ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر قال : سأله عن الذي لا يقرأ بفاغة الكتاب في صلاته . قال : لا صلاة له إلا أن يقرأ بها في جهير أو إخفات .

﴿٤٨١٠﴾ ۳۲ - الحسين بن سعيد عن عثمان بن عيسى ، عن سماعة قال : سأله عن الرجل يقوم في الصلاة فينـي فاغة الكتاب . قال : فليقل : أستعيـد بالله من الشيطان الرجيم . إن الله هو السميع العليم . ثم

توجه: فرض مثله آن جا است که انسان در رکعت سوم به امام جماعت اقتدا کند و در اثر غفلت و فراموشی حمد و سوره نخواند .

* ۳۰ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی فراموش کند و در رکعت اول و دوم حمد و سوره نخواند، همان ذکر سبحان الله که در رکوع و سجده بجا آورده است، کافی خواهد بود، و اگر در نماز صبح، چنین غفلتی رخ بدهد، اشکالی ندارد و باید به نمازش ادامه دهد و بعد از تشهد سلام بگوید .

* ۳۱ - ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر کسی در نمازهایش سوره حمد را نخواند، چه صورت دارد؟ ابوجعفر گفت: نمازش درست نیست مگر موقعی که حمد را با سوره بخواند. چه در نمازهای بلند باشد و چه در نمازهای آهسته .

* ۳۲ - ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی فراموش کند و سوره حمد را نخواند، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: تا وقتی که وارد رکوع نشده باشد، باید از شر شیطان به خدا پناه ببرد و بگوید: «أعوذ بالله من

لیقرأها ما دام لم يرکع . فإنه لا قراءة حتى يئذَا بها في جهْر أو إخفاق .
فإنه إذا رَكعَ أجزاءً إن شاء الله تعالى .

* ٨١١) ٣٣- الحسين بن سعيد ، عن النضر ، عن عبد الله بن سنان قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : إن الله فرض من الصلاة الركوع والسجود . ألا ترى لو أن رجلاً دخل في الاسلام لا يحبّس أن يقرأ القرآن أجزاءً أن يُكْبَر ويُسْعَ ويُصْلَى .

* ٨١٢) ٣٥- سعد ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن عَلَيْهِ الْبَرَكَاتُ بْنِ حَدِيدٍ وعبد الرحمن بن أبي نجران ، عن حَمَادَ بْنِ عَيْبَى ، عن خَرِيز ، عن زُرَارَة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : قلت له : رجل جهْر بالقراءة فيها لا يبغى الجهر فيه ، وأخْفَتَ فيها لا يبغى الإخفاقات فيه وترَك القراءة فيها لا يبغى ترك

الشيطان الرحيم . إن الله هو السميع العليم ». سپس به خواندن حمد و سورة پیردازد، زیرا نماز بی حمد و سوره درست نیست: چه نماز بلند باشد و چه نماز آهسته باشد. و اگر بعد از رکوع رفتن به خاطر بیاورد که حمد و سوره خوانده است، نمازش درست است و باید به دنباله نمازش ادامه دهد. ان شاء الله.

* ٨١١) ٣٤- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: خداوند عزوجل از اجزاء نماز، فقط رکوع و سجود را فرض و قطعاً ساخته است. نمی تگری که اگر کسی تازه مسلمان باشد و هنوز خواندن حمد و سوره قرآن را فرا نگرفته باشد، کافی است که در عوض حمد و سوره الله اکبر بگوید و سبحان الله بگوید و به نماز خود ادامه دهد.

توجه: به حدیث شماره ١٠٨٦ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* ٨١٢) ٣٥- به ابو جعفر باقر (ع) گفتمن: اگر کسی اشتباه کند و نماز آهسته را بلند بخواند و یا نماز بلند را آهسته بخواند. و یا در رکعت اول و دوم عوض حمد و سوره سبحان الله بگوید و یا در رکعت سوم و چهارم عوض

القراءة فيه أو قرأ فيها لا ينبغي القراءة فيه؟ فقال: أَيْ ذَلِكَ فَعْلٌ نَّاسِيًّا أَوْ سَاهِيًّا فَلَا شَيْءٌ عَلَيْهِ.

* (۸۱۲) ۳۹ - الحسِينُ بن سعيد ، عن فضاله وابن أبي عَمِير ، عن رفاعة عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن رجل يُشَيَّأ أن يركع حتى يَسْجُدْ ويَقُومْ . قال : يَسْتَقْبِلْ .

* (۸۱۴) ۴۱ - الحسِينُ بن سعيد ، عن صَفْوانَ ، عن إسحاق بن عمَّار قال : سأله أبا إبراهيم عليه السلام عن الرجل يُشَيَّأ أن يركع . قال : يَسْتَقْبِلْ حتَّى يَصْبَعَ كُلَّ شَيْءٍ مِّن ذَلِكَ مَوْضِعَهِ .

* (۸۱۵) ۴۵ - الحسِينُ بن سعيد ، عن صَفْوانَ ، عن منصور ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا أَيَقَنَ الرَّجُلُ أَنَّهُ تَرَكَ رَكْعَةً مِّنْ

سبحان الله، حمد و سورة بخواند، جه صورت دارد؟ ابو جعفر گفت: هر یک از این اشتباهات که در اثر سیو و فراموش صورت بگیرد، اشکالی ایجاد نمی کند.

* (۸۱۳) + ۳۹ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی فراموش کند و بعد از حمد و سورة، بی رکوع، به سجده برود و چون برای رکعت دوم برخیزد، به اشتباه خود پی ببرد، تکلیف او چیست؟ ابو عبدالله گفت: باید نمازش را از شروع کند.

* (۸۱۴) + ۴۱ - از ابوابراهیم امام کاظم علیه السلام، پرسیدم: اگر کسی فراموش کند و بعد از خواندن حمد و سورة به سجده برود، جه صورت دارد؟ ابوابراهیم گفت: باید نمازش را از سر بخواند تا رکوع و سجده به ترتیب صحیح آن ادا شود.

* (۸۱۵) + ۴۵ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی بعد از نماز، یقین حاصل کند که یک رکعت از رکعتهای نمازش ناقص مانده است: یعنی دو سجده آن رکعت را انجام داده ولی رکوع آن را فراموش کرده است، باید

الصلاوة وقد سجَدَ سجَدَتَينْ وترك الركوع استائق الصلاة .

﴿٤٧﴾ الحسينُ بنُ سعيدٍ ، عنِ فضالَةَ ، عنِ حمَادَ ، عنِ عمرانَ الْخَلِيَّ قال : قلت له : الرَّجُلُ يشَكُّ و هو قائمٌ فلا يدرِي أرْكعَ أم لا ؟ قال : فَلَيْرَكِعَ .

﴿٤٨﴾ وعنه ، عنِ محمدِ بنِ سنانَ ، عنِ ابنِ مُسْكَانَ ، وفضالَةَ ، عنِ حسِينٍ ، عنِ ابنِ مُسْكَانَ ، عنِ أبي بصيرِ قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام : عنِ رجلٍ شَكَّ و هو قائمٌ فلا يدرِي أرْكعَ أم لم يرْكعَ . قال : يَرْكعُ ويسجدُ .

﴿٤٩﴾ فضالَةَ ، عنِ حسِينٍ ، عنِ ابنِ مُسْكَانَ ، عنِ أبي بصيرِ والخلبيِّ عنِ أبي عبد الله عليه السلام في الرجلِ لا يدرِي أرْكعَ أم لم يرْكعَ . قال : يَرْكعُ .

﴿٥٠﴾ الحسينُ بنُ سعيدٍ ، عنِ فضالَةَ ، عنِ أبِي آبانَ ، عنِ الفضيلِ بنِ يسارِ قال : قلت لـأبي عبد الله عليه السلام : أَسْتَمْ قاتِيَاً فـلا أـدرـي اـولـ رـكـوعـ مـنـ كـنـدـ وـ بـعـدـ اـزـ رـكـوعـ بـهـ سـجـدـهـ مـنـ روـدـ .

* ﴿٤٧﴾ به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی در حال قیام، شک کند که آیا رکوع کرده است یا نه. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: اول رکوع می کند و بعد از رکوع به سجده می رود.

* ﴿٤٨﴾ از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* ﴿٤٩﴾ از ابوعبدالله صادق پرسیدند: (با حدیث قبلی برابر است).

* ﴿٥٠﴾ به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: به حالت قیام راست می شوم و سپس شک می کنم که آیا رکوع کرده‌ام یا نه. تکلیف من چیست؟ ابوعبدالله گفت: آری. رکوع کردۀ‌ای. به نمازت ادامه بده که این گونه شک از

ركعتُ أَمْ لَا . قال : بِلْ قَدْ رَكِعْتَ . فَأَمْضِ فِي صَلَاتِكَ فَإِنَّمَا ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ .

﴿٨٢٠﴾ ٥٢ - وَعَنْهُ ، عَنْ حَصْفَوَانَ وَفَضَالَةَ عَنْ حَمَادَ بْنِ عُثْمَانَ .
قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَّطَتْكَ : أَشْكُ وَأَنَا ساجِدٌ فَلَا أُدْرِي رَكِعْتُ أَمْ لَا .
فَقَالَ : قَدْ رَكِعْتَ أَمْضِيهِ .

﴿٨٢١﴾ ٥٣ - سَعْدٌ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنِ الْعَلَابِيِّ بْنِ رَزِينَ ، عَنْ عَمَدَيِّ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ شَكَّ بَعْدَ سَجْدَةِ أَنَّهُ لَمْ يَرْكِعْ . قَالَ : يَعْصِي فِي صَلَاتِهِ .

﴿٨٢٢﴾ ٥٤ - وَعَنْهُ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ، عَنْ أَحَدِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ ، عَنْ أَبِي إِيَّا بْنِ عُثْمَانَ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَلَّطَتْكَ : رَجُلٌ أَهْوَى إِلَى السَّجْدَةِ فَلِمْ يَذْرِ أَرْكَعَ أَمْ لَمْ يَرْكِعْ .

وساوس شیطان است.

توجّه: قیام بعد از رکوع، جزء نماز است. به حدیث ۸۲۳ دقت شود.

* (۸۲۰) * ۵۲ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در حال سجده شک می کنم که آیا رکوع کرده ام یا نه. تکلیف من چیست؟ ابوعبدالله گفت: رکوع کرده ای که اینک به سجده رفتی. نمازت را دنبال کن.

* (۸۲۱) * ۵۳ - از ابوجعفر باقر (ع) و یا ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در حال سجده شک کند که گویا رکوع نکرده است. تکلیف او چیست؟ آن حضرت گفت: باید به نمازش ادامه دهد.

* (۸۲۲) * ۵۴ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی برای سجده به طرف زمین خم شود، و در این اثنا شک کند که آیا رکوع کرده یا نه. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: رکوع کرده است که می خواهد برای سجده به

قال : قد رَجَعَ .

﴿٨٢٣﴾ ٦٠ - سعد ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن أَبِيهِ ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن إسْمَاعِيلَ بْنِ جَابِرٍ عن أَبِي عبد الله رض في رجل نسي أن يَسْجُدَ السجدة الثانية حَتَّى قَامَ . فَذَكَرَ وَهُوَ قَائِمٌ أَنَّهُ لَمْ يَسْجُدْ . قال : فَلَيَسْجُدْ مَا لَمْ يَرَكِعْ ، فَإِذَا رَفَعَ ذَكْرَ بَعْدِ رُكُوعِهِ أَنَّهُ لَمْ يَسْجُدْ فَلَيَمْضِ عَلَى صَلَاتِهِ حَتَّى يُسْلِمَ ثُمَّ يَسْجُدُهَا فَأَنَّا قَضَاءً . وقال : قال أبو عبد الله رض : إن شَكَ فِي الرُّكُوعِ بَعْدَ مَسْجَدَ فَلَيَمْضِ ، وإن شَكَ فِي الْجُودِ بَعْدَ قَامَ فَلَيَمْضِ ، كُلُّ شَيْءٍ شَكُ فِيهِ مَا قَدْ جَاؤَهُ وَدَخَلَ فِي غَيْرِهِ فَلَيَمْضِ عَلَيْهِ .

حاک بیفتند.

توجیه: به حدیث ٨١٩ مراجعه شود.

* ﴿٨٢٣﴾ ٦٠ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی سجده دوم را فراموش کند و برای رکعت بعدی برخیزد و در حال قیام به خاطر بیاورد که یک سجده را فراموش کرده. تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: ماadam که وارد رکوع بعدی نشده باشد، باید برگردد و سجده دوم را بجا آورد و سپس به دنباله نماز خود ادامه دهد و اگر وارد رکوع شده باشد یعنی بعد از رکوع به خاطر بیاورد که سجده دوم را فراموش کرده، نصیحتاً وارد برگردد، بلکه دنباله نماز خود را من خواند و سلام می‌دهد، و بعد از سلام، قصای آن یک سجده را بجا می‌آورد. ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اما اگر در حال سجده شک کند که آیا رکوع کرد هم که اینک سجده می‌کنم یا نه، باید به نمازش ادامه دهد و اگر در حال قیام شک کند که آیا سجده دوم را بجا آورده است یا نه، باید به نمازش ادامه دهد. به طور کلی، هر کس وارد جزء دوم نماز شود و در جزء اول شک کند، شک او اعتبار ندارد و باید بن اعتماد بگذرد و به دنباله نماز خود ادامه دهد.

﴿٨٢٤﴾ ۶۱ - وعنه ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عن ابْنِ أَبِي نَصْرٍ ، عن أَبِيانَ بْنَ عُثْمَانَ ، عن عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ رَجُلٌ رفع رأسه من السجدة فشكَ قبل أن يستوي جالساً فلم يدر أَسْجَدَ أَمْ لَمْ يسْجُدْ قَالَ : يسْجُدُ . قَلْتُ : فَرَجُلٌ نَهضَ مِنْ سَجْدَةٍ فشكَ قبل أن يستوي فلما يذَرْ أَسْجَدَ أَمْ لَمْ يسْجُدْ . قَالَ : يسْجُدُ .

﴿٨٢٥﴾ ۶۵ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَيْبَى ، عن عَلَىِّ بْنِ أَحْمَدَ ، عن مُوسَى بْنِ عُمَرَ ، عن مُحَمَّدِ بْنِ مُنْصُورٍ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الَّذِي يُشَكُّ السَّجْدَةُ الثَّانِيَةُ مِنَ الرُّكُعَةِ الثَّانِيَةِ أَوْ شَكَ فِيهَا . فَقَالَ : إِذَا حَفَّتْ أَنْ لَا تَكُونَ وَضَعْتَ وَجْهَكَ إِلَّا مَرَّةً وَاحِدَةً ، فَإِذَا سَلَّمْتَ سَجَدْتَ سَجْدَةً وَاحِدَةً وَنَقَصَ وَجْهَكَ مَرَّةً وَاحِدَةً وَلَيْسَ عَلَيْكَ سَهْرٌ .

﴿٨٢٦﴾ ۶۸ - سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ، عن أَبِي جَعْفَرٍ ، عن عَلَىِّ بْنِ

* (٨٢٤) * ۶۱ - به ابو عبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی سر بردارد که راست بشیند و در اثنای سر برداشتن شک کند که آیا سجدہ کردم که می خواهم راست بشینم یا نه. باید سجدہ کند. من گفت: پس اگر برای رکعت بعدی برخیزد و در اثنای برخاستن، قبل از رسیدن به حال قیام، شک کند که آیا سجدہ کردم یا نه. تکلیف او چه خواهد بود؟ ابو عبدالله گفت: باید بشیند و سجده کند.

* (٨٢٥) * ۶۵ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی سجده دوم از رکعت دوم را فراموش کرده باشد و یا در آن شک کرده باشد، بعد از نماز چه تکلیفی دارد؟ ابو عبدالله گفت: هر گاه تردید کنی که گویا در یک رکعت از رکعتهای قبلی، سجده خود را ناقص گذاشده باشی بعد از سلام نماز، یک نوبت پیشانی خود را بر خاک می نهی و سجده ناقص را قضا می کنی. سجده سهو بر تو لازم نیست.

* (٨٢٦) * ۶۸ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی بعد از نماز

الحكم ، عن أبيان بن عثمان ، عن منصور بن حازم ، عن أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : سأله عن رجل صلَّى فذكر أنه زاد سجدة قال : لا يُعَيْدُ صلاة من سجدة ويُعَيْدُها من ركعة .

﴿٨٢٧﴾ ٦٩ - سعد ، عن أبي جعفر ، عن محمد بن خالد البرقي ، عن الحسن بن علي بن فضال ، عن مروان بن مسلم عن عبيده بن رزارة قال : سأله أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن رجل شرك فلم يذر أسدج اثنين أم واحدة فسجد أخرى ثم استيقن أنه قد زاد سجدة . فقال : لا والله لا تُفْسِدُ الصلاة زيادة سجدة ، قال : لا يُعَيْدُ صلاته من سجدة ويُعَيْدُها من ركعة .

﴿٨٢٨﴾ ٧٤ - أحمَّد بن محمد بن عيسى ، عن علي بن الحكم ، عن الحسين ابن أبي العلاء ، قال : سأله أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن الرجل يُصلِّي

به خاطر آورد که يک سجده اضافی بجا آورده است، چه تکلیفی دارد؟ ابوعبدالله گفت: با کم و زیاد شدن يک سجده نمازش را نباید اعاده کند ولی با کم و زیاد شدن رکوع، باید نمازش را اعاده کند.

توجه: به حدیث شماره ۱۳۳ گزیده فقهی و شرح آن مراجعه شود.

* ﴿٨٢٧﴾ ٦٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی شک کند که آیا سجده دوم را بجا آورده است یا نه و به موقع سجده دوم را بجا آورد، ولی بعداً یقین حاصل کند که سجده او سجده سوم بوده است. تکلیف او چه خواهد بود؟ ابوعبدالله گفت: نه بخدا سوگند که نماز، با زیادشدن سجده باطل نمی‌شود. ابوعبدالله گفت: هیچ کس نباید با کم و زیادشدن سجده نمازش را از سر بخواند ولی با کم و زیاد شدن رکوع، باید نمازش را از سر بخواند.

* ﴿٨٢٨﴾ ٧٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در رکعت دوم از نماز فریضه فراموش کند و تشهد نخواند و چون برای رکعت سوم به رکوع برود، به خاطر بیاورد، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: باید به نمازش

الركعتين من المكتوبة لا يجلسُ بينها حتى يركع في الثالثة . قال : فَلَيَتْمِ
صلاته ثم لَيُسْلِمْ وَيَسْجُدْ سجدي السهو وهو جالس قبل أن يتكلّم .

(٨٢٩) ٧٥ - الحسين بن سعيد ، عن فضالية وصفوان ، عن العلا ، عن محمد بن مسلم ، عن أحدهما عليهما السلام في الرجل يفرغ من صلاته وقد تَبَيَّنَ الشهْدَ حَتَّى ينصرف . فقال : إن كان قريراً رجع إلى مكانه فتشهد وإلا طلب مكاناً نظيفاً فتشهد فيه . وقال : إِنَّ الشهْدَ سُنَّةَ فِي الصَّلَاةِ .

(٨٣٠) ٧٦ - وعنـه عن ابن أبي عمرـ، عن هشـام بن سـالم ، عن سـليمـان بن خـالـد قال : سـأـلتـ أـبا عـبدـ اللهـ سـنـنـهـ : عنـ رـجـلـ تـبـيـنـ أـنـ يـجـلـسـ فـي الرـكـعـتـينـ الأـوـلـتـينـ . فـقـالـ : إـنـ ذـكـرـ قـبـلـ أـنـ يـرـكـعـ فـلـيـجـلـسـ . وـإـنـ لـمـ يـذـكـرـ حـتـىـ يـرـكـعـ فـلـيـتـمـ الصـلـاـةـ حـتـىـ إـذـا فـرـغـ فـلـيـسـلـمـ وـلـيـسـجـدـ سـجـدـ

ادمه دهد و چون سلام بدهد، در حال نشته و قبل از سخن گفتن با دیگران،
سجدۀ سبو بجا بیاورد.

توجه: صورت سجدة سبو، در حدیث شماره ٨٣٢ ملاحظه شود.

* (٨٢٩) ٧٥ - از ابو جعفر باقر (ع) و با ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی نمازش را سلام بدهد و به خاطر بیاورد که تشید را فراموش کرده است. تکلیف او چیست؟ آن سرور گفت: اگر به محل نمازش نزدیک باشد برگردد و در جای نمازش بنشیند و تشید بخواند، و اگر نزدیک نباشد جای پاک و تمیزی بجوبد و در آن جا بنشیند و تشید را قضا کند. آن سرور گفت: تشید از سنتهای نماز است که تها در صورت ترک عمدی نماز را باطل می‌کند.

* (٨٣٠) ٧٦ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی فراموش کند و در رکعت دوم، تشید بخواند، تکلیف او چیست؟ ابو عبد الله گفت: اگر قبل از رکوع سوم به خاطرش بباید، باید بنشیند و تشید بخواند و اگر بعد از رکوع رکعت سوم به خاطرش بباید، باید نماز را تمام کند و بعد از سلام نماز، سجدة

السهو

﴿٨٣١﴾ ٧٧ - وعنه ، عن القاسم بن محمد وصفوان بن يحيى ، عن الحسين بن أبي العلاء ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الرجل يصلّي ركع المكتوبة فلا يجلس حتى يركع في الثالثة . قال : يتّم على صلاته ويُسجّد سجدة السهو وهو جالس قبل أن يتكلّم .

عنه عن فضاله عن العلاء عن ابن أبي عفور مثله .

﴿٨٣٢﴾ ٧٩ - وعنه ، عن فضاله ، عن حسين بن عثمان ، عن سماعة ، عن أبي بصير قال : سأله عن الرجل يُشَهِّد أن يتشهّد . قال : يسجد سجدين يُشَهِّد فيها .

﴿٨٣٣﴾ ٨٢ - سعد ، عن محمد بن الحسين ، عن جعفر بن بشير عن حماد بن عثمان ، عن عبد الله بن أبي عفور ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن الرجل يصلّي ركعتين من المكتوبة فلا يجلس فيها . فقال : إن كان ذكر وهو قائم في الثالثة فليجْلس ، وإن لم يذكر حتى يركع فليتّم صلاته ثم يسجّد سجدين وهو جالس قبل أن يتكلّم .

﴿٨٣٤﴾ ٨٦ - الحسين بن سعيد ، عن فضاله ، عن جميل بن

سهو بجا بياورد .

* (٨٣١) ٧٧ - از ابوعبدالله صادق پرسیدم : (با حدیث ٨٢٨ برابر است).

* (٨٣٢) ٧٩ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم : اگر کس در نماز فربده شهد را فراموش کند نکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت : بعد از سلام نماز ، دو نوبت سجده من کند و بعد از سجده شهد من خواند .

* (٨٣٣) ٨٢ - از ابوعبدالله صادق پرسیدم : (با حدیث ٨٣٠ برابر است).

* (٨٣٤) ٨٦ - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم : اگر کس قنوت را فراموش

دُرَاج ، عن محمد بن مسلم ورِّزْارة بن أعين قالا : سأّلنا أبا جعفر عليه السلام عن الرجل يُشَيِّق القنوت حتى يركع . قال : يقْنُتُ بعد الركوع . فإن لم يذكر فلا شيء عليه .

﴿٨٣٥﴾ ٨٧ - عنه ، عن حَمَاد ، عن حَرِيز ، عن محمد بن مسلم قال : سأّل أبا عبد الله عليه السلام عن القنوت يُشَيِّق الرجل . فقال : يقْنُتُ بعدما يركع ، وإن لم يذكر حتى يتصرف فلا شيء عليه .

﴿٨٣٦﴾ ٨٨ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَيْبَى ، عن الْحَسْنِ بْنِ عَلَى بْنِ فَضَالٍ ، عن عَيْبَى بْنِ زَرَارَةَ ، قَالَ : قَلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام : الرَّجُلُ ذَكَرَ أَنَّهُ لَمْ يَقْنُتْ حَتَّى يَرْكَعَ . قَالَ : فَقَالَ : يَقْنُتُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ .

﴿٨٣٧﴾ ٨٩ - عنه ، عن عَلَى بْنِ الْحَكْمَ ، عن أَبِي آيُوبَ ، عن أَبِي بصير قال : سمعت يذكر عبد أبي عبد الله عليه السلام قال في الرجل : إذا سها في القنوت : قنت بعدما يتصرف وهو جالس .

کند و در حال رکوع به خاطر بیاورد، تکلیف او جیست؟ ابو جعفر گفت: بعد از رکوع باید قنوت بخواند، و اگر اصلاحاً به خاطر ناورد، تکلیف ندارد.
* ٨٣٥ * ٨٧ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* ٨٣٦ * ٨٨ - به ابو عبد الله صادق (ع) گفتتم: اگر کسی در حال رکوع متوجه شود که قنوت را فراموش کرده است، تکلیف او جیست؟ ابو عبد الله گفت: در قیام بعد از رکوع قنوت بخواند.

* ٨٣٧ * ٨٩ - از ابو عبد الله صادق (ع) پرسیدند: اگر کسی قنوت را فراموش کند، تکلیف او جیست؟ ابو عبد الله گفت: بعد از سلام نماز، در حال نشسته قنوت بخواند.

﴿٨٣٨﴾ ٩٠ - أَحْدَنْ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلِ بْنِ الْيَسْعَ ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ : سَأَلَتْ أَبْنَا الْخَسْنَ سَنَّةَ عَنْ رَجُلٍ نَّسِيَ الْقَنْوَتَ فِي الْمَكْتُوبَةِ قَالَ : لَا إِعَادَةَ عَلَيْهِ .

﴿٨٣٩﴾ ٩٩ - عَلَيْ بْنِ مَهْرِيَارَ ، عَنْ الْخَسْنَ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ شَعِيبٍ ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ سَنَّةَ : إِنْ قُوَّتْ فَاقْضَى صَلَاةَ النَّهَارَ بِاللَّيلِ .

﴿٨٤٠﴾ ١٠٠ - وَعَنْهُ ، عَنْ الْخَسْنَ ، عَنْ حَمَادَ ، عَنْ شَعِيبٍ ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ سَنَّةَ : إِنْ فَاتَكَ شَيْءٌ مِّنْ تَطْوعِ النَّهَارِ وَاللَّيلِ فَاقْضِهِ عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ ، وَبَعْدَ الظَّهَرِ عِنْدَ العَصْرِ ، وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ ، وَبَعْدَ الْعَתَمَةِ وَمِنْ آخِرِ السَّحَرِ .

﴿٨٤١﴾ ١٠١ - وَعَنْهُ ، عَنْ الْخَسْنَ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ أَبِيَانَ ، عَنْ

* ﴿٨٣٨﴾ ٩٠ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کس در نماز فرضیه قنوت را فراموش کند، باید نمازش را اعاده کند؟ ابوالحسن گفت: اعاده نماز لازم نیست.

* ﴿٨٣٩﴾ ٩٩ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر نافله‌های روزانهات قضا شد، در صورت تاب و توان، هنگام نافله شب نافله‌های روزانه را قضا کن.

* ﴿٨٤٠﴾ ١٠٠ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر نافله‌های روزانه در اول زوال خورشید، و بعد از نماز ظهر قبل از نماز عصر، و بعداز نماز مغرب و بعد از نماز عشاء و در آخر شب.

* ﴿٨٤١﴾ ١٠١ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: از همه بهتر آن است که قضای نافله شب را در شبهاي بعد بخوانند و قضای نافله روز را در روزهاي بعد

إسماعيل الجعفی قال : قال أبو جعفر عليه السلام : أفضل قضاء التواavel صلاة اللیل باللیل وصلاۃ النهار بالنهار . قلت : ويكون وتران في ليلة ؟ قال : لا . قلت : ولم تأمرني أن أوتّر وترین في ليلة ؟ فقال : أحدهما قضاء .

﴿٨٤٢﴾ ۱۰۳ - وعنه ، عن الحسن بن علي ، عن ابن بکر ، عن زرارة قال : سألت أبي جعفر عليه السلام : عن قضاء صلاة اللیل . فقال : أقضها في وقتها الذي صلیت فيه . قال قلت : يكُون وتران في ليلة ؟ قال : ليس هو وتران في ليلة . أحدهما لما فاتك .

﴿٨٤٣﴾ ۱۰۴ - وعنه ، عن الحسن ، عن فضاله ، عن ابن سنان قال : سمعت أبي عبد الله عليه السلام يقول : إن العبد يقوم فيقضي السافلة فيعجب رب ملائكته منه . فيقول : ملائكتي عبدي يقضى ما لم أفترسه عليه .

بخوانند. من گفتم: پس در یک شب دو نوبت نماز وتر بخوانند؟ ابو جعفر گفت: نه. من گفتم: مگر شما نفهمودید که در یک شب دو نوبت نماز وتر بخوانم؟ ابو جعفر گفت: یک وتر آن قضای شبهای گذشته خواهد بود.

* (٨٤٢) * ۱۰۲ - از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: در چه ساعتی نماز شب را قضای کنم؟ ابو جعفر گفت: در همان ساعتی که نافله شب می خوانی، نافله شب قبلی را نیز قضای کن. من گفتم: پس در یک شب دو نماز وتر بخوانم؟ ابو جعفر گفت: نه. این دو وتر برای نافله‌های همان شب نیست. یک وتر آن قضای شبهای گذشته است.

* (٨٤٣) * ۱۰۴ - شنیدم ابو عبد الله صادق (ع) می گفت: موقعی که بندۀ مومن برخیزد و نماز نافله‌اش را قضای کند، خداوند فرشتگان خود را به تحسین او بر می انگیرد و می گوید: ای فرشتگان من. بنگرید که این بندۀ من نمازی را قضای کند که بر عهده او لازم نکرده‌ام.

﴿٨٤٤﴾ ۱۰۵ - علی بن مهزیار ، عن الحسن ، عن النضر ، عن هشام بن سالم ، وفضالة ، عن أبان جيماً عن سليمان بن خالد قال : سأله أبي عبد الله عليه السلام عن قضاء الوتر بعد الظهر . فقال : أقضه وترأ أبداً كما فاتك . قلت : وتران في ليلة ؟ فقال : نعم ، أليس أحدهما قضاء .

﴿٨٤٥﴾ ۱۰۶ - وعنه ، عن الحسن عن علی بن النعمان ومحمد بن سنان وفضالة ، عن الحسين ، جيماً عن ابن مُسْکان ، عن سليمان بن خالد ، عن أبي عبد الله عليه السلام في قضاء الوتر . قال : أقضه وترأ أبداً .

﴿٨٤٦﴾ ۱۰۷ - وعنه ، عن الحسن ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ ، عن جَمِيلَ بْنِ دُرَاجَ ، عن زُرَارَةَ ، عن أَبِي جعفر عليه السلام قال : سأله عن الوتر يفوت الرجل . قال : يقضى وترأ أبداً .

﴿٨٤٧﴾ ۱۰۸ - وعنه ، عن أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ ، عن عبد الله بن المغيرة قال : سأله أبا إبراهيم عليه السلام : عن الرجل يفوته الوتر . قال : يقضيه وترأ أبداً .

* (٨٤٤) ۱۰۵ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر بخواهم نافله شب را بعد از نماز ظهر قضا کنم، چگونه باید قضا کنم؟ ابوعبدالله گفت: نماز وتر آن را باید به صورت وتر قضا کنم. من گفتم: در یک شب دو نماز وتر بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: بلى. مگر نه آن است که یک وتر آن قضا من باشد.

* (٨٤٥) ۱۰۶ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: نماز وتر خود را چگونه باید قضا کنم؟ ابوعبدالله گفت: نماز وتر، در هر حال باید به صورت وتر قضا شود.

* (٨٤٦) ۱۰۷ - از ابوجعفر باقر پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

* (٨٤٧) ۱۰۸ - از امام کاظم (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی برابر است).

﴿٨٤٨﴾ ۱۰۹ - وعنه ، عن الحسن ، عن فضالة ، عن حماد بن عثمان ، عن أبي عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال : قلت : أصبح عن الوتر إلى النيل .
كيف أقضيه ؟ قال : مثلاً مثلث .

﴿٨٤٩﴾ ۱۱۳ - الحسين بن سعيد ، عن عبد الله بن بحر عن حربيز ،
عن محمد بن مسلم قال : سأله أبو عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عن رجل يكمل أو
يضعف فি�صلِّ التطوع جالساً . قال : يُضعف ركعتين برکعة .

﴿٨٥٠﴾ ۱۱۴ - وعنه ، عن فضالة ، عن حسين ، عن ابن مُسكان ، عن الحسن بن زياد الصيقل قال : قال لي أبو عبد الله صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
إذا صلَّى الرجل جالساً وهو يستطيع القيام فليُضَعِّفْ .

﴿٨٥١﴾ ۱۱۵ - أحد بن محمد بن عيسى ، عن الحسن بن علي بن يقطين ، عن أخيه الحسين ، عن علي بن يقطين قال : سأله أبو

توجه: به حدیث ۲۷۷ گزیده فقیه و شرح آن مراجعه شود.

* (٨٤٨) * ۱۰۹ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر تا شب بعدی نتوانست نماز وتر خود را قضا کنم، به چه صورت باید قضای آن را بخوانم؟
ابوعبدالله گفت: به همان صورتی که قضا شده است.

توجه: به حدیث ۱۲۹۶ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* (٨٤٩) * ۱۱۳ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی کسالت داشته باشد و یا ناتوان باشد و نمازهای نافله را در حال نشسته بخواند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: در عوض هر یک رکعت ایستاده دورکعت نشسته بخواند.

* (٨٥٠) * ۱۱۴ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی با وجود قدرت و امکان نافلها را نشسته بخواند، باید دو برا بر نماز بخواند.

* (٨٥١) * ۱۱۵ - از ابوالحسن الرضا عليه السلام پرسیدم: اگر کسی نماز

گزیده تهذیب

الحسن صلت عن رجل يفوته الوتر من الليل . قال : يقضيه وثراً ممّا ذكر ، وإن زالت الشمس .

* ١١٧ - (٨٥٢) أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْبَىٰ ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ أَبِيهِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيْبَىٰ قَالَ : سَأَلَ الرَّضَا صلت عَنِ الرَّجُلِ يَصْلِيُّ الْأُولَى ثُمَّ يَتَنَاهُ فَيُذَرُّهُ وَقْتُ الْعَصْرِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَفْرَغَ مِنْ نَافِلَتَهُ . فَيَسْطِعُهُ بِالْعَصْرِ يَقْضِي نَافِلَتَهُ ؟ أَوْ يَصْلِيَهَا بَعْدَ الْعَصْرِ ؟ أَوْ يَؤْخِرُهَا حَتَّىٰ يَصْلِيَهَا فِي وَقْتٍ آخَرَ ؟ قَالَ : يَصْلِيُّ الْعَصْرَ وَيَقْضِي نَافِلَتَهُ فِي يَوْمٍ آخَرَ .

* ١١٨ - (٨٥٣) عَنْهُ ، عَنْ عَلَىٰ بْنِ الْحَكْمَ عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ، عَنْ جَعْفَرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ قَالَ : إِذَا دَخَلَ وَقْتَ صَلَاةِ مَفْرُوضَةٍ فَلَا تَطْوِعْ .

* ١١٩ - (٨٥٤) الطاطري ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جِبَلَةَ ، عَنْ عَلَاءِ بْنِ وَتَرْشَ در آخر شب قضا شود تکلیف او چیست؟ ابوالحسن گفت: هر گاه به خاطر بیاورد باید آن را به همان صورت که نماز سه رکعتی است قضا کند گرچه روز به نیمه رسیده باشد.

* ١١٧ - (٨٥٢) از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: اگر کسی بعد از نماز ظهر به نماز نافله بپردازد، ولی قبل از تمام شدن نافلهها وقت ویژه نماز عصر فرا رسید، آیا می توانند نماز عصر خود را تأخیر بیفکند و نافلهها را تمام کنند؟ یا لازم است که اول نماز عصر بخواند و نافلهها را بعد از نماز عصر قضا کند؟ یا آنکه باید نماز عصر خود را بخواند و بقیه نافلهها را در وقت دیگری بخواند؟ ابوالحسن گفت: باید نماز عصر بخواند و نافلهها را برای وقت دیگر بگذارد.

توجه: این حدیث به شماره ٦٤٥ گذشت، مراجده شود.

* ١١٨ - (٨٥٣) ابوعبدالله صادق (ع) گفت: آن گاه که وقت نماز فریضه فرا رسید نماز نافله مقبول و پذیرفته نخواهد بود.

* ١١٩ - (٨٥٤) ابوجعفر باقر (ع) گفت: یک نفر از اهالی مدینه انتقاد

رزین ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : قال لي رجل من أهل المدينة : يا أبا جعفر مالي لا أراك تطوع بين الأذان والإقامة كما يصنع الناس ؟ قال : فقلت : إنما إذا أردنا أن نتطوع كان تطوعنا في غير وقت فريضة فإذا دخلت الفريضة فلا تطوع .

﴿٨٥٥﴾ ۱۲۰ - الطاطري ، عن محمد بن مسکین ، عن معاویة بن عمار ، عن نجیة قال : قلت لابي جعفر عليه السلام : تُدرکنی الصلاة او يَذْخُلُ وقتها فایدء بالنافلة ؟ قال : فقال أبو جعفر عليه السلام : لا ولكن ابداً بالمكتوبة وانقض النافلة .

﴿٨٥٦﴾ ۱۲۱ - وعنه ، عن محمد بن زیاد ، عن حماد بن عثمان ، عن أذیم بن الحمر قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : لا ينتفل الرجل إذا دخل وقت فريضة . قال : وقال : إذا دخل وقت فريضة فایدأ

بها

من کرد و من گفت : يا ابا جعفر ، من تاکنون ندیده ام که مانند همه مردم در فاصله اذان و اقامه نافله بخوانی ؟ من به او پاسخ دادم که ما خانواده هر گاه نافله بخوانیم ، در وقت ویژه فرانص نافله نمی خوانیم . هر گاه وقت ویژه فرانص داخل شود ، نماز نافله مقبول نیست .

توجّه: این حدیث به شماره ۶۱۲ گذشت .

* ﴿٨٥٥﴾ ۱۲۰ - به ابو جعفر باقر (ع) گفت : اگر وقت ویژه فردا رسد ، من تو انم به نماز نافله آغاز کنم ؟ ابو جعفر گفت : نه . اول نماز فریضه را بخوان و بعداً نافله را قضا کن .

توجّه: این حدیث به شماره ۶۱۳ گذشت .

* ﴿٨٥٦﴾ ۱۲۱ - شنبیدم ابو عبد الله صادق (ع) من گفت : هر گاه وقت ویژه فریضه فردا رسد کسی حق ندارد نافله بخواند . ابو عبد الله گفت : هر گاه وقت فریضه فردا رسید ، باید به خواندن فریضه آغاز کنم .

﴿٨٥٧﴾ ۱۳۴ - الحسین بن سعید ، عن صَفْوَانَ بْنَ يَحْيَى ، عن حَمَّادَ بْنَ عُثْمَانَ ، عن أَبِي الْحَسِينِ اللَّهِ تَعَالَى عَنْهُ الْمَسَاءُ . قال : سأله عن الرجل يصلّي وهو جالس . فقال : إذا أردت أن تصلي وأنت جالس وبكتب لك بصلاة القائم ، فاقرأ وأنت جالس فإذا كنّت في آخر السورة فقم فإنّها واربع . فتلك تُحْسَبُ لك بصلاة القائم .

﴿٨٥٨﴾ ۱۳۷ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن أبیان ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله ، عن حُرَيْانَ بْنَ أَعْيَنَ ، عن أحد هما عليهما السلام قال : كان أبي إذا صلى جالساً تربع فإذا ركع ثُمَّ رجَلَه .

﴿٨٥٩﴾ ۱۳۸ - الطاطري عن ابن زياد ، عن حمّاد ، عن نعمان الرزاوي قال : سأله أبا عبد الله اللهم : عن رجل فاته شيء من

* (۸۵۷) ۱۳۴ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی نماز نافله را نشته بخواند چه صورت دارد؟ ابوالحسن گفت: اگر خواسته باشی که نافلّات را نشته بخوانی، و در عین حال نمازهایت به حساب نماز ایستاده منظور شود، برای قرائت حمد و سورة بنین و چون به آخرين آيد رسیدی برخیز و ایستاده قرائت کن و سپس به رکوع و سجده پرداز، با این روش نماز نشتهایت به حساب نماز ایستاده منظور می شود.

توجه: این حدیث به صورت اصلی به شماره ۸۷۵ نکرار می شود.

* (۸۵۸) ۱۳۷ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: پدرم که نماز نافله را نشته می خواند، به هنگام تلاوت و قرائت چهار زانو می نشست و به هنگام رکوع، دو زانو می شد.

* (۸۵۹) ۱۳۸ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی نماز فرضی را فراموش کند و به هنگام طلوع خورشید و یا غروب خورشید به خاطر بیاورد، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: در هر زمانی که خاطرشن باید، باید نمازش

الصلوات فذكر عند طلوع الشمس وعند غروبها . قال : فليصل حين ذكره .

﴿٨٦٠﴾ ۱۳۹ - عن أبي جعفر عليه السلام قال : سُبْلَ عن رَجُلٍ صَلَّى بِغَيْرِ طَهُورٍ أَوْ نَسْيٍ صَلَوَاتٍ لَمْ يُصَلِّهَا أَوْ نَامَ عَنْهَا . قال : يُصَلِّيهَا إِذَا ذُكِرَتْ هَا فِي آيَةٍ مَّا سَاعَةً ذُكْرَهَا لِيَلًا أَوْ نَهارًا .

﴿٨٦١﴾ ۱۴۴ - الحسين بن سعيد ، عن القاسم بن عمروة ، عن عبيد عن زرارة عن أبي جعفر عليه السلام قال : إذا فاتتك صلاة فذكرتها في وقت أخرى فان كنت تعلم أنك إذا صلَّيتَ التي فاتتك كنت من الأخرى في وقت ، فابداً بالـأبي فاتتك ، فإنَّ الله عز وجل يقول : «وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي» [طه: ۱۴] وإن كنت تعلم أنك إذا صلَّيتَ التي فاتتك فاتتك التي بعدها ، فابداً بالـأبي أنت في وقتها وأقض الأخرى .

را قضا کند.

* (٨٦٠) * ۱۳۹ - از ابو جعفر باقر (ع) بر سریدند: اگر کسی چند نماز خود را بیوضو خوانده باشد و یا فراموش کرده و یا به خواب مانده باشد، در چه ساعتی باید قضای آن را بخواند؟ ابو جعفر گفت: در هر ساعتی که فراغ اخترش باید شب باشد یا روز باشد، باید نمازهایش را قضای کند.

* (٨٦١) * ۱۴۴ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر وقت نماز فرضه فرا رسد و به خاطر بیاوری که بکی از نمازهای قبلی خود را قضا کرده‌ای. باید تأمل کسی و بنگری: اگر بعد از خواندن نماز قضاء، وقت کافی برای نماز حاضر باقی می‌ماند، ابتدأ نماز قضایت را بخوان زیرا که خداوند عزوجل می‌گوید: «هر گاه که فرایادت آوردم نمازت را بخوان». و اگر دیدی بعد از خواندن نماز قضاء وقت کافی برای نماز حاضر باقی نمی‌ماند، اول نماز حاضرت را بخوان که وقت ویژه آن نگذرد، بعد از آن نماز قضایت را بخوان.

﴿٨٦٢﴾ ۱۵۰ - وعنه ، عن فضاله ، عن ابن عثمان ، عن عبد الله بن مُسْكَان ، عن أبي يعفور قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : صلاة النهار يجوز قضاها أي ساعة شئت من ليل أو نهار .

﴿٨٦٣﴾ ۱۵۳ - الطاطري ، عن محمد بن مسکین ، عن معاویة بن عمّار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : لا صلاة بعد الفصر حتى المغرب . ولا صلاة بعد الفجر حتى تطلع الشمس .

الزيادات في كيفية الصلاة وصفتها

﴿٨٦٤﴾ ۱ - محمد بن إسماعيل ، عن الفضل بن شاذان ، عن حماد بن عيسى ، عن ربيعي بن عبد الله ، عن القُفَيْلِ بن يسار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : كان علي بن الحسين عليه السلام إذا قام في الصلاة تغير لونه ، فإذا سجَدَ لم يرتفع رأسه حتى يرتفع عرقاً .

توجيه: این حدیث به شماره ۶۳۹ گذشت.

* ۱۵۰ - شیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: قضاي نماز ظهر و عصر در هر ساعتی از ساعات شب و روز، روا خواهد بود.

* ۱۵۳ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در فاصله نماز عصر تا نماز مغرب، نافله خواندن روا نیست. در فاصله طلوع سپیده تا طلوع خورشید، نافله خواندن روا نیست.

إضافات

* ۱ - موقعی که جدم على بن الحسين عليه السلام برای نماز برمسی خاست. رنگ صورت او دگر گون می شد و چون به سجدہ می رفت تا از فشار سجدہ سر و جانش در عرق نمی شد، سربرنمی داشت.

﴿٨٦٥﴾ ٢ - علی بن ابراهیم ، عن أبيه ، عن حماد ، عن خریز ، عن زراة ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : إذا استقبلت القبلة بوجهك فلا تقلب وجهك عن القبلة لتفيد صلاتك فإن الله تعالى قال لنبیه في الفريضة « فَوَلْ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَنْجِدِ الْحَرَامِ وَخَشِّنَا كُنْتَ فَوْلًا وَجُونَكُمْ شَطْرَه » واخشع بصرك ولا ترفعه إلى السماء ولیکن جذاء وجهك في موضع سجودك .

﴿٨٦٦﴾ ٣ - أحد بن محمد ، عن عثمان بن عبيسي ، عن سماعة قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : ينبغي لمن قرأ القرآن إذا مر بأية من القرآن فيها مسألة أو تحريف أن يسأل عند ذلك خير ما يرجو ويسائل العافية من النار ومن العذاب .

﴿٨٦٧﴾ ٦ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن ابن سنان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : الامام يحيى بن معاذ نكيرة واحدة ويحيى بن معاذ ثلاث

* * ٢ - ابو معشر باقر (ع) گفت: در حال نماز، روی خود را از قبله مجرخان که نمازت فاسد می‌شود. چرا که خداوند عزوجل درباره نماز فریضه به پیامبرش می‌گوید: «روی خود را به سوی مسجدالحرام بجرخان و شما نیز هر جا که باشید، روی خود را به جانب مسجدالحرام بجرخانید». در حال نماز، چشم خود را فرو بخوابان و به سوی آسمان نظر می‌فکن: چشم انداز تو فقط در برابر صورت و در جایگاه سجدهات باشد.

* ٣ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: شایسته آن است که چون قاری قرآن به آیه رحمت بررسد، بهترین خواسته خود را مستلت کند و چون به آیه عذاب بررسد، از آتش دوزخ و عذاب دنیا و آخرت به خدا پناهده شود.

* ٦ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: کافی است که امام جماعت با یک الله اکبر وارد نماز شود، و اگر تنها باشی و نماز فرادی بخوانی، کافی

مُرْسَلًا إِذَا كُنْتَ وَحْدَكَ .

﴿٨٦٨﴾ ٨ - محمد بن علي بن محبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن ابن يكير ، عن زراة قال : رأيت ابا جعفر علیه السلام او قال سمعته استفتح الصلوة بسبع تكبيرات ولاة .

﴿٨٦٩﴾ ١١ - محمد بن علي بن محبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن محمد بن حاد بن زيد ، عن عبد الله بن يحيى الكاهلي قال : صلّى الله عليه وسلم في مسجدبني كاهيل فجئه مرتين بسم الله الرحمن الرحيم وقت الفجر وسلم واحدة مما يلي القبلة .

﴿٨٧٠﴾ ١٤ - عنه ، عن عبد الصمد بن محمد ، عن حنان بن سدير قال : صلّي خلف أبي عبد الله علیه السلام فتعوذ باجهار ثم جهر بسم الله الرحمن الرحيم .

است که با سه الله اکبر وارد نماز شوی .

* (٨٦٨) * ٨ - ابو جعفر راقر (ع) را دیدم که با هفت الله اکبر وارد نماز شد .

* (٨٦٩) * ١١ - ابو عبدالله صادق (ع) در کوفه مسجد بنی کاهل با ما نماز جماعت خواند و دو نوبت با صدای بلند بسم الله الرحمن الرحيم گفت و به قرائت حمد و سوره پرداخت . و در نماز صبح قوت خواند و فقط با یک سلام رو به قبله به نماز خود پایان داد .

توجه : اهل سنت ، فقط در نماز صبح ، خواندن قوت را روا می دانند .

* (٨٧٠) * ١٤ - با ابو عبدالله صادق (ع) نماز جماعت خواندم . آن حضرت با صدای بلند گفت : اعوذ بالله من الشيطان الرجيم . بسم الله الرحمن الرحيم و سپس به قرائت حمد پرداخت .

﴿٨٧١﴾ ۲۲ - الحسین بن محمد ، عن عبد الله بن عامر ، عن علي بن مهزیار ، عن فضاله بن آیوب ، عن الحسین بن عثمان ، عن عمرو بن أبي نصر قال : قلت لابی عبد الله ﷺ : الرجل يقوم في الصلاة في يريد أن يَقْرَأ سورة فیقراً قل هو الله أحد وقل يا أیها الکافرون فقال : يرجع من كل سورة إلا من قُلْ هو الله أحد وقُلْ يا أیها الکافرون .

﴿٨٧٢﴾ ۲۴ - الحسین بن سعید ، عن فضاله بن آیوب ، عن الحسین بن عثمان عن سماعه ، عن أبي بصیر ، عن أبي عبد الله ﷺ قال : إن صلیت مع قوم فقرأ الامام « إقرأ باسم ربک الذي خلق » أو شيئاً من العزائم وفرغ من قراءته ولم يَسْجُد فأموم إيماء ، والخائف تسجد إذا سَمِعَت السجدة .

﴿٨٧٣﴾ ۳۵ - أحد بن محمد ، عن الحسن بن عبّوب ، عن العلاء بن رزين ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : سأله

* (٨٧١) * ۲۴ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی از اول نماز تصمیم داشته باشد که سوره معینی بخواند، اما سوره قل هو الله أحد و سوره قل يا ایها الکافرون به زبانش جاری شود، آیا می‌تواند به همان سوره دلخواهش باز گردد؟ ابوعبدالله گفت: از هر سوره‌ای که شروع کند، می‌تواند دست بردارد، مگر سوره قل هو الله أحد و سوره قل يا ایها الکافرون.

* (٨٧٢) * ۲۴ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر با مخالفان مکتب نماز جماعت خواندی و پیشناز سوره اقرء باسم ربک الذي خلق را تلاوت کرد و يا سوره دیگری از سوره‌ها که سجده فرضیه دارد، اما سجده نکرد، تو با اشاره سر سجده کن. حتی اگر زن حائض آیه سجده را بشود باید سجده کند.

* (٨٧٣) * ۳۵ - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: اگر کسی در نزد استاد قرأت به فراگرفتن سوره سجده بپردازد که در یک جلسه، چندین بار باید آیه

گزیده تهدیب

عن الرجل يتعلّم السورة من العزائم فتعاد عليه مراراً في المقعد الواحد .
قال : عليه أن يسجّد كلّها سبعها وعلى الذي يعلّمه أيضاً أن يسجّد .

﴿٤٧٤﴾ ٤٣ - محمد بن علي بن عبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، عن ابن أبي عمر ، عن معاوية بن عمّار ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : من فلط في سورة فليقرأ قل هو الله أحد ثم ليركع .

﴿٤٧٥﴾ ٤٤ - عنه ، عن محمد بن الحسين ، عن الحسن بن علي ، عن حماد بن عثمان قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : قد يشتد على القيام في الصلاة . فقال : إذا أردت أن تُذْرِك صلاة القائم فاقرأ وأنت جالس فإذا بقي من السورة آياتان فقُم فاتم ما بقي وارکع واسجد . فذلك صلاة القائم .

سجده را نکرار کند، چه نکلیفی دارد؟ ابو جعفر گفت: بر شاگرد و بر استاد، هر دو واجب قطعی است که در هر نوبت سجده کنند.

* ﴿٤٣﴾ * - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: هر کس در قرانت یک سوره‌ای دچار خطا و اشتباه شود، باید از قرانت آن سوره دست بردارد و سوره قل هو الله احد را بخواند و به رکوع برود.

* ﴿٤٤﴾ * - به ابو عبد الله صادق (ع) گفتم: موقعی که نماز نافلام را ایستاده می‌خوانم، اغلب دچار رنج و خستگی می‌شوم. ابو عبد الله گفت: اگر خواستی که نافلهات را نشته بخوانی و پاداش نماز ایستاده دریافت کنی، موقع قرانت حمد و سوره بنشین و چون به دو آیه آخر رسیدی برخیز و آن دو آیه را ایستاده بخوان، سپس به رکوع و سجده برو. با این روش نماز نشته به حساب نماز ایستاده منظور می‌شود.

توجه: این حدیث به شماره ٨٥٧ گذشت مراجعه شود.

﴿٨٧٦﴾ ۴۵ - أَخْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمِ ، عَنْ سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مُتَكَبِّرًا يَقُولُ : مَنْ قَرَأْ شِبَاعًا مِنَ الْحَوَامِمِ فِي صَلَاتِ الْفَجْرِ فَاتَّهُ الْوَقْتُ .

﴿٨٧٧﴾ ۴۵ - عَلَيِّ بْنِ إِسْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ حَرَبِيَّ ، عَنْ زِرَارَةِ قَالَ : قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مُتَكَبِّرًا : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَرْكِعَ وَتَسْجُدَ فَارْفَعْ يَدَيْكَ ثُمَّ ارْكِعْ وَاسْجُدْ .

﴿٨٧٨﴾ ۵۵ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيِّ بْنِ عَبْوَبٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُمَرٍ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ فَضَالٍ ، عَنْ أَبِنِ بُكَيْرٍ وَثَعْلَبَةَ ، عَنْ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُتَكَبِّرًا قَالَ : الْجَبَيْهَةُ إِلَى الْأَنْفِ أَنِي ذَلِكَ أَصْبَطْتَ بِهِ الْأَرْضَ فِي السُّجُودِ أَجْزَأُكَ الْسُّجُودُ عَلَيْهِ كُلَّهُ أَنْصَلِ .

﴿٨٧٩﴾ ۶۰ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيِّ بْنِ عَبْوَبٍ ، عَنْ أَخْدُ بْنِ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي نَجْرَانَ ، عَنْ حَمَادَ بْنِ عَيْسَى ، عَنْ حَرَبِيَّ ، عَنْ زِرَارَةِ قَالَ : قَالَ

* ۴۵ - شیدم ابو عبدالله صادق (ع) می گفت: اگر کس در نماز صبح خود یکی از سوره های حامیم را بخواند، پاداش وقت ویژه را از دست می دهد.

توجه: این وقت ویژه در حدود ده دقیقه طول می کشد و هیانه فجر صادق و فجر کاذب قرار دارد. به حدیث ۶۰۲ مراجعه شود.

* ۵۳ - ابوجعفریاقر (ع) گفت: موقع رکوع و موقع سجدہ، دستها را بلند کن و بگو: الله اکبر. بعداً به رکوع برو و با سجدہ کن.

* ۵۵ - ابوجعفریاقر (ع) گفت: از بالای پیشانی تا روی ابروها سجده گاه است و هر قسمی از آن بر روی خاک نهاده شود، کفايت می کند و اگر تمام پیشانی بر روی خاک نهاده شود بهتر است.

* ۶۰ - ابوجعفریاقر (ع) گفت: جدم رسول خدا که صلوات خدا

گزیده تهدیب

أبو جعفر عليه السلام : قال رسول الله صلوات الله عليه وآله وسليمه : السجود على سبعة أعظم . الجبهة واليدين والركبتين والإيمان . وترغّم بأنفك إرغاما . فاما الفرض فهذه السبعة . وأما الارغام بالأنف فستة من النبي صلوات الله عليه .

* ٦١ - أحمد بن محمد ، عن أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ الْخَلَّابِيِّ ، عن أَبِيهِ ، عن أَبِيَّ بْنِ تَغْلِبِ قَالَ : دَخَلَتْ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام وَهُوَ يَصْلِي فَعَدَدْتُ لَهُ فِي الرُّكُونِ وَالسُّجُودِ سَيِّنَ تَسْبِيحَهُ .

* ٦٢ - الحسينُ بنُ سعيد ، عن النَّضْرِ بْنِ سُوِيدٍ ، عن عبد الله ابن سبان قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن الرجل يذكر النبي صلوات الله عليه وهو في الصلاة المكتوبة إما راكعاً وإما ماجداً فيصلّي عليه وهو على تلك الحال ؟ فقال : نعم إن الصلاة على النبي صلوات الله عليه كهيبة الكبير والتسبيح . وهي عشر حسنات يتدبرها ثمانية عشر ملكاً أتّهم يبلغها إياه .

بر او باد گفت: در حال سجده بر هفت عضو تکیه باید کرد: پیشانی، دو کف دست، دو سر زانو و دو سر انگشت پا. ابو جعفر گفت: بینی خود را نیز به عنوان اعتراف و ادب بر خاک می نهی. آن چه قطعی و لازم است، همان تکیه کردن بر هفت عضو نامبرده است، بر خاک نهادن بینی سنت رسول است.

* ٦١ - محضر ابو عبدالله صادق (ع) شرفیاب شدم، آن حضرت در حال نماز بود. تأمل کردم و دیدم در حال رکوع و سجده شخص نوبت تسبيح گفت.

* ٦٢ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در حال رکوع و یا در حال سجده نام رسول خدا را بپرد، می تواند در همان حالت صلوات بفرستد؟ ابو عبدالله گفت:بلی. صلوات بر رسول خدا در ردیف تکیه و تسبيح است. هر صلواتی ده پاداش دارد و هجدۀ فرشته به سوی آن می شتابند تا کدام یک زودتر به ثبت آن بپردازد و به عرض رسول اکرم برساند. صلوات خدا بر رسول خدا باد و بر خاندان رسول خدا.

﴿٨٨٢﴾ ۶۳ - عنه ، عن فضالة ، عن أبيان ، عن عبد الرحمن بن سبابة قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : أدعوا الله وأنا ساجد؟ فقال : نعم فادع للدنيا والآخرة فإنه رب الدنيا والآخرة .

﴿٨٨٣﴾ ۶۵ - أحمد بن محمد ، عن ابن محبوب ، عن أبي جرير الرواسي قال : سمعت أبا الحسن عليه السلام وهو يقول : « اللهم إني أسألك الراحة عند الموت والعفو عند الجواب » يرددتها .

﴿٨٨٤﴾ ۶۶ - أحمد بن محمد ، عن ابن فضال ، عن ابن بكيّر ، عن حمزة بن حران والحسن بن زياد قالا : دخلنا على أبي عبد الله عليه السلام وعنه قوم فصل بهم العصر وقد كنا صلينا ، فعددنا له في ركوعه « سبحان رب العظيم » أربعًا أو ثلاثة أو ثلاثين مرّة . وقال أحد هم في حديثه : « وبحمده » في الركوع والسجود .

* (٨٨٢) ۶۳ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: آیا من توائم در حال سجده دعا کنم؟ ابوعبدالله گفت: آری دعا کن. برای دنیا و آخرت دعا کن که نعمت دنیا و آخرت در کف او است.

* (٨٨٣) ۶۵ - شنیدم ابوالحسن امام کاظم (ع) چنین دعا من کرد: «بار خدایا به هنگام مرگ آرامش روح و روان من طلبم و به هنگام بازیرسی تقاضای عفو و گذشت دارم.» ابوالحسن این دعا را چندین بار تکرار من کرد.

* (٨٨٤) ۶۶ - خدمت ابوعبدالله صادق (ع) شرفیاب شدیم. جمعی دیگر نیز شرفیاب بودند. ابوعبدالله برخاست و با آنان به نماز عصر برداخت و ما دو تن که نماز عصر خود را خوانده بودیم به تأمل در نماز آن سرور برداختیم. شمردیم در ذکر رکوع، سی و سه نوبت و یا سی و چهار نوبت گفت: سبحان رب العظیم و بحمده و در ذکر سجده سی و سه نوبت و یا سی و چهار نوبت گفت: سبحان رب الاعلی و بحمدہ.

﴿٨٨٥﴾ ٦٧ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن أیان بن عثمان ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله ، عن أبي عبد الله متن قال : سأله عن الرجل إذا رکع ثم رفع رأسه أيدأ فيضع يديه على الأرض أم ركبته ؟ قال : لا يضره بأي ذلك بدأ . هو مقبول منه .

* ٦٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: کسی که از رکوع سربرمی دارد و می خواهد به سجده برود، آیا باید دستهایش را اول بر زمین بگذارد یا زانوهایش را؟ ابوعبدالله گفت: هر کدام را که اول بر زمین بگذارد، ضرری به اصل نیاز ندارد.

شرح: سجده، یعنی به خاک افتادن. ولذا قرآن مجید می گوید: «فَقَعُوا هـ ساجدين» یعنی به خاطر بزرگداشت آفرینش آدم سجده کنان به خاک بیفتد. از این رو بود که رسول خدا بعد از رکوع، اول قامت خود را راست می کرد سپس به حالتی شبیه رکوع خم می شد و با دو کف دست به استقبال زمین می رفت و خود را به خاک می انداخت در این اثنای زانوهای آن سوره خم می شد و بعد از دستها بر زمین قرار می گرفت و بلا فاصله رسول خدا پیشانی را بر خاک می نهاد. قرآن مجید صورت کامل این سنت را در داستان داود پیامبر ارانه می کند آن جا که می گوید: «فَاسْتَغْفِرْ رَبِّهِ وَ خُذْ رَاكِعاً وَ أَنَابْ» یعنی داود از پروردگار خود طلب مغفرت کرد، خم شد و به سجده افتاد و از کرده خود باز گشت. در احادیث اهل بیت، رعایت این سنت گوشزد شده است ولی اغلب مردم از درک معنای سجده و صورت آن بدور افتاده‌اند و به هنگام سجده، عوض آن که اول کمر خود را خم کنند، مطابق سنت بانوان: اول زانوها را خم می کنند و صاف و راست می نشینند، سپس جاهلانه می پرسند: اینک دستهای خود را اول بر زمین بگذاریم یا زانوهای خود را؟ در حالی که بعد از صاف و راست نشستن که سنت رسول خدا را زیر پا نهاده‌اند، دیگر فرقی ندارد که اول خم شوند و دستها را بر زمین بگذارند و یا اول زانوها را بر زمین بگذارند و بعداً خم شوند و پیشانی را بر خاک بگذارند، گرچه باز هم مقدم دستها اولویت دارد، در این زمینه به

﴿٨٨٦﴾ ۶۹- أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّدَ، عَنْ الْخَيْرِيْنْ بْنِ سَعِيدَ، عَنْ فَضَالَةَ، عَنْ الْخَيْرِيْنْ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ سَمَاعَةَ، عَنْ أَبِي بَصِيرَ، عَنْ أَبِي عبدَ اللهِ مُتَّكِّهِ قَالَ: لَا تَقْعُدْ بَيْنَ السَّجَدَتَيْنِ إِعْوَاءً.

﴿٨٨٧﴾ ۷۱- أَحْدَنْ بنْ مُحَمَّدَ، عَنْ الْخَيْرِيْنْ بْنِ عَلَيْهِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ يَوسُفَ بْنِ يَعْقُوبَ، قَالَ: رَأَيْتَ أَبَا عبدَ اللهِ مُتَّكِّهِ يُسَوِّيُ الْحَصَنَ فِي مَوْضِعِ سُجُودِهِ بَيْنَ السَّجَدَتَيْنِ.

﴿٨٨٨﴾ ۷۳- الْخَيْرِيْنْ بْنِ سَعِيدَ، عَنْ أَبِي عَمِيرَ، عَنْ هَشَامَ بْنَ الْحَكْمَ، عَنْ أَبِي عبدَ اللهِ مُتَّكِّهِ قَالَ: قُلْتُ لَهُ: يُجَزِّيَ أَنْ أَقُولَ مَكَانَ التَّسْبِيحِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ . وَالْحَمْدُ لِلَّهِ . وَاللَّهُ أَكْبَرُ»؟ فَقَالَ: نَعَمْ كُلَّ هَذَا ذَكْرُ اللَّهِ.

سعد ، عن محمد بن الحسين بن أبي الخطاب ، عن جعفر بن بشير ، عن حماد بن عثمان ، عن هشام بن سالم ، عن أبي عبد الله مُتَّكِّهِ مثله .

حدیث شماره ۱۰۵۴ گزیده کافی مراجعته شود.

* (۸۸۶) ۶۹- ابوعبدالله صادق (ع) گفت: بعد از سجدة اول، بر روی انگشتیای پا منشین.

* (۸۸۷) ۷۱- ابوعبدالله صادق (ع) را مشاهده کردم که بعد از سجدة اول، ریگها را مجدداً صاف کرد تا در سجدة دوم پیشانی را بر روی آن بگذارد.

* (۸۸۸) ۷۳- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر به جای تسبيحات رکوع و سجده لا اله الا الله. الحمد لله. الله اكبر بگويم کفايت می کند؟ ابوعبدالله گفت: بلی. تمام اين کلمات، ذكر خداوند است.

توجیه: به حدیث ۱۰۴۱ گزیده کافی و شرح آن مراجعته شود.

﴿٨٨٩﴾ ٧٧ - محمد بن اسماعیل ، عن الفضل بن شاذان ، عن صفوان بن بحی ، عن معاویة بن عمار قال : قال أبو عبد الله علیہ السلام : إذا وضعت جَهْنَمَكَ على تَبَكَّةٍ فَلَا ترْفَعُهَا ولكن جُرُّها على الأرض .

﴿٨٩٠﴾ ٧٨ - محمد ، عن الفضل ، عن حَمَادَ بن عَسَى ، عن حَرِيزَ ، عن محمد بن مسلم ، عن أبي عبد الله علیہ السلام قال : قلت له : الرجل ينفع في الصلاة موضع جبهته؟ فقال : لا .

﴿٨٩١﴾ ٨١ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عُرْوَةَ ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الْفَضْلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ : قَالَ أَبُو عبد الله علیہ السلام : لَا تَسْجُدُ إِلَّا عَلَى الْأَرْضِ أَوْ مَا أَنْتَ بِهِ أَقْطَنْتَ إِلَّا الْقَطْنَ وَالْكَخَانَ .

﴿٨٩٢﴾ ٨٢ - عَلَيْهِ السَّلَامُ ، عَنْ حَمَادَ بن عَسَى ، عن حَرِيزَ ، عن زَرَارةَ ، عن أَبِي جعفر علیہ السلام قال : قلت له : أَسْجُدُ عَلَى الرَّزْفَ؟ - يعني القير - فقال : لَا . وَلَا عَلَى الثُّوبِ الْكُرْسُفِ وَلَا عَلَى الصُّوفِ وَلَا

* ٧٧ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر پیشانی خود را بر سنگ تیزی نهادی سرت را برمدار، بلکه پیشانی را بر روی زمین بکش تا در جای همواری قرار بگیرد.

* ٧٨ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: در حال نماز من تو انم جای سجدهام را بپ کنم تا نظافت بشود؟ ابوعبدالله گفت: نه.

* ٨١ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: فقط بر خاک سجده کن و بر آن چه از خاک بروید: به استثنای پنبه و کتان که از سجده بر آن باید خودداری شود.

* ٨٢ - به ابوجعفر باقر (ع) گفتم: بر روی قبر سجده کنم؟ ابوجعفر گفت: نه. و نه بر روی کرباس و منسوجات پنبه‌ای و نه بر مواد پشمی و

على شيء من الحيوان ولا على طعام ولا على شيء من ثمار الأرض ولا على شيء من الرياش .

﴿٨٩٣﴾ ٨٤ - أَحْدَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ اسْمَاعِيلَ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ أَبِي الْخَسْنَةِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : لَا تَسْجُدُ عَلَى الْقَفْرِ وَلَا عَلَى الصَّارُوجِ .

﴿٨٩٤﴾ ٨٨ - الْحَسَنُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ جَبَلَ بْنِ دُرَاجٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى قَرْطَاسٍ عَلَيْهِ كِتَابَةً .

﴿٨٩٥﴾ ٩٠ - الْحَسَنُ بْنُ سَعِيدٍ ، عَنْ فَضَالَةَ ، عَنْ جَبَلَ بْنِ دُرَاجٍ ، عَنْ أَبِي أَبَانٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ، عَنْ حَرَانَ ، عَنْ أَحَدِهِمَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : كَانَ أَبِي يَصْلِي عَلَى الْحُمْرَةِ يَعْلَمُهَا عَلَى الطَّنَفَةِ وَيَسْجُدُ عَلَيْهَا . فَإِذَا لَمْ تَكُنْ حُمْرَةٌ جَعَلَ حَصْنَى عَلَى الطَّنَفَةِ حِيثُ يَسْجُدُ .

﴿٨٩٦﴾ ٩٢ - عَلَيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ

نَهْ بِرْ مَوَادِ حَيَوَانِيٍّ وَنَهْ بِرْ مَوَادِ خَورَاكِيٍّ وَنَهْ بِرْ مَيْوَجَاتٍ وَنَهْ بِرْ هِيجَ مَنَاعِي از
مَنَاعِ زَنْدَگَيِ .

تَوْجِهٌ : بِهِ حَدِيثٌ ١٠٤٣ مُكْرِبَةً كَافِي وَشَرَحُ آنَ مَراجِعَهُ شُودٌ .

* ٨٤ - أَبِي الْخَسْنَةِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ گفت: بِرْ روی شورهزار و بِرْ روی
قَبْر و صَارُوج سَجَدَه مَكْنَ .

* ٨٨ - أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ گفت: بِرْ كَاغْذٌ نُوشَتَه كَراهَت
داشت .

* ٩٠ - أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ گفت: بِدرَم قَطْعَةً حَصِيرِي بِرْ روی
فَرْش مَنَادِي و روی آن سَجَدَه مَنَادِي . مَوْقِعُه كَه حَصِيرِ نَبُودَ ، مَشْتَى رِيْگ بِرْ
روی فَرْش مَنَادِي و روی آن سَجَدَه مَنَادِي .

* ٩٢ - أَبُو جَعْفَرٍ بَاقِرٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَيَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَادِقٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ گفت: انسان

عمر بن اذينة ، عن القُضيَّل بن يسار و بُريء بن معاوية ، عن أحدِها مالک : قال : لا يأس بالقيام على المصلَّى من الشَّعر والصُّوف إذا كان يسجدُ على الأرض ، فإنْ كان من نبات الأرض فلا يأس بالقيام عليه والسجود عليه .

﴿٨٩٧﴾ ٩٥ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَحَدٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرٍ ، عَنْ الثَّقْفَانِيِّ الْخَنَاطِ ، عَنْ عَيْنَةَ بْنِ يَمَّاعِ الْقَصْبِ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَدْخُلْ الْمَسْجِدَ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْحَرَّ فَأَكْرَهَ أَنْ أَصْلِي عَلَى الْحَصْنِ فَابْسَطْ ثُوبِيْ فَأَسْجُدْ عَلَيْهِ ؟ فَقَالَ : نَعَمْ لِيْسَ بِهِ بَأْسَ .

﴿٨٩٨﴾ ١٠٠ - سعد ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسِينِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ ، عَنْ وُهَيْبِ بْنِ حَفْصٍ ، عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : عَنِ الرَّجُلِ يَسْجُدُ عَلَى الْمَسْجِدِ . فَقَالَ : إِذَا كَانَ فِي تَقْيَةٍ فَلَا يَأْسَ بِهِ .

﴿٨٩٩﴾ ١٠١ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ عَلَيِّ بْنِ يَقْطَنِ ، عَنْ أَخِيهِ الْحَسِينِ بْنِ عَلَيِّ ، عَنْ أَبِيهِ عَلَيِّ بْنِ يَقْطَنِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا الْحَسِينِ

مِنْ تَوَانِدِ بِرْ رُوَى سَجَادَةَ مُونَى وَ يَا پَشْمِيْ بَايْسَتْدَ وَ بِرْ رُوَى حَاكَ سَجَدَهُ كَنْدَ . اَغْرِيَ سَجَادَةَ نَمَازَ اَزْ مَوَادَ گَيَاهِي باشَدْ مِنْ تَوَانِدِ بِرْ رُوَى آنَ بَايْسَتْدَ وَ بِرْ رُوَى هَمَانَ سَجَدَهُ كَنْدَ .

* ٩٥ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر در یک روز داغ تابستانی به مسجد بروم و نخواهم بروی ریگهای داغ سجده کنم، آیا می توانم جامه خود را پهن کنم و بروی آن سجده نمایم؟ ابوعبدالله گفت: بلی. مانع ندارد.

* ١٠٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی بروی پلاس سجده کند، چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: اگر در حال تقویه باشد، مانع ندارد.

* ١٠١ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: (با حدیث قبلی

الماضي سُنّتَ عن الرجل يسجدُ علَى المَسْحِ والبساط . فَقَالَ : لَا بَأْسَ إِذَا
كَانَ فِي حَالٍ تَقْيَةً .

﴿٩٠٠﴾ ۱۰۵ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ اسْحَاقَ ، عَنْ يَاسِرِ
الْخَادِمِ قَالَ : مَرَّ بِي أَبُو الْحَسْنِ سُنْدَنُ وَإِنَّا أَصْلَى عَلَى الطَّبَرِيِّ وَقَدْ أَفْتَتَ
عَلَيْهِ شَيْئًا أَسْجَدَ عَلَيْهِ . فَقَالَ لِي : مَالِكُ لَا تَسْجُدُ عَلَيْهِ ؟ أَلِيسْ هُوَ مِنْ
نَبَاتِ الْأَرْضِ .

﴿٩٠١﴾ ۱۰۹ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ عَلَى الْوَشَاءِ ، عَنْ
أَحْمَدَ بْنِ عَابِدٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ حَنْظَلَةَ قَالَ : قَلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ سُنْدَنَ : يَكُونُ
الْكُدُسُ مِنَ الطَّعَامِ مُطْبَعًا مِثْلَ السُّطْحِ . قَالَ : صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ .

﴿٩٠٢﴾ ۱۱۳ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مَعْمَرِ بْنِ خَلَادٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا
الْحَسْنِ سُنْدَنَ عَنِ السُّجُودِ عَلَى الثَّلَجِ . فَقَالَ : لَا تَسْجُدُ فِي السُّبْخَةِ وَلَا
عَلَى الثَّلَجِ .

برابر است).

* (٩٠٠) * ۱۰۵ - مِنْ بِرْ روی بوریا ایستاده بودم و نکه چوبی به عنوان مهر
بر روی بوریا نهاده نماز می خواندم. امام ابوالحسن الرضا (ع) بر من گذشت و
گفت: چرا بر روی همین بوریا سجده نمی کنی؟ مگر بوریا از رویدنیهای زمین
نیست؟

* (٩٠١) * ۱۰۹ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر بر روی خرم من
گندم گل کشیده باشد و مانند پشت یام، مسطح باشد می توانم روی آن بایستم و
نماز بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: روی آن نماز بخوان و بر روی آن سجده کن.

* (٩٠٢) * ۱۱۳ - از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: سجده بر روی برف چه
صورت دارد؟ ابوالحسن گفت: در شنزار نماز مخوان و بر روی برف سجده ممکن.

* ۱۱۴- ۹۰۳- أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ أَحَدٍ بْنِ أَشْيَمٍ ، عَنْ حَمْدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخَضِيبِيِّ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَصْلِي عَلَى السُّرِيرِ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى الْأَرْضِ . فَكَتَبَ : لَا بَأْسَ صَلَّى فِيهِ .

* ۱۱۵- ۹۰۴- عَنْهُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي مُحَمَّدٍ قَالَ : قَلْتُ لِلرَّضَا مَسْئَلَةً : الرَّجُلُ يَصْلِي عَلَى سَرِيرٍ مِّنْ سَاجٍ وَيَسْجُدُ عَلَى السَّاجِ ؟ قَالَ : نَعَمْ .

* ۱۱۷- ۹۰۵- أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمِ عَنْ الْحَسِينِ بْنِ أَبِي الْعَلَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مَسْئَلَةً قَالَ : ذَكَرَ مَسْئَلَةً أَنَّ رَجُلًا أَنَّ أَبَا جَعْفَرَ مَسْئَلَةً وَسَأَلَهُ عَنِ السَّجْدَةِ عَلَى الْبُورِيَا وَالْخَصْفَةِ وَالنَّبَاتِ . قَالَ : نَعَمْ .

* ۱۱۸- ۹۰۶- عَنْهُ ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْخَزَازِ ، عَنْ حَمْدٍ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مَسْئَلَةً قَالَ : لَا بَأْسَ بِالصَّلَاةِ عَلَى الْبُورِيَا وَالْخَصْفَةِ وَكُلِّ نَبَاتٍ إِلَّا الشَّمْرَةَ .

* ۱۲۰- ۹۰۷- مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيِّ بْنِ عَبْوَ ، عَنْ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ

* ۹۰۳) * ۱۱۴- از ابوالحسن الرضا (ع) پرسیدم: انسان می تواند بر روی تخت نماز بخواند با آنکه می تواند روی زمین بایستد؟ ابوالحسن گفت: مانع ندارد. بر روی تخت نماز بخوان.

* ۹۰۴) * ۱۱۵- به ابوالحسن الرضا (ع) گفتم: انسان می تواند بر روی تخت چوبی نماز بخواند و بر روی تخت سجده کند؟ ابوالحسن گفت: بلی.

* ۹۰۵) * ۱۱۷- مردی خدمت پدرم ابو جعفر باقر (ع) آمد و پرسید: روا هست که بر روی بوریا و حصیر و گیاه سجده کنند؟ ابو جعفر گفت: بلی.

* ۹۰۶) * ۱۱۸- ابو جعفر باقر (ع) گفت: مانع ندارد که بر روی بوریا و حصیر و هر گونه گیاه سجده کنند، به استثنای میوه های.

* ۹۰۷) * ۱۲۰- از ابو جعفر باقر (ع) پرسیدم: آدم بیمار چگونه باید

عُمَرُ بْنُ أَذِيَّنَةَ ، عَنْ زِرَارَةَ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرِ مُتَّهِّدِ قَالَ : سَأَلْتَهُ عَنِ الْمَرِيضِ . فَقَالَ : يَسْجُدُ عَلَى الْأَرْضِ أَوْ عَلَى الْمِرْوَحَةِ ، أَوْ عَلَى سِواكٍ يَرْفَعُهُ هُوَ أَفْضَلُ مِنَ الْأَيَّامِ . إِنَّمَا كَرِهُ مِنْ كُرْهَ السَّاجِدِ عَلَى الْمِرْوَحَةِ مِنْ أَجْلِ الْأَوْنَانِ الَّتِي كَانَتْ تُعَبِّدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ، وَإِنَّا لَمْ نُعَبِّدْ غَيْرَ اللَّهِ قَطُّ . فَاسْجُدْ عَلَى الْمِرْوَحَةِ أَوْ عَلَى عُودِ أَوْ عَلَى سِواكٍ .

﴿٩٠٨﴾ ۱۲۴ - مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيْ بْنِ مُحْبُوبٍ ، عَنِ الْعَبَّاسِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْمُغَبِّرَةِ ، عَنْ عَلَاءِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرِ مُتَّهِّدِ قَالَ : لَا يَأْسَ بِإِنْ تُصْلِي عَلَى الْمَثَالِ إِذَا جَعَلْتَهُ تَحْتَكَ .

﴿٩٠٩﴾ ۱۲۵ - عَنْهُ ، عَنْ أَحْمَدَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغَبِّرَةِ ، عَنْ ابْنِ مُسْكَانَ ، عَنْ حَسِينِ بْنِ حَمَادَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُتَّهِّدِ قَالَ : قَلْتُ لَهُ : أَضَعُ وَجْهِي لِلسُّجُودِ فِي قَعْدَةِ وَجْهِي عَلَى حَجْرٍ أَوْ عَلَى شَيْءٍ

سَجَدَهُ كَنْد؟ أَبُو جَعْفَرٍ گفت: بِرَوْيِ خَاكِ سَجَدَهُ مِنْ كَنْد وَبِأَنْ يَرَوِي بِادْزَنْ حَصِيرِي وَبِأَنْ يَجْوِبْ سِواكَ رَا بِرمَى دَارَد وَبِرَبِشَانِي مِنْ گَذَارَد، اِنْ نَوْعَ سَجَدَهُ بَهْتَرَ اِشارَةً بِاَسْرَ اِسْتَ . کَسَانِي کَه اِز سَجَدَه بِرَوْيِ بِادْزَنْ حَصِيرِي مَنْعَ مِنْ کَنْنَد، بِهِ خَاطِرَ آنَ اِسْتَ کَه بِتَپِرْسَتَانِ بِتَهَاهِی کَوْچَکَ رَا بِرمَى دَاشْتَنَد وَبِرَ چَشْ وَصَورَتِ خَودِ مِنْ کَشِيدَنَد وَپِرْسَتَشِ مِنْ نَمُودَنَد. وَلَنِ ما جَزِ خَدا رَا بِرسَتَشِ نَكْرَدَاهِیم وَبِاَچَنِنِ سَجَدَهَاهِی خَاطِرَه بِتَهَاهِی درِ دَلِ ما خَطُورِ نَخْواهَدَ کَرَد. شَمَا مِنْ تَوَانِیدِ بِرَبِشَانِ حَصِيرِي وَبِرَجَوْبَهَاهِ عُودِ مَعْطَرِ وَبِرَجَوْبِ سِواكِ سَجَدَهُ کَنْنَد.

* (٩٠٨) * ۱۲۴ - أَبُو جَعْفَرِ بَاقِرٌ (ع) گفت: اگر فرش و با پرده و حصیر با نقش آدمی منفذ باشد، مانعی ندارد که آن را زیر پا بینگنی و روی آن نماز بخوانی.

* (٩٠٩) * ۱۲۵ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر پیشانی را بر زمین بگذارم و پیشانی من بر روی سنگی تیز و یا چیزی برجسته و درشت قرار بگیرد،

مرتفع . أخوْل وجهي إلى مكان مستو؟ قال : نعم جُرْ وجْهك على الأرض من غير أن ترْفعه .

* ٩١٠) ١٢٧ - عنه ، عن النَّهْدِي ، عن أبِي عَمْرٍ ، عن عبد الله بن سنان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سأله عن السجود على الأرض المرتفعة . فقال : إذا كان موضع جَبَيْتَكَ مرتفعاً عن موضع بدنك قدر لبْتِ فلا يأس .

* ٩١١) ١٣٠ - محمد بن أحمد بن محيى ، عن العباس بن معروف ، عن محمد بن يحيى الصيرفي ، عن حَمَادَ بن عثمان ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول : السجود ، على ما أتيت الأرض ؛ إلا ما أكَلَ أو لَبَسَ .

* ٩١٢) ١٣٧ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة ، عن أبيان ، عن إسماعيل بن الفضل قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام عن القنوت وما يقال

آيا می توام پیشانی خود را به محل بهتری منتقل کنم؟ ابوعبدالله گفت: آری. ولی می آنکه پیشانی را از زمین برداری، پیشانی را بر روی زمین بکش تا در جای صاف و فرمی قرار بگیرد.

* ٩١٣) * ١٢٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا می توام محل سجده را بالا بیاورم؟ ابوعبدالله گفت: اگر محل پیشانی نسبت به قرارگاه سایر اعضایت به اندازه ضخامت یک خشت مرتفع باشد، اشکالی ندارد.

* ٩١٤) * ١٣٠ - شنیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: سجده بر روی دنیهای زمین روا خواهد بود، به استثنای مواد خوارکی و مواد پوشاشکی.

* ٩١٥) * ١٣٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: در خطابة قنوت چه بخوانم؟ ابوعبدالله گفت: هر آن چه خداوند بر زبانت جاری کند کفایت خواهد

فیه . فقال : ما قضى الله على لسانك . ولا أعلم فيه شيئاً موقتاً .

﴿٩١٣﴾ ۱۳۹ - محمد بن إسماعيل ، عن الفضل بن شاذان ، عن حماد بن عيسى ، عن خرير ، عن زرار قال : قلت لأبي جعفر عليه السلام : رجل ثني القنوت . وهو في بعض الطريق . فقال : يستقبل القبلة ثم ليقللها . ثم قال : إنما لاكره للرجل أن يرثي عن سُنة رسول الله صلوات الله عليه وسلم أو يدعها .

﴿٩١٤﴾ ۱۴۳ - سعد عن محمد بن الوليد الخراز ، عن أبيان بن عثمان ، عن عبد الرحمن بن أبي عبد الله ، عن أبي عبد الله عليه السلام في الرجل يدخل في الركعة الأخيرة من الغداة مع الإمام فيقتضي الامام . أيقنتُ معه ؟ قال : نعم وبجزيه من القنوت ل نفسه .

﴿٩١٥﴾ ۱۴۵ - أحد بن محمد ، عن أبيه ، عن عبد الله بن العباس ، عن عبد الله بن بُكْرٍ ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : الشهد في النافلة

کرد. من برای قنوت، خطابه و دعای معینی سراغ ندارم.

* (٩١٣) * ۱۳۹ - به ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر کسی قنوت نماز را فراموش کند و در کوچه و خیابان به خاطر بیاورد، چه تکلیفی دارد؟ ابو جعفر گفت: در همان جا رو به قبله بایستد و قنوت بخواند. ابو جعفر گفت: من نمی‌بینم که مردم از سنت رسول خدا روگردان شوند و با به کلی سنت او را ترک گویند.

* (٩١٤) * ۱۴۳ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در رکعت دوم نماز صبح به امام جماعت اقتدا کند، آیا باید موقع قنوت با امام جماعت قنوت بخواند؟ ابو عبدالله گفت: بلی و همین قنوت او کفايت می‌کند و لازم نیست که در رکعت دوم قنوت بخواند.

* (٩١٥) * ۱۴۵ - ابو عبدالله صادق (ع) گفت: تشهد نماز نافله باید

بعض تشهید الفریضة .

﴿٩١٦﴾ ۱۴۶ - عنه ، عن ابن أبي نصر ، عن ثعلبة بن ميمون ، عن ميسير ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : شیان يُفَسِّدُ الناس بہما صلامتھم . قول الرجل : « تبارك اسمك و تعالی جدك ولا إله غيرك » . وإنما هو شيء قالته الجن بجهالة فتحکی الله عز وجل عنهم ، وقول الرجل : « السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين » .

﴿٩١٧﴾ ۱۴۹ - الحسين بن سعيد ، عن فضالة بن أبيوب ، عن الحسين بن عثمان ، عن ابن مُسْكَان عن الخلبي قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : كل ما ذكرت الله عز وجل به بِإِنْتِي فهو من الصلاة ، وإن قلت : « السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين » فقد

کوتاهتر از تشهید نماز فریضه باشد .

* ﴿٩١٦﴾ ۱۴۶ - ابو جعفر راقر (ع) گفت: دو جمله متداول شده است که مردم با خواندن آن دو جمله در تشهید، نماز خود را باطل می‌کنند. در جمله اول می‌گویند: «تامت جاویدان باد و بخت بلند. خدایی جز تو نیست». این خطابه، گفته جهالت آمیز جنیان است که خداوند از زبان آنان حکایت کرده است. در جمله دوم می‌گویند: «درود خدا بر ما نماز گزاران باد و بر بندگان صالح و شایسته اش».

تجویه: تعبیر «بخت بلند باد» نسبت به افراد بشر نیز جهالت آمیز است از آن رو که تعالی و عظمت اشخاص را بسته به شانس و اتفاق می‌داند نه تقدیرات الهی. تا چه رسد به ذات اقدس احادیث که عظمت و قدرت او ذاتی است. بنابراین ایراد این جمله در متن تشهید جسارتر است که نسبت به ذات اقدس الهی صورت می‌گیرد، نه حمد و شنا. به آیه چهارم از سوره جن مراجعه شود.

* ﴿٩١٧﴾ ۱۴۹ - ابو عبد الله صادق (ع) گفت: با هر زبانی و هر خطابهای که خدا و رسول خدا را باد کنی جزء نمازت به ثبت می‌رسد و اگر بگوئی

انصرفت .

﴿٩١٨﴾ ۱۵۴ - محمد بن علي بن محبوب ، عن يعقوب بن يزيد ، عن ابن أبي عمير ، عن عمر بن أذينة ، عن الفضيل وزراة و محمد بن مسلم ، عن أبي جعفر عليه السلام قال : إذا فرغ رجل من الشهادتين فقد مضت صلاته فان كان مُستعجلًا في أمر يخاف أن يفوته فسلم وأنصرف أجزاء .

﴿٩١٩﴾ ۱۶۴ - أحد بن محمد ، عن العباس ، عن علي بن مهزيار ، عن أبي داود المسترق ، عن هشام قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : إني أخرج في الحاجة وأحب أن أكون مُعقباً . فقال : إن كنت على وضوء فأنت مُعقب .

﴿٩٢٠﴾ ۱۶۵ - محمد بن علي بن محبوب ، عن موسى بن عمر ، عن تعمير بن خلاد قال : أرسل إلى أبو الحسن الرضا عليه السلام في حاجة فدخلت

«السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين» نمازت را سلام دادهای .

توجه: به حدیث شماره ۱۰۶۴ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود.

* (٩١٨) * ۱۵۴ - ابو جعفر باقر (ع) گفت: اگر کسی از ادای شهادتین فارغ شود، تشهد او کامل می‌گردد و نماز او به آخر می‌رسد. پس اگر برای رفتن شتاب کند که از کار خود باز نماند، می‌تواند سلام بدهد و پس کار خود ببرود. لازم نیست که سایر تشریفات تشهد را بجا آورد.

* (٩١٩) * ۱۶۴ - به ابو عبد الله صادق (ع) گفت: من بعد از نماز فریضه به دنبال حوانچ زندگی می‌روم و دوست دارم که از تواب تعقیبات باز نمانم. چه باید کرد؟ ابو عبد الله گفت: مادام که با وضو باشی دعا و شایت به عنوان تعقیب نماز محسوب می‌شود.

* (٩٢٠) ۱۶۵ - ابو الحسن الرضا (ع) در پی من فرستاد و چون شرفیاب

عليه فقال : انصرف . فإذا كان غداً فتَّمال ولا ثني ، إلا بعد طلوع الشمس فإني أثام إذا صلت الفجر .

﴿٩٢١﴾ ١٧٠ - أَحْدَى بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْخَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ ، عَنْ النَّضْرِ بْنِ سَوِيدٍ ، عَنْ هَشَّامِ بْنِ سَالِمٍ ، عَنْ سَلِيمَانَ بْنِ خَالِدٍ ، قَالَ : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِذَا انْصَرَفَ الْإِمَامُ فَلَا يُصْلِي فِي مَقَامِهِ رَكْعَتَيْنِ حَقَّ يَنْحِرِفُ عَنْ مَقَامِهِ ذَلِكَ .

﴿٩٢٢﴾ ١٧٢ - أَحْدَى بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْخَيْرِ بْنِ عَبْرُوبٍ ، عَنْ مَعاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَجْعَلُ الْعُزْنَةَ بَيْنَ يَدَيْهِ إِذَا صَلَّى .

﴿٩٢٣﴾ ١٧٤ - أَحْدَى بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَسَى ، عَنْ أَبِي مَسْكَانٍ ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ ، قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الرَّجُلِ هُلْ يَقْطَعُ صَلَاتَهُ شَيْءٌ مَا يَمْرِّبُ بِهِ ؟ فَقَالَ : لَا يَقْطَعُ صَلَاتُ الْمُسْلِمِ شَيْءٌ

شدم فرمود: اینک برگرد و فردا صبح بیا که با تو کاری دارم. اما قبل از طلوع خورشید میا که من بعد از نماز صبح می خواهم.

* ١٧٠ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: بعد از آنکه امام جماعت نماز خود را سلام بدده، نمی تواند روی همان سجاده و در همان محل نماز نافله بخواند. برای خواندن نافله باید محل امامت را ترک بگوید.

* ١٧٢ - جدم رسول خدا که صلوات خدا بر او باد، نیزه کوتاهی در مقابل خود نصب می کرد و بعداً به نماز می پرداخت.

* ١٧٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر انسان در حال نماز باشد و عابری از مقابل او بگذرد، آیا نماز او باطل می شود؟ ابوعبدالله گفت: عبور هیچ موجودی نماز مؤمن را باطل نمی کند، ولی در صورت امکان از

ولكن انزواً ما استطعتُ .

﴿٩٢٤﴾ ۱۷۵ - وروى ابن مُسْكَان ، عن أبي بصير ، عن أبي عبد الله سَلَّمَ قال : لا يقطع الصلاة شيء : كلب ولا حار ولا امرأة ولكن استر واشيء فان كان بين يديك قدر ذراع رافع من الأرض فقد استترت .

﴿٩٢٥﴾ ۱۸۰ - علي بن إبراهيم ، عن أبيه ، عن ابن أبي عمر ، عن جَيْلَنْ بن دُرَاج عن زِرَارة عن أبي عبد الله سَلَّمَ قال : الفَهْقَةَ لا تُنقضَ الوضوء ، ولكن تُنقضَ الصلاة .

﴿٩٢٦﴾ ۱۸۱ - الحسين بن سعيد ، عن الحسن أخيه ، عن زُرْعة ، عن سَمَاعَة قال : سأله عن الضحك . هل يقطع الصلاة ؟ قال : أما التبسم فلا يقطع الصلاة . وأما الفَهْقَةَ فهي تُنقضَ الصلاة .

عيور جانوران و جانداران مانع شوید .

توجّه: به حدیث شماره ۹۷۵ گزیده کافی و شرح آن مراجعه شود .

* ۹۲۴ * ۱۷۵ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: عبور هیج جانداری نماز را باطل نمی کند: نه سگ و نه درازگوش و نه زن . ولی چه بهتر که در پشت مانع پناه بگیرید . اگر در قبله نمازت، به اندازه یک ذراع (= ۵۲ سانت) ساتر بر جسته ای باشد کفایت می کند .

* ۹۲۵ * ۱۸۰ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: خنده قاهقهه، وضورا نمی شکند فقط نماز را می شکند .

* ۹۲۶ * ۱۸۱ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا خنده نماز را باطل می کند؟ ابوعبدالله گفت: لیخنده نماز را باطل نمی کند اما خنده قاهقهه، نماز را باطل می کند .

﴿۹۲۷﴾ ۱۸۲ - محمد بن محبی ، عن محمد بن الحسین ، عن صفوان ، عن عبد الله بن الحجاج قال : سأله أبا الحسن عليه السلام عن الرجل يُصيّبُه الغمَرُ في بطنه وهو يستطيع أن يصبر عليه . أَيْصَلَ عَلَى ذلك الحال أو لا يُصَلِّ ؟ قال : إن احتمل الصبر ولم يَعْلَمْ بِإعْجَالِ الصلوة فَلَيُصَلِّ وَلَيَصُرِّ .

﴿۹۲۸﴾ ۱۸۵ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عن أَبِي نَصْرٍ ، عن أَبِي الوليد قال : كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فَسَأَلَهُ نَاجِيَةُ أَبْوَ حَبِيبٍ فَقَالَ لَهُ : جَعَلَنِي اللَّهُ بِفِدَاكَ إِنَّ لِي رَحْمَنَ أَطْهَرْ فِيهَا فَرِبْعًا قَمَتْ فِي سَاعَةٍ مِنَ اللَّيلِ فَأَعْرَفَ مِنَ الرُّحْمَى أَنَّ الْغَلامَ قَدْ نَامَ فَأَضَرَبَ الْخَاطِطَ لِأَوْفِظَهُ . فَقَالَ : نَعَمْ أَنْتَ فِي طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ تَنْظَلُبُ رِزْقَهُ .

﴿۹۲۹﴾ ۱۸۹ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عن عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عن سَيْفِ بْنِ عَمِيرَةَ ، عن أَبِي بَكْرِ الْخَضْرَمِيِّ ، عن أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ : إِنَّ

* ﴿۹۲۷﴾ ۱۸۲ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی احساس کند که باید به مستراح برود، اما بتواند صیر کند، آیا با این حالت می‌تواند نماز بخواند؟ ابوالحسن گفت: اگر صیر و تحمل داشته باشد و موجب شتاب او نگردد، می‌تواند نماز بخواند.

* ﴿۹۲۸﴾ ۱۸۵ - در حضور ابوعبدالله صادق (ع) بودم که ناجیه به آن حضرت گفت: قربانیت شوم. آسیابی دارم که در آن کار می‌کنم. پارهای از ساعات شب برمن خیزم و نماز می‌خوانم و در اثنای نماز از صدای آسیا متوجه می‌شوم که غلام را خواب در ریوده است. آیا می‌توانم با دست خود به دیوار بکویم تا او را بیدار کنم؟ ابوعبدالله گفت: بلی. تو در حال طاعتی و روزی خدا را می‌جوینی.

* ﴿۹۲۹﴾ ۱۸۹ - جدم رسول خدا (ص) گفت: اگر کسی از حیث بول و

رسول الله ﷺ قال : لا تُصلِّ وَأَنْتَ تُجَدُّ شَيْئًا مِّنَ الْأَخْبَيْنِ .

﴿٩٣٠﴾ ۱۹۲ - عنه، عن ابن أبي عُمَير قال: سمعت عبد الرحمن بن الحجاج يقول : رأيت عبد الملك الفقيه يسأل أبا عبد الله عَلِيًّا عن إدخال يده في الثوب في الصلاة في السجود . قال : إن شئت فقلت . ليس من هذا أخاف عليكم .

﴿٩٣١﴾ ۱۹۳ - أَحَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ مَهْرِيَارِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرَ عَنْ الرَّجُلِ يَكْتَلِمُ فِي صَلَاةِ الْفَرِيضَةِ بِكُلِّ شَيْءٍ يُنَاجِي رَبَّهُ ؟ قَالَ : نَعَمْ .

﴿٩٣٢﴾ ۱۹۸ - سعد ، عن أَحَدٍ ، عَنْ الْحَسْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَسْنِ بْنِ رِبَاطٍ ، عَنْ عَمَدِ بْنِ يَجِيلِ قَالَ : رَأَيْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلِيًّا يُصْلِي فَمَرْ بِهِ رَجُلٌ وَهُوَ بَيْنِ السَّجْدَتَيْنِ فَرِمَاهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلِيًّا بِحَصَّةِ فَاقْبَلَ إِلَيْهِ الرَّجُلُ .

با مدفوع در فشار باشد به نماز نبردازد.

* (۹۳۰) * ۱۹۲ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: آیا روا هست که در حال سجده دستپایم داخل جبهام باشد؟ ابوعبدالله گفت: اگر خواسته باش، مانع وجود ندارد. اما من از این گونه خطاهای بر شما حافظ و بیناک نمی باشم.
* (۹۳۱) * ۱۹۳ - از ابوجعفر باقر (ع) پرسیدم: انسان می تواند در نماز فریضه با هر بیانی که ممکن باشد با خداوند عزت مناجات کند؟ ابوجعفر گفت: بلی.

* (۹۳۲) * ۱۹۸ - ابوعبدالله صادق (ع) را دیدم که در مسجد نماز می خواند. عابری گذر کرد و آن سرور در وسط دو سجده، ریگی برداشت و به جانب آن مرد عابر انداخت. آن مرد متوجه شد و به حضور آمد تا بعد از نماز با هم سخن بگویند.

﴿٩٣٣﴾ ٢٠٠ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ أَبِي نَجْرَانَ ، عَنْ مَعَاوِيَةَ بْنَ وَهْبٍ التَّجْلِيِّ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ؓ : عَنِ الرُّعَافَ أَيْنَقْضُ الْوَضُوءَ ؟ قَالَ : لَوْ أَنَّ رَجُلًا رَعَفَ فِي صَلَاتِهِ وَكَانَ عِنْدَهُ مَاءٌ أَوْ مَنْ يُشَرِّ إِلَيْهِ مَاءً فَيُنَاوِلُهُ فَقَالَ بِرَأْسِهِ فَسَلَةٌ فَلَيْسَ عَلَى صَلَاتِهِ وَلَا يَقْطُعُهَا .

﴿٩٣٤﴾ ٢٠٤ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْبَى ، عَنْ سَمَاعَةَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ؓ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الرَّجُلِ يُسْلِمُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ . قَالَ : يَرْدُ يَقُولُ : سَلَامٌ عَلَيْكُمْ . وَلَا يَقُولُ : عَلَيْكُمُ السَّلَامَ . فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ؓ كَانَ قَاتِلًا يُصْلِي فَمَرَّ بِهِ عُمَارَ بْنَ يَاسِرَ فَسَلَمَ عَلَيْهِ فَرَدَ النَّبِيُّ ؓ هَكَذَا .

﴿٩٣٥﴾ ٢٠٥ - عَنْهُ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ ، عَنْ هَشَامِ بْنِ سَالِمٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : دَخَلَتْ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ ؓ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ

* ﴿٩٣٣﴾ * ٢٠٠ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: آیا خون دماغ، وضو را من شکند؟ ابوعبدالله گفت: اگر در انتای نماز به خونریزی دماغ مبتلا شود و در حضور او آین باشد، یا کسی حاضر باشد که با اشاره برپاش آب بپاورد، من تواند سر خود را خم کند و بینی خود را بشوید و بعداً دنباله نمازش را ادامه دهد بی آنکه نمازش را بشکند و از سر بخواند.

* ﴿٩٣٤﴾ * ٢٠٤ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر در انتای نماز به کسی سلام کنند، باید پاسخ بدده؟ ابوعبدالله گفت: باید در پاسخ او بگوید: «سلام علیکم» و نگوید «علیکم السلام». زیرا رسول خدا در حال نماز ایستاده بود که عمار یاسر بر آن سرور گذشت و سلام کرد. رسول خدا که صلوات خدا بر او باد، در پاسخ او گفت: «سلام علیکم» و این سنت برقرار ماند.

* ﴿٩٣٥﴾ * ٢٠٥ - خدمت ابوجعفر باقر (ع) شرفیاب شدم و آن سرور نماز

فقلت : السلام عليك . فقال : السلام عليك . قلت : كيف أصبحت ؟ فسكت فلما انصرف ، قلت له : أير السلام وهو في الصلاة ؟ فقال : نعم مثل ما قبل له .

﴿٩٣٦﴾ ۲۰۹ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ سَلَّطَةً ، عَنْ رَجُلٍ يَقُولُ فِي الصَّلَاةِ فَيَرِي الْقَمَلَةَ قَالَ : فَلَيَذْفَنُهَا فِي الْحُصْنِ فَإِنْ عَلِيًّا سَلَّطَةً كَانَ يَقُولُ إِذَا رَأَيْتَهَا فَادْفُنْهَا فِي الْبَطْحَاءِ .

﴿٩٣٧﴾ ۲۱۳ - عنه ، عن علي بن الحكم ، عن الحسين بن أبي العلاء : سأله أبا عبد الله سلطنة : عن الرجل يرى الحبة والغثرة وهو يُصلِّي المكتوبة . قال : يقتلها .

﴿٩٣٨﴾ ۲۱۴ - عنه ، عن حماد ، عن حرزيز ، عن محمد بن مسلم

من خواند. من بین توجه گفت: السلام عليك. آن حضرت در پاسخ من گفت: السلام عليك. من گفت: حال شما چطور است؟ ابو جعفر ساکت ماند. و جون از نماز خود فارغ شد، من گفت: آیا در حال نماز، می‌توانند سلام دیگران را پاسخ بدھند؟ ابو جعفر گفت: بلی. فقط مطابق سلام او.

* ﴿٩٣٦﴾ ۲۰۹ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در حال نماز، شپش را بر جامه خود ببیند، تکلیف او چیست؟ ابو عبدالله گفت: باید شپش را در زیر ریگهای مسجد دفن کند. جدم امیر المؤمنین صلوات الله عليه من گفت: اگر شپش دیدی در زیر شپش دفن کن.

* ﴿٩٣٧﴾ ۲۱۳ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در اثنای نماز فریضه با مار و عقرب رویرو شود، می‌تواند دفاع کند؟ ابو عبدالله گفت: می‌تواند آنها را بکشد.

* ﴿٩٣٨﴾ ۲۱۴ - از ابو عبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر در اثنای نماز با

قال : سأله أبا عبد الله عليه السلام : عن الرجل يكون في الصلاة فيرى الحية أو العقرب . يقتلها إن آذيه ؟ قال : نعم .

(٩٣٩) ٢١٦ - أَحْدَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْبَى ، عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ : سَأَلَهُ عَنِ الرَّجُلِ يَكُونُ فِي الصَّلَاةِ فَرِيقَةً فِينِى كِبِيرٌ أَوْ مَتَاعًا لَهُ يَتَخَوَّفُ ضَيْعَتِهِ أَوْ هَلَاكَهُ . قَالَ : يَقْطَعُ صَلَاتَهُ وَيُغَرِّزُ مَتَاعَهُ ثُمَّ يَسْتَقْبِلُ الصَّلَاةَ . قَلَتْ : فَيَكُونُ فِي الصَّلَاةِ فَرِيقَةً فَنَفَلَ دَابِرُهُ فَيَخَافُ أَنْ تَدْهَبَ أَوْ يُصِيبَ مِنْهَا غَنَّاً . فَقَالَ : لَا يَأْسَ بَانِ يَقْطَعُ صَلَاتَهُ .

(٩٤٠) ٢١٨ - أَحْدَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ ، عَنْ مُنْصُورِ بْنِ يَوسُنَ ، عَنْ أَبِي بَكْرِ الْحَضْرَمَىِ ، عَنْ أَبِي جَعْفَرِ وَأَبِي عبدِ الله عليهم السلام أَنَّهَا قَالَا : لَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ إِلَّا أَرْبَعُ : الْخَلَاءُ وَالْبَوْلُ وَالرَّيْحُ وَالصَّوتُ .

مار و عقرب موافق شوم که در صدد حمله باشند، من تواني آنها را بکشم؟
ابوعبدالله گفت: بلى.

* (٩٣٩) * ٢١٦ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی در نماز فریضه به حاضر بیاورد که انگشتی و ساعت و یا کیسه بول خود را جا گذاشته و پترسد که از دست برود، تکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: نمازش را قطع می کند و متاع خود را می جویند و برمنی دارد، بعداً نماز خود را از سر می خواند. من گفتم: اگر انسان در حال نماز فریضه باشد و ببیند که چار بایش از بند رها شده و امکان دارد گم شود یا مردم را مصدوم کند، تکلیف او چه خواهد بود؟ ابوعبدالله گفت: مانع ندارد که نمازش را قطع کند.

* (٩٤٠) * ٢١٨ - ابوجعفریاقر (ع) و ابوعبدالله صادق (ع) می گفتند: نماز فقط با چهار چیز باطل می شود: خارج کردن مدفوع و بول و بادشکم: بی صدا و با صدا.

﴿٩٤١﴾ ٢٢٣ - الحسین بن سعید ، عن فضاله ، عن الحسین بن عثمان ، عن عبد الله بن مسكن ، عن الخلیق ، عن أبي عبد الله عليه السلام قال : إذا عطس الرجل في الصلاة فليقل : الحمد لله .

﴿٩٤٢﴾ ٢٢٤ - سعد ، عن محمد بن الحسین ، عن الحكم بن مسکین ، عن المعلّم أبي عثمان ، عن أبي بصیر قال : قلت له : اسمع العطسه . فأخذ الله وأصلی علی النبي صلی الله علیه و آله و سلم وأنا في الصلاة ؟ قال : نعم وإن كان يبین ويبین صاحبک الیم

﴿٩٤٣﴾ ٢٢٥ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ الْحَسِينِ بْنِ عَمْبُوبٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَسِينِ الرِّبَاطِيِّ ، عَنْ زَكَرِيَا الْأَغْوَرِ قَالَ : رَأَيْتُ أَبا الْحَسِينِ عليه السلام يُصْلِي قَائِمًا إِلَى جَانِبِهِ رَجُلًا كَبِيرًا يَرِيدُ أَنْ يَقُومَ وَمَعَهُ عَصَالٌ فَأَرَادَ أَنْ يَتَنَاهَى هُوَ فَأَنْهَطَ أَبُو الْحَسِينِ عليه السلام وَهُوَ قَائِمٌ فِي صَلَاتِهِ فَتَأْوِلَ الرَّجُلُ الْعَصَالَ ثُمَّ عَادَ إِلَى صَلَاتِهِ .

* (٩٤١) ٢٢٣ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: اگر کسی در انتای نماز عطسه کند، باید بگوید: الحمد لله.

* (٩٤٢) ٢٢٤ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر در حال نماز باشم و صدای عطسه کسی را بشنوم، می توانم الحمد لله بگویم و بررسو خدا صلوات بفرستم؟ ابوعبدالله گفت: بلی، گرچه میان تو و میان آن برادرت که عطسه کرده، یک دریا فاصله باشد.

* (٩٤٣) ٢٢٥ - ابوالحسن امام کاظم (ع) را دیدم نماز می خواند و در کنار آن حضرت پیر سالمندی می خواست از جای خود برخیزد و دست خود را دراز می کرد که عصای خود را برگیرد. ابوالحسن که در حال نماز ایستاده بود، خم شد و عصای را بدست آن مرد داد و سپس به جای خود ایستاد و به نمازش ادامه داد.

﴿٩٤٤﴾ ٢٢٧ - أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَيْسَى، عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ: سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : عَنْ رَجُلٍ رَغَفَ فَلَمْ يَزُلْ يَرْعَفُ حَتَّى دَخَلَ وَقْتَ صَلَاةِ أَخْرَى . قَالَ : يَعْشُوْ أَنْفَهُ ثُمَّ يُصْلَى وَلَا يَسْطُوْلُ إِنْ خَشِيَ أَنْ بَشِيقَةَ الدَّمِ .

٤٩٤٥ - ٢٢٩ - محمد بن علي بن محبوب ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة قال : حدثني أبو القاسم معاوية بن عمّار ، عن أبي عبد الله عليه السلام . قال : قلت له : الرجل يعثث بذكرة في الصلاة المكتوبة . قال : وماه فعل ؟ قلت : عثث به حتى مسنه بيده . فقال : لا يأس .

٩٤٦) ٢٣٣ - محمد بن علي بن محبوب ، عن العباس بن معروف ، عن عبد الله بن المغيرة ، عن معاوية بن وهب قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : وذكر صلاة النبي ص . قال : كان يُوقَّت بظهور

* ۲۲۷- از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: اگر کسی به خون دماغ مبتلا شود و خونریزی ادامه یابد که وقت نماز بعدی فرا رسد، نکلیف او چیست؟ ابوعبدالله گفت: بینی را به وسیله پنجه مسدود کند و نماز بخواند، و اگر از جریان خون خائف باشد، نمازش را طول ندهد.

* ۹۴۵) - ۲۲۹- به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: اگر کسی در نماز فریضه با آلت خود بازی کند چه صورت دارد؟ ابوعبدالله گفت: چه مرضی دارد که با آلت خود بازی کند؟ من گفتم: به هر حال با آلت خود بازی کرده است تا آن جا که با دست خود آن را لمس کرده است؟ ابوعبدالله گفت: اشکالی ندارد.

* ۹۴۶- ۲۳۳- ابو عبدالله صادق (ع) گفت: جدم رسول خدا که صلوات خدا بر او باد، نافلۀ شب را با تهجد ادا می کرد: به این صورت که طرف آنی در پوشیده، کار بالین آن سرور می تهداند و مساوک را در زیر نهالی بالین.

فِيَخْمُرْ عَنْ رَأْسِهِ وَيَوْضُعْ سِواكَهُ تَحْتَ فَرَاشَهُ . ثُمَّ يَنْامْ مَا شَاءَ اللَّهُ . فَإِذَا
اسْتَيقِظَ جَلَسَ ثُمَّ قَلْبَ بَصَرِهِ فِي السَّيَاهِ ثُمَّ تَلَقَّ الْآيَاتِ مِنْ آلِ عُمَرَانَ :
﴿ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاحْتِلَافِ الْلَّيلِ وَالنَّهَارِ ﴾ [آل
عمران: ۱۹۰ - ۱۹۵] . الآية ثُمَّ يَسْتَنُّ وَيَسْطُهْرُ ثُمَّ يَقْوُمُ إِلَى الْمَسْجِدِ فَيَرْكِعُ
أَرْبَعَ رَكْعَاتٍ . عَلَى قَدْرِ قِرَاءَتِهِ رَكْوَعَهُ ، وَسُجُودُهُ عَلَى قَدْرِ رَكْوَعِهِ : يَرْكِعُ
حَتَّى يَقُولَ : مَقِيْ يَرْفَعُ رَأْسَهُ؟ وَسُجُودُ حَقَّ يَقُولَ : مَقِيْ يَرْفَعُ رَأْسَهُ؟ ثُمَّ

رسول خدا بعد از نماز عشا به بستر می‌رفت و ساعتی چند تا خدا خواسته باشد
می‌خوابید و چون با خواسته‌الله بیدار می‌شد، بلافصله می‌نشست و دیدگان
خود را در مسیر سیارات به سوی آفاق آسمان می‌چرخانید و این آیات را از آخر
سوره آل عمران تلاوت می‌کرد که می‌گوید: «آفرینش آسمانها و زمین و
بازگشت شب در پی روز، برای صاحبان مغزا نشانده دارد. آنان که خدا را باد
می‌کنند ایستاده و نشته و به پهلو آرمیده و در آفرینش آسمانها و زمین
می‌اندیشند و می‌گویند: پرورود گارا. این آسمانها را با این زمین بیپوده
نیافریده‌ای. خدایا تو از کار بیپوده منزه‌ی. خدایا دانستیم که بهشت و دوزخ
فرجام کار است پس جان ما را از آتش دوزخ بازدار. خدایا. هر که را به دوزخ
اندازی چه سخت رسوايش ساخته‌ای و آنان ستمگراند که باور نیابند. خدایا.
فریادی برخاست که ای جهانیان به خدایان ایمان بیاورید. ما آن فریاد را شنیدیم
و ایمان آوردیم و از این پس گرد خطأ نگردیم. خدایا. تو گناهان گذشته را بر ما
ببخشا و بدیهایمان را بپوش و روح ما را با نیکان در آمیز. خدایا و آنجه بر زبان
رسولانت نوید دادی به ما عطا کن و به روز رستاخیز رسوایمان ماز. خدایا تو
وعده رستاخیزت را خلاف نخواهی کرد.» رسول خدا بعد از تلاوت این آیات
پنجگانه مساوک می‌زد و وضو می‌گرفت و به محل نماز خود می‌رفت و چهار
رکعت نافله می‌خواند: رکوع آن سرور به اندازه حمد و سوره‌اش طول می‌کشید
و سجده آن سرور به اندازه رکوع او: چون رسول خدا به رکوع می‌رفت، ناظران
بیدار، از طول انتظار می‌گفتند: کی سر از رکوع برمی‌دارد؟ و چون به سجده

يعود إلى فراشه فينام ما شاء الله . ثم يستيقظ فيجلس فينلو الآيات من آل عمران ويقلب بصره في السماء ثم يتنشّن ويتطهّر ويقوم إلى المسجد فيصلّي أربع ركعات . كما رفع قبل ذلك . ثم يعود إلى فراشه فينام ما شاء الله . ثم يستيقظ فيجلس فينلو الآيات من آل عمران ويقلب بصره في السماء ثم يتنشّن ويتطهّر ويقوم إلى المسجد فيُوتّر ويصلّي الركعتين . ثم يخرج إلى الصلاة .

﴿٩٤٧﴾ ٢٣٧ - محمد بن الحسين ، عن الحكم بن مُسْكِين ، عن عبد الله بن علي الزرّاد قال : سأله أبو كَهْمَس أبا عبد الله عليه السلام فقال : يُصلّي الرجل توافلاً في موضع أو يُفرّقها ؟ قال : لا بل ههنا وه هنا . فإنما شهد له يوم القيمة .

من رفت، من گفتند: کی سر از سجده برمن دارد؟ رسول خدا بعد از چهار رکعت نافله به بستر من رفت و من خوابید تا آن حد که خدا خواسته باشد و بعد از بیداری، باز در بستر من نشست و با نظاره آفاق آسمان همان آیات پنجگانه را تلاوت من کرد. سپس مساوک من زد و وضو من گرفت و به مصلای خود من رفت و با همان ترتیب قبلی - و قدری سیکتر - چهار رکعت نافله من خواند و به بستر خود بازمن گشت و تا خدا خواسته باشد من خوابید و چون نوبت سوم بیدار من شد در بستر من نشست و با نظاره آفاق آسمانها همان آیات سوره آل عمران را تلاوت من کرد. سپس مساوک من زد و وضو من گرفت و بر سجاده خود من ایستاد و سه رکعت نماز وتر من خواند و بلا فاصله دور کمعت نافله صبح‌دم و چون صدای بال‌الله اذان بلند من شد به مسجد من آمد و نماز صبح من خواند.

* ﴿٩٤٧﴾ ٢٣٧ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسید: انسان نافله‌ها را در یک مکان بخواند بهتر است یا در مکانهای متعدد؟ ابوعبدالله گفت: در مکانهای متعدد بخواند بهتر است زیرا مکانها نیز در روز قیامت گواهی من دهند.

﴿٩٤٨﴾ ۲۳۸ - أَحْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ ، عَنْ عَلَيِّ بْنِ الْحَكْمَ ، عَنْ هَارُونَ ، عَنْ مُرَاذِمَ ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ سَنْدَقَةَ قَالَ : قَلْتُ لَهُ : مَنْ أَصْلَى صَلَاةَ اللَّيلِ ؟ فَقَالَ : صَلَّاهَا أَخْرَ اللَّيلِ . قَالَ : فَقُلْتُ : فَإِنَّمَا لَا أَسْتَبَّهُ . فَقَالَ : أَسْتَبَّهُ مَرَّةً فَصُلَّيْهَا وَتَنَّا مَرَّةً فَتَقْبِيْهَا . فَإِذَا اهْتَمَّ بِقَضَايَاهَا بِالْهَارَةِ أَسْتَبَّهُ .

﴿٩٤٩﴾ ۲۴۲ - عَلَيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ أَبِي عَمِيرٍ ، عَنْ أَبِي أَيْوَبِ الْخَزَازِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيلِ مَا يَعْجِلُونَ﴾ [الذاريات: ۱۶] . قَالَ : كَانُوا أَقْلَى الْلَّيَالِي تَفُوتُهُمْ لَا يَقْوِمُونَ فِيهَا .

﴿٩٥٠﴾ ۲۴۴ - عَلَيِّ بْنِ مُهَزِّيَّا ، عَنْ فَضَالَةَ ، وَحَمَادَ بْنِ عَبِيِّ ، عَنْ مَعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ : سَأَلَتْ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ سَنْدَقَةَ عَنْ أَفْضَلِ سَاعَاتِ الْوَتَرِ . فَقَالَ : الْفَجْرُ . أُولُّ ذَلِكِ .

* (٩٤٨) * ۲۳۸ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفت: در چه ساعتی نافل شبان خوانم؟ ابوعبدالله گفت: در پایان شب. من گفتم: خواب من سنجین است و بیدار نمی شوم. ابوعبدالله گفت: یک شب بیدار من شوی و نماز من خوانی، شب دیگر بیدار نمی شوی و بعداً فضای آن را من خوانی و جون به قضا کردن نافل شبان همت گماشتی، کم کم شبا بیدار من شوی و عادت من کنی.

* (٩٤٩) * ۲۴۲ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: خداوند عزوجل که در ستایش مومنان من گوید: «کانوا قلیلًا مِنَ اللَّيلِ مَا يَعْجِلُونَ» چه معنی دارد؟ ابوعبدالله گفت: یعنی کمتر شبی بود که نافل آنان ترک شود و بکسر تا صبح بخوابند.

* (٩٥٠) * ۲۴۴ - از ابوعبدالله صادق (ع) پرسیدم: در چه ساعتی نماز وتر بخوانم که فضیلت آن بیشتر باشد؟ ابوعبدالله گفت: اندکی قبل از طلوع سپیده.

﴿٩٥١﴾ ٢٤٥ - علی، عن أبيه ، عن ابن أبي عمرة ، عن ابن ادینة ، عن زرارة قال : قلت لابي جعفر عليه السلام : الرکعتان اللتان قبل الغداة . أين موضعهما ؟ فقال : قبل طلوع الفجر . فإذا طلع الفجر فقد دخل وقت الغداة .

﴿٩٥٢﴾ ٢٤٧ - الحسن بن عبّوب ، عن معاوية بن وقّب قال : سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول : أما يرضي أحدكم أن يقوم قبيل الصبح فيوتر ويصلّي ركعتي الفجر ويكتتب له بصلة الليل ؟

محمدُ بن أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسِينِ ، عَنْ أَبِيهِ
حبوب مثله .

﴿٩٥٣﴾ ٢٥١ - محمد بن علي بن حبوب ، عن محمد بن الحسين ، عن صفوان ، عن العلا ، عن محمد ، عن أحدهما عليه السلام قال : قلت له : الرجل من أمره القيام بالليل ، غضي عليه الليلة والليلتان والثلاث لا يقوم . فيقضى أحب إليك أم يُعجل الوتر أول الليل ؟ قال : لا بل يقضي

* ﴿٩٥١﴾ ٢٤٥ - به ابوجعفر باقر (ع) گفت: نافلة صبح را در چه ساعتی بخوانم؟ ابوجعفر گفت: قبل از طلوع سپیده، زیرا با طلوع سپیده وقت ورزا نماز صبح داخل می شود.

* ﴿٩٥٢﴾ ٢٤٧ - شیعیدم ابوعبدالله صادق (ع) می گفت: آیا کسی از این نوع شبزنده داری خوشنود نمی شود که ساعتی قبل از سپیده برخیزد و نماز وتر بخواند و بعد از آن دو رکعت نافلة صبح بخواند و با این بیداری کم پاداش نماز شب ببرد؟

* ﴿٩٥٣﴾ ٢٥١ - به ابوجعفر باقر (ع) و يا ابوعبدالله صادق (ع) گفت: انسان به خواندن نماز شب اشتباق دارد، اما يك شب و دو شب و سه شب بیانی می گذرد که بیدار نمی شود، و در فرصتهای دیگر قضای آن را می خواند، آیا بهتر

وإن كان ثلاثين ليلة .

﴿٩٥٤﴾ ۲۵۴ - عنه، عن أبي جعفر محمد بن عبد الحميد، عن محمد بن عمر بن يزيد ، عن محمد بن عذافر ، عن عمر بن يزيد ، قال : قال أبو عبد الله عليه السلام : إن خفت الشهرة في النكاء ، فقد يهزبك أن تضع يدك على الأرض ولا تُضطِّجع . وأوصي باطراف أصابعه من كفه اليمنى فوضعها في الأرض قليلاً . وحکی أبو جعفر ذلك .

﴿٩٥٥﴾ ۲۶۲ - أحد بن محمد ، عن علي بن الحكم ، عن علي بن عبد العزيز قال : قلت لأبي عبد الله عليه السلام : أقوم وأنا أخوْفُ الفجر قال : فَأَوْتُرْ . قلت : فانظر وإذا علي ليل . قال : فَصَلِّ صلاة الليل .

﴿٩٥٦﴾ ۲۶۵ - عنه ، عن الحسن بن علي بن يقطين ، عن أخيه

نيست که نماز شب را در اول شب بخواند؟ آن سرور گفت: نه. کار بهتر آن است که نماز شب را قضا کند گرچه می شب پایان بیدار نشود.

* ۹۵۴ - ابوعبدالله صادق (ع) گفت: بعد از نافلۀ صبحدم باید به پهلوی راست بخوابی و آیات سوره آل عمران را تلاوت کنی و اگر از شهراه شدن و انگشت‌نما گشتن خانف بودی کافی است که بر روی دست راست خود دتکیه کنی و دراز نکشی. ابوعبدالله سر انگشتان دست راست خود را بر زمین نهاد و کیفیت آن را برای حاضرین تshireح کرد و راوی حدیث برای من.

* ۹۵۵ - به ابوعبدالله صادق (ع) گفتم: من برای نافلۀ شب برمن خیزم، ولی چون به ساعات شب آشنا نیستم، من ترسم بعد از لحوظانی چند، سپیده طالع شود، تکلیف من چیست؟ ابوعبدالله گفت: اول نماز وتر بخوان. من گفتم: اگر بعد از نماز وتر متوجه شدم که هنوز تا سپیده لختی باقی است، چه باید کرد؟ ابوعبدالله گفت: نافلۀ‌های شب را بخوان.

* ۹۵۶ - از ابوالحسن امام کاظم (ع) پرسیدم: اگر کسی بعد از

الحسين ، عن علي بن يقطين قال : سالت أبي الحسن عليه السلام عن الرجل لا يُصلِّي الغداة حتى تُسْفَرَ وَتَظْهَرَ الْحُمْرَةُ ولم يرُجِعْ رَكْعَيِ النَّجْرِ . أَيْرَكُهَا أو يُؤخِّرُهَا ؟ قال : يُؤخِّرُهَا .

* ٩٥٧ - ٢٦٨ - محمد بن أبي عَمِيرٍ ، عن حَمَادَ ، عن خَرِيزَ ، عن زِرَارةَ قال : قال أبو جعفر عليه السلام : من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يبيتن إلا بغيرِ .

روشن شدن آسمان و ظاهر شدن سرخی شفق در مشرق آماده نماز صبح شود و نافله صبح را هم نخوانده باشد، آیا می تواند اول نافله بخواند، یا لازم است که نافله را تأخیر بیندازد؟ ابوالحسن گفت: باید نافله را تأخیر بیندازد.

* ٩٥٧ - ٢٦٨ - ابوجعفر باقر (ع) گفت: هر کس به خدا و روز جزا ایمان دارد، حق ندارد نماز وتر را نرک گوید.

توجه: ابن حکم مخصوص کسانی است که نافله می خوانند، چه نافله شب و چه نافله روزانه. زیرا مکلف شده‌اند که نماز خود را طاق کنند.

الفهرس

٥	المقدمة
٠ كتاب الطهارة	
١٩	- باب المياه وأحكامها
٢٦	- الزيادات
٣٠	- زيادة من باب تطهير المياه
٣٠	- باب تطهير المياه من النجاسات
٣٩	- باب تطهير الثياب من النجاسات
٥٣	- الزيادات
٥٨	- باب الأحداث الموجبة للطهارة
٦٩	- الزيادات
٧٥	- باب آداب الأحداث الموجبة للطهارات
٨٥	- الزيادات
٨٩	- زيادات من باب صفة التيمم
٨٩	- باب صفة الوضوء فرضاً وسنة وفضيلة
١٠٣	- الزيادات

٤١٠ صحیح التهذیب

١٠٨	- باب الأغسال المفترضات والمسنونات
١١٢	- باب حکم الجنابة وصفة الطهارة منها
١٣٠	- الزيادات
١٣٦	- باب دخول الحمام وأدابه وسته
١٤١	- زيادتان من أبواب التیم
١٤٢	- باب حکم الحیض والاستحاضة والنفاس
١٦١	- الزيادات
١٧٩	- باب التیم وأحكامه
١٨٨	- الزيادات

باب صفة التیم ١٩٣

١٩٧	- باب تلقین المحتضرین وتوجیهیم عند الوفاة
٢٠٩	- الزيادات

○ كتاب الصلاة

٢٣٥	- باب المسنون من الصلوات
٢٣٩	- الزيادات في فضل الصلاة فرضاً وسنة
٢٤٤	- باب فرض الصلاة في السفر
٢٤٦	- باب توافل الصلاة في السفر
٢٤٨	- الزيادات
٢٧١	- زيادة من باب الصلاة في السفينة
٢٧٢	- باب أوقات الصلاة وعلانتها
٢٨١	- الزيادات
٢٩٧	- باب القبلة
٣٠٣	- باب الأذان والإقامة
٣١٠	- باب عدد فصول الأذان والإقامة ووصفيها
٣١٣	- الزيادات
٣١٨	- باب كيفية الصلاة وصفتها
٣٥١	- باب تفصیل ما تقدم ذکرہ في الصلاة
٣٧٤	- الزيادات في كيفية الصلاة وصفتها

فهرست

۵	مقدمه عربی
۱۳	مقدمه فارسی
<hr/>	
دفتر طهارت	
۱۶	آبهای پاک و آبهای آلوده
۲۰	آب چاه
۳۹	تطهیر بدن و جامد
۵۸	وضو، غسل
۷۵	آداب طهارت
۸۹	وضری واجب، وضوی مستحب
۱۰۸	غسل واجب، غسل مستحب
۱۱۲	جنابت، احتمام؛ رویای جنسی
۱۳۶	آداب حمام
۱۴۲	حیض، استحاضه، نفاس
۱۷۱	شرابیت یم
۱۹۳	آداب یم
<hr/>	
دفتر اموات	
۱۹۷	جهاز میت، نماز میت
<hr/>	
دفتر نماز	
۲۳۵	نمازهای نافله، نمازهای فرضیه
۲۴۴	نماز فرضیه در حال سفر

۲۴۶	نمای نافله در حال سفر
۲۷۲	وقت ویژه
۲۹۷	قبله
۳۰۳	اذان و اقامه
۳۱۰	بندھای اذان، بندھای اقامه
۳۱۸	آداب و شرایط نماز
۳۵۱	مروری بر گذشته به تفصیل
۳۷۴	اصفاقاتی در آداب و شرائط